

Jineolojiye Giriş

AramKadın

Editör: Ulaş GÜLDİKEN

Mizanpaj: Newal BULUT

Kapak Tasarımı:

1. Baskı: Eylül 2015

Baskı ve Cilt:

Gün Matbaacılık

Reklam Film Basım Yayın San. Tic. Ltd. Şti.

Beşyol Mah. Akasya Sok. No: 23/A

Küçükçekmece-İstanbul **Tel:** 0 (212) 580 63 81

ISBN: 978 - 605 - 9732 - 69 - 7

Aram Basım Reklam ve Yayıncılık

Huzurevleri Mah. Sıtkı G6ral Cad. Kurdi-Der Binası Kat3/3

Kayapınar / Diyarbakır **Tel:** 0 (412) 238 30 71

email: info@aramyayinevi.com

www.aramyayinevi.com

Jineolojiye Giriş

AramKadın

İçindekiler

Giriş	7
--------------------	---

NEDEN JİNEOLOJİ?	19
A-Yaşamın Sırrına Ermek İçin.....	21
B-Özgür Eş Yaşamı Doğru Geliştirmek İçin.....	22
C-Kadın Aydınlanmasını Yaratmak İçin.....	42
D-Özgür Toplum-Özgür Birey Gerçekleşmesine Ulaştıran Bir Bilgi Kuramı İçin.....	44
E-Sosyal Bilimlerde Devrim İçin.....	54
F-Kadın Gerçeğine Dayalı Bir Araştırma Yöntemini Geliştirmek İçin.....	60
G-“En Eski Sömürgecinin Başkaldırı”sını Başarıya Ulaştırmak İçin.....	85
H-Bir İktidar İdeolojisi Olan Cinsiyetçiliğin Karşı Çıkışı Olarak Jineoloji.....	99
İ-Yenilmez Bir Öz Savunma İçin.....	102

JİN NEDİR? JİNEOLOJİ NEDİR?	107
A-Farklı Dillerde Kadın.....	108
B-Kendimize Yolculuk.....	109
C-Arkeolojik Bir Kazı: 9000 Yılda 9 Katman.....	113
a-İlk Üç Katman: Tanrıçalık Çağı.....	115
b-Dördüncü Katman: Lilith.....	125
c-Beşinci Katman: Kaburganın Hanımı.....	129
d-Altıncı Katman: Erkek İmalatı Tanrıçalar.....	132
e-Yedinci Katman: Tanrıçanın Direngen Damarları-Kraliçeler.....	137
f-Sekizinci Katman: Hazreti Kadın.....	142
g-Dokuzuncu Katman: “Metaların kraliçesi”.....	146
D-Jineoloji İle ‘Xwebûn’ Olmak.....	153
E-Jin’in Bilimi: Jineoloji.....	157

**ANLAMLI YAŞAM ARAYIŞIMIZIN
DENEYİMLERİNDEN SÜZÜLEN**

JİNEOLOJİ.....185

JİNEOLOJİNİN EYLEM KILAVUZLARI.....213

A-Etik-Estetik.....217

B-Ekonomi.....225

C-Demografya.....229

D-Ekoloji.....235

E-Tarih.....239

F-Sağlık.....242

G-Eğitim.....245

H-Politika.....251

Sonuç.....259

Kaynakça.....263

GİRİŞ

Binlerce yıl önce ninelerimiz çok daha zor koşullarda insanlık tarihine damgasını vuran köy devrimini yani insanlığın sürekliliğini, varlığını ve yaşamını garantileyen bir devrimi başardılar. Onların torunları olarak elimizdeki muazzam imkanlarla biz de jineolojiyi geliştiriyoruz. Köklerimiz üzerinde aklımızı, ruhumuzu, duygu ve düşünce gücümüzü, insanlığımızı, kadınlığımızı yeniden yeşertiyoruz. Jineoloji düşüncesinin kadın eksenli yaşamlar kurmuş Ortadoğu'dan çıkması bu köklerle bağlantılı olsa gerek. Kadının tüm pozitif ilkleri yaşayıp yaşattığı bu kadim topraklar, aynı zamanda kadına tüm negatif ilkelere de yaşatıldığı topraklar olma talihsizliğine sahip.

Kadının tanrıçalık tahtına oturduğu ilk mekanlar da burası, tanrıçalık tahtından edildiği ilk mekanlar da. Kadının ana eksenli toplum-hukuk geliştirdiği yerler de buralar, ataerkil sistem tarafından ilk vurulup yenildiği yerler de buralar. Mitoloji, din, felsefe ve bilim bu gerçekliği ispatlayan birçok veriye sahip. İki nehir arasında yaşamlar kuran kadınlara da tanıklık etti Ortadoğu; oğlu tarafından katledilip parçalara ayrılan; cesedinden gök ve yer, gözyaşlarından Dicle ile Fırat yaratılan kadınlara da. Kadınlar bu coğrafyada tanrıça tahtında oturdular, hem de on binlerce yıl. Beş bin yıldır da tüm tahta geçenlerin ayakları altında ilk can verenler oldular. Ama direngen, yaşayan, sevgiyle özgür atan damarlarını yitirmediler. Jineoloji bu direngen damarlarla gelişmektedir.

Kadınlık serüveninin tüm yarımliklarını, yengi-yenilgilerini, tüm ruh hallerini, verili, yaratılması gereken ve yaşamış kadın kimliklerini, kadının varlığını ve yaşam mücadelesini inceleyip anladıkça bu direngen damarlar daha da güçlenecek, çoğalacak. Kadınların ve kadının büyük bir emekle yarattığı toplumsallığın trajedileriyle dolu Ortadoğu'da, toplumsal cinsiyetçilik ideolojisine bir karşı çıkış olarak jineolojiyi tartışmamızın, bu topraklarda yaşanan kadın eksenli toplumsallığın gücünü ispatladığı çok açık.

Şimdiye kadarki bilimsel araştırmalara göre yedi milyon yıl önce Doğu Afrika Rift hattında başlayan ve elli bin yıl önce Rift'in kuzey hattından çıkarak Toros-Zağros kavisinden dünyaya yayılıp gelişen toplumsallık serüveninde; kadınlar yaşamın başat, belirleyen ve yönlendiren güçlü öğeleri oldular. İlk insan gruplarının varlık-yokluk mücadelesinde ince zekaları, direngen, sabırlı, şefkatli ruhları ve yürekleri ile kadınlar her zaman ve koşulda içinde yaşadıkları toplulukların temel yaşam gücüydüler. Bu nedenle kutsandılar. Yaşamın birçok alanında kadın emeğinin, zekasının, yaratıcılığının güçlü olması birçok maddi-manevi değerlerin üretilmesini ve birikmesini getirdi. Kadınlar bu birikim üzerinden neolitik döneminin tekniğini, bilimini, edebiyatını-sanatını, dinini ve düşünce yapısını yaratıp geliştirdiler. Yaşamın her anına ve ihtiyacına devrim niteliğinde çözümler ürettiler. Toplumun varlığını zorlayan ve baskılayan zorlukları, kadın aklı ve yüreğiyle aştılar. Ortadoğu'da toplumsal yaşam, ahlaki-politik karakteriyle kök saldı, gelişip boyutlandı.

Sümer mitolojisinde İnanna'nın 104 ME'si olarak ifade edilenler aslında neolitik dönemin tüm bilimi ve teknolojisi; kültürü, sanatı ve felsefesidir. Yaratılan uygarlığın araçlarıdır. Tanrıça ananın bilgeliği ve sayısız güçlü özelliği ile yaratılmıştır. Jineoloji bu tanrıça bilgeliğinin günümüzde yeniden canlandırılmasının bilimi olacaktır. Bu bilim Abdullah Öcalan'ın belirttiği gibi *"Ortadoğu'nun yenilenmiş tanrıça bilgeliklerine"* ermenin bilimi olarak gelişecektir. Toplumsal kurum, kural, teknikten tatalım sanata kadar yaşamın her alanını kapsayan 104 ME için Tanrıça İnanna'nın, Tanrı Enki'yle giriştiği çatışmayı başarılı sona erdirmenin iddialı bilimidir, jineoloji. Kendisinden çalınan ME'leri yani *"kadın etrafında örgütlenen neolitik teknoloji"*¹yi yeniden kazanmanın ve güncellenmenin bilimi olacaktır.

Ortadoğu, tanrıçalık kültürünün yaratıldığı ilk mekan olduğu gibi kadınların inkarı, katledilmesi ve yabancılaştırılması temelinde bu kültürün yıkıldığı ilk mekan da olmuştur. Bu, ilk toplumsal sorun diyebileceğimiz kadın sorununa yol açan yıkımdır. Jineoloji ilk toplumsal soruna çözüm arayan ve bu çözümü geliştirme iddiası olan

bilimdir. Bunun için kadınla ilgili tüm olguların, kadın-erkek ilişkilerine dair sorunların ve köklü özgürlük-eşitlik yanıtlarının, inşa edilmiş erkek ve kadınlığın, kaba ve geleneksel cinsiyetçi anlayışların; bilimsel analizlerini yapacak, erkeği ve kadını insani varoluşuyla, özgürleşmesiyle tanıştırmamanın yol ve yöntemlerini araştırıp bulacak bilim olma iddiasındadır.

Neolitikte kadın etrafında örgütlendirilen bilim-teknoloji, kültür-sanat, düşünce, din ve daha pek çok kurumsallaşmanın yıkılması '*Güçlü ve kurnaz adam*'ın² hamleleri ile gerçekleşti. Bu '*güçlü ve kurnaz adam*', kadın etrafında gelişen toplumsal yaşamın maddi-manevi kurumlarını, dayanaklarını yıka yıka, karalayarak toplumsal hafızadan sile sile kendini kurumlaştırdı. Onun geliştirdiği akıl; ataerkilliğin, devletin ve tüm iktidar bilmelerin hizmetinde olan mitoloji, din, felsefe ve bilim yarattı. Kadın etrafında gelişen toplumsal yaşamın tüm kutsallarını lanetledi ve geçmişin birikim ve değerlerini çalıp çırparak, içini boşaltıp dönüştürerek kendi kutsallarını yarattı. Tarihsel dönemlere göre bu kutsallıklar değişiyordu. Ama işin kuralı hiç değişmiyordu; kadın ne maddi ne manevi hiçbir yücelmeden bir daha asla yararlanmamalıydı. Tüm kodlamalar, ince ayarlamalar, propagandalar buna göre düzenlenmişti. Kadın etrafında geliştirilen cennet gibi yaşam, insanların hafızalarından silinmeliydi. Tanrıçalar Çağı diye bir dönemin yaşandığı bile hatırlanmamalıydı. Bir zamanlar kadınların yarattığı ve yürüttüğü toplumsal sistemler olduğu asla akla getirilmemeliydi.

Bunun için beş bin yıllık süreçte egemen erkek akıl kesintisiz çalıştı, çalışıyor. Böyle çalışan bir aklın ne toplumsal yaşam alanlarında ne düşünsel kurumlarda kadın varlığını tanınması, tanımlanması, görmesi ve değer vermesi beklenemezdi. Nitekim öyle de oldu, oluyor. Mitolojilerin, felsefe ve dinlerin lanetlediği ve şeytana arkadaş kıldığı bir varlığa, nesnelliği-pozitivizmi tanrı emri gibi algılayan bilim yer verebilir miydi? Hayır! Nihayetinde vermedi de. Kadınların varlığı, kimliği, mücadeleleri, eylemleri, isyanları, buluş ve keşifleri bilim dünyası tarafından görmezden gelindi, geliniyor. Bu alanda -örtülü ya da açık- var olan kadın emeği inkar edildi, edi-

liyor. Bu nedenle de sosyal bilimler ve sosyoloji toplumsal doğanın önemli bir bölümü olan kadın doğasını incelemeye değer görmedi şimdiye kadar. Değişik bilim disiplinlerinde yarım yamalak, yanlışlı düşüncelerle kadına ilişkin belli araştırma ve tezler geliştirilse de bilimin kadını bir varlık olarak bütünlüklü bir ele alışı yoktur. Bunun için bilimsel alana, analitik ve duygusal zekanın senteziyle yaklaşmak jineolojinin iddiası ve hedefidir. Buna kadın varlığını bilimsel olarak ele almakla başlayacaktır. Jineoloji, bunca yıldır sosyal bilimlerin neden bir disiplin olarak kadın bilimini düşünememiş ve geliştirememiş olduğunu eleştirerek çıkış yapan bir bilimdir. Jineoloji, toplumsal doğanın özünü oluşturan, toplumsallığın yaratıcısı olan kadının, neden sosyolojinin diğer bölümleri kadar sosyal bilimlerde yer bulamadığını sorgulayarak gelişiyor. Sosyal bilimlerin bugüne kadar kadını toplumsal doğanın asal bir ögesi olarak inceleme konusu yapmamasının egemen erkek akla dayalı sistem gerçeğinin sonucu olduğunu bilerek gelişim hedeflerini, inceleme ve araştırma alanlarını belirleyen bir bilim.

Yeni gelişen her bilim-düşünce, zamanının ruhunu yansıtır. Jineoloji 21. yüzyılda gelişen bir bilim olarak kadın devriminin ruhunu yansıtacak. Kadın devrimine hem yön verip onu besleyecek; hem de bu devrimden etkilenecek, ondan beslenecek. Kapitalizmin “*Önce kadınları vurun!*”³ emriyle kadın ölümlerine endekslemek istediği 21. yüzyılı; Öcalan “*Önce kadınları kurtarın!*” çağrısıyla, kadın yaşamlarıyla yeşertme vicdanına endeksledi. Jineoloji bu vicdanla gelişecektir. Öcalan’ın,

Kadın hareketi 21. yüzyıl hareketidir. Kadın devrimi 21. yüzyılın konusudur. Eğer insanlık bundan sonra önemli bir çıkışı gerçekleştirecekse, kadın boyutunda bu derinliği yakalayacaktır. Günümüz, 21. yüzyıl kadın devrimine öncelik vermeyi şart kılıyor. ‘Ya yaşam ya barbarlık’ sloganı bu devrimi dayatıyor. Ortadoğu toplumu ikinci bir tarım-köy devrimine ihtiyaç duyduğu gibi, bu toplumun ikinci bir kadın devrimine de ihtiyacı vardır.⁴

belirlemesindeki her iki ‘ihtiyaç’ hem jineolojinin çıkış sebebidir hem de jineolojinin gelişeceği, besleneceği ana kaynaklarıdır. Jineolojinin gelişimi kadın devrimi çağının ruhuna işleyecektir. Jineolojinin gelişimi, bu toplumun ihtiyaç duyduğu ikinci tarım-köy devrimini ve ikinci kadın devrimini tetikleyecektir. Tarım-köy devriminin ve kadın devriminin gelişimi de jineolojinin gelişimine ivme kazandıracaktır.

Jineolojinin çıkışında birçok temel kaynak vardır. Jineoloji kapsamındaki tarih bilimi bu kaynakların her birini ele alıp ayrı analiz edecektir. Bu kaynaklardan biri, yaşadığımız toprakların ana tanrıça kültürü ise, diğeri anatanrıçalık yıkıma uğratıldığından beri bireysel ya da örgütlü yaşanan tüm kadın direnişleridir. Yakın tarih açısından da feminist hareketler, ulusal kurtuluş mücadelelerinde yer alan direnişçi kadınlar, gerilla kadınlar, toplumsal muhalefet hareketlerinde yer alan kadın örgütleri ve kadın kimlikleridir. Dünya kadınlarının yarattığı tüm direniş ve özgürlük değerleridir.

Jineolojinin üzerinde geliştiği, güç alıp verdiği diğer önemli bir temel; çıkışından itibaren kadın devrimi karakterine sahip olan Kürdistan Özgürlük Devrimi’dir. Tarihsel kökleri itibarıyla kadın bilimleri bu coğrafyada gelişmiştir. Yakın tarih itibarıyla Kürdistan devriminde, devrim içinde devrim niteliğinde olan kadın hareketinin gelişim aşamaları yaşanmıştır. Jineoloji, hareketimizin yaşadığı bu gelişim aşamaları ve ulaştığı yeni aşamalar muhatap alınarak önerilen bir çalışmadır. 1970’lerin sonundan 1990’ların başına kadar nicel ve nitel birikimleri olan bir kadın akışıyla Kürdistan devriminde yer alan kadınlarız. 1987 yılında **YJWK** (Yekitiya Jinên Welatparezên Kurdistan-Kürdistan Yurtsever Kadınlar Birliği), 1993’le birlikte **kadın ordulaşması**, 1995 yılında **YAJK** (Yekitiya Azadiya Jinên Kurdistan-Kürdistan Kadın Özgürlük Birliği), 1996’da **Kopuş Teorisi**, 1998’de **Kadın Kurtuluş İdeolojisi, Özgür Yaşam ve Erkeği Dönüştürme Projesi**, 1999’da **partileşme deneyimi**, 2000’lerde **Toplumsal Sözleşme ve Kadın Konfederalizmi** deneyimleri gibi zamanın ruhuna özgürlüğü işleyen devrimsel süreçleri yaşayan bir kadın özgürlük hareketiyiz.

Jineoloji tüm bu devrimsel süreçleri temel yaparak geliyor. Bu süreçlerin oluşturduğu değerler ve birikimlerle bilgi felsefesini yaratıyor. Onlarca yıllık bu deneyimi ağır savaş koşulları altında yaşayan kadınlar olarak yaşamın her alanına dair muazzam deneyimler, zenginlikler biriktirdik. Jineoloji, otuz yıllık bu mücadele deneyimimizden süzülüyor. Kadın kurumlaşmasına dayanak oluşturacak olan jineoloji, yarattığımız anlamların-değerlerin toplam ifadesi, kadın eksenli bir sosyal bilim olarak geliyor.

Jineoloji, toplumsal dinamikleri açığa çıkaracak ve zamanın ruhuna işleyecek bir rol oynama iddiasını taşıyor. Toplumu, kategorize etmeden, kendi dinamiklerine hizmet eden bir devrimci anlayışla ele almayı hedefliyor. Kadınların böyle bir toplumsal dokuda ne yapacaklarına, ne olacaklarına, nasıl yaşayacaklarına özgürce karar verebileceklerine inanıyor. Özgür bir toplumun ve özgür bireylerin gelişimi için; jineoloji toplumun tüm kesimlerindeki kadınların mücadele tarihi boyunca biriken değerlerini, tecrübelerini, yaşamışlıklarını, tıkanmışlıklarını ve potansiyel gelişim dinamiklerini kadın bakışı ve zekası ile yeniden yorumlamayı hedefliyor. Bu alanda birikmiş muazzam kadınlık hazinelerimizi 21. yüzyılın ruhuna işlemenin, kadın devrimine dev adımlar atılabileceğine inanıyor.

Kadının akli ve yüreği, yazıya ve söze değince yaşadığı zamanın ruhunu anlatır. Öyleyse her şeyden önce yaşadığımız tarihi anlamlandırmalıyız. *'Neden jineoloji?'* sorusunu 21. yüzyılın karakterini göz önünde bulundurarak soralım. Jineoloji'yi, 21. yüzyıldaki Ortadoğu'dan, Kürtlerden ve bu coğrafyanın kadınlarından, yaşadıkları güncel acılardan, güzelliklerden ve direnişten soyutlarsak jineolojinin yaşamsal bir değeri olamaz. Zaten günlük olarak yaşanan bu direniş olmasaydı jineoloji çalışması gelişemezdi. Jineoloji çalışmasının geldiği aşamada, her şeyden önce uluslararası planlarla vahşet düzeyinde Kürt varlığına yöneltlen amansız saldırıları durdurarak, bize bu çalışma imkanlarını yaratan kahraman şehitlerin büyük emeği vardır. Yine zindanlardan, gerilla alanlarının her bölgesinden ve toplumsal alanlardaki çalışma sahalarından görüş ve önerilerini ileten, akademi ve okullarımızda tartışmalara katılan arkadaşların düşüncelerinin katkıları vardır.

Bu direnişler, birikimler ve çabalar üzerinden gelişen jineoloji; yaşama anlam vermeye, bilim yapmaya ve köklü çözümler üretmeye yaşadığı andan başlamak zorunda. “Geleceğin şimdiden geçtiğini biliyor, şimdisini çözümlemeyen ve çözmeenin geleceğinin olacağına da inanmıyorum,”⁵ diyen Öcalan’ın inancını yüreğinde taşıyarak gelişmeli. Yaşamın tıkanıdığı her alana ve her an’a dokunabilirse jineoloji bir çıkış olabilir.

Tüm bu değerlendirmeler temelinde ele aldığımızda kadın bilimi olarak tanımladığımız jineoloji nedir? Ne yapar? Neyi hedefler? Nasıl çalışır? Yöntemi ya da yöntemleri ne-neler olacak? Jineolojinin bilgi, varlık, etik-estetik felsefesi nedir? Jineolojiyi geliştirmekten toplumun hangi kesimleri sorumludur? Jineoloji var olan bilgi kuramlarını neye göre ayrıştıracak, hangilerini nasıl kabul edecek, hangilerini nasıl ret edecek? Toplumsal yaşamda jineoloji neye tekabül edecek? Kadınların, erkeklerin, çocukların, yaşlıların, doğadaki diğer canlıların yaşamlarına nasıl nüfuz edecek?

Öcalan’ın jineoloji için yaptığı değerlendirmeleri irdelediğimizde epistemolojik, ideolojik, felsefi, bilimsel anlamlara ulaşırız. Bu anlamlar üzerinden jineolojiye değişik tanımlar getirmemiz mümkün. Jineoloji öz olarak kadın bilimidir. Aynı zamanda toplum ve yaşam bilimidir, toplumsal yaşamın bilimidir, özgür eşyaşamın bilimidir, demokratik modernitenin kadın bilimidir. JİN VE JİYAN’ın yaşam ve kadın olmaktan nasıl, nerede, niçin, neyle ve kimler eliyle çıkarıldığını; bunun topluma yansımalarını araştıran; Jin ve Jiyan’ı yeniden kendi anlamıyla, yani yaşam ve kadın olmakla buluşturan bilimdir.

Toplumsal cinsiyetçilik üzerinden gelişen tüm iktidar ideolojilerine-bilmelerine karşı bir çıkışı ifade ediyor, jineoloji. “*Kadın olmak belki de en zordaki insan olmak demektir.*”⁶ En yakınları tarafından öldürülen, tecavüz edilen, kapitalist modernite sisteminin en örgütlü çete güçlerince kaçırılıp köle olarak pazarlarda satılan, sokaklarda yürürken sözlü, fiziki tacize maruz kalan, iş yerlerinde ucuz iş gücü olan, evde emeği sömürülen kadınlardan daha iyi kim anlayıp hissedebilir ki bu sözü? Savaşların en acımasız yüzüne karşı direnen gerilla kadınlar-

dan, zindanlarda, meydanlarda direnen kadınlardan daha iyi kim bilebilir ki? Kapitalist modernite, kadını en zora düşürerek toplum kırımını yapıyor. Kadınla toplumu, toplumla kadını kırıyor. Bu kırımla toplum tükenişin, intiharın ve çıldırmanın sınırlarında gezdiriliyor. Kadın ve toplum kırımını durdurmanın, bunun kaynaklarına inmenin, analiz etmenin kadın aklı-duygusu ile aşmanın bilimi olarak gelişiyor jineoloji. En zorda olanların en özgür olana dönüşmesinin bilimi!

Jineoloji biz kadınlara Öcalan tarafından nasıl bir zamanda önerilmişti? Bugüne kadar Öcalan ısrarla, *“Jineoloji temel bir çıkış olabilir,”* derken neyden, nereden, neden, neyle, nasıl, hangi araçlarla ve kimlerle bir çıkış olabileceğini öngörüyor ve bize öneriyor acaba?

Jineoloji her şeyden önce tıkanan sosyal yaşamı, iktidar merkezli olmayı aşmanın bilimi olacaktır. Yani sosyal yaşamın hakikatini kanatan, tahrip eden ve kirleten her şeyi tedavi etmeyi, onarmayı ve temizlemeyi hedefleyecektir. Bunun içindir ki, bizler başlarken bir zihinsel ve ruhsal arınmayla jineolojiye niyet etmeyi, bu bilimin eşiği sayıyoruz. Kimyada enerji eşikleri vardır. Bazı elementler bazı enerji eşiklerini aşamazlarsa birleşip bir molekül oluşturamazlar ya da çözülüp elemente dönüşemezler. Bizim için de bu kanun şöyle geçerlidir; biz kadınlar da jineoloji biliminin başlangıcında iktidardan ve egemenlikçi kirlenmeden arınmaya niyet etmezsek bu bilime geçiş eşiğini aşamayız. Hep başlangıç aşamasında, araştırma aşamasında ve hazırlık aşamasında kalırız. İlerlemek bir enerji eşiğini aşmaktır, bunun için arınmak şarttır.

İnsanların, özellikle kadınların aklı iktidar hırsıyla bozulmuşsa yaşadığımız her gün kıyamettir. Kıyamettir, çünkü iktidar hırsı ile bozulan akıl; duyguyu, hissi, sezgiyi katlediyordur. Kıyamettir, çünkü bu hırs, yaşama, halka, insanlara, kadınlara, çocuklara, yaşlılara bakan gözleri bozuyordur. Olanı, açık görüneni muğlak görüyordur ya da görmüyordur. Yaşam kalıpları mutlaklara mahkumdur. Mutlak kılınmaya çalışılanlara inat jineoloji’nin çağrıştırdığı his, bir roman isminde geçen **“Bin Muhteşem Güneş”**⁷ gibi... Yaşamı aydınlatacak sayısız ışıklı düşünce, eylem, aydınlık yol! Sayısız aydınlık yöntem, uygulama... Işıklanan, ışık saçan kadınlar, yaşam, insanlar... Bu ancak kadın aklının iktidardan, tüm iktidar ideolojilerinden ve onlardan

etkilenen düşünce kalıplarından boşanmasıyla mümkün olabilir. Jineoloji bu iddiayı yaşamsal kılma yolunda gelişen bir bilim.

Öcalan'ın *Özgürlük Sosyolojisi* tanımını jineoloji için temel bir perspektif olarak ele alabiliriz.

... kısıların en kısa süresindeki yaratılış konularını toplumsal açıdan ele alan sosyolojiye de bir ad düşünmek uygun olacaktır. Benim şahsi önerim, 'yaratılış anı'nı toplumsal olaylarda konu edinen sosyolojiye 'özgürlük sosyolojisi' demenin yerinde olacağıdır. Daha da önemlisi, toplumsallık tarafından eşsiz bir kabiliyete erişen insan zihniyetindeki müthiş esneklik ve yol açtığı yaratıcılık nedeniyle bir nevi zihniyet sosyolojisi de diyebileceğimiz özgürlük sosyolojisinin son derece gerekli bir dal olduğu kanısındayım. Özgürlük düşüncesini ve iradesini incelemek en başta gelen konu olsa gerekir. Kaldı ki, yaratılış anındaki gelişme, özgürlük yanı olan gelişme olduğuna göre, bir nevi Yaratılış Sosyolojisi de diyebileceğimiz bu kısılar kısısası 'kuantum anı' ve 'kaos aralığı' en çok toplumsal alanı kapsadığından, ilgilendirdiğinden ötürü, özgürlük sosyolojisi en çok geliştirilecek sosyoloji konularının başında gelmektedir.⁸

Kadın oluşum macerasında, kadın kimliğinin oluşum öyküsünde kısılar kısısası kuantum an'ını, anlarını, kaos an'ını, an'larını nasıl bileceğiz? *Özgürlük düşüncesini ve iradesini* nasıl inceleyeceğiz? Jineolojinin kadın kimliğindeki *'yaratılış-zihniyet-özgürlük sosyolojisi'*ni ele alma ihtiyacı ve bunun yaratılış an'ları ile bağları nedir? Tam da içinden geçtiğimiz yüzyılda yakıcı sorular değil midir bunlar? Özellikle Kürdistan özgürlük hareketine, coğrafyasına, militanlarına ve Ortadoğu'nun tanrıça kültürünü yaratan kadınlarına ve halk kimliklerine pazarlarda köle olarak alınıp satılmayı dayatan bir barbarlıkla karşı karşıyayken! Yaşamın tüm hücreleri kadın bilimini, kadın sezgisini, kadın duygusunu, aklını, yüreğini ve merhametli tanrıça ellerini çağırıyor mu? Yaşamın hücrelerine kadar katledildiği bir coğrafyada artık yaşam biliminin, toplumsal yaşam biliminin ve kadın biliminin yaratılış an'ının çanları çalmıyor mu?

Hareketimiz bu yaradılış an'larının yaşam, toplum, kadın adına direniş cephesinin temsiliyetini yapma onuruna sahiptir. Ölümün en vahşi yüzüne teslim olmadan 'yaşam' anlarını savunma gücünde olduğunu ispatladı. Bu toprakların tanrıçaların yurdu olduğunu, hep öyle kalacağını tüm dünyaya bir kez daha gösterdi. Bu nedenle mevcut durumda kadın biliminin yaradılış an'ına, an'larına en yakın olan ve çıkışlarını gerçekleştirmek sorumluluğunda olan hareketimizdir. Bizim için 'Nedir jineoloji?' sorusunun cevabı: **Yaradılış, özgürlük ve yaşam an'larının toplamı olabilmektir.** Bunun için potansiyelimizi ifadeye kavuşturmanın bilimsel, felsefi, eylemsel araçlarını yaratabilmektir. Tüm bunların gerektirdiği özgürlük düşüncesi ve iradesini kişiliğimizde, kimliğimizde oluşturabilmektir.

Bunun sosyolojisini, sosyal bilimlerini, sanatını, yapma ve geliştirme sorumluluğu ile yaklaşmaktır. Eğer bunları başaramazsak bir akış olmaktan çok; kesik, kopuk an'lar olmaya ve o an'lara mahkum olmaya, başkalarının bu an'lar üzerinden siyaset ve yaşam örgütlemesine zemin olacağız. Kendi özgür an'larımızı, kendi özgür yaşamlarımıza dönüştürmek için kendi hakikatimiz olmalıyız, yani dile gelmeliyiz. Yani an'larda özgürleşip, onun dışında potansiyel kalmaktan çıkmalıyız. *Jineoloji temel bir çıkış olabilir*⁹ cümlesindeki 'çıkış'ı biraz böyle okuyabiliriz. Jineoloji, an'da yakaladığımız özgürlüğü yaşama yayma, yaşama akıtma, yaşamda sürekli kılma, örgütleme ve bilgi kuramıyla sistemleştirip örme bilimidir. Jineoloji potansiyel gücümüzün hakikatleşmesidir. Nasıl? Bu sorunun cevabı bir yaşam anlayışı, tarzı ve pratiğidir. Anahtarlarını ve giriş kapılarını özgürlük uğruna geliştirilen tüm mücadelelerde, düşünce ve bilgi kuramlarında, yaşamın kendisinde ve dünya kadınlarının muazzam yaşam deneyimlerinde, tüm toplumsal deneyimlerde, doğanın kendisinde ve bu deneyimin analizlerinde bulabiliriz.

Kadın kimliğinin taşıdığı değerler ve anlam potansiyeli ile sadece kendimizi değil, kocaman bir dünyayı ve insanlığı kurtuluşa erdirecek gücümüz var. Asıl ihtiyacımız olan bunun belli anlarda ve zamanlarda, mecbur kaldığımızda değil, süreklileşen bir yaşam tarzına ve sistemine kavuşmasıdır. Jineoloji bu ihtiyacımızı karşılamanın yön-

temlerini geliştirecek bilimdir. Bu temelde jineoloji için farklı bir tanımını da, **‘kadının potansiyel anlamının, enerjisinin dile gelmesi, hakikatleşmesidir’** şeklinde yapabiliriz. Jineoloji, kadının yaşam, toplumsal yaşam, kadın kimliği ve kadın-erkek ilişkileri konusundaki potansiyelinin dile gelmesi, yani hakikatleşmesidir. Kadın özgürlük hareketleri içinde yüzlerce yıldır biriktirilen ve yaratılan anlamlar kadar, bu hareketlerin dayandığı binlerce yıllık kadınlık anlamlarının, potansiyelinin dile gelmesi, hakikatleşmesidir de. Kölelikten çıkıştır, özgürlüşmedir. Biz de anlamı ya da potansiyeli hakikate dönüştürmenin belli yönlerini deneyimlemiş bir hareketiz. En son Rojava’daki görkemli direnişimiz bunun çok önemli bir örneğidir. Ancak bunun yaşamın bütününde, toplumun tamamında ve kendi kişiliğimizin bütünlüğünde yaşanabilmesi için; bilime, bilgiye, felsefeye daha güçlü kavuşulması gerekiyor.

Artık ataerkil karakteri her yönüyle deşifre olmuş bilim anlayışı yine onunla birlikte din, sanat ve felsefenin kadın tanımları üzerinde durulmayı gerekli kılıyor. Günümüzün ağır toplumsal sorunlarının kaynağında bu bilim, felsefe, din sanat anlayışlarında yapılan kadın tanımı ve ona dayalı geliştirilen yaşam anlayışı yatmaktadır. Bu açıdan jineoloji toplumsal sorunların kaynağını da, çözümünü de kadın tanımında ve yaşam içindeki rolü ekseninde incelemeyi esas alıyor. Yani sadece kadınlar lehine, kadınları bir cins olarak ele alıp inceleyen, onlar için bilgi üreten bir bilim değildir. Her bilimin sosyal olması gerekliliğinden hareketle, bu sosyalitenin tarihsel ve güncel olarak kadın etrafında şekillenmesi gereğine inanıyoruz.

Dipnotlar;

¹ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*; s. 63.

² Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü II*; s. 73.

³ MC Donald, Elieen; *Önce Kadınları Vurun*.

⁴ Öcalan Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü IV*; 317.

⁵ Öcalan; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*; 226.

⁶ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü IV*; sy. 57.

⁷ Huseyni, Halit; *Bin Muhteşem Güneş*.

⁸ Öcalan Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü I*; 99.

⁹ Öcalan, Abdullah; *7 Aralık 2013 Tarihli Görüşme Notu*.

NEDEN JİNEOLOJİ?

Jineoloji neyin karşısında ve niçin konumlanmış? Bir ihtiyaç mı jineoloji? Pozitivist bilim bunca sakatlanmış ve parçalanmış zihin üretirken ve sakat zihinlerin ürünüyken *Jin*’ ekiyle *‘yeni’* bir *‘loji’* daha, gerçekten yaşama artı’lar getirecek mi? Buna inanmamak için önmüzde akademik dünyaya, pozitivist bilime, parçalı bilim alanlarına, farklı teorilere dair pratiklere ait geniş mezarlıklar var. Bakınca içimizi üşüten ve bizi insanlığımızdan utandıran tükenmişlikler-tüketilmişlikler var, kirlenmişlikler, sapmalar var. Üstelik kapitalist modernitenin zemininde. O modernite ki asıl gücünü ‘sosyalist ütopya da dahil, tüm ütopyaları kendi liberalizminde boğan’¹ bir güce sahiptir.

Loji’ler gerçekten şimdilerde bir işleve sahip mi? Özellikle yaşamın her anında katledilen ve katledilme ihtimallerini çok yönlü seçenekler dünyası olarak yaşayan kadınlar için... “Biz burada devrim yapıyoruz, ne lojisi? Biz burada ölüyoruz, ne lojisi? Açız, açık-tayız, işkence altındayız, sömürü ve hakaretlere maruz kalıyoruz, eğitimsiziz, yoksuluz, aşağılanıyoruz, yok sayılıp tecavüze uğruyoruz. Bedenlerimiz pazarlarda, hatta bazılarımızınkı pazarlarda bile değil gizli evlerde -yer altında tutulan gizli yerlerde- satılıyor, şiddete maruz kalıyor. Ne lojisi?”

Yaşam bilimi, kadın bilimi, toplumsal yaşam ve özgür eşyaşam bilimi olma iddiasındaki jineolojinin bu ve bundan daha cesur ve yalın sorularla muhatap olup bu soruları cevaplaması gerekiyor. Neden jineoloji? Jineoloji neden ‘bir temel çıkış olabilir’? Jineolojiyi tanımlama, tartışma ve oluşturma gerekçeleri nelerdir? Neleri eleştiriyor, neleri kabul ediyor? Jineoloji, bu soruların yanıtlarını çok güçlü ortaya koyabilmeli ki kendi alanlarını ve bölümlerini sağlıklı ve kalıcı bir biçimde belirleyebilsin, oturtabilsin.

Jineolojiyi geliştirmek için çok değişik ve çeşitli nedenlerimiz var. Bunların bir kısmı pozitif nedenlerdir. Kadın dünyasının içsel yönüne dayanan ve bu dünyanın sahip olduğu potansiyelin açığa çıkarılması ve insanlıkla paylaşılması ihtiyacına dayanan nedenlerdir. Ki içinden geçtiğimiz süreçte bu insanlığın en acil ihtiyaçlarından biri şudur: **Bu dünyaya kadın ruhu dokunmalı ya da bu dünya kadın ruhuyla dokunmalı!**

Diğer nedenler ise negatif olanlar. Maruz kaldığımız şiddet, sömürü, aşağılanma, ideolojik hiçleştirilme, inkar, soykırım... Bunların durdurulması acil bir ihtiyaçtır! Yoksa dünya kendi kendini yiyip bitiren bir gezegen, insanlık kendi bindiği dalı kesmeye devam etme akılsızlığında yok olan bir ahmaklar topluluğu olacak.

Kadınlar, tarihin çok uzun bir döneminde anasoylu bir toplumsal sistem kurmuşlar, örgütlemişler, yürütmüşler. Bu toplumsal sistemlerinde barışı, adaleti, bolluğu hakim kılmışlar. Birçok bilimsel buluşun neolitik dönemde temelini atmışlar. Bugün bile ‘kadın işleri’ denilerek aşağılanan birçok işin aslında sayılara, matematiğe, ince hesaplara, zaman ayarlamalarına, analitik ve duygusal zekanın bilgilerine dayandığı açıktır. Egemen erkek akıl büyük bir kurnazlıkla bunları çalıp sisteminin harcı yaparken kadından çaldığını gizlemek için ‘kadın işleri’ deyip küçümsemiş, karikatürize etmiştir. ‘Elinin hamuru ile erkek işine karışma’ diye azarlamıştır. Ki o elin hamurunun mayası da ilk kimyasal buluşlardandır. O elin hamuru olmazsa tüm ‘akıllı erkekler’ aklıktan bir adım bile atamazlar. Anlatmak istediğimiz; yüzlerce pozitif değeriğimiz, bu değerler üzerinden yükselen pozitif nedenlerimiz var, jineolojiye yönelmemiz için.

Bizden çalınanları araya giren binlerce yıla aldırmadan tek tek keşfedip isimlendirmek için ihtiyacımız var. O keşiflerden payımıza düşen onuru gecikmiş de olsa yaşayıp, uygarlığın kimliğimiz etrafında ördüğü tüm ayıplama kültürünü parçalamak için ihtiyacımız var. Her şeyden önce ve önemlisi bu evrenin, dünyanın, eziyet edilen doğanın, kırımdan geçirilen toplumun, kadınların ve çocukların kadın dünyasının karanlıkta bırakılan, aşağılanan ve hırsızlanan bu pozitif değerleriyle buluşmaya ihtiyacı var. Bunun için **jineoloji** diyoruz.

Jineoloji bu pozitif değerlere ulaşacak, açığa çıkarılanları sistematize edecek, arşivleyecek, örgütlülüğe dönüşmesi için bilinçlenmeyi güçlendirecek; kadın aklı ve duygusu ile işleyen bilimsel gelişmelere mal edecek. Açığa çıkmayanların açığa çıkması için dünya kadınları ile ortak bir tartışma, planlama ve hareket tarzını, yolunu ve yöntemlerini oluşturmanın çabasını geliştirecek. Tüm bunların girişiminin, başlangıcının, araştırmacılığının, var olan arayışçılığının örgütlenmesi için **jineoloji** diyoruz.

Jineolojiyi gerekli kılan en temel nedenlerden birisi 21. yüzyılın kaosundan kadın özgürlüğünün büyük kazanarak çıkma şansını iyi değerlendirmektir. Bu yüzyılda ‘sorunların anası’² haline gelen kadın özgürlük sorununa karşı çözümlerin anasını geliştirmektir. Bunu başarabilmek için; biz kadınların dünyalarımıza dayatılan köleliğin ve bunu aşmanın farkındalığını kazanmalıyız. Kadına dayalı araştırma yöntemleriyle belli bir birikim kazandıkça doğru bir özgürlük tanımına ulaşmalıyız. Kadın bilimi, her şeyden önce biz kadınlara dayatılan köleliğin kapsamını aşacak bir özgürlük kapsamını tanımlamalıyız. Eğer bu tanımlı geliştirebilirse bilimini de geliştirebilir. “Kadına içerilmiş bulunan köleliği karşılayacak bir özgürlük tanımına öncelikle ihtiyaç vardır...”³ belirlemesindeki ‘kadına içerilmiş kölelik’in kapsamını, alanlarını, biçimlerini ve araçlarını deşifre edip çözümlemek, bu köleliği aştracak özgürlük tanımını geliştirmek için **jineoloji** diyoruz.

A-Yaşamın Sırrına Ermek İçin...

Toplum kırımını yaşadığımız lanetli bir çağdan geçerken bile bize özgürlük ütopyalarını kurabilmenin gücünü öğreten Öcalan’ın şu sözleri özellikle içinden geçtiğimiz çağda ‘Neden jineoloji?’ sorusuna iyi bir yanıt oluşturuyor: “Yaşam tüm değerlerin üstünde tutulmak durumundadır. Esas görevi de anlaşılmasıdır. Anlayabilmek yaşamaktır. Yaşayabilmek anlamak içindir.”⁴ Yaşam konusundaki cahilliği ve körlüğü ortadan kaldırmak için jineoloji gelişmelidir.

Spinoza’nın meşhur “*Anlamak özgürlüktür*” deyimini özgürlük arayışındaki tüm kadınların yaşamlarının belli bir aşamasında derinli-

ğine kavradıkları bir söz olsa gerek. Çünkü insan, içinde yaşadığı dünyayı, toplumu, aileyi, ilişkiler ağını ve tüm bunlarla bağ içindeki kendi varlığını anladıkça-anlamlandırdıkça özgür olabilir. Bunları anlamayan bir insan için tüm bu ilişkiler ve bağlar sürekli ayakbağı olup dolanır, engeller ya da kölelik üretir. Ne kadar ince, sanatsal anlatımlara büründürülürse büründürülsün, kadın-erkek hiçbir insan yaşam tercihini nasıl yaparsa yapsın toplumu olmadan var olamaz. Bireyciliğin şaha kaldırılıp toplumun kırımdan geçirildiği çağımız her an, bu hakikati haykırıp duruyor. Özgürlük felsefesine saygı gereği belki de ilk anlamamız gereken hakikat budur. Bu yaşamsal hakikatin sırrına ermek, erdirmek ve bu hakikati pay etmek için **jineoloji** diyoruz.

Yaşama anlam veremeyen, anlamsızlık içinde boğulan insan ve toplum gerçeğinin yaşamın sırrına ermesi çok zor bir durum. Bunu dikkate alarak 'bu sırra ermesi gereken, tüm acılı ve işkenceli hayat gerçeğine rağmen kimdir?' sorusunu soruyoruz kendimize ve yüreğimizle, sezgilerimizle, hislerimizle biliyoruz ki; o, kadındır. Yaşamın sırrına, doğa-toplum-kadın kırımın maktulü olsa da yine kadın erişir. Bu nedenle tüm çabalarımızı ona doğrultuyoruz. Bu çabaların yoğunlaşması, örgütlenmesi, aktifleşmesi, yaşama akması ve yaşamı değiştirip yaşamın sırrına erebilmesi için **jineoloji** diyoruz.

Modernitenin, tarihimize, maneviyatımıza, evrenimize, tüm duygu-düşünce dünyalarımıza, kadınlık ve insanlık değerlerimize yönelttiği saldırıların, bizi biz yapan tüm hakikatlerimizde yarattığı tahribatları gidermenin bilme gücünü-bilgeliğini yaratmak için **jineoloji** diyoruz. Anlam yoksa yaşam da yoktur! Gerçeklere kadın merceği ile daha yakından bakmanın anlam gücümüzü güçlendireceğine inanıyoruz. Ama anlam-yaşam-toplum-kadın bağlarını hiç koparmadan...

B-Özgür Eşyaşamı Doğru Geliştirmek İçin...

Yaşam, toplumsal doğa ve evren ikilemlidir, diyalektiktir. Bu ikilemin bir yüzü kadın diğer yüzü erkektir. Bu iki yüz, anlamlı bir ilişkileneyle doğal, özgür, eşit ve üretken kalabilirse toplumsal doğa sağlıklı yürür. Ama bu iki yüzün çok değişik, binlerce yıla da-

yalı nedenlerle birbirini yok etmeye çalışması, düşmanlığı, yabancılığı ve uzaklığı, toplumsal doğayı sürekli gerilimli, sorunlu, krizli ve ölümlü kılar. Birbirini tamamlayan ve birlikte var olan doğalar olan kadın ve erkek doğalarını ayrı ayrı ve birlikte, birbiri ile etkileşim içinde incelemek, bu doğaların doğal hallerini ve doğallıktan uzaklaştırılıp yabancılaştırılan hallerini, iktidar güçlerinin bu doğalara geliştirdiği müdahalelerin sebep-sonuçlarını irdelemek jineolojinin sorumluluğundadır. Yine bu doğaların özgürlük ve estetik içinde yeniden birbirleriyle buluşmalarının ilkelerini geliştirmek jineolojinin sorumluluğu ve iddiasıdır.

Jineoloji aynı zamanda özgür eşyaşam kuramını geliştirmenin, bunun sosyolojisini yaratmanın adı olmaktadır. Doğru sosyolojinin ve doğru yaşamın abece'lerinden biri de özgür eşyaşamı geliştirmek olsa gerekir. Öcalan'ın "Eşyaşamın bir toplumsal inşa olduğunu iyi bilmek gerekir. Bu yaşam eril ve dişil kişiler arasında gerçekleşmez; inşa edilmiş toplumsal kadınlık ve erkeklik arasında gerçekleştirilir. Hegemonik insanın her iki cinsi sakat bıraktığı, aralarındaki ilişkinin bundan etkilendiği ve hegemonik ilişki olarak yansımaları bulduğu iyi bilinmelidir. Hegemonik ilişkide aşk gelişemez. İnsan aşkında temel şart, tarafların birbirine denk özgür iradeleridir,"⁵ belirlemesi bu konunun neden yaşamın abece'si olduğunu ifade ediyor. Sorun iki insan arasındaki ilişkiyi çok aşan, toplumsal kapsamda bir sorundur. İki cins arasındaki toplumsal, politik, kültürel, sanatsal, etik-estetik, ekonomik birçok ilişki düzeyinin nasıl tanımlandığı, nasıl düzenlendiği tüm toplumu ilgilendiren bir konudur.

Bugün dünyanın her yerinde krizli, sorunlu ve çökmüş düzeyde olan kadın-erkek ilişkilerinin kısa bir değerlendirmesini yapmak bile bizi bu sonuca götürecektir. Anlamlı, özgür ve demokratik yaşamın temeli, bu ilişkilere dair kazanılacak zihniyet, ahlak ve kültürle bağlantılıdır. Bunları kazanmak da bu sorunun kapsamı, derinliği, toplumsal varoluşu belirleme düzeyi ile yaşadığı etkileşimin farkında olmakla bağlantılıdır. Bunun için gerekli olan sağlıklı analizleri verili sosyal bilimlerin yeterince geliştiremediği bir ger-

çektir. İnsana, yaşama, doğaya ve kendi varlığına karşı saygısı olan her kadın ve erkeğin bu konuda aydınlanma, bilinçlenme ve kendini eğitip oluşturma sorumluluğu önceliklidir. Bu konuda yapılan yanlışlar bireyin tüm hayatına damgasını vuracağı için, ahlaki-politik ve özgür yaşam arayışındaki her birey ve toplum bu sorunu tanımlamayı ve çözümlemeyi, alternatifler üretmeyi öncelikli olarak kendisine dert eder. Hele söz konusu bireyler sosyalist, devrimci, feminist, anarşist, demokrat ise yani sistem karşıtı demokratik modernite güçleri ise bu güçlerin bir de öncülük, topluma örnek olma iddia ve sorumlulukları vardır. Bu durumda eşyaşamlar, kadın ve erkek varlıkları ve ilişkilenecekleri, çocuklar hayatı bir önemde olan konular olarak kadın biliminin kapsama alanı içinde olacaktır. Jineoloji bu konuya eğilirken önce verili olan eşyaşamı, ilişkileri analiz edip isimlendirecek, sonra da özgür eşyaşam kuramı kapsamında alternatif algısını, tanımlarını, çözümlemelerini yapacak ve bu temelde çözüm önerilerini ve projelerini geliştirecektir.

Yaşam ikilemsiz olamayacağına ve mevcut haliyle yaşamın ikilemli karakterini oluşturan temel iki varlık arasında krizli bir yaşam olduğuna göre, jineolojinin ilk elden buna eğilmesi gayet doğaldır. Kadın biliminin çıkış gerekçelerinin başında toplumsal yaşamın krizi diğer deyişle kaosu hali geliyor. Bu kaosu en derinlikli olduğu alan eşyaşam alanıdır. Mevcut krizi, kaosu anlamlandırmak için eşyaşam ilişkilerinin tarihi gelişimini bilmemiz gerekir. Bu ihtiyacı Öcalan, şöyle değerlendiriyor:

En radikal özgürlükçü kimlik, kadına yaklaşımla veya bir bütün olarak kadın-erkek ilişkilerindeki düzeni kavrayıp aşmakla mümkündür. Kadınla erkek arasındaki ilişkiler kavranmadan, hiçbir toplumsal sorun ne yeterince kavranabilir ne de çözümlenebilir. Toplumsal sorunların kalbinde ve beyrinde başköşeyi işgal eden bu sorunu çözmek için bilimsel, felsefi, etik ve estetik yaklaşım temel alınmak durumundadır... Kadının uygarlık tarihinde ve modern çağda içine konulduğu statüyü bilmeden, etik ve estetik yaklaşım gücü göstermeden, birlikte hangi türü denersen denensin, içine gi-

rilecek her yaşam yanlışlık, ahlaksızlık ve çirkinlikle sonuçlanmak durumundadır.⁶

Nitekim bugün dünyanın her yeri bu *‘yanlışlık, ahlaksızlık ve çirkinlik’* yüzünden cehennemler diyarı olmuştur. Günlük yaşam, aşk-sevgi adına arayışlar, kışkırtılmış cinsellikler, kadının erkek, erkeğin kadın hakkındaki cahilliği ve sorumsuzluğu, özgürlük adına yaşanan deneyimlerin yol açtığı farklı kimlik bunalımları, kalabalıklar içinde yaşanan derin yalnızlıklar... Sonuçta dünya her geçen gün bu deneyimler içinde boğulanların, yaşamın her anını ve alanını birbirine cehenneme çevirdiği bir gezegen oluyor. Özellikle erkek, kadını bir insan, bir dost, bir yaşam eşi, ruh eşi olarak görmeyi başaramıyor. Çünkü ataerkil iktidar ve kültür, alışkanlıkların sınırsız baskısı ve denetimi altında, kadını kendi ezileni, altı, sömürüsü, karısı-sevgilisi, mülkü olarak görüyor. Sistem eliyle kışkırtılmaya ayarlı cinsel güdülerin etkisi ile kadını cinsel arzularını gerçekleştireceği bir nesne olarak algılıyor. Verili-geleneksel kadınlığın da bunu tahrik eden gerilikleri-alışkanlıkları eklenince, kadın erkeğin özgür-ilkeli duruş potansiyeline erkek de kadının özgür-ilkeli duruş potansiyeline bir tuzak olarak döşenmiş oluyor.

Öcalan’ın, “Erkek kaplanın kafesinde yem ya da teslim olmuş dişi kaplan-dişi kaplanın kafesinde biyolojik olarak abartılmış bir erkeklik ya da tüm toplumsal kültürüyle kadınsı kültürlü bir kediyeye dönüştürülmüş erkek kaplan”⁷ metaforları çok çarpıcıdır. Günümüz dünyasında bu her iki metaforun birbiri ile ilişkileri, savaşları, birbirine saldırıları ve birbirini fiziki ve ruhsal katletmeleri yaşanmaktadır. Ağır-lıkta yaşanan; dişi kaplanın, erkek kaplanın kafesi olan ataerkil sistemin tüm alanlarında, toplumsal alana savunmasız katıldığı her yerde erkek kaplan tarafından avlanmasıdır. Günlük ilişkilerdeki sevgisizlik, etik-estetikten yoksunluk, klasik namus anlayışlarına yenik düşme vb. pek çok etken eşyaşamları an be an tüketip bu gerçekliğe yol açmaktadır.

Taşınması, tahammül edilmesi imkansız bir sınıra gelip dayanan eşyaşamlarda; çok büyük bir oranda dişi kaplanın payına yem olmak,

teslimiyet ya da ölmek düşerken, erkek kaplanın payına dişi kaplan karşısında erkek kaplan, ataerkil-devletçi sistem karşısında kadınsı kültürlü kedi olmak ve bu iki çelişik varoluş dayatması altında parçalanmak düşer. Her ikisinin ve çocuklar başta olmak üzere toplumsal doğanın payına mutsuzluk, bunalım, duygusal kırım düşer. Bu gerçeklik canlı doğaya da ekolojik felaketler yaşatır. Canlı doğanın devamı olarak yaşayan kadın ve erkek dünyasındaki yıkımlar, canlı doğayı da bire bir vurur. Doğru anlaşılmayan, tanımlanamayan, bilinmeyen ve yaşanmayan eşyaşam, yaşamın başına bela olup yağar, her anda. “Çağımızdaki hegemonik iktidar ve sömürü güçlerinin iflası en çok eşyaşamdaki çöküşle görünür olmaktadır. Kadın-erkek ilişki tarihi en deklase⁸ anlamını yitirmiş, ne onunla olunur ne onsuza olunur gibi bir tükenmişliğe gelip dayanmıştır. Başlangıç devrimini bu kaotik durumun tahliline dayandırmayanların kaosu sürdürmekten başka şansları yoktur...”⁹

Öcalan’ın dikkat çektiği bu kaotik durumun tarihsel toplum içinde ana hatları ile nasıl geliştirildiğine biraz değinelim. Tarihe özgür eşyaşam kuram deneyimlerini araştıran gözlüklerle baktığımızda irdelememiz gereken önemli bazı tecrübelerle karşılaşırız. Bunları iyi okumamız-anlamlandırmamız eşyaşamların nerede, nasıl, kimler eliyle ve ne amaçla darbe yediğini, sapmaya uğradığını, toplumsal ilişkilerdeki krizin kaynağı haline nasıl getirildiğini öğrenebilir, bugün kördüğüm olmuş bu alana ışık tutabiliriz.

“Eşyaşamlar darbe yedi, sapmaya uğradı,” diyoruz, çünkü toplumsallığın başlangıcındaki ortak yaşam modelleri ile devletli-sınıflı toplum başladıktan sonraki aile arasında çok büyük farklar vardır. Tarih boyunca ve tarih öncesinde kadın-erkek beraberliği bizim yakın tarihten bildiğimiz ya da günümüzde tanık olduklarımızdan çok farklıydı. Her dönemin toplumsal sistemine göre çok farklı beraber yaşam birimleri, biçimleri oluşmuştur. Aslında yakın tarihe kadar hatta günümüzde bile var olan farklı birlikte yaşam biçimleri vardır. Örneğin Çin’in belli bölgelerinde yaşayan bazı anaerkil topluluklarda¹⁰ evlilik Çin Devrimi’ne kadar olmayan bir kurumdu. Dünyanın değişik yerlerinde değişik halk kültürlerinde

kadının çokeşliliğine¹¹ dayanan ilişki biçimleri de yaşandı. Yani bugün dünyaya hakim kılınan ve büyük çoğunluğun gözünde normalleşen bugünkü evlilik-aile-eşyaşam biçimleri tarihin çok uzun dönemleri boyunca anormaldi. Aslında mevcut eşyaşam ilişkileri ve aile-evlilik biçimleri insanlık tarihinin %2’lik bile olmayan en kısa dönemine aittir. Ama bugün hakim olan biçim bu olmuştur.

Tarih öncesinde ve tarih boyunca özellikle kadın ağırlıklı klan aile tipi çok yaygındı. Bu aile tipinde erkek-koca pek tanınmaz ve bir etkisi yoktur. Dayı ve çocuklar vardır. Tarih boyunca önemli bir dönem yaşanan diğer aile ya da eşyaşam modeli, kadınla erkeğin eşit denk olduğu modeldir. Yaygın kanının tersine, bu model tarihte yaygın yaşanmıştır. Erkeğin aile reisi olduğu aile sistemi ve eşyaşam biçimleri çok sonralardır. Hanedanlık-iktidar-devlet üçlüsünün çekirdeği olarak kurumlaştırılmıştır. Asıl amacı ise gelişen iktidarcı dönemde; kadınlarını ve çocuklarını iktidara göre şekillendirmek, kişiliklerinde iktidara bağımlılığı şekillendirmektir. Toplumsal doğanın mayasında olmadığı halde ve hiçbir toplumsal ihtiyaca ya da doğaya tekabül etmediği halde erkek egemenlikçi zihniyet, çok eşli ve kadının ölümü pahasına çok çocuklu aile kurumlaşmasını yaratmıştır. Bu aile modeli var olduğundan bugüne kadar çok ağır toplumsal sorunları yol açmıştır.

Bu aile modelinin temelinde iktidar ve devlet çıkarı vardır. Hakim olan tüm iktidarlar tarih boyunca ve günümüzde hep belli hanedanlara dayandığı için iktidarcı sistemin aile modeli buna özenmiştir. İktidar olan hanedanlar kopyalarını yaratmışlardır, toplumlar içinde. Ve bu kopyaların başındaki her aile reisi kendisini iktidardaki hanedanın reisi yerine hayal etmiştir. Erkeğin kışkırtılan bu hırslının bedelini geçmişin özgür kadınları olup da özel evlere kapatılan kadın bedenleri ve ruhları ödemiştir. Cariye olarak, aşırı nesneleştirilerek, cinsel tecavüz ve istismara bir erkeğin mülklerinden biri olduğu için sınırsız açılarak, fiziksel doğasının kaldırabileceğinden çok fazla çocuk doğurarak, sevgiye, saygıya layık görülmeyle, değeri; doğurduğu erkek çocuklara endekslenerek... Erkeğin bir güç ve yaşam garantisi olarak gördüğü bu hanedan özentili aile modeli, kadının an be an sömürüldüğü, tüketildiği kafesler olmuştur. Maalesef

bu aile modeli topluma hakim kılınan zihniyetle sürekli teşvik edilmiş, birçok toplumsal soruna yol açtığı halde aşılammıştır.

Eşyaşamların darbe yediği, sapma yaşadığı en temel zamanlardan biri bu hanedan kültürünün hakim kılındığı süreçler olmuştur. Bu sadece Ortadoğu'ya has bir kültür olmaktan çok tüm dünyaya yayılmış, etkileri günümüze göre biçim değiştirerek hâlâ süren bir kültürdür. Bu kültür dinler, devletler tarafından sürekli onaylanmış, desteklenmiştir. Bu kültür bugün hâlâ Ortadoğu toplumunda çok güçlü yaşanmaktadır. Bu hanedan ve aile kültürü; bir yandan aşırı nüfusa yol açarken, diğer yandan iktidar ve devletten pay alma hırsıyla toplumsal doğaya her türlü zararı vermektedir. Kadına aşağılanmayı, eşitsizliği, sevgisizliği ve hiçleştirmeyi; çocuklara sevgisizliği ve eğitimsizliği; aileye şiddeti; kız çocuklarından başlamak üzere kadına namus adı altında katliamı ya da esareti dayatan bu ailecilik, sapmaya uğramış eşyaşam kültürüdür. Bu eşyaşam ya da aile modelini çözümlemek, değiştirip dönüştürmek iktidarcı ve devletçi sistemleri çözümlemenin ön koşuludur. Bunun için de bu aile modelinin ön aşamalarını, tarihsel kaynağını ve yakın tarihimize nasıl geldiğini bilince çıkarmak önemlidir.

Yüzümüzü kendi coğrafyamızın-tarihimizin mitolojisine, inançlarına, felsefelerine ve bilgeliklerine dönerek eşyaşam alanının ilmini nasıl yapabileceğimize dair veriler toplayabiliriz. Bu coğrafyanın geçmişinde birçok açıdan bugünden daha bilgece ve insani perspektifler bulabiliriz. Yine bu geçmiş süreci irdelediğimizde kapitalist modernitenin yaratıp kullandığı 'özel alan-kamusal alan' kavramlaştırmasının ne kadar sahte ve temelsiz olduğunu da görürüz. Çünkü bugün olduğu gibi tarih boyunca da toplumlar ve devletler, mitoloji, din, felsefe ve bilim yoluyla eşyaşamlara şekil vermiş, müdahale etmiş, sınırlar koymuşlar. Özel alan sürekli kamusal olmuş, kamusal tartışılıp, belirlenmiş aslında. İnsanlığın düşünsel gelişiminin ilk formları olan mitoloji ve din incelendiğinde, yine ilk imparatorluk dönemlerindeki hukuk-yasalar incelendiğinde eşyaşamın ne kadar temel, merkezi bir konu olarak ele alındığı görülecektir. Mitoloji, din, felsefe, bilim bu alana oldukça yoğun el atmış, müdahale etmiş ve ataerkil bir şekil-

lendirme kazandırıcaya kadar uğraşmıştır. Kadınların aleyhine yaratılan ve yaşatılan **birinci ve ikinci cinsel kırıma** süreçleri bir anlamda eşyaşamlara biçim verme süreçleri olmuştur.

Mitolojide tanrılar-tanrıçalar arasında, yine ölümsüzlerle-ölümlüler arasında yaşanan ilişkilerin şiir diliyle anlatımı vardır. Dili şiir de olsa ilk çağ mitolojilerinde tahtında tek başına oturan tanrıçanın yanına adım adım bir baba-oğul-eş-kardeş-sevgili verilisinin, sonra bunlar tarafından tanrıçalık tahtından nasıl indirildiğinin, genelevlerde fahişeleştirilişinin, özel evlerde 'karıştırılışının' trajik öyküsü vardır. Bu öyküleri; şiirli, özgür eşyaşam düzenlerinden köleliği-efendiliği içeren eşyaşamlara düşüşün, mahkum oluşun hikayeleri olarak da okuyabiliriz. Mitolojilerin anlattığı trajik kadın öyküleri, aslında özgür toplumsal dokunun yıkılış öyküleridir. Birbiri hakkında daha bilgece davranışlara sahip, ilişkileri belli ölçülere bağlanmış, saygılı, ciddi ve asla mülkleşmeyen, bağımlılaşmayan kadın-erkek ilişkilerinden ve bu konuda kadının bilgelikle, büyük bir özgüvenle belirleme-yön verme gücünden adım adım eksilip tükenişe yaklaşmanın başlangıcı vardır. Bugünkü krizli eşyaşamları kuran egemen erkek akılların, ellerin, kadını; kadınla toplumu vurduğu komplocu planların ilk tezgahları vardır. Mitolojinin şiirsel bir dille anlattığı bu tezgahlar aynı zamanda Hammurabi'den başlayarak milattan önce yazılan imparatorluklar hukukunun da esin kaynağı olmuştur. Bu hukuklar kadının aile ve toplum içindeki konumunu, kadın-erkek ilişkisini, tecavüz-aldatma durumlarında kadınlara verilecek cezaları vb. eşyaşamlar üzerinde belirleyici olacak tarzda tanımlara kavuşturmuşlardır.

Tek tanrılı dinler de erkek-kadın ilişkisinin tanımına, ilkelerine dair pek çok hüküm getirmiştir. Örneğin Hristiyanlık dini rahip ve rahibe yaşamını esas almıştır. Cinselliği kadrolarına yasaklarken, topluma da çocuk yapma dışında zevk için cinsel birleşmeyi günah saymıştır. Cinsel güdüyü frenlemek kadar ana tanrıça kültürünün cinsellik yaklaşımını aştırmak, unutturmak adına getirilen bu yasaklarmaların toplumsal yaşama etkileri çok yönlü incelenmeyi gerektirir. Özgür eşyaşama yol mu açtılar, yeni engeller mi çıkardılar? Bunun araştırılması gerekir. Yine daha sonraki dönemlerde kapitalist mo-

dernitenin cinsel özgürlük adına cinsel patlamaya yol açmasının bu yasaklamalara karşı tepkisel olarak geliştiğini unutmadan, bugün yaşadığımız krizli eşyaşamlarda Hristiyanlığın getirdiği hükümlerin etkilerini irdelemek gerekir. Bu konuda batıda feministlerin, akademisyen çevrenin geliştirdiği önemli eleştirel külliyatlar vardır. Ancak bunların hangilerinin eleştirdikleri gerçeğin başka bir yüzüne dönüşerek eşyaşamı yeniden tıkattığını, hangilerinin yerinde ve ön açıcı eleştiriler olduğunu araştırmak önemlidir.

Özellikle doğunun toplumsal yaşamında, özgür eşyaşam kuram ve pratiğinde son derece etkili olan İslamiyet için de bu eleştirel-analiz eden yaklaşım esastır. İslamın getirdiği çözümde cinsellik günah ya da yasak değildir. Ama bu konuda sınırsız haklara sahip olan erkektir. Kadın sadece dini yasalar çerçevesinde tanımlanan kadarıyla özgürdür. İslam erkeğe en az dört kadından oluşabileceğini söylediği haremi arasında adil olmayı, kadınların da eşleri ile cinselliği yaşayabileceğini ve hakları olduğunu söyler, ama birçok şartla. Bu şartlardan en önemlisi şudur: “Yukarıda Allah ne ise aşağıda kadın için kocası odur. O ne derse o olur.” Harem uygulaması ile erkekler genelevi özel evlerine taşıyabiliyorlar ve buna dini bir meşru zemin sağlayabiliyorlar. Hristiyanlığın batıda ve bugün tüm dünyada hakim olan cinsel kültür ve politikadaki tarihsel etkisinin, yine İslamın da aynı şekilde dünyanın çok önemli bir nüfusu ve birçok bölgeleri üzerinde hakim olan cinsellik politikalarındaki baskısının, etkisinin özgür eşyaşamın ilmini yapmak isteyenlerin ilk elden inceleyecekleri veriler olduğunu düşünüyoruz. Çünkü Hristiyanlığın şaha kaldırılan, kıskırtılan ve birçok farklı sapmaya özgürlük adına meşruluk kazandırmak isteyen cinsel politikanın gelişimindeki rolü çok belirleyicidir. Yine İslamiyetin erkekler için aşırı doyumu teşvik eden cinsellik politikası; kadın köleliğinin derinleşmesinde, erkeğin iktidarcı duruşta ısrar etmesinde belirleyici olmuştur.

Felsefe ve bilim de ilk dönemlerinden itibaren bu konuya çok kafa yormuşlardır. Örneğin batı felsefesinin kaynağı olan Yunan felsefesi; erkeklerin sadece çocuk yapmak için kadınla yatabilece-

ğinin, cinsel zevk için ise olgunluk aşamasına erişmemiş oğlan çocukları kendilerine sevgili olarak belirleyebileceklerinin teorisini yapmıştır. “Kadın eksik ya da sakat doğmuş erkektir. Erkeklerle arkadaşlığa uygun değildir,” düşüncesi bu felsefenin yaşandığı ve esin verdiği tüm coğrafyalarda özgür eşyaşamların sakat bırakılmasında ağır bir sorumluluğa sahiptir. Kadını aşağılayarak oğlan-cılığı meşrulaştıran, olgun erkeklerin hepsine her iki cinsi de cinsel istismara uğratma hakkı veren bu felsefenin eleştirel analizi güçlü yapılabilmelidir. Çünkü tüm uygarlıkları etkileyen ‘karılaştırma’ kültürünün genlerini Yunan felsefesinin meşruluk kazandırdığı bu cinsel politika oluşturmuştur.

Pozitivist bilim dünyasının oluşturup topluma servis ettiği birçok argüman da, eşyaşamların tahrip olmasından en az bu üç alan kadar sorumludur. Bilimci-pozitivist anlayışla gelişen bilim dünyasının özgür eşyaşamların tahrip edilmesinde, krizli-katliamcı bir gerçeğe dönüşmesindeki rolünden ötürü başlı başına araştırılması gereken bir alandır. Kapitalist modernite geliştikçe ve toplumsallığı parçaladıkça yükselttiği özel alan-kamusal alan ayrımcılığı ve buna dayalı yol açtığı evlilik içi katliamlar da, hem araştırılması hem hesap sorulması gereken süreçlerdir. Avrupa toplumlarında endüstri kapitalizmi çağında tarım-köy toplumu ile birlikte aile ve kadın da dağıtıldı. Gelişen kapitalizm, insanları topraklarından attığı gibi evlerinden de, aileden de uzaklaştırdı. Aslında kapitalizm doğasındaki bireyciliği topluma aşlamak için toplumsal dokuyu hücrelerine kadar parçaladı. İnsan ve doğasını tek hücreli canlılar derecesine getirerek, hepsine tek tek nüfuz edebilmek içindi bu parçalama. Bundan aile ve en acımasız biçimde kadın payını aldı.

Bugün batı dünyası, kendisi dışında kalan dünyayı geri-ilkel görüyor. Yine son yüzyılda doğuya gerçekleştirdiği tüm saldırılara doğudaki kadının erkek egemenlikçi ve özellikle İslam kültürü baskıya maruz kaldığı argümanını kullanıyor. Batının bu konuda ne kadar ikiyüzlü olduğunu deşifre etmek; özellikle endüstri kapitalizmi çağında ve sonrasındaki süreçlerde batıdaki ailenin durumunu bilmezimize bağlıdır. Yeni bir sosyal bilim için, sosyal bilimlerde devrim için

çıkış iddiası olan jineoloji; eşyaşamlar tarihini irdelerken batının bu konudaki gerçeğini ve özellikle batı sosyolojisinin bunu neden örtbas ettiğini de araştıracaktır. Batı sosyolojisi ailenin neden ve nasıl dağıtıldığını ve bitirildiğini bugüne kadar açıklamamıştır. Kapitalizm çağında çokça propagandası yapılan ‘kadının bu çağda özgürlük kazandığı’ bir yalandan ibarettir. Bu yalanı deşifre etmek kadının ve eşyaşamların karartılan tarihinin önemli bir kesitini aydınlatmak için bu araştırmalar derinlikli ve büyük bir ciddiyetle yürütülmelidir.

Mitoloji, felsefe, din ve bilimin kadın ve erkeğe biçtikleri misyonlar, getirdikleri tanımlar kadın-erkek ilişkisinin her alanını sakatlamıştır. Bu sakatlamanın kaldırılması ve özgür ilişkilerin yaşanması için Öcalan’ın, “Mitoloji, din, felsefe, bilim ve sanatın yaşam için olduğu ve başta gelen rolünün özgür eşleşmeyi gerçekleştirmek, inşa etmek olduğu önemle kavranmalı, ahlakileştirilmeli ve estetikleştirilmelidir,”¹² perspektifi önemli bir kilidi çözüyor. Binlerce yıllık iktidarcı güçler tüm beyinleri, insanın ve eşyaşamların; mitolojinin, dinin, felsefenin ve bilimin hizmetinde olduğu algısına kilitlemişti. Oysa “Özgür Eşyaşam” kuramı, tersinden bakarak bu kilidi açıyor. Tüm düşünce kalıplarının ve ilgili kurumlarının asıl rolü *‘özgür eşleşmeyi gerçekleştirmek, inşa etmek’* tir diyor bu kuram. Yani insanın özgür yaşamını merkeze alıp, mitoloji-din-felsefe-sanat-bilimi bunların hizmetine veriyor. Bu düşünsel bir devrimdir. Bu kuram, *‘günahtır’* diyen Hristiyanlığın, “Kadınlarınız sizin için bir tarladır, tarlanıza nasıl dilererseniz öyle varın”¹³ diyen İslam’ın, “Eksik erkek” diyen felsefenin, “Hem fahişe hem kutsal ana” diyen mitolojinin, süs gibi kullanan sanatın kadın yaklaşımını ve kadın-erkek arasındaki sakatlanmış doğanın tahribatlarını ortadan kaldırma iddiasını taşıyor.

Eşyaşamın geleneksel algıdaki karşılığı karı-koca ya da sevgili ilişkisi olsa de eşyaşamlar tek başına bu değildir. Kadın erkek arasındaki duygusal-cinsel ilişki bu yaşamın bir boyutudur. Ancak iktidar, özellikle bu boyutunu hedefleyip şekillendirmeye çalıştığı için bu boyuttaki gerçeklik tüm ilişkiye damgasını vurabilmektedir. Kadın ve erkek tanımları içinde yaşadıkları toplumsallıkla ilişki ve etkileşim içinde tanımlandığında, eşyaşamların tanımı gerçek an-

lamına kavuşacaktır. Bu anlam, krizli yaşanan duyguları ve cinsellik boyutunu da estetize edecek, etiğe kavuşturacaktır. Öcalan, geliştirdiği özgür eşyaşam kuramının nasıl anlaşılması gerektiğini şöyle ifade ediyor:

Uygarlık sistemlerinin eşyaşamı ‘özel yaşam’ alanı olarak kutsaması, toplumsal hakikatin en tersyüz edilmiş bir yargısıdır. Aslında kamusalın özel, özelin kamusal olarak kavranması toplumun doğasına daha uygundur... Sosyalistçe eşyaşamı iki kişi arasındaki bir ilişki olarak algılamak eksik bir yaklaşımdır. Eşyaşamlar şüphesiz ikili somutlaşmaları yaşayabilir, ama buna indirgenemez. Eşyaşam büyük anlam gücü, estetik ve ahlakla soyut olarak daha çok yaşanan özsel bir yaşamdır. Sosyalist yaşam bağlamındaki erkekler ve kadınlar ancak özgür yaşamı evrensel, kolektif olarak gerçekleştirdikçe, tekil olarak da doğru ve güzel yaşama şansını elde edebilirler... Tekil yaşamda toplumsal evrenselliğin, kolektifin tüm potansiyeli gizli olduğu halde, uygarlık ve modernitenin tekil evcilik ve evlilik dışındaki biçimlerinde evrenselliğin, kolektifliğin inkarı gerçekleştirilir. Bu ayrımı yapmadan, sosyalistçe tikel özgür yaşam gerçekleştirilemez.¹⁴

Mitolojiler, dinler, değişik felsefe ve bilim ekolleri, kadın-erkek ilişkileri ve kadın kimliği-varlığı üzerine muazzam bir külliyat oluşturup sayısız tahribata yol açmalarına rağmen; kadın, egemen erkek zihniyetine her zaman önemli düzeyde bir muamma, kabus, bilinmez, şeytani gelmiştir. Ancak egemen erkek zihniyet kalıplarına göre gelişen mitoloji, din, felsefe ve bilim hiçbir zaman kadını, kadın-erkek ilişkilerini ve kadın etrafındaki ilişkiler ağını gündeminden çıkarmamıştır. Bu yaşamın hakikati ile ilgili bir durumdur. Eşyaşamların temeli, gelişimi, örgütlendirilmesi, devamı ya da günümüzde olduğu gibi derin krizlere boğulup devam ettirilememesi çok önemlidir. Çünkü tüm toplumsal ilişkilerin çekirdeğidir eşyaşam. Bu alanda zihniyet, duygu, ruh, saygı-sevgi düzeyi ne ise toplumsal gerçekliğe yansıtacak olan da bu olacaktır. İktidardaki despotik, hegemonik duruşla günlük olarak erkeğin kadına uyguladığı baskının, şiddetin düzeyi at-

başı gitmektedir. İktidardaki erkeklerin eşyaşamı nasılsa, ülkeyi de öyle yönetmeye çalışırlar. Sıradan bir insanın da günlük yaşamında eşyaşam ilişkileri belirleyicidir. Bir erkek ya da kadının bu alanda kriz-kaos, derin bir bunalım yaşayıp da toplumsal ilişkilerinde huzurlu, mutlu, başarılı olması çok zordur. Eşyaşamlar, devletin, ekonominin, dinin ve yaşamsal pek çok olgunun şekillenmesinde belirleyicidir. Çünkü bu başından beri böyle bir diyalektikle kurulmuş bir etkileşimdir. Eşyaşamlara hakim kılınan kölelik-efendilik ilişkisi daha sonra tüm toplumsal kurumlara içerilmiştir. En derin kaosun, tüm dünya çapında eşyaşamlarda görülmesi de bu ilişkinin köle-efendi ikilisinin ilk halkası olmasındandır. Huzurlu, özgür, bağımsız, ilkeli, etik-estetik ölçülere göre bir eşyaşam yaşayan erkek ya da kadının toplumsal alanda tıkanması, despotluk yapması, çözümsüz kalması neredeyse imkansızdır.

Ana hatları ile ifade etmeye çalıştığımız özgür eşyaşamların tarihi ve bugününe ilişkin bu değerlendirmeler; kadın biliminin ilk el atacağı ve yoğunlaşacağı alanlardan birinin neden özgür eşyaşam alanı olacağını açıklamaya dönüktür. Jineolojiyi gerekli kılan ilk alanlardan birisi özgür eşyaşam alanıdır. Çünkü binlerce yıllık tarihte ve bugünümüzde kadın varlığının, bütünlüğünün en fazla parçalandığı ve köleliğe bağlandığı alan budur. Bu alanın günümüzde neredeyse her dakikada, bir kadının ölümüne, tecavüzüne tanık olan dünyasında bu alana eğilmek, vicdanı, aklı ve duyguyu ayaklandırmak, bu temelde eylemlere kalkışmak ve teori-düşünce yaratmak insan olmanın, devrimci olmanın temel ölçütüdür. Bugün bu alana dayatılan kara cahillik ve katliamın iç içeliği, birbirini etkileme düzeyi düşünüldüğünde, alanda teorik aydınlanma-düşünsel örgütlenme ile eylemin iç içe yürütülmesi gereği daha iyi anlaşılacaktır.

Diğer yandan özellikle kadın tutsaklığı etrafında eşyaşamların, sistemin elinde topluma karşı bir silah olarak kullanıldığı bir aşamada yaşıyoruz. Sorunların bunca köklü ve derinlikli olması, krizin zirveye çıkması; çözümlerin de birçok zemine kavuşmuş olduğunun göstergesidir. Yine toplumsal yaşamın tıkanan tüm alanlarına çıkış yaptıracak alan da budur. “Kişisel ve kolektif çıkış yapanlar, ancak

kadın-erkek ilişkilerini bilimsel, sanatsal ve felsefi olarak temel alırlarsa, özgür eşyaşamına doğru adım atabilirler. Bu ilk çıkış adımları, çokça sanıldığı gibi iki kişi arasındaki tekil, özel adımlar olmayıp, gerçekleştirilecek demokratik sosyalist topluma ilişkin evrenselin ilk adımlarıdır,”¹⁵ diyen Öcalan bilimsel-sanatsal-felsefi ele alış şartını getiriyor. Bu şart, jineolojinin neden geliştirilmesi gerektiğini de izah ediyor. Eşyaşamların ihtiyaç duyduğu felsefi-bilimsel-sanatsal bakışı kazanmak ve kazandırmak için jineolojinin gelişimi gerekli. Jineolojinin esas amaçlarından biri bugün eşyaşamlara dayatılan kara cahilliği ortadan kaldırmak olacaktır. Bu cahillik bugün toplumsal yaşamı can evinden vurmaktadır. Devletlerin toplumlara dayattığı kırım yetmiyormuş gibi; her gün ağırlıkta erkek eliyle bu konuda yaşanan ve cinnet aşamasına dayanmış olan çözümsüzlükten ötürü toplum bir de içten kırıma uğratılmaktadır. Eşyaşamların toplumu kıran değil toplumu yücelten, büyüten ve üretken kılan bir güce sahip olabileceği insanlık tarihinin çok uzun döneminde ispatlanmıştır. Bugün yaşanan krizli-katliamlı hal bu tarihin en kısa zaman dilimi olmasına rağmen en büyük yüz karası, ayıptır. Bu ayıp var oldukça toplumsal yaşam, doğal mecrasında akamaz.

Kadın-erkek ikilemi, ilişkileri ve eşyaşamları konusunda var olan bu krizli hali aşmak için özgür eşyaşam çekici, ferahlatıcı ve ikna edici bir tanım olmaya aday görünüyor. Yaşamın eş yüzleri, eş ruhları, eş varlıkları arasındaki ilişkiye tanım ve çözüm getirme iddiasını taşıyor. Bu alanı, toplumsal doğanın ikilemli yanını, “*İlk ilmi yapılması gereken alan*”¹⁶ olarak belirliyor. Öcalan’ın, aşağıdaki biçiminde özetlediği özgür eşyaşam kuramının bazı temel ilkeleri vardır:

Eşyaşam, özellikle kadın etrafında geliştirilecek bilim, doğru sosyolojiye atılmış ilk adım olacaktır. Eşyaşamdaki ilişki, evrenselliği ve tüm toplumsal bağları temelde etkileyen özelliklere sahiptir. Uygarlığın en büyük ikiyüzlülüğü, bu evrensel ilişkiyi sadece çok mahrem ikili bir tekil olgu saymasıdır. Sosyolojik bilginin değersiz ve yarar-sız olmasının en temel nedenlerinden biri budur. Hiçbir yaşam alanı eşyaşam alanı kadar temel ve belirleyici özelliğe sahip değildir. Eko-

nomiyi, devleti temel ilişki saymak modernite sosyolojisinin bir saplantısıdır.¹⁷

Özgür eşyaşam kuramının iddialarından biri; devletin, ekonominin, dinin ve daha pek çok toplumsal kurumun eşyaşamların hizmetinde olabilecek tarzda dizayn edilmesidir. Diğer önemli bir iddiası eşyaşamları bunların hizmetine koşturan yanılgılı-yanlış sosyolojiden vazgeçilmesidir. “Soy sürdürümünü, çoğalmayı esas almayan, evrensel insanlık idealine uygun, gezegendeki diğer canlıların varoluşunu gözetken ekolojik bir eşyaşam”¹⁸ kuramının ana ilkelerini; erkek egemenlikçi-iktidarcı güçlerle mücadele etmek, toplumsal cinsiyetçi yaşamı tüm zihinsel ve kurumsal alanlarda tasfiye etmek, kadına mülkiyetçi yaklaşımı reddetmek, soy sürdürüm aracı, ucuz-ücretsiz işçi ve işsiz, nesne olmaktan çıkıp öznelliğini özgürlük temelli gerçekleştiren kadını yaratmak biçiminde sıralayabiliriz. Bu ilkeler özgür eşyaşamı birlikte geliştirmekten sorumlu olan erkekler ve kadınlar için geçerlidir. Demokratik ulus, demokratik topluma ulaşmanın temel kuramlarından biri olan özgür eşyaşam; jineolojinin de ilk inceleyeceği ve ‘ilmini yapacağı’ alan olacaktır.

Eşyaşamlarda ‘aşkın gerçekleşmeyişi’ toplumsal yaşamı nasıl etkiliyor? Eşyaşamlar nasıl geliştirilmeli ki toplumsal alanın her yanını sarmış olan kaos, katliamlar son bulsun, insanın insana layık yaşamı etik-estetik temellerde yeniden inşa edilsin?

Aşka açık olmayan bir ortamda demokrasi, özgürlük, eşitlik ve yurtseverlik gelişemez.¹⁹ ...Kadınla eşit ve özgür temelde demokratik yaşam, yaşamın olmazsa olmazıdır. Ama bunun için çok derinliğe işlemiş köle ahlakının ve çağdaş kapitalizmin baştan çıkarıcılığının özgürlük ahlakıyla (ETİK) ve güzel yaşamla (ESTETİK) aşılması gerekir. Kadınla (dolayısıyla erkekle) doğru (bilimsel-jineoloji), iyi (etik-yeni ahlak bilinci ve tavrı) ve güzel (yeni estetik ölçüler, özgür yaşam) yaşamı başarmamak sosyalist topluma yönelişi başarmamakla özdeşdir. ...Kapitalist sis-

temin sonul kaosundan, gerçek aşklardan beklenen büyük gücü özgür kadın etrafında yaratarak çıkış yapmak, aşka gönül vermiş ve baş koymuş gerçek kahramanların en soylu ve kutsal işlerinden olsa gerek!²⁰

Öcalan'ın bu belirlemesi sorduğumuz soruların önemli oranda cevaplarını da içermektedir. Aynı zamanda aşkın sosyolojisini yapmanın başlangıç prensiplerini de içermektedir. Aşka açık olmayan bir ortam demokrasiz, kölece ve eşitliğin olmadığı bir yaşamsa, yurtseverliği barındırmıyorsa; bu aşkın bireysel olduğu kadar toplumsal bir olay olduğunu gösterir. Aşkın gerçekleşmesi; verili kadınlık ve erkeklik olgularının yetkince aydınlatılmasına, kadın ve erkek varoluşlarının doğal ve özgür temelde yeniden oluşturulmasına bağlıdır. Toplumsal cinsiyetçiliğin radikal bir düzeyde sorgulanıp kadının kölelik, erkeğin egemenlik kültüründen kurtulmasına ve cinsiyet özgürlüğünün tam sağlanmasına, ortak yaşam iradesinin gerçekleştirilmesine, toplumsal özgürlük mücadelesini başarıyla yürütecek kişiliğin kadın ve erkekte yaratılmasıyla ilgilidir. İnsanı insanın kurdu yapan kapitalist modernitede aşk, her şeyden önce insanı insan yapan en temel özellikler ve toplumsal yaşam değerlerinin özgürce yaşanacağı ortamları yaratmaya bağlıdır. Günümüzde aşk; salt cinsel tutkuya dayalı, egemen erkeklikle kadınsı kölelik özelliklerinin belirleyiciliğinde yaşanan, krizli, erkeklerin en vahşi yöntemlerle ve cinnet geçiren ruh halleriyle çoğunlukla eşi ya da sevgilisi olan kadınlara kıydığı, birbirlerine bin bir maskeyle rol yaptıkları tablolardan ibaret! Uyumlu, saygı-sevgiye dayalı, toplumsallığından beslenen ve toplumsallığını besleyen emeğe dayalı, demokratik, özgür, ortak yaşam arkadaşlığını yaratan ilişkilere tanıklık etmek neredeyse imkansız!

İlişkilerin bu kadar sorunlu olmasında belirleyici olan etkenlerden biri, cinselliğin aşırı tahrik edilmesidir. Tüm doğada üremeyle ilgili olan ve yaşamın sürekliliği için olan cinsellik erkekte daha farklı yaşanıyor. Uygarlığın kadını eve, erkeğe tutsak kılan gerçeği ile birlikte cinsellikte esas rol cinsel arzuya verilmiştir. Ancak kapitalist modernite ile birlikte bu cinsel arzunun patlaması, çarpıkça geli-

şimi ve kadın-erkek ilişkilerini çürütüp çökertmesi için sistem çok yönlü çalışmıştır. Bunun için; kadına cinsel bir obje olarak reklamlarda yer vermekten tutalım pornonun geliştirilmesine, kadın-erkek rollerinin değiştirilebileceğinden cinselliği kışkırtan ve bireysel özgürlüğün temel kıstası haline getiren piyasaya, bu tarz cinselliği geliştiren çok yönlü teorik-ideolojik çalışmaya kadar sayılamayacak çok araçla kapitalizm bireyi ve toplumu tükenişin eşiğine getiren cinsel politikasını yarattı ve yürütüyor. Bugün, sistem bu konuda o kadar kendine güveniyor ki bu cinsel politika ile tüm toplumsal kesimleri avlayacağını, vurup kendi sisteminin piyonu haline getireceğini iddia ediyor. Önemli oranda da başarıyor.

Bu cinsel politika ile kadın da erkek de özgür eşyaşamın çok uzağına düşürülmüş durumda. En vahim olan da bu gerçekliğin farkındalığına sahip olanların, özgür eşyaşam arayışındakilerin azınlıkta kalması. Böyle bir dünya gerçeğinde yeni bir cinsel politikayı tartışmaya koymak çok büyük zorluklarla karşılaşmayı, sistemin birçok yönüyle ve gücüyle kapsamlı, kararlı bir mücadele vermeyi, düşüncede oturan 'cinsel özgürlük eşittir bireysel özgürlüktür' algısını değiştirip dönüştürmeyi ve bunlarla bağlantılı pek çok zorlu görevi başarmayı gerektirir. İnsan doğasının doğal enerjisi olan cinselliği, azami kar kanununa bağlayıp endüstrileştiren birçok sektörü aşmayı gerektirir. Eşyaşamı ve aşkı hastalık haline getirilen günlük cinsel birleşmelere indirgeyen, toplumsallıkta cinselliğin nasıl inşa edildiğini, doğadaki diğer canlılarda cinselliğin nasıl yaşandığını unutturan, cinsel açlığı ve aşırılığı körükleyerek hegemonik iktidarını ve bunun gerektirdiği toplumsal inşayı yaratan kapitalist modernite ile çok yönlü, sürekli savaşmayı gerektirir.

Bugün topluma bilinçli dayatılan bu cinsellik algısı ve yaşamı doğru olsaydı insanlar mutlu, başarılı ve özgür olurdu. Ama bu kadar kışkırtılmış cinsellik, tam bir cinnet toplumu yaratıyor. Toplumsal dokuyu öldürüyor. Evrensel evrimin devamı olarak gelişen kadın ve erkek doğasının, doğada olmayan bu cinselliği yaşama tarzını uzun süreli kaldırabilmesi imkansızdır. Bu er geç kişiliklerde bir iflası ve fiziksel yapıda bir tükenişi getirecektir. Sistemin

amacı zaten budur. Hayati önemde olan, toplumun bu konudaki cahilliğinin yıkılmasıdır. Toplumsal doğanın, kültürün kendi özüne uygun cinsel politikaları üretecek tartışmaların geliştirilmesidir. Jineolojinin temel araştırma, tartışma ve tezler geliştirme alanlarından birisi bu nedenlerle eşyaşamlar olacaktır.

İnsan olmanın eşliğini aşırp aşamadığımız; eşyaşam ilişkilerinde verilen sınavla ortaya çıkar. Jineoloji, her insanın bu sınavdan başarıyla geçebilmesi için kazanması gereken bilinç ve birikim düzeyidir. Kadın bilimi olma iddiamız, her şeyden önce kadın ve erkek doğalarını tanımak ve anlam vermekle yaşamsallaşmaya başlayacaktır. Bu nedenle özgür eşyaşam kuramı; jineolojinin temel alanlarından biri olarak geliştirilecektir. Jineoloji bu alanı geliştirirken; Ortadoğu başta olmak üzere değişik halk kültürlerindeki kadın-erkek ilişkilerini araştırır ve büyük bir titizlikle inceler. Kapitalist sistemin günlük olarak yaşattığı cinnet, toplumsal doğanın gerçeği değildir. Birçok halk kültüründe unutulmuş ve etkisi bugüne çok az kalmış olsa da özgür eşyaşamlar konusunda bugün de feyz alabileceğimiz, önemli dersler çıkaracağımız ve maneviyatımızı güçlendireceğimiz köklü gelenekler vardır. Kadın-erkek eşitliğini, birbirine karşılıklı saygıyı, ortak sorumluluk alanlarını ve iş bölümlerini ele alıp değerlendirmede bugünkü sosyal bilimlerin sosyoloji ve demografya biliminin kesinlikle önündedirler.

Bu konuda Kürdistan'da Mazdekçilik/Hurremilik, Yarsanistlikte ve Alevilikte savunulan ve egemen güçlerin 'kadınların da bütün insanlarca eşitçe paylaşılması' olarak çarpıtılarak sunulan kadın-erkek eşitliği incelenmeye değerdir. M.S. 5. yüzyılın sonları ile 6. yüzyılın başlarında Mazdek tarafından getirilen ve dönemin Sasani hükümdarı I. Kawad (Kawaz) tarafından da benimsenip uygulanan bu kadın-erkek eşitlik ilkelerinden sonra; saraylarda ve prensliklerdeki tüm haremle dağıtılıyor. Kadınlar toplumsal yaşama katılıyorlar. Bu uygulama kadına sadece cariye ve harem statüsünü yani mal olmayı layık gören kafalarca çarpıtılsa da; köklü halk kültürlerinde kadın-erkek ilişkilerinin günümüzden bazı açılardan daha kaliteli olduğuna dair çarpıcı bir örnek olduğu su götürmez bir gerçektir. Yine Yare-

sanlarda özellikle 7-8. yüzyıllar ile 12-13. yüzyıla doğru 12-15 civarında kadın şair yetişmiştir. Bazıları Celale Xanima Loristanî, Dayê Tewraza Hevramî, Riha Xanima Loristanî, Lîza Xanim, Nazdar Xatûn, Nêrgîz Xanim'dır. Bu kadın şairleri şiir yazmak dışında önemli kılan temel özellikleri aynı zamanda dini önderler olmalarıdır. "Yaresanlar'ın ritüellerinde esas alınan şiirsel ürünlerin aynı zamanda yaratıcıları, dahası kutsal kitapların da yazıcıları olmuşlar. Sadece şiirsel ürünlerde değil, ahlaki, dini öğüt ve ibadet esaslarını belirleyen dinsel metinlerin de bir bölümü erkekler, bir bölümü kadınlar tarafından yazılmıştır."²¹ Bir inancın kutsal kitaplarının erkelerle ortak kadınlar tarafından yazılması ana tanrıça dininin hakim olduğu dönemlere has bir durum. Ve bir halkın inancında bu durumun yaşatılması, o inancı ve kültürü özgür eşyaşamlar açısından da hak ettiği ilgiye, araştırma-inceleme merakına muhatap kılıyor. Bu anlamda jineoloji, bu Kürdistanî kültürlerin özgür eşyaşamları nasıl tanımladıklarını ve nasıl yaşadıklarını kapsamlı incelemelere tabii tutacaktır.

Bu konuda titizlikle incelenmesi gereken diğer bir kültür de köklü Zerdüşti gelenektir. Bu geleneğin kadın-erkek ilişkilerindeki felsefesi, bunun inanç ve kültürleri ile bağları ve bugünüme yansımaları; özgür eşyaşamların yaratılması arayışında başvurulacak ana kaynaklardandır.

Çin'in sınırlı da olsa bazı bölgelerinde yaşayan Mosuolar, Bouganville Adası'nda (Avustralya'nın kuzeyinde, Papua Yeni Gine'nin karşısında) yaşayan kadın egemen topluluk olan Nagovisiler, Endonezya'da, Sumatra'nın batısında yaşayan Minangkabaular, Hindistan'ın kuzeydoğusunda Meghalaya devletinde Khasiler,²² Alaska Atabaskları, Bribriler, Filipinliler (hem anayerli hem babayerli), Garolar, Hopi, İbanlar (hem anayerli hem babayerli), İrokualar, Synteng, Karenler, Hasiler, Marşallılar, Sirayalar, Tlingitler, Vanatinai, Sinixt²³ ve kim bilir belki de yeryüzünün keşfedilmemiş kuytuluklarında yaşayan farklı toplulukların incelenmesi, özgür eşyaşamlar konusundaki ezberleri bozmamız için önemlidir.

Zühd-Zahitlik²⁴ hareketinin en çok bilinen dervişlerinden biri olan Rabia Adeviye (713-801) ile Hasan Basri'nin arkadaşlığı dik-

kat çekicidir. Hasan Basri'nin, "Tam 24 saat Rabia ile birlikte olduk, tarikat ve hakikat üzerine konuştuk. Bu süre içinde ne benim aklıma erkek olduğum ne de onun aklına kadın olduğu geldi," sözleri tekkede birlikte kalan kadın ve erkeklerin ilişkilene ölçülerine dair düşündürücü ipuçları sunmaktadır. Yine bu dönemin ünlü mutasavvıflarından Beyazıd Bistami'nin "*Benim pirim bir kadındır,*" sözleri çok çarpıcıdır. Kadınla-erkek arasındaki yaşam ilişkilerine farklı perspektiflerden bakmak açısından ilginç bir örnektir. Yine dönemin en ünlü mutasavvıflarından İbni Arabi, "Kadınlara yönelik değerlendirmelerinde Tanrı'yı kadın suretinde görece kadar ileri ifadeler kullanmıştır."²⁵ 8-12. yüzyıllar arası kadınların tasavvuf alanındaki etkinliği ve erkek tasavvufçularla ilişkileri son derece çarpıcı özellikler taşımaktadır. Bu çarpıcılık; jineolojiye kadın-erkek ilişkilerinin ve özgür eşyaşamların çok zengin yaşandığı Ortadoğu'nun zengin tecrübelerinin kapılarını aralamaktadır. Jineoloji, bu kapıdan gördüğü deneyimlerin peşine düşecektir.

Hakikat, bazen yaşadığımız çağdan binlerce ya da yüzlerce yıl öncesinde bir ayrıntıda saklı kalmıştır. Bunun için özgür eşyaşamı yaratma iddiasında olan kadın ve erkeklerin başta kendi yaşadıkları coğrafya ve kültürün değerleri olmak üzere toplumsal doğanın binlerce yıllık değer okyanusuna dalmayı ve içinde yüzmeyi öğrenmeleri şarttır. O değerler, yaşamın her anında bizimle konuşurlar aslında. Yeter ki iç sesimizi kaybetmeyelim ve günlük yaşamın sığılından sıyrılıp o sese kulak verelim.

Jineoloji, eşyaşamla ilgili sorunları aşmanın yol ve yöntemlerini kadınlar ve erkeklerle birlikte toplumsal alanlarda gündemine alıp tartışacaktır. Yine çocukların aile içindeki mevcut durumunu ve olması gereken düzeyini de jineoloji tartışmaya açabilmelidir. Bu konuda yaşanan arayışlar, çabalar ve mücadeleler sağlam ilkeler ve tutarlılıklar üzerinden süreklileşmediği için eşyaşamların krizi katlanarak devam etmekte ve tüm toplumsal doğayı tehdit etmektedir. Bu tehdidi jineolojik bakışla, gözlemle ve duyarlılıkla görüyoruz, algılıyoruz ve tartışıyoruz.

Kadın-erkek ilişkilerinde yaşanan köleliğe bakıp bu alandaki özgürleşme imkanları görmezden gelinirse sorun aşılamaz yine.

Bu özgürlük imkanları nedir? Toplumsal doğanın ikilisi toplumsal yaşamı birlikte kurup en zor doğa koşullarında yaşatmayı başardılarsa; bugün de özgür, eşit ve demokrat karakterli kadın-erkek ilişkilerini yaratıp yaşayabilirler. Bunun için kadının da erkeğin de kendisini özgürleştirmesi gerekir. Bu gelişmeden ne sağlıklı bireyler olunur ne kadın-erkek arasında sağlıklı eşyaşam ilişkileri gelişir, ne de toplumsal ve siyasal özgürlük alanlarında sağlıklı roller üstlenilebilir. Egemen erkek-köle kadın ikilemi aşılmadan özgürlük mücadeleleri de başarıya ulaşamaz. Kadına mülkiyet ve iktidar ilişkisini dayatan zihniyet aşılır, kadın da bu ilişkinin uzun tarihi içerisinde kazandığı düşünsel ve duygusal alışkanlıkları aşarsa; özgür kadın-özgür erkek ilişkisi gerçekleştirilir.

C-Kadın Aydınlanmasını Yaratmak İçin...

Kadın, toplumsal doğanın hem fizik, hem anlam olarak en geniş bölümünü teşkil eder. O zaman neden çok önemli olan bu toplumsal doğa parçası bilime konu edilmesin? Kadın doğası karanlıkta kaldıkça, tüm toplum doğası aydınlanmamış olarak kalacaktır. Toplumsal doğanın gerçek ve kapsamlı aydınlanması, ancak kadın doğasının kapsamlı ve gerçekçi aydınlanmasıyla mümkündür. Kadının sömürgeleşme tarihinden ekonomik, sosyal, siyasal ve zihinsel sömürgeleştirilmesine kadar konumunun açıklığa kavuşturulması, tarihin diğer tüm konularının ve güncel toplumun her yönüyle açıklığa kavuşmasına büyük katkıda bulunacaktır.²⁶

Öcalan'ın bu değerlendirmesi jineolojiye neden ihtiyaç duyulduğunu farklı bir boyuttan yanıtlıyor.

Her şeyden önce, var olan kadın gerçeğine ışık tutmak için jineoloji! Kadın gerçeği o kadar karartılan, karanlıkta bırakılan, karanlıkta kalması için karanlık işler çevrilen bir alan ki bu alanı aydınlatmak için; cılız, parçalı, dönemsel, rastgele ve dağınık ışıklar tutmak yetmiyor. Kadın gerçeğine dayatılan sistematik karartmaya, bunun sürekliliğine ve ısrarına, saldırganlığına denk yoğunlukta ve onu aşacak güçte bir kadın

aydınlığı gerekiyor. Kadın aydınlığının ışığının odaklanması, yoğunluğu, sistemliliği, hedefliliği ve sürekliliği gerekiyor. Bu ışık ne zaman, nasıl, nereye, hangi açılarla ve hangi yoğunlukla düşeceğini bilecek. Hangi karanlığa düştüğünü ve o karanlığı aydınlatmak için ne kadar nasıl kalacağını bilecek. Karanlıkla kavgasını, karanlığı, kendini bilecek ve sürekliliğini bilecek. En önemlisi karanlığın ve aydınlığın kaynaklarını bilecek! Kadına dayatılan karanlığın, karartmaların ve kadın kimliği, yaşamı etrafındaki karanlık işlerin en koyulaştırıldığı 21. yüzyılda; kadınlık dünyasından, kadın eliyle, kadın aklıyla, kadın ruhu ve sezgisiyle, kadın tarihiyle bir kadın aydınlanmasına, ışığına ihtiyaç var. Düşürüldüğümüz karanlıkların, karartmaların tarihi ve günceli; jineolojinin tarih başta olmak üzere diğer alanları geliştikçe aydınlanacak.

Eğer kadın, üzerindeki karanlığın inşa edildiğinin farkındalığını kazanırsa onu yıkabilir de. Bu karanlığın bir ayağı kadının güçlü inanç duygularının dincilik yapılarak sömürülmesine bağlanmış. Bir ayağı kadının yurtseverlik duygusunun devletçilik, milliyetçilikle sömürülmesine bağlanmış. Bir ayağı kadının muazzam beyin potansiyelinin okullarda iğdiş edilip pozitivizme, bilimciliğe akmasına bağlanmış. Bir ayağı kadının güneş kadar zengin ve sıcak, bin bir renkli duygu dünyasının aşk, fedakarlık, annelik, sevgi adı altında sömürülmesine bağlanmış. Kadın doğası, dünyası, kimliği üzerine inşa edilen karanlığın birçok alanı sıralanabilir. Ancak ana ayaklarını böyle ifade edebiliriz.

Bu ayakların tek tek nasıl inşa edildiğinin tarihsel öyküsünü ve günlük olarak nasıl inşa edilip yaratıldığının öyküsünü tüm kadınlar bilmeli. Kadınlar bunun bilincine varırsa bu karanlık ayaklar kopar. “Kendisi hakkında bilinç sahibi olmak, hiç şüphesiz evrende harika bir oluşumdur. Boşuna tanrısallık unvanı yakıştırılmamıştır,”²⁷ belirlemesi tam da bu öykülerin sahiplerine hitap ediyor. Kendimiz hakkında bilinç sahibi olmanın harikalığını yaşamak ve bununla üzerimizde inşa edilen karanlık dünyaları yıkmak için **jineoloji** diyoruz!

Bu karanlık dünyaların yıkılması, kadın bedeninin, ruhunun, aklının ve yüreğinin özgür ve aydınlık kalabilmesi, ışıklanabilmesi için jineolojiyi geliştirmeliyiz. Bu karanlık dünyaları fark eden, sorgula-

maya başlayan, kurtulmak isteyen ama yalnız olduğu, yeterince güçlü ve örgütlü olamadığı için ve bu kurtuluşu nasıl gerçekleştireceğini tam bilemediği için yenilen ve yenildikçe daha beter bir kölelik batağına saplanan ya da katledilip kırılan kadın kıyımına ‘dur!’ demenin altyapısını sağlam örebilmek için **jineoloji** diyoruz.

D-Özgür Toplum-Özgür Birey Gerçekleşmesine Ulaştıran Bir Bilgi Kuramı İçin...

Mitoloji, felsefe, din ve bilim temelli düşünce yapılanmaları oluşturulduğundan beri; bilgiyi erkeğin tekelinde, erkeğin öz icadı-yaratımı ve erkeğin deneyimleyip erkeğin hakkında konuşacağı bir alan olarak gören bir algı hakim. İşin aslına bakılacak olursa bu önemli oranda gerçeklikle örtüşen bir algı gibi görünüyor. Egemen erkek iktidarı kurulduğundan beri bu dört düşünce alanının sınırsız yardımı ve şekillendirmesi ile bilgi kadından, kadın bilgiden uzaklaştırıldı. Bunun için mitolojide kadın, Tiamat şahsında oğlu Marduk’a öldürtüldü. Dinde, kadın bilgi ağacından arkadaşı yılının yardımı ile elma koparıp eşyaşam arkadaşıyla paylaştığı için cennetten kovuldu. Felsefede kadın ‘sakat doğmuş erkek’ tanımına hapsedildi. Bilimsel düşünce olarak kurumlaşacak olan Aydınlanma etrafındaki düşünsel hareketliliğin daha ilk adımlarında kadın ‘cadı’ diye kazığa oturtulup cayır cayır yakıldı. Bazen kızları annenin gözü önünde, bazen anneleri kızlarının gözü önünde yakıldı, bilimin vicdanı hiç sızlamadı, çünkü ona göre vicdan deneyimlenemez, gözle görülemez, elle tutulamaz bir metafizik olguydu, öyleyse yoktu.

Kadınla bilgi-bilim-bilme ve özellikle bilgelik bir daha hiç kavuşmasın diye mitolojiler ana katliamını bile kahramanlık diye sundu. Dinler kadını toplumun, özellikle erkeklerin nefretini en çok çekecek olanın yani tanrıya başkaldırdığı söylenen meleğin, yani şeytanın arkadaşı kıldı. Felsefe ‘akılsız’ diye aşağıladı, bilim varlığını tanımlamaya, bir disiplin altında ele alıp incelemeye bile gerek görmeyecek kadar insandan saymadı. Sanki kadının sömürgecinin sömürgesi, ilk ve en eski köle olarak sonsuza kadar tüm özgürlükleri gibi; bilgi

edinme, bilgi üretme, bilgi ile ilişkilene hakları da yakılıp kül edilmiş, yarattığı neolitik köy devriminin kalıntıları arasına gömülmüştü.

Egemen erkek aklın keşfettiği bir kurnazlığı, binlerce yıl içinde bileyerek kendisini yok etmek isteyeniyi yakınlığı andı bin parçaya bölecek kadar keskinleştirmişti. Bu aklın keşfettiği kurnazlığın emirlerinden biri; kadın asla bir daha bilgiye dokunmamalı, bilgi asla bir daha kadının duygu yüklü, hisli, sezgili zekasıyla buluşmamalı idi. Bu emir harfiyen yerine getirilsin diye egemen erkeğin yaratımı olan ataerki dünya; mitolojide efsaneyi, dinde tanrı adına emir vermeyi, bilgi sevgisi olarak tanımlanan felsefede kadından tiksinimeyi, bilim adına ona işkenceler yapmayı kendine hak görmüştür. Ve bunca oyunla, erkek akıl iktidarlaştırmıştır.

İktidarının temelini çalıtı bilgi-bilim-bilme-bilgelik olduğu beş bin yıl sonra da olsa tartışılıyorsa; bu inci gibi bir hakikati ispatlar: Egemenlikçi erkek aklın tüm kurnazlıklarına ve oyunlarına rağmen kadının incelikli-duygulu-hisli-sezgili zekasına yenildiğini. Çünkü bunca çabasına rağmen kadının yeniden bilgiye dokunmasını, bilginin kadın zekasıyla buluşmasını engelleyememiştir. Çaldığı bilgi-bilim-bilme ve ille yok etmek istediği bilgelik ana kaynağı, kadın zekasına geri dönüyor. Binlerce yıldır katledilen tüm bilgi-cadı kadınların ruhu şad olsun diye; bu dönüşün sağlam, estetik-etik gerçekleşmesi ve tüm toplumla yeniden buluşması için **jineoloji** diyoruz!

Binlerce yıllık toplumsal tarihte bilgi toplumsal deneyimlerin birikimi ile oluşturuldu. Belki bilime göre 2,5 milyon yıl önce sert taşları birbirine sürterek ilk aletleri yapan ve kullanan Homo Habilis'tir yani *Becerikli İnsandır*. Bu *Becerikli İnsanın* taşı işlemesi ile bilim-teknik başlamış oluyor. Ancak o taşın işlenmesine kadarki süreç bilgiyi oluşturan birikim sürecidir. Bu anlamda bilgi toplumsal olarak üretilmiştir. Kadının toplumsal-çevresel kimliğine dayanan anasoylu toplumlarda, günlük yaşamın bütün ihtiyaçları (savaş-barış, toprağı işleme, hayvancılık, barınma, göçler, kadın-erkek-çocuk ilişkileri) kadın toplumsallığının ürettiği, oluşturup geliştirdiği ve ortaklaştırdığı bilgi ile karşılanmıştır. Bu süreçler ataerkinin başladığı dönemlere kadar on binlerce yıl insanlığın yaşam formu olmuştur.

Bunca tarihi yaşanmamış sayan ataerkil dünya kadının elindeki tüm değerli bilgileri çalıp kendi zigguratlarında, okullarında, kış-lalarında, bilimsel araştırma merkezlerinde ve üniversitelerinde ‘benimdir’ diye damgaladı. Sonra kadınların yaptığı tüm yaşamsal işleri ‘kadın işleri’ diye isimlendirip kadın aklını ve kimliğini ‘eksik etek’ diye küçümsedi. Oysaki ‘kadın işleri’ diye küçümsedikleri iş-lerde bugün bile muazzam bir zeka, incelik, hesap ve kitap vardır. Bilgelik vardır. Bilginin tekele dönüşmediği ya da bilginin zulüm tekellerinin denetimine ve yönlendirmesine girmediği zamanların amatör ve sıcak ruhu vardır. İnsana deva olan şifalı elleri vardır. Gerçekten seven bilge bir zenginliği vardır. En akademik kelimeler-lerin bile karşısında çırılçıplak ve güçsüz kaldığı özlü sözleri var-dır. Bilgelik, bilgi, bilim ve bilme bir toprağın, bir zamanın ruhundan beslenir. Hamuru insanla, onun deneyimi ve maceralar-ıyla tatlanır. Bilgi ruhsuz olamaz. Ruhunu toplumsallığın tüm güzel, anlamlı ve yaşama renk katan değerlerinden kazanır. Ru-hunu kaybeden, soğuk-donuk, salt analitik kalan bilginin ruhunu aramak ve kazanmak için **jineoloji** diyoruz.

Bilgiye kimler, neyle, nasıl hangi bedellerle ve hangi amaçlarla ulaşır? Ulaşılan bilgiyi kimler nasıl kullanır? Tüm bilgiler ve bilme-ler bazı feminist ve postmodernist akımların iddia ettiği gibi iktidar mıdır? “Bilgi eşittir iktidar; bilme, bilim ve bilgelik eşittir iktidar; bu yüzden de biz bulaşmayız, her türünü reddederiz,” diyen yaklaşım kapitalist modernitenin farklı bir frekanstan dillenmesidir, bize göre. Kadınla bilgiyi binlerce yıl uzaklaştırmak için onca ideolojik, siyasi, ekonomik operasyonlar düzenleyen ve kaba zorla ideolojik zoru iç içe kullanan iktidar-bilmelere hizmet eden bir yaklaşıma çanak tut-maktır. Yaşamın bazı en temel sorunlarının kaynağında bilgisizlik varsa, bilinçli olarak bilgiden uzaklaştırma varsa; o alanlara bilgi ulaştırmanın veya bilme süreçlerini geliştirip bilgi edinme yöntem ve bi-limini kendilerinin bulmasına yardım etmenin nesi iktidardır? ‘Bilgi mutlak surette iktidardır’ yaklaşımını reddediyoruz. Bilgiyi, bilimi, bilmeyi ve bilgeliliği binlerce yıl uzak tutulmuş olsalar da kadınların öz yaratımları ve üretimleri olduğunu söylüyoruz.

Yaşamı, toplumsal yaşamı, sevgiyi, adaleti, özgürlüğü, insanı insan yapan birçok güzel ve ahlaki değeri var eden kadının bilgisidir, bilgi yapısıdır, bilme biçimleridir ve bilgeliğidir. Kadınların toplumsal yaşamın başat özneleri olduğu zamanlar, zor kullanılarak geride bırakıldığında da bu bilgelik kadın yüreğinde, gen havuzunda, ruhunda ve aklında her zaman yaşatıldı. Jineoloji her zaman yaşayan bu bilgelik havuzundan yeşerdi. Bu çağın ihtiyaç duyduğu bilgeliği de yine kadınlar olarak, temel yaşamsal ihtiyaçlara cevaplar oluşturabilecek yeni bir epistemoloji ile geliştireceğimize inanıyoruz.

Binlerce yıllık süreç içerisinde oluşturulan düşünce yapılarının temel amacının iktidarın sürekliliğini, ataerkilliğin kurumlaşmasının garantisini amaçladığını düşünmek bile kapitalist modernite patentli epistemolojilerden boşanmak için yeterli bir nedendir. Binlerce yıllık süreçte yaratılan tüm bilgi yapılarının özellikle sistem içi kalması için tüm iktidarcı güçler özel çaba harcamıştır. Yani tüm bilmeler sistemin bilme sınırlarını aşmayacak kadar gelişsin diye; iktidarcı-devletçi güçlerin eli ve aklıyla çok yönlü ve ince döşenmiş tedbirler geliştirilmiştir. Hiçbir bilme biçimi ya da bilgi yapısı sisteme köklü, uzun süreli ve büyüyerek derinleşen bir tehdit oluşturmaması diye sistem, içsel ve dışsal çok çeşitli tedbirler üretmiştir.

Bilgi yapılanmaları hep iki tür hata arasında gidip gelmişlerdir: Ya tamamen bilgi-iktidar yapılanmaları içinde erimişlerdir, ya da sektör mezhepler halinde (bilim, siyasi seçenek ve ahlaki tutumlarını bağımsızca seçmeden) güdük kalmaktan veya güdük bırakılmaktan kurtulamamışlardır. Şüphesiz zor'un ve sermayenin bundaki baştan çıkarıcı rolünü sürekli göz önünde bulundurmamak gerekir. Bu iki çarpıcı bilgi yapılanması anlayışını mahkum etmeden, demokratik uygarlık seçeneği görünür kılınamaz.²⁸

Öcalan'ın bu değerli tespitlerinin kadın cephesini ilgilendiren boyutlarını hayal edelim. Günümüz açısından da ya iktidarın bilgi yapıları içinde erimesi ya da güdük kalma tehlikesi geçerli midir değil midir? Biz bu tehlikeyi kadın hareketleri olarak atatabildik mi atla-

tamadık mı? Bu sorular can alıcıdır. Kelimenin tam anlamıyla can alıcıdır! Biz kadınlar bu sorulara yetkin, pratik ve uygulanabilir politikalara dönüşecek cevaplar geliştirmedikçe; bu erkek dünyası her an, her dakika dünyanın her yerinde canımızı alıyor. Bugünlük yaşadığımız kırımda acaba doğru epistemolojileri geliştirmemiş olmamızın ya da doğru epistemolojilere ulaşmanın yol ve yöntemlerini bulamamış olmamızın payı ne kadardır?

Bilgi için sorduğumuz temel sorular var. Tarihsel süreçlerde kadının bilme biçimleri, bilgiye erişme yöntemleri nelerdi? Kadına ve yaşama dayalı bilme biçimlerini kadınlar nasıl geliştirdiler? Bilginin kaynağı nedir? Bilgi neye yarar? Bilgiyi kimler, nasıl ve ne için yaratır? Bilgi kimin hizmetinde olmalıdır? Bilgi-yaşam, bilgi-insan, bilgi-toplum, bilgi-kadın ilişkisi nasıl gelişmelidir? Toplumsal yaşam bilimi olarak da tanımladığımız jineoloji; bilgiyi nasıl derlediğimizi, yaşamımızı, toplumumuzu, toplumsal yaşamımızı bu bilgiler temelinde nasıl kuracağımızı, kurduğumuzu da ifadeye kavuşturuyor.

Kadınların bilgilerinin önemli bir kısmı deneyimledikleri bilgilerdir. İnsanların çoğu gördüklerine inanmayı tercih ederler. Kadınlar da böyle. Günlük olarak katledildikleri, tecavüz-taciz altında bırakıldıkları, savaşlarla-göçlerle-yoksulluk ve işsizlikle boğuştukları dünyanın bilgisine inanırlar. Kadın hareketleri olarak bu kadın gerçeğinden soyut, onu parçalı gören ya da görmeyen, çıkarına göre gören, elit bir teori, kuram ya da bilgi yapısı çıkarsamak durumunda da kalabiliriz. Onların bilgiyi deneyimlemeleriyle, yaşadığımız ortaklıklarımızdan da derleyebiliriz. Bazı bilgileri yaşam-evren, ancak belli mekanlarda, zamanlarda bulunursan ve doğru açıdaysan ve bazen de doğru kişiyse seninle paylaşır. Her bilgiye herkes ulaşamaz. Her bilgi her koşulda üretilemez. Çok istesek de bugün hâlâ insan beyni hakkında ya da yunusların sosyalitesi hakkında her şeyi bilmiyoruz. Hatta bu dünyada, evrende hakkında hiçbir şey bilmediğimizi bile bilmediğimiz sayısız olgu, bilgi ya da durum olabilir. Bunları dikkate aldığımızda ‘kadınlar bilgiyi nerelerden, nasıl, ne zaman, hangi araç ve yöntemlerle, kimlerle ve ne için yani hangi amaçlarla derleyecekler ve oluşturacaklar?’ sorusu çok daha önemli oluyor ve bir kez daha so-

rumayı hak ediyor. “Cinsiyetçilik ve ırkçılık bilimde hangi soruların araştırmaya değer olduğunu etkileyebilir. Bu önyargılar bilimsel sorulara verilen cevapları da etkileyebilir... Örneğin döllenmede yumurtanın pasif olduğu (düşüncesi) gibi”²⁹ diyor, Alessandra Tanesini. Ataerkil ideoloji ve iktidar, bilgiyi çıkarlarına göre şekillendirebiliyor. İktidar yapıları bilgi yapısını bozabiliyor, tahrip edip onu bir yalanın-yanıltmanın ve kandırmanın aracına dönüştürebiliyor. O zaman kadınlar olarak cinsiyetçi ideolojiden beslenen milliyetçilik, dincilik, bilimcilik gibi kapitalist modernitenin ayaklarına karşı hep şüpheli olacağız. Şu ana kadarki bilgi yapılanmalarımızı sorgulamakla birlikte bundan sonra bilgiyi nasıl derleyip bilgi yapılanmalarımızı neyin üzerinde yükselteceğimizi iyi seçeceğiz.

Hangi bilgi doğru bilgidir? Gerekli olduğu kadar bilgi ne demektir? Eskiden toplumlar kendilerine gerekli olduğu kadar üretmiş. Şimdi sistem sınırsız bilgi üretimini koyuyor önümüze. Bu kadar bilgi enflasyonunda hangi bilgi doğru bilgidir? Bilgi nedir? Nasıl ve neden üretilir? Neye yarar? Bilgiyi kimler üretir? Hangi bilgi hangi mekanların ve hangi zamanların ürünüdür? Bilginin sağlaması nasıl yapılır? Yapılabilir mi? Kaç çeşit bilgi vardır? Bilgi nasıl yapılandırılır, nasıl bozulur? Bilgi neyi yıkar neyi inşa eder? Kendimiz hakkındaki bilgimizi nasıl biliriz? Bilgi-deneyim, bilgi-algı, bilgi-olgu ilişkisi nedir? Bilginin değiştirme-dönüştürme gücü nedir? Bilgi pratikler aracılığıyla mı inşa ediliyor? Sezgilerle mi? Gözlemlerle mi? Hakikatlerimizde, gerçeğimizde ve yaşamımızdaki yeri nedir bilginin? Aklımıza gelebilecek sınırsız uçuk sorular sorabiliriz bilgi hakkında.

Epistemoloji; bilgi teorisi, bilgi bilimi, yöntem ve bilgiye ulaşma bilimi, bilgi kuramı, bilgi yapısı, bilgi felsefesi, düşünce dizgesi vb. isimlerle açıklanıyor. Episteme-bilgi, gnosis-bilim ve logos-öğreti kelimelerinden epistemoloji, bilgi-bilim ve gnoseoloji, bilginin bilgisi anlamına geliyor. Bazen bilginin doğası, kaynakları, kökenleri, değeri, kapsamı ve kaynağı ile ilgilenen felsefe dalı ya da felsefi bilgi araştırması olarak tanımlanır. Epistemoloji; bildiğimizi nasıl bilebildiğimizi, bilgimizin doğru olup olmadığını nasıl kanıtlaya-

bileceğimizi tartışan felsefi düşünce disiplini. Doğru ve yanlış bilginin ayrıştırılması da diyebiliriz. Öcalan ise epistemolojiyi “*Yöntem ve bilgiye ulaşma bilimi*” olarak tanımlar.

İlk çağlardan beri filozoflar evreni, doğayı, toplumu anlama arayışında olmuştur. Bu arayışı geliştirenlerin eriştiği fikirler farklı olmuştur. Bu defa da erişilen bu farklı fikirler ve bunların kaynakları üzerine arayış gelişmiştir. İnsan aklı bilgiyi nasıl derliyor, nasıl işliyor ve bunlara dayanarak nasıl hükümlere ulaşıyor? Doğru, saf bilgi var mıdır? Varsa nedir ve nasıl ulaşılır? vb. birçok soru etrafında insan bilgilerinin doğruluğunun sorgulanması ve bilgi felsefesine yol açan süreç başlamış oldu. Zamanla belirgin kalıplar, ilkeler ya da tarzlara dayanan çok farklı bilgi felsefeleri ya da kuramları gelişti. Bunların hepsi geliştiği zamanın, mekanın ve kültürün etkileşimini, renklerini taşırlar. Örneğin aydınlanma düşüncesi, bilgi felsefeleri; evreni tanrı düşüncesine dayanarak açıklayan teolojinin iktidarına alternatif olarak bilimi ve aklı esas alan Kartezyen düşünceye dayanır. Descartes’ın geliştirdiği Kartezyen düşünce, Descartes’in “*Zihne ait olan her şey bedenın dışındadır, bedene ait olan her şeyse zihnin dışındadır,*” değerlendirmesi ile ifade ettiği zihin-beden karşıtlığına dayanır. Aydınlanmanın en belirgin simalarından olan Descartes bilim için “*kesin apaçık bilgi*” der. Onun için ihtimaller geçersizdir.

1980’li yıllarla birlikte feminist düşünürler geleneksel epistemolojiyi eleştirmeye başlarlar. Bir teori ya da bilgiyi geçerli kılanın kimler tarafından geliştirildiğine bağlı olduğunu, hakikat-nesnellik ve değerden bağımsızlık kavramlarının erkek egemenliğini kurduğunu belirtirler. Bunun için de reddedilmeleri gerektiğini savunan yeni bilgi teorisini geliştirirler. Verili epistemolojileri içerik ve yapı bakımından eleştirirler. Batı düşünce tarzının eril, salt akla dayalı, zihin-beden kutuplaşması geliştiren yapısını sorgulamaya başlarlar.

Bu temelde gelişen feminist epistemolojiler çok parçalı kalsalar da temel bazı ilkeleri ortak savundular: “Verili bilginin belli bir sosyal perspektif ve bakış açısına dayanan anlam ve değerler şebekesi tarafından belirlendiğini deşifre ettiler.”³⁰ Doğa ve kadın üzerinde egemenlik inşa eden epistemolojilere alternatif bakış açı-

larıyla alternatif epistemolojiler geliştirdiler. Batı epistemoloji anlayışının karşıtlıklar olarak gören bakış ı yerine uçlar arasındaki, örneğin öznellik ile nesnellik, akıl ile duygu arasındaki ilişkileri doğru ve gereğı gibi değ erlendirmeyi savundular. Bilgide duygunun, öznenliğin ve bedenın rolünü ciddiye almamız gerektiğini belirttiler. Aklı, duyguyu, nesnelliğı, öznelliğı erkek ya da kadınların tekelinde olan özellikler olarak görmekten vazgeçmemiz gerektiğini söylediler. Yine bazı feminist epistemolojiler öznelliğ in her zaman bilgiyi etkilediğ ine inandılar. Bu nedenle kadın-özne fikriyle uyumlu bilgi teorileri ortaya koymaya çalıştılar.

Bunlara jineolojinin itiraz ı gelişmez. Hepsı de bilgi felsefesinin temelini teşkil etmesi gereken can alıcı ilkelerdir. Bu alternatif epistemolojileri oluşturma nın yanı sıra; feminizmin parçal ı kalan ve ortaklaşmayan, ortaklaşılması gereken temel ilkeler önerildiğ inde bunu homojenleştirme olarak algılayıp refleks gösteren; yanılgılı, zaaf lı ve yenilgiye açık yönleri de var. Yine tüm bilme biçimlerini direkt iktidarla alakalı değ erlendiren, her tür bilginin içinde illa ege menlik arayan, verili feminist epistemolojileri eleştirmeye ve sorgulamaya açık bırakmayan, dünyayı kadın bilgisine dayanarak kurmayı bir eksiklik olarak değ erlendiren, toplumu değ iştirebileceğ imize olan inancı taşımayan feminist eğ ilimler de var. Bu tür eğ ilimler herkesin bir doğ rusu olduğunu, tüm kimliklerin üst bir inşa olduğunu, geleceğ i başkaları adına kurgulama nın iktidarcı bir yaklaşım olduğunu, toplumun bireyin özgürlüğü önünde engel bir yapılanma olduğunu savunuyorlar. Böylece toplumsal dinamik ve enerjiyi yönsüz ve donuk kılıyorlar. Bu anlamda post-modernizmin ve modernizmin etkilerini aşamıyorlar. Oysa bunu aşmak hayati bir sorundur.

Öcalan'ın, "Kapitalist dünya sisteminin bilgi yapısı, en az iktidar ve üretim-birikim aygıtları kadar kriz yaşamaktadır. Bilgi yapılarının doğ ası gereğı özgür tartışmaya daha yatkın olmaları, bilimsel krizin boyutları üzerinde geniş yorumlama imkanı sunmaktadır. Bilginin toplum ve iktidar yapılarındaki rolü hiçbir dönemle kıyaslanmayacak boyutlarda anlam bulabilmektedir,"³¹ şeklindeki değ erlendirmesi bunun nedenlerini net ifade ediyor. Eğer kapitalist dünya sisteminin

bilgi yapısına ve dayattığı yaşam formlarına mahkum olmak istemiyorsak kendi bilgi yapılanmalarımızı toplumsallığımızla sağlam bağlar içinde köklü örmeliyiz.

Jineoloji bu amaçla epistemolojisini örme-geliştirme sürecini var olan bilgi kuramlarını güçlü ve objektif analiz ederek geliştirmek istiyor. Bu analizi yaparken ilkeli bir şekilde karşısında durdukları da var, kendi epistemolojisine katkı olarak algılayıp yararlandıkları da var. Özgür bir bakış açısıyla yenilik kattıkları da var. Jineoloji bilimsel bilginin kesinliğine inanan, çözümleme adı altında fikir ve sorunları parçalara bölen ve kendine göre düzenleyen, indirgeyen, yaşamın temel ikilemlerini sürekli karşılaştıran Kartezyen düşünce yapısına ve buna dayalı bilgi kuramlarına eleştirel bakar. Kendi bilgi kuramını bundan kaynaklı ilkesel mesafelerle örür.

Jineoloji bilgi kuramında liberalizmi aşmayan felsefeleri eleştirir. Bu konuda feminizm ve kapitalist modernitenin yedeğine düşen akademik çalışmaları irdeler. Akademik düzeyde bilgi üretimini önemser; özgür-bağımsız, kadın zekası ve doğasıyla ile kadın ve toplum yararına olduğu sürece. Jineoloji toplumsal yaşamın her alanında doğru bilgiye, bilince ulaşmak açısından yeni bir epistemolojiyi geliştirmeyi hedefler. Bunu geliştirirken başlangıçta bilimin ve bilgi yapılarının tarihini ele alır, tartışır. Bu alanlardaki kapsamlı araştırmalarıyla, yaşanan sapma ve yetersizliklere getirdiği yeni tanım ve yapılanma önerileri jineolojinin içeriğini oluşturacaktır. Çünkü jineoloji, verili epistemolojilerin toplumsal yaşama yanıt üretmeyen, tıkatan yönlerini aşmak üzerinden gelişiyor.

Bu nedenle epistemoloji alanı öncelikli, ciddi bir araştırmaya, yorumlamaya, bilinçlenmeye ihtiyaç duyulan bir alandır. Öcalan'ın,

Bana göre mevcut epistemolojiler (bilgi yapılanmaları) iktidar aygıtlarının bir parçası olmaktan kurtulamamışlardır. İradeleri hilaflına bu böyledir. Marks gibi en bilimsel yaklaşım sahibi birinin kapitalin iç yüzünü en yetkin gören bir kişi olduğu kuşku götürmez. Ama bu çok önemli özelliği, onu kapitalist moderniteden kopartmaya yetmemiştir. Marks'ın dayandığı bilgi yapıları ve ya-

şamı binlerce bağla bu moderniteye bağlıydı. Lenin ve Mao için de benzer sorunlar geçerlidir. Düşündükleri sistem birçok öncülüyle (başta bilgi yapıları, modern yaşam anlayışları) kapitalist moderniteye bağlıydı... Reel sosyalizme yönelik eleştirilerim tüm bu hususlarda çok açık hale gelmişti. Fakat eleştiri yetmez. Yerine ne koymalıydım? Önem taşıyan soru buydu. Sürekli yoğunlaştığım soru bu oldu.³²

belirlemeleri mevcut epistemolojileri doğru analiz etmek, hatalarını aşmak kadar, yerine konulması gerekenleri oluşturmanın önemini vurguluyor.

Bu temelde jineoloji bildiğimizi iddia ettiğimiz konularda sorumluluk sahibi olmamız gerektiğine inanır. Bilginin ahlaki boyutunu sürekli gözetir. Sorun bilgi edinmek değildir, asıl olan edindiğin bilgiyi toplumsal ve bireysel yaşamı estetize etmede kullanabilme kapasitesidir. Jineoloji bilgi felsefesini geliştirirken toplumsal yaşamın dinamiklerini, çokluğunu, çeşitliğini, esnekliğini ve bu konularda sürekli yaşanan değişimleri önemser. Bu konuda gözlemi, deneyimlemeyi, dinlemeyi ve kapsamayı esas alır ve yeni anlamlar üretir. Jineoloji, kadınca bilmeyi, bilinç kazanmayı, bilgi biriktirmeyi, bilgeliği oluşturmaya değerli bulur, sonuna kadar yararlanır ve geliştirir. Egemen erkek zihniyetinin kadınca bilmeler ya da yöntemler diye küçümsemelerini, değersizleştirmelerini görür, analiz eder ve erkekleri de bu konuda eğitip dönüştürmeyi hedefler. Eril bir aklın dişil çalışabilmeyi, dişil bir aklın erkekler dünyasına onların gözüyle bakıp anlayabilmeyi öğrenmesi gerektiğine inanır. Ama yaşamsal olanın dişil enerji, hissediş, algılama, gözlemlene ve bilgilenme olduğu ilkesinden taviz vermez.

Jineoloji Öcalan'ın, "İnsan temel bilgi öznenizdir, o halde bu öznenin en temel vasıflarından olan metafizik düşünce ve kurumlarını yani ahlakı, dini, tüm kollarıyla sanatı, kurumsal toplumu, hatta bir bütün toplumu-tanımadan, bu kaynaktan yeterli bilgiye erişme iddiamız eksik kalacaktır,"³³ tespitini esas alarak yeni bilgi kuramını örer.

E-Sosyal Bilimlerde Devrim İçin...

Jineolojiyi önermek, oluşturmak ve geliştirmek kendi başına sosyal bilimlere kapsamlı bir eleştiridir, müdahaledir. Eğer kendisini tanım-kapsam, bilgi yapılanmaları, bilme-araştırma biçimleri ve yöntemleri bakımından doğru örgütler ve toplumsallaşırsa jineolojinin sosyal bilimlerin bugün yaşadığı krizin aşılmasında önemli bir çözüm gücü olacağını iddia edebiliriz. Kadın etrafında gelişecek yaşama paralel, jineoloji etrafında gelişecek sosyal bilime şaşırmamak lazım.

Jineoloji, sosyal bilimlerde ihtiyaç duyulan devrimin, açılımın ve yenilenmenin kendisidir. Bilimsel alanda yaşanması kaçınılmaz olan köklü dönüşümdür. Bunun erkek aklı ile gerçekleşmesi birçok nedenden dolayı çok zordur. Tüm bilimlerin kökeni sosyaldır, sosyallik toplumsallıktır, yani kadının yaratımıdır. Kadın ruhunun, yüreğinin ve sevgisinin dokunduğu bilim, bilme, bilgi başka ufuklara açılabilir, başka dünyaları keşfedebilir, keşfettirebilir. Dogmalara hapsolmayı bir kader olmaktan çıkarabilir. Sınırları anlamsız kılabilir. Dünyaya sevgiyle, sevgiyle ve hisle işlenmiş zeka ile bakmak sosyal bilimlerin ve temeli sosyal olan tüm bilimlerin alt yapısı olarak geliştiğinde, tüm insanlığın ihtiyacı olan sosyal bilimlerdeki devrim başlamış olacaktır. Bu da kadın biliminin geliştirilmesiyle mümkün olacaktır. Yani yeni bir anlam biliminin, yeni bir toplumsal yaşam biliminin geliştirilmesiyle mümkündür. Jineoloji tüm özgürlük ve demokrasi mücadelesi veren kadın hareketlerinin de dayanacağı sosyal bilim olarak gelişmeye adaydır.

Öcalan'ın, "Tarihin bu dönemlerinde sosyal bilime ve ahlaka çok iş düşer. İktidar-bilme tekelinden çıkmış, kendi öz bilimini kurmaya cesaret etmiş bir sosyal bilim kaos çıkışında verimli çözümler için hayatidir. Daha demokratik, cinsiyet özgürlüklü ve ekolojik bir toplum yapılanması için öncelikle yeni sosyal bilim yapılanmasına ihtiyaç vardır. Yapmaya çalıştığımız, bu soylu ve heyecanlı işin bir taslağıdır,"³⁴ değerlendirmesindeki "İktidar-bilme tekelinden çıkmış" ve "Kendi öz bilimini kurmaya cesaret etmiş" tanımlamasını layı-

kıyla ve öz olarak taşıyabilecek en uygun toplumsal kesim kadındır. Çünkü iktidarların en ezileni olmayı en dibe kadar yaşamaktadır 21. yüzyılda. Kendi öz bilimini kurmaya cesaret edebilme gücünü tarihinden alabilir kadın. Çünkü kadınlar tüm insanlığın ve toplumların birçok ilk'lerinin icadını gerçekleştirenlerdir. Tıp, ekonomi, ekoloji, sözlü edebiyat, dengbeçlik, tarım, ilk müzik enstrümanları, ("O dönemin müzik kalıpları ve aletleri, halen en ürpertici ve derinden sarımsı etkilerini ruhumuza sarmalamaktadırlar."³⁵ Endüstri, M.Ö. 6000-4000 arasında Toros-Zagros kavisinde yaratılan neolitik teknik buluşlar Avrupa'nın ancak 16. yüzyıldan sonraki buluşlarıyla kıyaslanabilir niteliktedir), sayılar, yazı ve sayılamayacak birçok bilimsel buluş kadınların öz buluşlarıdır. Bunların çalınmış ve bugün kadını vuruyor olması bu gerçeği değiştirmez. Bu iki temel tanım nedeniyle kadın biliminin söz konusu sosyal bilimleri geliştirmesi ihtimali çok güçlüdür. 'Kaostan çıkışın verimli çözümleri'ni sunmaya en yatkın ve gönüllü kesimler kadınlar olacaktır.

Kadındaki sosyal gerçeklikle toplumdaki sosyal gerçeklik paraleldir. Kadının kendine dair öz kavrayışının gücü, sosyal bilimlere geliştirme gücüyle paralel olacaktır. Jineoloji kapsamındaki konular göz önüne alındığında; mevcut sosyal bilimlerin tüm boşluklarını dolduracak, sapmalarını doğrultacak ve egemen erkek akıldan arındıracak yeni, kadın eksenli bir sosyal bilim oluşturma iddiasını taşıdığı görülecektir. Kadın etrafında geliştirilecek bir ekonomi düzeni, kadın hissedışı ve sezgiselliğini ciddiye alan bir ekoloji bilinci, kadınların eskiden olduğu gibi söz ve karar sahibi olacağı, belirleyeceği bir demografya bilimi, kadın bilmelerinin-kadın bilgeliğinin karar mekanizmasına yansıdığı bir politika, tarihin derinliklerine gömülmek istense de bugüne kadar direnen şifacı kadınların şifalı elleri ve derman veren ruhlarıyla şekillendirdikleri sağlık alanı, kadın etrafında şekillenen ve yayılan bir öğrenme ve öğretme tarzı, yaşamı güzelleştiren estetik bilimi, doğruyu ve iyiyi hakim kılan etik bilimi... Bunları uzatabiliriz, bu alanları kapsayan bir kadın bilimi güçlü geliştğinde sosyal bilimlerde gerekli olan devrimi gerçekleştirmiş olacaktır.

Nedir bu devrim? “Modernitenin tek dinsel argümanı olan milliyetçilik ve emrinde olduğu tanrısı ulus-devlet. Bu iki pozitivist olgu ve kavram ‘toplumsal hakikat rejimi’ni azami düzeyde çarpıtma ve karanlıkta bırakma gücünü temsil eder. Sosyal bilimde devrim açısından en önemli görev, toplumsal hakikat üzerindeki bu çarpıtma ve karartma gücünü tasfiye etmektir.”³⁶ Öcalan’ın söz ettiği milliyetçilik ve ulus-devletin toplumsal hakikat üzerinde geliştirdikleri çarpıtma ve karartma gücünün en ağır faturalarını kadınlar ödedi. Savaş meydanlarında bin bir emekle doğurdukları çocuklarını kaybederken, bin bir emekle işleyip tarıma açtıkları topraklar bombalarla yakılıp kavrulurken, tarımsız, işsiz ve evsiz kalıp açlıkla, yoklukla, sıcak ve soğukla boğuşurken, eğitimler başta olmak üzere tüm bireysel haklardan kadını mahrum bırakan birçok geri düşünceyi devlet hukukla, ulus adına onaylarken... Bu tablo günlük olarak hâlâ yaşanıyor. Toplumsal hakikat nasıl ve neyle çarpıtıldı ve hâlâ çarpıtılıyor? Bunun bedeli nasıl ve kimlere ödetiliyor? Bu durdurulamaz bir kader midir? Bunu en iyi ve derinden kadınlar hissederek. Bu nedenle kadınlar sosyal bilimlerin ihtiyaç duyduğu devrimi gerçekleştirmeye zihinsel, ruhsal ve duygu boyutunda daha fazla hazırdır. Çünkü nedenleri çok daha fazladır. Bu nedenlere cevaben toplumsal hakikati karartan ve çarpıtan tüm olguların tarihsel gerçeğini aydınlatacak bir kadın bilimini geliştirme iddiasındalar. Çünkü en temel toplumsal hakikatler kadın dünyasıyla, değerleriyle ve doğasıyla oluşan gerçeklerdir. Kadın dünyasını, doğasını, değerlerini karartan olgularla toplumsal hakikatleri karartan olgular aynıdır. Bu nedenle sosyal bilimlerde devrim; toplumsal hakikatleri kadın etrafında yeniden inşa etmeyi başarıyla gerçekleştirmektir. Bu da jineolojinin geliştirilmesi demektir.

21. yüzyıla iflasla giren sosyal bilimlerin birçok disiplini; adını aldığı toplumsal yaşamdan uzak, kopuk, yabancı ve düşman bir pozisyonundadır. Jineoloji sosyal bilimlerin hangi konusunu ele alırsa alsın; öncelikle sosyal bilimlerin bu gerçeği ile hesaplaşmak, doğru mücadele etmek durumundadır. Sosyal bilimlerde yaşanan yozlaşma, tıkanma, tekrar ve iktidar eksenli olma hali, ancak bir kadın bilgeliliği ile kadın bilimi ile aşılar. Bugün sosyal bilimlerde kadın

konusu, sorunu ve hareketleri neredeyse yok denecek kadar az ele alınmaktadır. Bunun esas sorumlusu kimdir? Elbette ki erkek egemenlikçi uygarlık ve onun bilgi-iktidar yapılanmalarıdır. Bütün bilimlere ve sosyal bilimlere damgasını vuran erkeklik ideolojisidir, kadına dair yalan yüklü, süslü sözlerdir. Bunlar da kadına yönelik beş bin yıllık suçların örtbası için gerekli olduğundan kullanılır. Oysa yaşamda kadının gerçek durumu bambaşkadır. Bunun yaratılmasında bilimlerin ve sosyal bilimlerin önemli payı vardır. Bu payı deşifre etmek için **jineoloji** diyoruz!

Sosyal bilimlerin birçok alt dala ayrışıp da toplumsal doğanın özünü oluşturan kadınları incelemeye bilimsel bir disiplin ayırmayı akıl edememesi oldukça gariptir. Garip olduğu kadar da kendi içsel mantığında tutarlıdır. Yüzlerce yıl 'Kadın var mıdır yok mudur? Kadının ruhu var mı yok mu? Kadın eksik-sakat yaratılmış erkektir,' diye ciddi ciddi tartışan 'bilim adamları'nın halefleridir, bugün var olan 'bilim adamları'. Kadınların varlıklarını içine sindirememiş olanların, hatta belki bazıları açısından kadın varlığına inanmamış olanların kadın için bir bilimsel disiplin ayırmayı düşünmemiş olmaları, onlar açısından bir tutarlılık. Ama bu 'bilim adamları'nın çok önemli bir kesimine göre kadınlara bir disiplin ayırıp bu alanı incelemeye almak ve sosyal bilimlerin konusu yapmak son derece tehlikeli, Pandora'nın kutusunu açmak gibi bir şey. Binlerce yıllık bir kavga ile zorla, hileyle, bin bir yalanla susturulmuş, avutulmuş, kandırılmış, küçültülmüş, minicik yuvalara hapsedilmiş ana tanrıçaları uyandırmak eril aklın karı olabilir mi? Bu olsa olsa şeytanın arkadaşı kadın aklının bir fesat düşüncesi olmuş olabilir ya da kadınla arkadaş olmaktan, 'anatanrıçaya inanmaktan asla vazgeçmemiş hayırlı bir evlat'ın işi olabilir. Ama bir erkek egemen aklın karı olamaz; kadına bir bilimsel disiplin ayırmayı düşünmek ve ayırmak.

Bu nedenle kadın hakkında en fazla ideolojik kurgu yaratılan, söylem üretilen, bin bir bilimsel disiplin arasında bedensel bölünüp parçalanması yetmiyormuş gibi bir de bilimsel-ideolojik bölünüp parçalanmış bir varlık olabilir -ki bugün o durumdadır- ama asla

bir bilimsel disipline konu olabilecek kadar varlığı, bütünlüğü, gerçeği, tarihi, kimliği olan bir hakikat olamaz. İşte jineoloji ile erkeğin kadın hakkında uydurduğu bu beş bin yıllık sistematik yalana isyan ediyoruz! Bu yalanı temelden yıkmak için jineoloji diyoruz. Ontolojimizi ele alacağımız, tarihi, estetik-etigi, ekonomiyi, ekolojii, demografyayı, yaşamla ilgili ne varsa, yaşam nerede yaşam olmaktan çıkarılmışsa o alanları ele alacağımız bir kadın bilimi oluşturacağız.

Bu bilim özgürlük sosyolojisinin enerjisi, ruhu ve oturacağı evi olacak. En sağlam dayanaklarından biri olacak. Bu bilim sosyal bilimlerin ihtiyaç duyduğu devrimi ve ahlaki çıkışı gerçekleştirecek bilim olacak. Bu bilimin ortaya çıkaracağı gerçekler sosyolojinin birçok alt dalından daha az olmayacaktır. Kadının zihinsel ve bedensel sömürgeleştirilme tarihinin, ekonomik, sosyal, siyasal konumunun açıklığa kavuşturulması için **jineoloji** diyoruz. Kadının etrafında mitoloji, din, felsefe, sanat ve bilim alanlarında inşa edilen bilgi yapısını ve ideolojik kurgulamaları deşifre etmek için **jineoloji** diyoruz. “Evrendeki olay ve olguları sistemli araştırma, deneysel verileri ele alırken sezgiler, varsayımları da dışlamayan, düşünsel etkinlik” olarak tanımlanan bilimin, kadın varlığını ifade etmede de bir yöntem olarak kullanılması önemlidir. Ancak gelinen aşamada bilimsel yöntem dediğimiz olgunun da kadın aklına, sezgili ve duygulu zekasına ihtiyacı acildir. Öcalan bu ihtiyacı şöyle ifade ediyor:

Bilimi en gelişkin anlam yorumu olarak tanımlarsak, bu kadar hızla iktidarla bütünleşmesi ya bilim adına bir yenilgidir ya da bilim diye tanımlananın ciddi bir anlam sorunu vardır. Kendisi çok eleştirmesine rağmen, pozitivistizmin din ve metafiziğin de gerisinde, en kaba materyalizmle iç içe bir din ve metafizik olduğu, pozitivist bilimlerin denediği disiplinlerin sorumsuzluk (...) düzeyinden açıkça ortaya çıkmış bulunmaktadır. Bundan çıkarılması gereken en önemli bir sonuç, bilimin yeniden bir anlam yorumuna şiddetle ihtiyaç duyduğudur. Bilimin yeni bir paradigmatik devrime ihtiyacı vardır.³⁷

Bu ‘yeni paradigmatik devrim’i yapacak ilk güç iktidarın en dışında kalan ya da iktidarın en çok dışladığı güç olarak kadın olacaktır. Kadın bilimi, bilimin de kurtuluşunu sağlayacaktır.

Şüphesiz kadın bilimini önerirken bu konuda yürütölmüş, yürütölen ve bize ışık tutan sayısız feminist teoriyi, akademik çalışmayı ve bilimsel tezi görüyoruz ve bunlardan feyz alıyoruz. Ancak bunlar, kapitalist modernitenin tüm alternatiflerini eriten ve karşısına benzeten gücü karşısında dağınık, örgütsüz ve etkisi zayıf kalmaktadır. Kadın dünyasına dayatılan koyu karanlığı aydınlatacak bir aydınlanma, ışık yoğunluğunu oluşturamamaktadırlar. Bunun için sosyal bilimlerin bünyesini de adım adım yenileyecek ve geliştirecek tarzda kadın eksenli sosyal bilim olarak jineoloji ya da özgürlük sosyolojisinin evi olarak jineoloji zamanla çok daha iyi anlaşılacaktır ki; bu yaşamsal bir ihtiyaçtır. Aciliyeti vardır. Kadın cephesinin de bugüne kadar sosyolojinin bir alanı olarak ya da sosyal bilimlerin bünyesinde kadın bilimini düşünememiş olması; egemen aklın ve bilgi rejimlerinin tuzaklarına düşürölmekle, azla yetinmekle, ufuk daralmasıyla ve modernitenin sınırlarını aşamamakla açıklanabilir. Bu zayıflıklarımızı aşmak için jineoloji ile kadın eksenli sosyal bilimlerle, özgürlük sosyolojisi ile mitolojik, dini, felsefi, ideolojik, bilimsel düşünce yapılarını, bilgi kuramlarını gözden geçireceğiz. Bu bilgi kuramlarını bir de kadın eleğine vurup kadın gözüyle irdeleyip, edindiklerimizi bir de kadın tezgahında dokuyacağız. En az bizim kadar sosyolojinin, sosyal bilimlerin, bilimin ve toplumsal yaşamın buna ihtiyacı olduğı açık.

“Kapitalist modernite tarihinde sosyal bilimlere yüklenen rol, toplumsal gerçeklikten kopmanın meşru, hatta ilerleme yönünde bir gelişme olduğıunu empoze etmesidir. Bilim adına toplumsallığa vurulan en önemli darbe budur.”³⁸ Jineoloji bu ‘darbe’yi gerçekleştiren güçlere karşı toplumu savunma gücü olarak toplumsal birçok kesimin örgütleyeceğı **kadın eksenli toplum** bilim olacaktır. Toplumundan kopmayı değil meşru bir ilerleme olarak görmeyi; her bireye toplumsallığını varlığının ilk ve en temel felsefi anlamı olarak kavratan bilme biçimi olarak gelişecektir. Bu anlamda sosyal bilimin abecesini böyle öğrenecek, böyle öğretecektir. ‘İnsan

ancak toplumuyla insandır' altın kuralını, felsefesinin-biliminin temel taşlarından biri olarak belirleyip benimsetecektir.

Jineoloji bu anlamda sosyal bilimler sahasına kadın bakış açısı ile gerçekleştirilmek istenen çok güçlü bir zihniyet müdahalesi olarak ele alınabilir diye düşünüyoruz. Kadın etrafında sayısız imgelerle, tanımlamalarla, ideolojik ifadelerle yaratılan kurgulamalara ve yapılanmalara alternatif bir tarzda hem kadını, hem erkeği, hem toplumun genelini ve yaşamla ilgili her olguyu güçlü bir perspektiften okuyan bir ideolojik yapılanma süreci de diyebiliriz aslında. Yorum ağırlıklı geliştirebilir, zaten kadının buna ihtiyacı fazlasıyla var. Bir süre, yorum ağırlıklı gelececek bir tartışma süreci yaşanacak ve kadın bilimi kendi argümanlarını, kadın bakış açısıyla nakşedecek. Sosyal bilimlerin başlangıçta belli alanlarını -kadının dışlandığı ilk öz alanları olması itibarıyla- öncelikli ele alsada; giderek sosyal yaşamın tamamını ilgilendiren konuları kapsamına alarak, **içeriden sosyal bilimler sahasına ideolojik ve zihniyet müdahalesi ve bir yorum farkı olarak yerleşecektir jineoloji. Komple bir bakış açısıyla jineolojiye sosyal bilimlerin tüm sahasına içerilmiş bir zihniyet farklılaşması diyebiliriz.**

Jineolojinin öncelikli sosyal bilimler alanında bir çözümleme gücüne sahip olması gerekir. Bu çözümlememizin demokratik modernitenin sosyal bilimler alanında geliştirdiği değişime oturması önemlidir. Sosyal bilimlere bütünlüklü yaklaşımını, yöntemsel açıdan yakaladığı netliği, sosyal bilimlere yeniden, daha güçlü tanımlamasını derinlikli kavrayışımız şart. Özellikle pozitivism ve liberalizmin en güçlü kalesi haline gelen sosyal bilimin, kadın cephesinden köklü bir eleştiri ve değerlendirilmesi jineolojinin en temel çalışması olacaktır.

F-Kadın Gerçeğine Dayalı Bir Araştırma Yöntemini Geliştirmek İçin...

Özgürlük düşünce ve eylemlerinin örgütlü gelişimine hizmet edecek kadına dayalı araştırma yöntemlerini geliştirmek için jineoloji di-

yoruz. “Toplumsal sorunları çözmeye çalışırken kadın olgusu üzerinde yoğunlaşmak, eşitlik ve özgürlük çabalarını kadın yaşamı üzerinden kaynaklandırmak, hem temel araştırma yöntemi hem de tutarlı bilimsel, ahlaki ve estetik çabaların temeli olmak durumundadır. Kadın gerçeğinden yoksun bir araştırma yöntemi, kadını merkezine almayan bir eşitlik ve özgürlük mücadelesi hakikate erişemez, eşitlik ve özgürlüğü sağlayamaz,”³⁹ diyor Öcalan. Bu sözler biz kadınlar için yaşamın ortasından, yüreğinden konuşan sözler. Algılarımız, sezgilerimiz hemen bu sözleri seçiyor, çünkü neye dokunduklarını çok iyi biliyoruz. Neyden bahsettiklerini iyi biliyoruz. Toplumsal tarihin kadını dışarıda bırakarak ya da bırakmaya çalışarak gelişmeye çalıştığını, bunun neleri nasıl sakatladığını ve bizleri nasıl yaraladığını iliklerimize kadar biliyoruz. Ruhumuzda, yüreğimizde ve bugün yaşamın her anında bin tane damgasını taşıyoruz. Bu damgaları silmek adına ve ruhumuzu-yüreğimizi, aklımızı özgür kılmak adına bu araştırma gerçeğinin peşine düşmek için **jineoloji** diyoruz.

“Kadın gerçeğinden yoksun bir araştırma yöntemi” ne demek? Peki “Kadın gerçeğini kapsayan bir araştırma yöntemi” ne demek? Pozitivist bir bilim adamının size vereceği cevap nettir: “Araştırma yönteminin belli kuralları ve ilkeleri vardır, bunlar kadınla ya da erkekle alakalı değildir, lütfen bilimsel düşünelim,” olacaktır. Dile getirmese de büyük bir ihtimalle mimikleri ve içindeki sesle bu tanımlamayı küçümseyip, en hafif deyimle bilim dışılıkla suçlayacaktır. İnsanlığın başına gelen tüm felaketlerin, açlıkla-yoksullukla boğuşturulmamızın, savaşlarda yanmamızın, ekolojik felaketlerle alt üst oluşlarımızın ve sayamayacağımız kadar çok afetin nedeni bugüne kadarki araştırma gerçeğinin kadın gerçeğinden yoksun olmasıyla bağlantılıdır. Kadın gerçeğinden yoksunluk, sadece araştırmalarda kadınların yer alıp almamasıyla sınırlı bir durum değildir. Araştırmaların kadın gerçeğinden yoksunluğu kadını hesaba katmamasıyla, kadın değerlerini, kadın varlığını, kadının toplumsal tarihteki yerini, kadın-erkek ilişkilerindeki etkileşimini ve daha pek çok açıdan kadını yok saymasıyla bağlantılıdır. Bu anlamda biz Öcalan’ın sözlerindeki “Kadın gerçeğinden yoksun bir araştırma yön-

temi” belirlemesinin ne demek olduğuunda netiz. Aklımıza somut yerler, zamanlar ve isimler de geliyor. Sümer rahipleri, Mezopotamya, Platon-Yunanistan, Francis Bacon-Avrupa Cadı Avları...

‘Kadın gerçeğini kapsayan bir araştırma yöntemi’ var mıydı, tarihin bir aşamasında? Nerede, hangi konularda, neler ve nerelerdeydi? Saymaya başlayıp kaydetmemiz, unutturulanları hatırlamamız, yok edilenlerin yerine yenilerini yaratmamız hayati önemde. Yaşamın ihtiyaç duyduğu her konuda kadın gerçeğine dayalı yeni araştırma gerçeklerini icat etmemiz gerekir. Bu konuda bıkmadan, usanmadan araştırmak ve uygarlık tarihi boyunca yapılan büyük adaletsizliklere cevap yaratmak için jineoloji diyoruz.

Her sosyal bilim ekolü, değişik inceleme birimlerini esas alarak tarihsel toplumu incelemeye çalışır. Devleti, ekonomi ve sınıfı, iktidar erkini, dini, toplumu, bireyi, uygarlıkları esas alarak inceleme geliştiren yaklaşımlar mevcuttur. Acaba toplumsal tarihi bütünlüklü ve anlamlı bir tarzda ele alıp inceleyecek olan hangisidir? Bir toplum hangisi olmadan toplum olamıyorsa; tarihsel toplum incelemesinin temel birimi o olabilmelidir. Devletsiz de toplumlar var olabilmıştır. Uygarlıklar yaratmadan önce de toplumlar yaşayabilmıştır. Sınıfsız, iktidarsız toplumlar var olabilir. Ama toplumlar ahlaki ve politik olmadan var olamazlar. Ahlakı; toplumun varlığını-yaşamını sürdürmesi için gerekli olan doğru, faydalı-iyi işleri keşfetmek olarak politikayı da bunları doğru ve yetkin-estetik uygulamak olarak ele alırsak, toplumun bunlarsız olamayacağını anlarız. O zaman toplum bunlarsız bunlar da kadınsız olamayacağına göre bizim toplumsal tarihi araştırma-inceleme birimimiz ahlaki-politiktir derken; *“kadın etrafında örülen ahlaki ve politik toplum”* diyoruz, aynı zamanda.

Toplumsallık ana-kadın etrafında örülmüştür ve kadının yer almadığı hiçbir toplumsal faaliyet yoktur. Doğru-güzel-yararlı-iyi olan tüm toplumsal faaliyetlerde kadınlar vardır. Savaşlar, yıkımlar ve öldürüp katletmelerde kurban olmanın dışında kadınlar istisna vardır. Anlatmak istediğimiz; toplumsal tarihi incelerken toplumu toplum yapan esaslara göre toplumu ele alacaksak, bunun içinde kadının olması şarttır. Bu bizi başlangıçtaki ‘kadın gerçe-

ğinden yoksun bir araştırma yöntemi' tuzağından uzaklaştırır. Toplumsal tarihi doğru incelemeye, yani bugünümüzü doğru okumaya götürür. Jineoloji tam da bu noktada gerekiyor bize; tarihe bakarak bugünü doğru okumak için!

Toplumsal tarihi, bugünü, siyaseti, toplumu, ekolojiyi, demografyayı, sağlık-eğitim-ekonomi vb. alanları incelerken kadın eksenli bakacağız. Bu ne demek? Binlerce yıldır kadını eksilterek, yok sayarak, az sayarak, çarpıtarak toplumsal tarihe katan ya da toplumsal tarihten atan yaklaşımların farkında olarak bakacağız. Bu farkındalıkla kadının varlığını göreceğiz ve tarih anlatımına katacağız. Hesaplayacağız ve kadına dayalı araştırma ve inceleme gerçeğini öğreneceğiz. Bu bilim-bilgi-bilme dünyasına dair birçok alana ilişkin jineoloji tezleri üreteceğimiz anlamına geliyor.

Örneğin ekonomiye ilişkin jineoloji tezleri gelişebilir. Bu tezler bir alanla sınırlı olmaz. Dünya çapında kadınların gözlem, deneyim ve tecrübelerinin derlenip kadın akademilerinde ortaklaştırılması üzerinden, bir kurul tarafından kaleme alınıp tüm dünyadaki ekonomi ilgilileri ile paylaşılabilir. Örneğin demografyaya ilişkin jineoloji tezleri, kuramları, toparlanan veriler temelinde gelişebilir. Tüm dünya kadınları ile bir şekilde ortaklaştırılıp dünya kadınları adına ilgili forumlara, sağlık örgütlerine sunulup eylemler örgütlendirilebilir.

Kadın gerçeğini kapsayan araştırma yöntemi; kadının duygularını, sezgilerini, şefkatini, merhametini, tüm güzel özelliklerini kapsayarak ve acil ihtiyaçlara acil eylemler düzenleyerek gelişecek. Kadın bilgeliliğinden vazgeçemedikleri için yakılan yüzbinlerce 'cadı'nın anısını yaşatmak için o bilgeliliği canlandıracak ruhu taşıyacaktır bu yöntem. Kadınların bilme biçimleri, bilme yöntemleri ve bilgi kuramları bu araştırma yöntemine dayanacak.

'Kadına dayalı araştırma gerçeğinin kullanacağı yöntemler nelerdir?' sorusu, jineoloji tartışmaya başlandığından beri gündemimizde olan bir konudur. Bu sorunun cevabını belirleyecek olan olgulardan biri kadınlık gerçeğine dayatılan eril, iktidarcı tanım ve kurumlaşmalarla ilgilidir. Bir kere bunları aşacak, deşifre edecek ve alternatifini oluşturacak yöntemleri seçecektir jineoloji. Yine yöntem arayışında

çok yönlü yorumlar geliştirmeyi, anlam gücünü zenginleştiren ve derinleştiren bir yöntem olarak değerlendirir. Dogmatizmi kıran, sorunlara çözüm gücü olmayı başarabilen düşünsel cesarete teşvik eden yöntemleri keşfedip geliştirmeyi esas alır.

Diğer bir etken; ‘alışılabilen inceleme-araştırma yolu’ olarak tanımlanabilecek yöntemi sabit, dogmatik ele alan ‘yöntem hastalıklı’ yaklaşımlara dair geliştireceğimiz araştırmalarda ulaşacağımız sonuçlar olacaktır. Bu konuda Öcalan’ın, “Yöntem kelime olarak usul, yol, tarikat anlamına gelir. Başlangıçta olumlu olsa ve algı yeteneğine bir katkısı bulunsa da uzun süreli bağlı kaldığında tam bir zihniyet diktatörlüğü rolü kazanır,”⁴⁰ tespiti, jineolojinin yöntemlerini belirleme sürecindeki pusulası olacaktır.

Jineoloji yöntemlerini belirlerken ve kurgularken; insan-toplum ilişkisini hakikate yakın çözümleyebilmeyi, içinde yaşadığımız toplumla ilişkilenebilmeyi, insan toplumunu araştırmayı esas alır. İnsan zihniyetinin doğasını, çalışma düzenini, yapısını doğru ve derinlikli tanımayı ve tanımlamayı, insanın metafizik karektere sahip olma özelliğini sürekli göz önünde bulundurur. Oluşan tüm yöntemlerin ağırlıkta egemen erkek aklının damgalarını taşıdığını asla unutmamak kadar bu gerçeklik karşısında zihinsel uyanıklıkla sürekli mücadele etmeyi temel prensipleri olarak benimser.

Toplumsallaşma tarihi boyunca hangi yöntemlerin kimler tarafından nasıl, nerelerde kullanıldığına dair geniş ufuklu, derinlikli ve felsefi bir bakış açısını yaratmak jineolojinin ilk görevlerinden biri olacaktır. Jineoloji, “Yöntemin kapitalizmin en temel paradigması”⁴¹ olduğunu bu sistemin “Hakikati yöntem, yöntemi hakikat kılma”nın⁴² bin bir tuzağına döşediğini bilerek araştırma yöntemlerini seçecektir. Kapitalist sistemin bu gerçekliğini en fazla da kadın varlığını sömürmede kullanıldığının farkında olarak araştırma ve hakikate ulaşma yöntemlerini geliştirecektir. Jineoloji, Öcalan’ın,

Avrupa merkezli sosyal bilimlerin hakikati araştırma metotları özü gereği hegemonisttir. Hakikatin alternatif yollarını iki temel yöntemle adeta imkansızlaştırırlar. Bunlardan birincisi, monist (tekçi) evrenselci

yaklaşımdır. Hakikat her zaman ‘bir’e indirgenmektedir. İkincisi sınırsız göreci modeldir. Herkesin kendine göre bir hakikatinin olduğu söylenirken, özünde hakikatin olmadığı ifade edilmeye çalışılmaktadır. Her iki yöntemin de indirgemecilikte birleştikleri açıktır. Gerek evrenselci ‘biricik’ gerekse göreci ‘teklik’ hakikati ‘tek’e indirgemekle hegemonik karakterlerini açıkça yansıtmış oluyordur.⁴³

belirlemelerinde tanımladığı araştırma metotlarını aşmayı ve hakikate giden yolların çokluğunu ve zenginliğini göstermeyi hedefler.

Jineoloji, yöntem konusunda diyalektik işleyişi her konuda göz önünde bulundurur. Çünkü evrendeki tüm oluşumlar karakteristik olarak ikilemlidir. Jineoloji ikilemleri, zıtlıkları ya da uçları birbirini yok eden, oluşumun ve gelişimin dinamiğinin bu yokediştenden doğduğunu ifade eden düşünceye katılmaz. Evrenin, toplumsal doğanın işleyiş ilkelerinde tez-antitez-sentez yöntemini daha uygun bulur. Evrenin her oluşumunda varolan ikilemi, bunların birbirleriyle ilişkisi, etkileşimini değerlendirerek değişim ve gelişmelere anlam verir. Jineoloji, bu yöntemi toplumsal doğayı ele alırken de kullanabileceğini bilir ve bunu bireyi ve toplumu özgürleştirmede önemli bir yöntem olarak değerlendirir.

Evrenselcilik-görecilik, döngüsellik-çizgisellik, küreselcilik-yerelcilik gibi ikilemlerin özenle ele alınıp içerdikleri tehlikelerin farkında olarak yaklaşım belirlemekle karşı karşıyadır jineoloji. Toplumsal yaşam bilimi olma iddiasındaki jineolojinin, göreceliği insan sayısı kadar yöntem-yol olarak uçlarda yorumlayamayacağı, evrenselciliği de değişmez evrensel kuralcılık, düz-çizgisel ilerlemecilik olarak ele alıp saptırmayacağı açıktır. Önemli olan evrensellliği ve göreciliği karşıt kutuplara dönüştürmeden, toplumsal gerçekliğin iç içe yaşanan iki durumu olarak ele alabilmektir.

Ne düz ilerlemeciliğin ne de sonsuz döngüsellüğün hakikati tek başına açıklamaya yetmeyeceğini bilir. An’a doğru anlam verebilmeyi, döngüsel bir gelişmenin ilerleme yanını, ilerlemenin döngüsel karakterini görebilmeyi, sonsuzlukla an’ın etkileşimini ve birbirlerini taşıdıklarını hissedebilmeyi hakikate ermede önemli

algı eşikleri olarak değerlendirir. İnsanlığın varoluşu kadar eski olan ve tanrıçalık kültürünün de düşünüş biçimlerinden olan diyalektik yöntemi “Yapıcı ve geliştirici bir diyalektik”⁴⁴ yönünü geliştirmeyi hedefler. Bu tarz diyalektikle toplumsal doğayı ve birinci doğayı uyumlu halde ele alacak bir yaklaşıma ulaşmayı esas alır.

“Toplumsal doğanın zekası üzerine dıştan bir yaratıcıya benzeyen ‘zihinsel sömürgeci rejimleri’ yerleştiren”⁴⁵ metafiziği eleştirir ve aşmaya çalışır. Ancak, “Histe ve düşüncede yansıyan varoluşların kendisi”⁴⁶ olan metafiziği de görüp anlam verir. İnsanın metafiziksiz edemeyeceği düşüncesine katılır. Bu düşüncüyü pozitivizmin içdiş ettiği tüm zihniyetlere yeniden kazandırmaya çalışır. Mitoloji, din, felsefe ve bilim, ahlak, her tür sanat, politika ve üretim tekniğinin metafizik özelliklere sahip olduğu düşüncesini benimseyerek araştırmalarında yöntemler geliştirir. “Önemli olan iyi ve güzel metafizik yaratımlarla, kötü ve çirkin metafizik yaratımlar arasındaki ayrımlardır; yine dindinsizlik, felsefe-bilim ikilemi değil, yaşamı daha çekilir ve çekici kılan dinsel, felsefi ve bilimsel inanç, hakikat ve doğrulardır”⁴⁷ tespitiindeki hakikat arayışına katılımını gerçekleştirecek yöntemleri yaratır. Pozitivizmin insan zihni üzerinde yarattığı tahribatı onarmak için; onun insanın maneviyatındaki çok önemli değerleri, kutsal birikimleri metafiziği dışlama adına yok eden cehaletiyle birçok bilimsel alanda mücadele eder.

...Kuantum fiziğinin dünya görüşünün mistik geleneklerce savunulan görüşlerle özellikle doğu mistisizminin görüşleriyle ne tarzda ilişkili olduğu... Benim gibi müphem, gizil ve son derece bilimsel olmayan şeyleri mistisizm sanan bir gelenek içinde yetişen pek çok fizikçi, düşüncelerini mistiklerinkilerle karşılaştıklarında çarpılıp kalmışlardır. Çok şükür ki, bu tavır bugün değişmektedir. Nitekim doğu düşüncesi önemli sayıda insanın ilgisini çekmeye başladı ve artık ona alay ya da kuşku ile bakılmıyor. Mistisizmin varlığı bilimsel dünya içinde ciddiye alınıyor. Artan sayıda bilim adamı, mistik düşüncenin çağdaş bilimin teorileriyle tutarlı, uygun bir felsefi arka plan sağlayacağını bilincindeler. İnsanların bilimsel keşiflerinin

onların manevi hedefleri ve dini inançlarıyla kusursuz bir uyum içinde olabileceği bir dünya anlayışı demektir bu.⁴⁸

Fritjof Capra'nın bu değerlendirmeleri hâlâ bazı yetersizlikleri içerse de (!), bir fizikçinin ağzından batı bilimciliği adına; insan maneviyatının temel değerlerini yok sayma ya da alaya alma suçuna dair önemli bir itiraf ve özeleştirmedir.

Jineoloji pozitivist bilimin yöntemlerine damgasını vuran özne-nesne ayrımına eleştirel ele alır ve yöntemlerini bu ayrımı aşan bir zihniyete dayandırır. Uygarlık sisteminin temel ikilemi olan özne-nesne ayrımı ve bu temeldeki biz-öteki, kadın-erkek, doğa-insan, beden-ruh, tanrı-kul, ölü-canlı gibi insan düşüncesinde derinleştirilen ve karşılıklar olarak konumlandırılan ayrımlar kapitalist modernitenin temel dayanağıdır. Jineoloji, hakikat algısında geliştirdiği yöntemlerde özne-nesne ayrımını geliştiren ve temel felsefe haline getiren Descartesci yöntemi kabul etmez. Kuantum fizığının kanıtladığı özne-nesne ayrımının mutlaklaştırılamayacağı gerçeğini esas alır. Gözlemleyen-gözlemlenen ayrımını yöntemlerinde kullanmaz. Nihayetinde her ikisinin karşılıklı etkileşiminin esas olduğunu bilerek yöntemlerini seçer. Bu temelde ortaya çıkacak hakikatin göreceli olduğunu bilir. Ne nesneyi mutlaklaştıran materyalizmi ne de özneyi mutlaklaştıran idealizmi tek başına ele almaz. Her iki olguyu da uçlaştırmaz.

Özne-nesne ayrımını mutlaklaştırmaktan kaçınan, göreceli olduklarının bilinciyle gelişen zihniyet ve yöntem arayışı, hakikat algısını ve yaratımını güçlendirdiğini savunur. Jineoloji, özne-nesne ayrımını aşan toplum ve tarih felsefesinin özgür insanı mümkün kılabileceğine inanır. Kapitalist modernitenin yol açtığı çevre yıkımı, toplumsal çöküş-çözülme, özne-nesne ayrımının, kavramlaştırmasının ulaştığı kapsam, anlam ve uygulama gücüyle direkt bağlantılı olduğuna inanır. Jineoloji yaşam ve toplumsal yaşam bilimi olarak sosyal bilimlere bir zihniyet farklılaşması olarak yerleşme mücadelesini verirken; özne-nesne ayrımını mutlaklaştırmaz. “Nesne-özne ayrımı zihniyet hegemonyasının adeta kilididir,”⁴⁹ belirlemesinin ifade ettiği kilidi çözmeyi hedefler.

Jineolojinin yöntem geliştirirken dayanacağı temel düşüncelerden biri de; sınıflı toplumun gelişimi ile birlikte insanın duygusal zekasıyla analitik zekası arasında gerçekleştirilen kopuşun toplumsal ve bireysel özgürlük alanını yaraladığı ve sakat bıraktığıdır. Bu kopuşun insanlık adına çok büyük kayıpları yaşattığı ve insanlığı büyük tehlikelerle karşı karşıya bıraktığı açıktır.

Jineoloji, duygusal zekanın tüm canlılara has olan, basit ama içgü-düsel kesinliğini, istikrarlı yapısını, kolay yanılmayı, sezgiselliğini, yaşamla sıkı ilişkisini, yaşamsal konulardaki hızlı reflekslerini; analitik zekanın daha hızlı reflekslerini; analitik zekanın daha hızlı seçim, yani değişim yapma yeteneğinin yüksekliğini göz önünde bulundurur. Aynı zamanda duygusal zekanın hızla analitik zeka rolünü oynamayı, yaşam için geçerli olan zeka türü olduğunu, yorumlayıp yaşattığını da görür. Analitik zekanın aşırı yorumlamadan kaynaklı sapmalara açık karakterini, bir makine düzeninde çalıştığından acı, korku, sevgi gibi duygulardan yoksunluğunu, serbest kaldığında tehlike arz edişinin, empati ve sempatiyi tanımayışının farkındalığını geliştirir. Toplumsal gelişmeyi hızlandıran analitik zeka, duygusal zekayla uyum içinde çalışırsa; çözümleme yeteneği gelişkin birey ve toplulukların oluşumunda belirleyici rol oynayacağı gerçeğinden hareket eder. Bu nedenle; jineoloji duygusal zeka ile analitik zekanın uyumlu, dengeli ve birbirini tamamlayan tarzda çalışmasına dayanan yöntemleri esas alır.

Atomaltı parçacık ve dalga fiziği olarak kuantum; canlı evren anlayışı, sezgili, özgür tercihli düzenleri, aynı anda farklı iki şey olmayı, belirsizliği asla tam aşamama kuralı ve daha pek çok yeni ufku önümüze açtı. Jineoloji bu ufuklardan bakacak, araştırdığı ve incelediği olgulara. Kuantum ikilemini yani olgunun yerini bilersen zamanını, zamanını bilersen yerini bilemezsin ikilemini göz önünde bulundurarak tüm gözlem ve deneylerini gerçekleştirecek. Yapılan gözlem ve deneyleri de bu ikilemin bilincinde olarak yoruma tabii tutacak. Bu ikilemi “Bilme anındayken oluşuyorsun. Yani bilmeyle oluşma aynı anda olur... Bu, evrenin makro ve mikro sınırlarında cereyan eden bir ikilemdir. Evrenin en harika olu-

şumlarında kendini hissettirir,”⁵⁰ tespitiyle birlikte değerlendirip yaşamsal kılacak.

Kuantum fiziğinin açığa çıkardığı sonuçlara baktığımızda gözlemlenenle gözlemleyen ilişkisi farklılaşmaktadır. Gözlemleyen maddeye etki etmekte, gözlemlenen de laboratuvar koşullarında gözlemleyene kendini olduğu gibi göstermemektedir. Bu durum hakikati değişken, göreceli hale getirmektedir. İnsanın iç görüşünün ve iç gözleminin de hesaba katılmasının önemini göstermektedir. Bu gerçeklik üzerine yoğunlaşma düzeyimiz, gözlem gücümüzü yetkinleştirmemiz, kavrama düzeyimizi arttırır. Jineoloji, insanın bu özelliklerini bilerek yaklaşır, tüm evrenin ve toplumsal doğanın gelişim diyalektiğine.

Kuantum ve kozmos fiziğinde yaşanan gelişmeler, doğasal ve toplumsal gelişmeleri yorumlarken; batı düşüncesine hakim olan katı nedensellik, düz çizgide kesintisiz ilerleme anlayışını geçersiz kılmıştır. Bu tarz ilerleme yaşamın belli anlarında ya da sınırlı mekanlarda belli süreliğine yaşınsa da her zaman mutlak değildir. Olayların, olguların etkileşime girdiği birçok etken; birçok ihtimale kapı aralar. Çok sayıda ve çok yönlü gelişmeler ortaya çıkabilir. Kuantum düşünce yapısına göre esas olan gelişmenin diyalektiğinde ‘kaos aralığı’nın her olguda kendini göstermesidir.

Bu kaos aralığında gelişecek toplumsal sistemlerin karakterini ve başarısını bunu yaşayan toplumsal kesimlerin mücadele düzeyi belirler. Jineoloji kadın özgürlük mücadelesinin dayanacağı kadın eklenli sosyal bilim anlayışı olarak gelişirken, kuantum yönteminin bu özelliklerini sürekli dikkate alır. Toplumsal doğanın esnekliğini, özgürlüğünü, çok yönlülüğünü, zenginliğini, farklılıklarını, çeşitliliğini, değişim potansiyellerini ve ihtimallerini bilerek; araştırma ve incelemelerde kuantum düşüncesine ve yöntemine dayanır. Bu yöntemle toplumsal yaşamın sorunlarına ve çözümlerine eğilmenin biz kadınları mutlak kılınan doğrulardan uzak tutacağını, evrensel oluşum ilkesine uyumlu bir tarzda doğrunun-hakikatin çok yönlülüğüne açık bir zihinsel şekillenmeye yakınlaştıracığını bilir.

Jineoloji; kuantumla kozmosun orta yerinde duran ‘mikro kozmos’ yani evrenin bir özeti olan insan çözümlenirse her iki evrenin (kuan-

tum-kozmos) de anlaşılacağına inanarak yöntemlerini oluşturur. İnsanı yetkin kavrayan zihniyetin, evreni de yetkin kavrayacağını bilir.

Kuantum fiziğinin ortaya koyduğu ve aslında milyonlarca yıl önce ilk insan topluluklarının sezgisel olarak bilip, din olarak yaşadıkları animizm (canlıcılık) düşünce sisteminin canlı doğa anlayışını esas alarak doğaya yaklaşır. Bu felsefi yaklaşım ve sezgisel hissedişle ekoloji bilimini geliştirmeyi hedefler. İnsan topluluklarının ilk formlarının evrenin doğal enerji akışıyla uyumlu, doğru bir felsefeye dayanarak ekolojiyle yaşama tarzlarını inceler. O toplulukların dini ve “tarih öncesinin sosyal bilimi”⁵¹ olan animizmin özgürlükçü ve eşitlikçi özüyle toplumsal araştırmalarını geliştirir.

Jineoloji yönetime dair ulaştığı bu ana ilkeleri kadının özgür ve kendine has sezgili zekasıyla yorumlar. Mitoloji, din, felsefe ve bilim düşünüş biçimlerini ve kullandıkları yöntemlerin pozitif ve negatif boyutlarını birlikte inceler, değerlendirir. İnsanlığın binlerce yıldır iç içe ve karşıtlık içinde ele alıp kullandıkları bu yöntemlerden özgür birey ve toplumu geliştirdiği ölçüde yararlanır. Hiçbir yöntemi salt pozitif ya da salt negatif yönleriyle putlaştırmaz ya da dışlamaz. Jineoloji, dini mitolojik, felsefi, bilimsel yöntemleri olduğu kadar kültür-sanat ve edebiyatı harmanlayan “armonik zihniyeti”⁵² esas alır.

Bu temel prensiplerle öncelikle insanlık tarihinin binlerce yıl esas aldığı mitolojik yöntemi inceleyeceğiz. Doğayı canlı ele alan, insanla doğa arasına ayırım koymayan, insanlığın çocukluk döneminin zihniyeti olan mitolojiyi bir yöntem olarak inceleyeceğiz. Mitoloji binlerce yıl insanlığın zihninde etkiliydi. Sonra dinlerin ve bilimin gelişimi ile hafızalardan silinmek istendi. Ancak mitoloji bugün de insanlığın yaşamında, yöntemlerinde etkilidir. Bu nedenle jineoloji araştırma yöntemlerinde, hakikati izah etme metodu olarak mitolojiden yararlanacaktır. Mitolojinin canlı, evrensel, çocuksu ruhu taşıyan özellikleri yöntem anlayışımızı yaratmada bize esin verecektir. Doğanın çeşitliliği, esnekliği, kaosu, karmaşası, çok renkliliği, yaratıcılığı ve tamamlanmamışlığı bizde devam ediyor, biz bu yüzden ‘j’in ve j’yan’ız. Bunun için anatanrıçaların hâlâ yaşadığı çağların düşünce biçimi olan mitolojiyi yöntem ve araştırma arayışımızda engin bir hazine gibi değerlendiriyoruz. Sezgilerin, duygusal zekanın ve

hislerin etkili olduğu bu yöntemi, yaratıcı bir bakışla okumayı; yeni yöntemleri bulma kaynakları olarak yararlanmayı esas alıyoruz.

Jineoloji bu genel doğrular kapsamında mitolojik yöntemi; pozitif yanlarını görmek kadar eleştirel ele alır. Mitolojiyi, animizmden hükmeden tanrılara geçiş zihniyeti arayışının ilk analitik zekası olarak değerlendirir. İnsan hafızasında derin etkilere sahip olan mitoloji ne tam uygarlık çağıdır ne de onun dışındadır. Aslında uygarlığa geçişin ve onun birçok kavram, kurum ve kuramının ilk tasarımı ve yaratımıdır mitoloji. Mitolojide animizmin etkileri de oldukça fazladır. Ancak toplumsal doğa üzerinde inşa edilen iktidar ve tekelin ilk yalanlarını, çarpıtmalarını ve anlama ihanetlerini, tanrıçılığı parçalaya parçalaya yaratan da mitolojidir. Dili şiirsel olsa bile... Mitolojilerin ve sonraki dönemlerde kaynaklık edeceği tek tanrılı dinlerin söylemlerinin iktidarın inşasında ve toplumda meşrulaştırılmasında son derece etkili oldukları sosyal bilimin açıkça tespit edebileceği bir gerçekliktir.

Mitoloji tanrıçalar karşısında fırtına tanrıları yarattı, yeri göğü birbirine kattı. Tanrıçayı parçalara ayırıp gözden düşürdü, tanrıyı gökyüzüne yükseltti. İnsana, dost tanrılardan insana uzak, yabancı, korkulan tanrılar yarattı. İnsanı kendi dışkısından yaratarak kulluğu bir tanrı buyruğu gibi meşrulaştırdı insan zihninde. Ve insan zihninin esnek karakterini keşfederek ona şekil verip istismar etti. “Ataerki kökenli mitolojik zekanın ve ondan kaynaklanan zihniyet kalıplarının”⁵³ izini bugünde yaşamın her alanında sürebilmek ve değiştirip dönüşebilmek için bu düşünce yöntemine önemle ve titizlikle eğilecektir jineoloji. Yine mitolojinin kadınların tarihinde ilk cinsel kırılma ve insanlık tarihinde ise doğal toplumun tüm eşit, özgür üyelerini kul sınıfına dönüştürme, karşı devrimlerini geliştiren düşünce yapısı olduğunun da farkında olarak ele alır bu yöntemi. Mitolojik yöntemin tanrılar arasındaki savaşlarla; savaşı, hileyi, tecavüzü ve kadına, insana yönelik bir çok hakareti meşrulaştırıp kutsallaştırmasını çözümler. Jineoloji egemen kurnaz erkek aklın toplumsal doğayı ve kadın erkek bütünlüğünü parçalayan ilk düşünsel formun mitoloji olma realitesini analiz ederek yaklaşır.

Devletleştirmenin temelini atan yöntem de mitolojidir. Hükmeden tanrıların, yneteği kulları bulan ve yönetenleri ölümsüzlük payesiyle tanrılaştıran ilk bilim-bilinç formu olduğunu da unutmayacağız. Yeni yükselen egemen sınıfın, eşitsizliğin ve köleliğin ilk dini olduğunu da hep akılda tutacağız. Boyun eğmenin karşılığında mükafatlar vaad ederek köleleştirmenin ilk cennet ve cehennem ütopyaları yaratmanın düşünsel temeli olan mitolojinin tüm tek tanrılı dinlere kaynaklık ettiği de bir gerçektir. Jineoloji, binlerce yıldır toplumların hafızasını işgal eden bu düşünce tarzını görmezden gelmez. İnsanlığın ilk dönemlerinin düşünce yapısı olan mitolojiye anlam vermeye çalışır. Bunu dini, edebiyatı-sanatı, doğru analiz etmenin gereği olarak da geliştirir.

Yöntem anlayışımızı yaratmada inceleyeceğimiz ve eleştirel yorumdan geçireceğimiz temel düşünce yöntemlerinden biri de dini düşünce yapısıdır, özellikle tek tanrılı dinlerdir. “Yazık ki, tek tanrıcılığın bir özelliği olarak ortaya çıkan hoşgörüsüzlüğü bugün öylesine kanıksamış bulunuyoruz ki, diğer tanrılara karşı düşmanlığın yeni bir dinsel tavır olduğunu göremeyebiliriz.”⁵⁴ Karen Armstrong’un bu tespitindeki hoşgörüsüzlüğün ve kanıksamanın yaşamlarımıza ödettiği bedel yüzlerce yıl boyunca çok ağır olmuştur, hâlâ olmaktadır. Tek tanrılı dinlerin bu dogmatik, kaderci, determinist, donuk, her şeyin önceden tanrı hükmü ile belirlenmiş katı kuralcılığı insan zihninde ağır tahribatlar yaratmıştır. Her şeyden önce zgr düşünceye çok fazla sınır getirilmiştir. Her şeyi insandan önce insanın yerine düşünmüş bir tanrı vardır, onun koyduğu yasalar vardır. Yaşamın esnekliğine, canlılığına ve çok yönlülüğüne denk bir düşünce yöntemi değildir.

Tek tanrılı dinlerin kadın etrafında **ikinci büyük cinsel kırılma** kültürünü geliştirmesi, kadınlar başta olmak üzere sosyal bilimlerle ilgilenen her kesimin incelikle araştırması gereken bir husustur. Mitolojiyle gerçekleştirilen birinci cinsel kırılma karşı devrimi, tektanrılı dinlerle kanun hükmündeki tanrı emri olur. Kadınları ayıplama, karalama ve nefret kültürüyle kuşatan bu emir, dini düşünce yönteminin yaratımıdır. Eleştirel bakacağımız temel

hususlardan biridir. Diğer bir eleştirel husus, felsefeye, yorum ve itiraz geliştiren farklı düşüncelere ve bunların ürünlerine gösterdiği düşmanlıktır. Öyle ki bu kapsamdaki her bilgiyi yakmanın, derisini yüzmenin, dilini kesmenin, asmanın ve kitaplarını da yok etmenin tanrı emri olarak büyük bir rahatlıkla yerine getirmesi insanlığın vicdanındaki en büyük yaralanmalardandır. En temel sonuçlarından biri de insan zihnini birçok değerli felsefi ve bilimsel düşünceden mahrum bırakmış olmasıdır.

Mitolojinin dogmalaşması dini oluşturur. Dinleşme iki yönlü değer taşır. Mantıkta ‘kesin düşünce’ kavramına yol açar. Tanrısal yasa giderek doğa yasasıyla bütünleşir. Doğada ve toplumda diyalektik hareketlilik düşüncesi, daha doğmadan engellenmiş olur, idealist düşünmenin yolu açılır. Düşünce, alabildiğine olgulardan koparak kendi başına kontrolsüz bir gelişmeye uğrar. Kendi içinde bitmez tükenmez bir serüvene giren idealist düşünce, toplumsal zihniyeti bir kat daha gerçekler aleminden uzaklaştırır. Dinsel düşüncenin gelişmesi, giderek hukuk, siyaset, ekonomi, ahlak, sanat gibi birçok temel alanda katı dogmalar haline gelir. Olumlu yanı, soyut düşünceye geçişte toplumda derin bir yarılmaya yol açarak bilimsel ve felsefi düşünceye zorlaması, istemese de ona ortam hazırlamasıdır. Felsefe ve bilim düşüncesi, dinsel düşünce ile diyalektik bağ içinde gelişir.⁵⁵

Öcalan’ın dikkat çektiği bu hususlar, dini düşüncenin gelişimini ve toplumsal yaşamdaki etkilerini sosyolojik analize tabi tutma açısından son derece önemli argümanlar sunmaktadır. Dini dogmalar, devletli sınıfın yükselişini oldukça kolaylaştırmıştır. Çünkü devlet ve devleti yönetenler, kanun hükmündeki dini kurallarla tanrının yer-yüzündeki gölgesidirler. Tanrı adına toplumu yönetmekle sonsuza kadar yetkili kılınmışlardır. Dini düşüncenin bu kadar yüceltilmesi iktidarcı-devletçi uygarlığın çıkarlarına son derece uygun bir düşünce yapılanması olmasıyla bağlantılıdır. Daha doğrusu, bu uygarlığın yürütücü erki olmayı hedefleyenlerce üretilmiştir. Bu soyut

düşünce formunu üretenler, halkları buna gerçekmiş gibi inandırmanın araçlarını da yaratmışlar. Toplumu korkutan, cezalandıran, diğer dünyada ateşlerde yakan ya da cennetle ödüllendiren tanrı anlayışı ile bunu başarmışlardır.

İnsanın zihin dünyasında, maneviyatında ve maddi yaşamında tarih boyunca ve bugün de derin izler yaratan, son derece etkili olan dini düşünce formunu anlamlandırmak ve sosyolojik yorum ve çözümlemelerle ele almak, toplumsal yaşam bilimi olma idiasındaki jineolojinin temel sorumluluklarından biridir. Toplumsal hafızanın ve varlığın köklü formu olan dine, jineoloji ne pozitivizmin reddeden ve hiçleştiren yaklaşımları ile, ne kaba materyalist anlayışla ne de idealizmin kutsallaştırıcı ve sorgulatmayan donukluğu ile yaklaşır. Bu kitapta yöntem ve kadın varlığına yaklaşım konularında çok kısmi ele aldığımız din ve genel anlamda teoloji olgusu; önümüzdeki süreçlerde jineolojinin araştırma-incelemelerle kapsamlı yaklaşacağı alanlardan biri olacaktır. Jineoloji, dini, yöntemi, toplumsal doğayı, onun hafızasını ve tarihini anlamlandırmak açısından da önemle ele alır.

Dinsel yöntemin felsefe ve bilimsel, düşünsel gelişime yol açmanın yanı sıra, diğer olumlu yanı toplumda ahlak olgusunun gelişimine ivme kazandırmasıdır. İnsanın amelleri, iyilik-kötülük kapsamında değerlendirilerek ahlaki yasalara bağlanmıştır. Ahlakın toplumsal varoluşta ve gelişimindeki vazgeçilmez rolünü düşündüğümüzde, dinin bu olguya pozitif katkılarda bulunmasının anlamını da daha derinlikli kavrayabiliriz. Jineoloji geliştireceği yöntemlerde ahlakın varlığını, toplumsal özgürlük için vazgeçilmez gördüğünden dinin bu alana katkısına saygılı yaklaşır. Yine dinler tarihi, ayrıntılı bir şekilde kadın merceğiyle incelendiğinde kadınların bu alandaki etkileri, rolleri ve katılımları da sosyolojik çözümlememize önemli farklılıklar olarak katılacaktır.

Özellikle Ortadoğu geleneğinde bu çok önemli bir konudur. Sadece resmi din haline gelen ya da getirilen tek tanrılı dinleri ve onların meşru bulduğu mezhepleri incelemek toplumsal doğa adına büyük bir kayıp olacaktır. Bu dinleri incelemenin yanı sıra halkların

düşünüş ve yaşayış felsefesinin ürünü olan inançlara da eğilmek ve anlam vermek gerekir. Örneğin Hristiyanlığın ilk dönemlerinde etkinlik gösteren Mani ve Mitra hareketleri... Mani (M.S. 216-276), Hristiyanlık, Zerdüştlük ve Helenizm karışımı bir sentezle Roma ve Sasani imparatorluklarının halklara yaşattığı çıkmazlara, zulme ve savaş kördüğümüne bir yanıt, çıkış getirmek istedi. Sasani uygarlığının tutuculuğu tarafından katledildi. Ölümünden sonra giderek resmi din konumuna yükselen Hristiyanlık tarafından büyük bir korku ve nefretle ele alındı. Tam olarak dini nitelikte bir ideoloji sayılamayacak olan Mani'nin düşünceleri felsefe ve sanat karışımı özelliklere sahipti. Toplamların kendinden önceki dinlerini inkar etmiyordu. Bu anlamda dinsel dogmatizme ve bunun toplumsal yaşama dayattığı kaskatı gerçekliğe alternatif olabilirdi.

Yine bu kapsamda ele alınması gereken inançlardan biri de Kürtlerin eski inancı olan Mazdeizmdir. Bu konuda Öcalan'ın yaptığı değerlendirmelerin sunduğu argümanlar incelenmeye-araştırılmaya değerdir:

Hiyerarşi ve uygarlık işbirlikçiliği geliştikçe kabile kültürünün parçalanması, kabile bilinç ve hareketinin bağrında özne-nesne ayrımının gelişmesi kaçınılmaz oldu. Sümer ideolojik hegemonyasını yansıtan bu bilinç hareketine karşı geleneksel ana tanrıça kültürüyle (Star Tanrıça Kültürü) birlikte yenilikçi Mazda inanç hareketi gelişti. Mazdaik inanç sistemi aydınlık-karanlık güçler ikilemine dayanmaktadır. Özü, evrensel diyalektik ikileme varmaktadır. Oluş için gerekli olan diyalektik tez-antitez hareketinin bilincine erişildiğini yansıtmaktadır. Bu yönüyle Sümer mitolojisinin kaba icadı olan yaratıcı tanrı ve yaratılan kul ikileminin çok ilerisinde bir harekettir. Mazdaik inancın özü, evrensel diyalektiği esas almaktadır. Yaratıcı tanrı ve yaratılan kul-nesne ideolojisi evrensel gerçekliği ifade etmediği gibi, ilk defa insan bilincinde onarılması güç bir çarpıtmaya yol açmaktadır. Tüm dinlere, özellikle tek tanrılı dinlere damgasını vuran bu bilinç hareketi, günümüze kadar gelen özne-nesne ayrımına dayalı zihniyet hareketlerinin temelini teşkil etmektedir.

Çin'deki Taoculuk ve bazı Hint bilinç biçimleriyle birlikte, Mazdaik bilinç farklı bir zihniyeti temsil etmektedir. Bu zihniyette yaratıcı-yaratılan ikilemi yerine, kendi kendini oluşturan diyalektik gelişmeye kapı aralanmaktadır.⁵⁶

İslamın geliştiği ilk yüzyıllarda gelişmeye başlayan tasavvufi hareketin, ilk nüveleri olan Zühhd-Zahitlik akımı içerisinde kadınların oynadıkları rol incelenmeye değerdir. Yine o dönemlerden başlayarak, 11. ve 12. yüzyıllara kadar yetişen kadın tasavvufçular, bunların kadın ve erkek tasavvufçuların eğitiminde oynadıkları rol, sonraki süreçlerde sosyal hizmet kapsamında kurup yönettikleri tekkeler ve bu alandaki pek çok kadın duruşu, somutta kaynaklarından incelenmesi gereken önemli sosyolojik verilerdir. Ve bu gelişmeler İslam'la etkileşim içinde ve halkların eski dinlerinin İslamla sentezi temelinde yaşanmışlardır. Bu nedenle dini düşünce yöntemini kaba, yüzeysel ve pozitivist-oryantalist gözlüklerle ele almamak toplumsal ve bireysel özgürlüğe giden yolda başarı için olmazsa olmazdır.

“Din kadar eski bir tarihi olan bilgelik, felsefenin başlangıcı sayılabilir.”⁵⁷ “Bilgelik, felsefe mesleği özünde kaybettirilen toplumsal hakikati arama sanatıdır.”⁵⁸ Toplumsal tarihin ilk bilgeleri kadınlardır. Toplumsallığın en zor dönemlerinde toplumu yaratacak ve sürdürececek temel hakikatleri onlar bulmuştur. Jineoloji yöntemini ve toplumsal özgürlüğü geliştirecek hakikat rejimini oluştururken; felsefe adına bilgeliği yitiren gerçekliği sorgular. Felsefenin toplumsal tarihi boyunca düşünsel gelişimdeki olumlu ve olumsuz yönlerini gözden geçirir. İnsanlığa yeni ufuklar açan ve dinin-idealizmin dogmaları karşısında nefes aldırılan çıkışı itibarıyla büyük bir düşünsel devrim olan felsefe yöntemini-düşünce yapısını yöntem arayışında önemli bulur. Somut olanı gözlemleyerek, duygusal zekayı kapsayarak yüksek bir soyutlama gücünü yaratan felsefe; bilime en fazla katkı sunan düşünce formudur. Yaşamın tüm alanları, bilim alanlarının hepsi, bütün bilgi yapıları, tarih yazımı, felsefeye dayanır. Jineoloji, yaşamın onsuz olamayacağı ve yorumlanmayacağı felsefe yöntemini batı düşüncesinin aksine Yunanistan'dan başladığını düşünmez. Felsefenin başlan-

gıcı olan bilgeliğin, Ortadoğu'nun geleneği olduğu ve bunun da ana-tanrıçalıkla başladığı düşüncesini esas alır. Felsefi düşüncenin doğuş ve gelişim evrelerini çok yönlü ve farklı kaynaklardan araştırmayı esas alan jineoloji, onun düşüncede bir sıçrama olan özelliğini de, insanı çevreye, topluma yabancılaştıran, eliteleştiren, parçalayan, özelliklerini de görür.

Geliştigiinden beri ya din adına ya da bilim adına sürekli gözden düşürülen ve yaşamdan soyutlanıp elit bir tabakanın uğraşı derekesine düşürülen felsefi düşünceye hakettiği değeri kazandırmak, jineolojinin yöntem ve anlam, hakikat rejimi arayışındaki temel amaçlarındandır. "Hakikat bilimi olarak felsefenin tasfiyesi ve önemini yitirşi, toplumun yaşadığı maddi, fiziki soykırımlar kadar felakete yol açar. Felsefesiz toplum, hakikatle bağını yitiren toplumdur. Bu ise toplumun sadece bir nesneler yığını haline gelmesi demektir. Nesne toplum ise, tüm savunma yeteneklerini yitirmiş, her tür sömürüye açılmış, yığın, malzeme demektir. Toplumun öz savunmasını yitirmesi kadar büyük bir felaket düşünülemez."⁵⁹

Demek ki felsefesiz olmak öz savunmasız olmaktır. Yani bir ottan bile daha aşağı düzeyde, varlıkla yokluk arası bir anlamsızlıkta başıboş bir enerji formsuzluğu olarak dolanmaktır. Jineoloji, özgürlük felsefesini esas alarak gelişmek isteyen bir bilim olarak, kadınla yaşamdaki felsefesizliği aşmayı hedefler. Kadınla salt güdüsel ya da fiziksel çoğalma temelinde birlikteliği esas alan, etik-estetik, felsefi birliği ve çoğalmayı tanımaktan, tanımlamaktan, böyle bir birlikteliği geliştirmenin mücadelesini ve emeğini vermekten uzak olan yaklaşımın, kadını ele alıştır felsefesiz olduğu açıktır. Felsefesizlik ise her türlü çirkinliğe açıktır. Nitekim bugün dünyanın her ülkesinde kadın-erkek ilişkileri, ya ölme-öldürme ya da satma-satılma ikilemini aşamamaktadır. Ezici çoğunluğu cinnetlidir. Bunda yaşam felsefesinin yok edilmesinin payı belirleyicidir.

Jineoloji, felsefi yöntemi incelerken ve yöntem zenginliğine karken, tarih boyunca yaşamış bilgeleri, filozofları araştırmayı ve onlardan felsefeyi öğrenmeyi esas alır. Özellikle devletçi-iktidarcı güçlerin hizmetine giren felsefe ekollerinin ısrarla hiçleştirdiği ve

görmezden geldiği kadın filozofların peşine düşer. Bilgelik, “*Felsefe ve sosyolojinin bütünselliği ve yaşamla iç içe hali*”⁶⁰ ise; kadın bu tanıma uyan temel kimliklerdendir. Bugün bile kadınların özellikle anaların bilgi ve yaşam diyalektikleri bu gerçeği ispatlar. Yaşamdan süzdükleri bilgilerini yaşama işlerler. Ahlaki-politik toplumun, kadın etrafında örülmesinin temel nedeni de kadındaki bu bilgeliktir. Jineoloji, araştırma yöntemlerine, araçlarına ve mekanlarına bu bilgeliği işlemeyi esas alır.

Öte yandan kapitalist modernite iktidarının felsefesi olan Hegel felsefesini “Hegel’i anlayarak Hegelcilikle hesaplaşmak halen güncel ve temel ideolojik görevdir. Nietzsche ve Fransız ekolünden yararlanmakla birlikte daha yaratıcı felsefe çalışmalarına ihtiyaç vardır.”⁶¹ temelinde incelemeye almayı, bu felsefi anlayışın kadının bugünkü konumuna yol açmadaki rolünü çözümlemeyi ve deşifre etmeyi; anti-Hegel felsefe çalışmalarını geliştirmeye, katkı sunmaya yeni araştırma yöntemlerini oluşturmada bir ölçü olarak belirler.

Mitoloji, din ve felsefeye karşı daha yüksek bir anlam gücü olduğunu iddia eden bilim, günümüzde iktidarlaşıp ve bağımsızlığını, özgürlüğünü kaybetmiştir. Kendisini en gelişkin anlam yorumu olarak tanımlayan bilimin, iktidarla hızlı bütünleşmesinin sorgulanması gerekir. Böyle bir bilim toplumsal doğanın en geniş anlam yorumu olma iddiasını ne dillendirebilir, ne de layıkıyla temsil edebilir. Toplamlar binlerce yıl boyunca animizmle, mitolojilerde tanrılara, felsefe ve bilgelikle kendi varlıklarını kutsadılar. Derin bir toplumsal hafıza yarattılar. Bugün bilimsellik adına, üstelik iktidar boraanlığı yapılarak bu hafıza susturulamaz.

Pozitivizist bilimsel düşünce ve felsefe, 1970’lerden itibaren sorgulanmaya başlandı. İktidarcı, erkek, egemenlikçi, cinsiyetçi ve ırkçılığa cephanelik olan düşünsel yapılanma olarak pozitivist bilimin sorgulanmaya başlaması, toplumsal hafızanın hazinesindeki sayısız düşünsel forma, bilgelige ve bilme biçimlerine yeniden yüzümüzü dönme şansını yaratmıştır. Buna acil, ekmek su kadar ihtiyacımız olduğunu hissettirmiştir. Modern bir din gibi başımızda Demokles’in kılıcı misali bilim dışılıkla, nesnel olmamaıyla suçlaya

suçlaya bireyi ve toplumun manevi değerlerine saldırıp tükenişin eşğine getiren bilimin kendisi yargılanıyor artık. Birçok insanlık suçuna ortak olmakla ya da bunları durduramamakla suçlanıyor. Jineoloji yeni bir toplumsal yaşam ve yaşam bilimi olarak; bilimsel düşüncenin geliştirici, ilerletici, yaşamı kolaylaştırıcı, özgürlük ve eşitliğe dair ufuk açıcı yanlarını ve her iki doğayı gözlem ve deneyle anlamlandırma çabasını inkar etmeden; bu hesaplasmaya kadınlar cephesinden katılacaktır. Araştırma yöntemlerinin bilimsel olmasına elbette dikkat edecektir, ancak pozitivist bilimciliğe göre olmayacaktır.

Pozitivist bilimci yöntemin özne-nesne ayırımına dayanan, parçalayıcı, ayrımcı, cinsiyetçi, ırkçı özellikleri jineolojinin yöntem arayışında ana hatlarıyla eleştirdiği temel yöntemlerdendir. Mitoloji ve dini düşünce yöntemlerine alternatif gibi çıkan bilimsel yöntem de özünde katı dogmalara sahiptir. Hem de öznellik ve nesnellik adına. Bilimcilik de yöntemlerinde deterministtir. Oysa yaşam akışkandır.

Din ve metafiziğin yanılıklarını ve yetmezliklerini kullanarak kendini yeni bir din gibi örgütleyen kapitalist modernitenin pozitivist bilim anlayışı, jineolojinin dayanacağı yöntem olamaz. Çünkü pozitivism kanun hükmünde ele aldığı bazı 'bilimsel yasalar(!)' dayanarak kendisini resmi ve meşru ilan ederken; toplumsal tarihin felsefe ve ahlak gibi bir çok düşünce okulunu ve ideolojik akımını, değersizleştirmiştir. Kapitalist sistemi kabul etmeyenlerin ve alternatif arayışında olanların kendi özgün düşünüş biçim ve sistem arayışlarını ve gelişmelerini dumura uğratmıştır. Yine özne-nesne ayırımına dayanarak bilim alanını aşırı disiplinlere bölerek parçalamıştır. Kapitalist sistemin hizmetinde ve onun düşünsel altyapısı olarak gelişen pozitivist bilim, bilmenin ve bilginin amacını ve yaşamla, toplumsallıkla bağını koparmıştır. Sonuçta bilgiyi topluma, toplumu bilgiye yabancılaştırmıştır.

Jineoloji, arayışında olduğu yeni yöntemlerini ve hakikat-bilgi rejimini kurgularken; zihniyet ve düşünceleri, dini ve din dışı olarak kategorize etmez. Mitolojik, dinsel, felsefi ve bilimsel bilgi çeşitlerinin toplumsal karşılıklarını anlamlandırmaya çalışır. Her

birini sosyolojik analizlerle ele alır. Bu düşünce formlarının, toplumsal doğanın tarihinde, birinci doğayı ele alıŖta, yine her ikisinin uyumlu birliği temelinde geliŖtirilecek olan üçüncü doğanın gelişimindeki rollerini anlamaya çalışır. Birbirleri ile ilişki ve çelişkilelerini, dayandıkları kaynaklarla birlikte izah etmeyi amaçlar. Aynı zamanda insan ve toplum doğasının farklı ihtiyaçlarına hitap eden mitolojik, dini, felsefi ve bilimsel yöntemlerin ortak dilini geliştirmenin; toplum ve bireyin krizlerine, çıkmazlarına çıkış yaratmada son derece önemli etkilerde bulunacağına inanır.

Jineoloji belirlediği ve sabit ele almadığı genel yöntem prensiplerinin ya da anlayışının yanısıra, kapsamındaki her bilimin özgünlüklerine göre yöntem arayışı içinde olur. Doğa bilimlerini de önemser, yakından takip eder ve kadın bakış açısıyla bu bilimlerde gerekli olan yaklaşım, yöntem ve paradigma değişim-dönüşümü konusundaki eleştiri ve görüşlerini ifade eder. Ancak doğa bilimlerinin gerçekleri ya da yöntemleri ile sosyal bilimleri ele almaz. Toplumsal doğayı bu ilkelerle indirgemeci bir tarzla çözümlemeye karşı çıkar. Sosyal bilimlerin alanının kendine has yaklaşım, yöntem ve ele alışlarını geliştirebilir. Örneğin tarih araştırma ve incelemelerinde Fernand Braudel'in, "Tarih sosyolojileşmeli, sosyoloji tarihselleşmeli" prensibini esas alır.

Jineoloji, devleti, sınıfları ve zoru toplumsal gelişmenin, ilerlemenin kaçınılmaz evreleri olarak gören, determinist, pozitivist tarih bakış açısını red eder. Tarihin, demokratik uygarlık ve devletçi uygarlık olmak üzere iki ana nehir biçiminde aktığı yönündeki diyalektik ele alışı benimser. Yine tarih anlatımlarında zaman ve mekan boyutunu görmezden gelen yöntemi red eder. Toplumsal tarihi bütünsellik içinde inceler. "Tam bir anlam katliamı rolüne bürünmüş pozitivist mikro tarih yöntemleri"ni⁶² tek başına anlamlı bulmaz. Evrensel tarih anlatımları ile, bütünlüşen tikel tarih anlatımlarının önemini görür. Kadınların tarihinin yazılması için bin bir hileye başvuran, resmi ve egemen erkek ideolojisinin, tarih anlayışına kapsamlı eleştiriler yöneltir. "Tarihin şimdi, şimdinin ise tarih olduğu"⁶³ tarih felsefesi temelinde, kadının ve

toplumsal tarihin izini bugünde, bugünün izini ve şifrelerini tarihte arar ve çözmeye çalışır.

Jineolojinin araştırma yöntemlerini geliştirirken dikkat edeceği olgulardan biri de araştırma mekanının özellikleridir. Jineolojinin başlangıç ve gelişim mekanları kendi başına klasik bilim anlayışının genel ezberleri kadar, alışageldik mekan algısına da kapsamlı bir tavır ve eleştiridir. Jineoloji, bilimin tıpkı kadın eli ve aklı ile doğduğu süreçlerde olduğu gibi toplumsal yaşamın tüm alanlarını, gelişimi için bir mekan olarak kabul eder ve öyle gelişir. Temel araştırma mekanları olarak sadece üniversiteleri, resmi araştırma akademi ve enstitülerini görmez. Bu mekanların, bilimin, toplumsal doğadan ve yine birinci doğadan soyutlanarak yabancılaştığı, iktidarlaştırıldığı; Yahudi katliamları, Hiroşima ve Nagasaki bombardımanları gibi canavarlıkları yaratacak kadar vahşileşip vicdansızlaştığı mekanlar olduğu gerçeğini sürekli hatırlayarak mesafeli yaklaşır.

Bilimsel arayış ve gelişmenin, tutkunun, her zaman amatör ruhu, diğer bir deyimle vicdanı taşıması gerektiğine inanır. Bilimin ahlaki ve politik toplumla, aşk ve sevgiyle insanın manevi birikimleri ve değerleri ile insanın metafizik yönleri ile ve hakikatle bağını yitirmemesi için, topluma yararlı olmaktan uzaklaşmaması için araştırma mekanlarının seçimi çok önemlidir. Toplum üzerinde -dünya savaşlarında ve özellikle sonrasındaki süreçte yaşandığı gibi- baskı ve sömürü tekelininin kurumlaşmasında kullanılmaması için bilimin özgürlüğünü, kimliğini koruması ve sürekli geliştirmesi gerekir. Araştırma mekanlarının seçilme ve geliştirilme prensipleri, bilimin özgür ve toplum yararına karakterini geliştirmeye yardımcı-kolaylaştırıcı olmalıdır.

Yöntem itibariyle yapmamız gereken ilk ciddi iş bu hakikat rejimini bırakmak olmalıdır. Aslında negatif bir duruş gerekiyor: Sistemin hakikat rejimine her cepheden olumsuz davranmak! Burada kuru bir cephe alıştan bahsetmiyorum. Sistemin hakikat rejimini çözerek bir karşı duruşun sergilenmesi gerektiğini belirtiyorum. Sadece iktidar ağlarına değil, sömürü odaklarına karşı da ancak bu odakların olduğu her yerde anlamlı direnişler sergi-

lenir ve topluluk inşa çabaları geliştirilirse sistem püf noktasından yakalanmış ve çözülmeye başlamış olacaktır.⁶⁴

Öcalan'ın belirttiği 'negatif duruş'u geliştirebilmek için jineoloji doğru yöntemleri seçme hassasiyetini sürekli taşıyacaktır.

Bu temelde jineoloji yaşamın akışını, renkliliğini, çok yönlülüğünü, esnek ve değişken yanlarını hesaba katarak yöntemlerini oluşturacaktır. Oluşturulmuş, farklılıkları dikkate almayan, toptancı, kadınların ve tüm ezilenlerin, demokratik modernite unsurları olan toplumsal kesimlerin deneyimlerine kapalı, kalıp yöntemleri eleştirip analiz eder, jineoloji. Ve bu analizle doğru yöntemlerin yer, zaman, yerellikler, olay ve bireylerin özgünlükleri vb. değişkenleri dikkate alarak dinamik bir yapısı olan yöntem anlayışını benimser. Yöntem arayışında esas aldığı nokta; yaşamın hangi ihtiyacına cevap olduğudur ve bir de ahlaki olup olmadığıdır. 'Amaca giden her yol mübah' değildir çünkü.

Geliştirmek istediğimiz ahlaki-politik toplum dokusunu bozmayacak, büyütecek, sağlamlaştıracak ve geliştirip yaygınlaştıracak yöntemler jineolojinin kabulü olacaktır. Kadınların binlerce yıl içinde toplumsallığı ördükleri, korudukları düşünce biçimlerinin yarattığı yöntemleri bulmaktır jineolojinin işi. İnsanın canlı, dinamik, esnek zihnini tek bir yöntemin sabitliğine hapsetmek, insan zekasının potansiyeline haksızlıktır. Bu yüzden jineolojinin yöntem arayışında evrensele hitap etme özelliği belirleyici olacaktır. Jineoloji yereli de görmeli, ona dokunmalı.

Tüm edebiyat türlerini, mitolojiyi, sanatı, yaşamın her alanını incelemeli. Kadındaki akışkan enerjiyi yakalamalı bu alanlarda. Milyonlarca kadının hikayesine dokunarak kadınlığın öyküsünü dokumalı. Örneğin kadın-acı üzerine jineolojik bir tez mi hazırlanacak; acının değiştiği çok farklı yürekleri gezmeli. Dokunmalı onlara tek tek, ama tek taraflı olmadan. Kavramalı, hissetmeli, gözlerdeki bakışlardan gösterilemeyen acıları sezmeli, sese dökülemeyen sesleri duymalı. Sosyolojik olmak, sosyolojik bakmak jineoloji için böyle bir araştırma-inceleme yöntemi ile mümkün olabilecek biraz da.

İnceleme, araştırma yönteminde kadın gerçeğini kapsama biraz da dünya ile genel geçerle uyumsuzluğu içerecek. Sistem dışı, yaratıcı ve yeniden inşa edici karakterlere meyleden bir araştırma ruhu, inceleme yöntemi... Özne-nesne ayrımını, nesneleştirmeyi aynı zamanda bir egemen erkek yöntemi olduğu, bütünü, hakikati parçaladığı için reddeder jineoloji. Kadınların duygusal zekalarının, empati yeteneklerinin bilimden dışlanması yarattığı tek yönlülüğü aşmak ister. Egemen erkek aklının araştırma yöntemlerini aşmanın yöntem zenginliğini de yaratacağına inanır.

Toplumsal yaşamda kadın üzerinde yaratılan karanlık dünyaların ve bunu yıkmamız gerektiğinin farkındalığını kazanmakla birlikte artık bizim için ihtiyaç haline gelecek olan bu konularda ve bununla ilgili sayısız konuda sorular sormak, araştırma yapmak olacaktır. Çünkü kadın bir kere zihinsel kalıplarını, hapishanelerini yıkmaya görsün; onu bekleyen uçmaktır. Yapacağı da budur. Uçabilmesi için kanatlarının çıkması yetmez. Bu kanatların büyümesi, güçlenmesi gerekir. Bunun için kadınların kendilerini eğitmesi gerekir. Kadınların kadına dayalı bir araştırma gerçeğini yaratması için jineoloji diyoruz.

Çünkü tarihin egemen erkek aklı ve ruhu tarafından işgalinden sonra araştırma yöntemi, hedefi, araçları ve sonuçları sürekli ve sistematik olarak kadınlar aleyhine işlemiştir. Mitolojinin, dinlerin ve felsefenin yarattığı kadınsız dünyaları ya da kadın kırımlarına dayalı dünyaları besleyen ve destekleyen tarzlarda araştırmalar yapan bir bilim dünyası icat olmuştur. Bu yüzden de kadın lehine ya da tarafsız bir araştırma gerçeğinden ve bu temel üzerinden yükselen bir bilim gerçeğinden söz etmek neredeyse imkansızdır. Tam da bu nedenle jineoloji diyoruz.

Kadınların var olduğu, boy gösterdiği, varlıklarını her yönüyle sergiledikleri ve hissettirdikleri bir araştırma gerçeği ve bilim yöntemi gelişmelidir. Öcalan'ın deyimiyle;

Bizim felsefemiz bir atın gözlerindeki anlamı sezmekten tutalım
bir kuşun sesindeki anlamı çözmeye kadar yaşamı bir bütün olarak

algılar. Yaşlı bilgeye büyük saygıdan başlayıp, bir ceylan kadar ürkek bir genç kızın gözlerindeki arayışa yanıt olmaya kadar anlam yük-lüdür. Hele hele soykırım beteri bir cinsellik anlayışının sonucu olan çocuk yapımındaki büyük cehaletin insandaki ve hegemonik sis-temlerdeki nedenlerini çözmekten tutalım yaşamın tüm evrim hal-kalarını kendinde çözmeye çalışan bir bilimi esas alır.⁶⁵

Böyle bir bilim anlayışını ancak kadın eksenli, kadın gerçeğini kap-sayan ve ona dayanan araştırma yöntemi ile geliştirebiliriz. Bu araş-tırma yöntemlerimizin binlerce yıldır cahillikten ya da bilinçli bir tarzda dışlanan, yok sayılan birçok konuyu gündemine alması gerekir. Yine pozitivizmin gözden düşürdüğü bir çok bilim alanını, hakettiği ilgiye, öneme ve emeğe kavuşturmak gerekir. Jineoloji bunun hem ahlakını, hem kapsamını, hem yol ve yöntemlerini oluşturmak için gereklidir. Toplumu bugüne kadar değişik isimler altında sınıflayan, adlandıran in-celediğini iddia eden birçok sosyal bilim dalı eğer toplumsal sorunla-rın çözümünde bir arpa boyu yol alamıyorsa sorun tanımlamadadır, isim koymadadır demek ki. Yanlış yola girilmiştir ki, doğru bir adım ge-lişmiyor. Sorunlar habire çoğalıp derinleşiyor. Dünyanın neresine gi-dersek gidelim yaşam tıkanmıştır, krizlidir ve yaşanmaz halededir. O zaman sorun yapısalıdır ve köklüdür. Bize o zaman köklü bir değişim getirecek ve köklü bir açılım, çıkış yaptıracak bir yol-arayış gereklidir. Çıkış yaptıracak yollar, arayışlar gereklidir. Bunlardan biri de demo-kratik modernitenin kadın bilimidir. Bu da jineolojidir.

Yaşamın krizli olması toplumsal sorunların araştırılmasında kay-nağa inilmemesi ile bağlantılıdır. Bir sorunun kaynağına inmediği-niz sürece sorun devam eder, hem de katlanarak. Sorunun kaynağı 5000 yıldır örtülüyor. Ama artık bu sorun ne örtü, ne yalan, ne kılıf kabul ediyor. Bu sorun çözümünü dayatıyor. Bunun için de haket-tiği araştırmayı, isimlendirmeyi dayatıyor. Hakkı olanı istiyor.

Öcalan bu gerçeği çarpıcı bir biçimde anlatıyor:

Kadını 'kutsal ana, temel namus, vazgeçilmez, onsuz olunmaz eş' statüsünden çıkarıp bir özne-nesne toplamı, sosyal ilişki yoğun-

luğu olarak incelemek, araştırmaya almak gerekir. Kadını bir cinsel obje olmanın çok ötesinde toplumun hem özü hem tortusu olarak aydınlatma ve zgr kılmanın imkanlarını araştırmak gerekir. Elbette aynı araştırmayı sadece erkek paradigmasıyla geliştirilen pozitif bilim alanlarında değil aynı paradigmayla çizilen dinsel, sanatsal ve felsefi alanda da araştırmaktır. Kadına ilişkin körlüğü kırmak bir nevi atomu parçalamak gibidir. Bu körlüğü kırmak büyük entelektel çaba ve egemen erkekliği yıkmayı gerektirir.⁶⁶

Kadına ilişkin körlüğü kırmak, atomu parçalamak kadar or' olsa da kırmalıyız. Sonuçta atomu parçalayan da insandı ve o insan bir kadının sınırsız desteğini, aklını ve gücünü aldı; itiraf etmese de. Yani atomun parçalanmasında bizim de payımız var. O zaman kadın etrafındaki körlüğü neden yıkmayalım ki? Kaldı ki kadın araştırmalarını geliştirdiğimizde o körlüğün bunca derinleşmesindeki payımızı da göreceğiz. Görmek için, görünmek için, görülmek için, kr gözlere göstermek için jineoloji diyoruz.

F-'En Eski Smrgeenin Başkaldırısı'na Başarıya Ulaştırmak İçin...

Jineolojinin bir ihtiyaç olarak gelişmesinin temel nedenlerinden biri, en radikal sistem karşıtı hareketlerden olması gereken feminist hareketlerin yaşadığı tıkanmadır, toplumsal ihtiyaçlara cevap olamama halidir. Feminizmin tıkanıklığı; iktidarcı sistemlere karşı yrtlen mücadelede önemli bir mevzinin etkisiz kalması demektir. Feminizm özellikle son iki yüzyılda toplumsal mücadelelerde, bilgi yapılanmalarında ve kadınların yaşam tarzında önemli bir dinamiktir. Sahip olduğu tüm değerler ve potansiyeliyle hâlâ öyledir. Bu nedenle ilk ve son sömürge kadınların başkaldırısı olan feminizmin, kapitalist modernitenin etkilerinden arındırılıp gerçek değerleriyle yeniden buluşturulması için **jineoloji** diyoruz.

Jineoloji, asıl kadın düşmanı uygarlık ve kapitalist moderniteye yüklenecek. Eleştirilerini, analiz ve değerlendirmelerini, araştırma-

larını kadın hareketlerinden önce bu uygarlığa yöneltecektir. Feminizme ve mevcut kadın hareketlerine eleştirilerimiz ise kendi sorunumuz olarak görmekten, bu sorunlara çözüm arayışımızdan dolayı geliştirdiğimiz eleştirilerdir. Yaşadığımız deneyimlerin özleştirisini nasıl veriyorsak ve bunun kadınlara çıkış yaptıracığına inanıyorsa; feminizme eleştirilerimizin de bir yenilenme ve çıkış dinamiği, tartışma süreci başlatacağına ve buna acil ihtiyaç olduğuna inanıyoruz. Jineoloji temelinde başlattığımız tartışmaları, arayışları ve düşünsel hareketliliği bir yanıyla kendimizin ihtiyaç duyduğu bir içsel çıkış olarak tanımlarken diğer yanıyla hareketimizi, dünya kadın hareketleri ile daha güçlü buluşturma zemini olacağına inanıyoruz. Dünya kadın hareketlerinin özgürlük-mücadele deneyimleriyle kendi deneyimimizi buluşturmak istiyoruz. Bu buluşmanın hepimizi kadın hakikatini açığa çıkarmaya, kadın özgürlük problemini çözmeye ve dünyamızı neredeyse yaşanmaz bir yer kılan toplum kırımı durdurmaya yakınlaştıracığını biliyoruz.

Jineolojiyi feminizmle ilişkisi ile birlikte ele alıp tartışmak önemli. Batı çıkışlı feminizm tüm dünyada özellikle son iki yüz yıldır önemli bir düşünsel çıkış, akım, ideoloji ve harekettir. Feminist hareketlerin önemi sadece kadın sorununu görünür kılmak, gündeme getirmek, bu sorunun çözümünde bazı politikalar oluşturma yönünde baskı yaratmak değildir. Aynı zamanda ekolojik sorunun tartışılmasına, iktidar, modernite, cinsiyetçi bilim, eril bilme biçimleri, Kartezyen anlayışa dayalı bilgi kuramları, tarih anlayışları ve daha pek çok konunun eleştirilmesinde feminist hareketlerin çok önemli katkıları olmuştur.

Yeni paradigmasında Öcalan, *“En eski sömürgecin başkaldırısı”* olarak tanımladığı feminist eleştiri ve hareket için, *“Demokratik modernite, kendisinin vazgeçilmez ögesi kalmak için çalışır,”* diyor. Yani bir modernitenin, paradigmanın, demokratik uygarlığın vazgeçilmezlerinden biri olarak tanımlıyor. Feminizm yakın tarihimizin değerli bir direniş-aydınlanma halkasıdır. Nelere rağmen, nasıl geliştiğinin, ne büyük emeklerle ve acılarla yaratıldığının farkındalığına sahibiz. O zaman bunca emeğimize, bunca ortaklığımıza rağmen neden bu kadar paramparçayız hâlâ? Bizi aynı egemen erkek aklın

kurnazlıkları bölmemiş miydi? Bizi aynı ataerkil kılıçlar parçalamamış mıydı? Biz milyonlarca cadı, aynı Cadı Çekici (*Malleus Maleficarum*) fermanıya yakılmadık mı? Aynı bilgelik ağacından aynı elmayı koparmadık mı? Biz aynı tanrının emri ile aynı cennetten kovulmadık mı? Aynı şeytanın arkadaşı kılınmadık mı? Kendimize, feministlere ve mevcut kadın hareketlerine; *'bunca ortaklığa rağmen bunca örgütsüzlük neden?'* diye sormak için **jineoloji** diyoruz.

Pozitivizm, kapitalist modernite, liberalizm, cinsiyetçi bilim bizi yeterince parçalara ayırmışken biz kendi elimizle neden bu kadar çok fazla feminist epistemoloji ürettik? Jineolojiyi geliştirmenin başlangıcında *'feminizmden öte, feminizmi açacak, feminizmi kapsayacak, feminizme katkı sunacak'* kavramlarını kullanmamızın en temel nedenlerinden biri bu parçalı epistemolojilere katılmayışımız. Bu epistemolojilere bir yenisini eklediğimiz iddia edilebilir. Elbette kadın bilimi dediğimize göre dayandığımız kuramlar olacak, örneğin özgür eşyaşam bunlardan biri. Elbette kadın gerçeğini kapsayan, kadın etrafında gelişen ve kadına dayalı araştırma yöntemlerini, bilme biçimlerini önereceğiz. Bu belirlemelerdeki 'aşmak', 'kapsamak' kelimeleri egemen erkek zihniyetinin bize empoze ettiği rekabet anlamında değil.

Bu konuda Öcalan'ın belirlemesi şu biçimdedir:

Feminizm kavramı Türkçesiyle kadıncılık hareketi anlamında kadın sorununu tam nitelemekten uzak olup, karşıtı erkekçilik olarak tasarlandığından daha da kısırlığa götürebilir. Sanki sadece egemen erkeğin ezilen kadınıymış gibi bir anlamı yansıtmaktadır. Halbuki feminizmi de kapsayan kadın bilimine dayalı kadının özgürlük, eşitlik ve demokratik hareketi, açık ki toplumsal sorunların çözümünde başat rol oynayacaktır.⁶⁷

Bu değerlendirmede geçen 'kapsayan' kavramı; birbirini besleme, birbirini ileriye taşıma anlamıyla kullanılmıştır. Eğer biz bugün jineoloji tartışmalarının başlangıçlarındaysak bunda feminist külliyyatın öğrettiklerinin payı nedir? Ya da oluşturacağımız

kadın bilimi ile ileriye taşıracığımız kadın değerleri nelerdir? İleri-
den kastımız nedir? Bu soruların ortak pozitif cevabı; bugüne
kadar yaşanmış kadın deneyimlerinin yarattığı birikimin, değerle-
rin jineoloji ile ileriye taşınmasıdır, yaşanan tıkanıklığı aşmasıdır.
Kadın hareketlerinin birbirini aşmayı-kapsamayı, ötesine-ilerisine
geçmeyi kompleks, sorun yapmaması gerektiğini düşünüyoruz.

Kadınların birbirlerini, deneyimlerini anlamaya, kapsamaya, aş-
maya ve ilerisine geçmeye ihtiyacı var. Evren içinde paralel ev-
renler olabiliyorsa neden birbirine paralel, birbirini güçlendiren
kadın bilmeleri gelişmesin, birbirini kapsamasin? Dışlama ve par-
çalanma, karşıtlık ve yok etme anlamında değil. İç içe ve paralel...
Önemli olan birbirleri ile kurdukları bağ ve alışveriştir. Ataerkil
dünyanın düşünce ve kurumlarıyla çok yönlü ve başarılı mücadele
edebilmede gücümüzü ortaklaştırabilmektir. Bu anlamda parçalı
feminist epistemolojilerin varlığına getirdiğimiz eleştiriler; aynı-
laştıran bir düşünce yapısının ürünü değildir. Tam tersi jineoloji
yaşam bilimi olarak yaşımdaki, evrendeki çeşitliliği ve renkliliği
esas alır. Ama aynı zamanda bu çeşitliliği mükemmel bir uyum,
ahenk ve birlik içinde yürüten evrensel zekaya inanır. Feminist
epistemolojilerin her birinin hayatın farklı acılarına ve boşlukla-
rına, sorunlarına dokunduğunun farkındayız elbette. Ama çok iyi
biliyoruz ki; bu güzel özellik tek başına bizi koskocaman ataerkil
dünya karşısında başarılı kılmaya yetmedi, yetmiyor ve yetmeye-
cek. Bu nedenle yaşamın temel ihtiyaçları ve örgütlü mücadele ge-
rektiren sorunları karşısında bir parçalılık olarak yansıyan ve
yaşamsal işlevi çok sınırlı olan bu gerçeği gözden geçirmeliyiz.
Kadın değerlerinin ve toplumsal özgürlük anlamının süzgecinden
geçirerek çeşitliliğini ve farklılıklarını korumak kadar; kadın öz-
gürlük mücadelesi konusunda ortaklaşabilen kadın bilmelerini,
bilgi felsefesini ve bilgeliğini geliştirebilmeliyiz.

Jineoloji gündeme girip tartışılmaya başlandıkça birçok farklı
kadın hareketinin soruları gelişecek gibi görünüyor. Bu soruları
sormak ve cevaplara yöneltmek de kadın hareketlerinin jineolojiyi
geliştirmedeki katkıları olacak. Bu, tüm dünya kadınlarına hitap

eden bir kadın bilimini geliştirme iddiamızı ve hayalimizi gerçeğe dönüştürmede bizi pozitif yönde motive eder. Önemli olan birbirimizi anlamaya çalışırken sınırlar çizen, peşin hükümlü ele alışların gelişmemesidir. Feminist akım içindeki değişik epistemolojileri eleştirel bir süzgeçten geçirmenin, kadınların çok zor olan yaşamlarını ne kadar kolaylaştırdığını, iyileştirdiğini, bazı yönleri ile köklü devrimlerle karşıladığını irdelemenin kadın hareketlerine dinamizm, değişim-dönüşüm gücü ve muazzam bir gelişim temposu kazandıracığına inanıyoruz. Bu konuda alternatif bilgi felsefesi ve buna dayalı projeler sunmak; bu tempoyu doğru rotalara ve tarzlara, yöntemlere kavuşturacaktır. Öyle anlaşıyor ki jineoloji gündemleştikçe ve tartışılmaya başlandıkça daha birçok tartışılmaz, aşılmaz ya da olmaz denilen konular ve sınırlar tartışılacak.

*“Donmuş bir aklıdır her iktidar ve devlet”*⁶⁸ bilgece sözünü kadınlar da derinlikli anlamlandırmalıdır. Akıllarımız donmasın ve iktidara dönüşmesin. Akışkan olsun akıllarımız, potansiyellerimiz aksın. Bizde biriken, bizim için yine harekete geçsin. Neyi oluşturmak için bunca kadın bilmeleri, kadın bilinç yükseltmeleri, kadın aydınlanmaları? Kadın ölümlerini durduramayacaksak, kadınların günlük olarak maruz kaldığı çok farklı şiddet biçimlerini sonlandıramayacaksak, kadınları her gün vurup fuhuş batağına sürükleyen savaşın-açlığın-yoksulluğun kalkması için mücadeleci olamayacaksak bu kadar külliyat, bu kadar literatür, bu kadar epistemoloji olmasın daha iyi! Hiç olmazsa bilinçsiz olduğumuzu, anlamadığımızı ve bilmediğimizi söyleyerek mücadelesizliğimizin bir izahını yapabiliriz. Ancak bunca bilgi ile donanmışken bu kadar trajediye bakıp kalmanın adı başkadır.

Feminist teoriye, pratiğe ve örgütlenmeye dönük eleştiri yaptığımız konularda kendi deneyimlerimizin dersleri ile feminist harekette de bir açılım yaratma iddiasına sahibiz. Onlarca yıldır en ağır savaş koşullarında kadın özgürlüğü için savaşan kadın örgütlülüğü olarak, bu deneyimin hak ettiği ya da ihtiyaç duyduğu sosyal bilimlere, bilimi, sosyolojiyi belirleyebilir, isimlendirebilir ve deneyimleyebiliriz. Mevcut durumda kapitalist modernite ve onun

bilimleri, yaşam ve düşünce tarzları karşısında feminizmin radikal bir sistem karşıtlığı konumunda olduğunu düşünmüyoruz. Bunun başlıca nedeni, feminist teorinin kapitalist moderniteye yönelik önemli eleştiriler geliştirmesine rağmen; pozitivist-oryantalist bakış açısını yeterince aşamamasıdır. Jineolojinin feminizme çıkış yaptıracığı, ileriye taşıyacağı ve yeni alanlar açacağı temel noktalardan biri de bu olacaktır.

Jineoloji sadece feminist akımlar içindeki oryantalizmle değil, Ortadoğu başta olmak üzere bu bakış açısının etkilerinin olduğu her düşünce ve yapılanma ile mücadele eder. Bu mücadeleyi kadın özgürlük mücadelesinin temel ölçülerinden biri olarak değerlendirir. Ortadoğulu halkların ve özellikle de kadınların temel sorunlarını modernleşmeme olarak tanımlanmasında ve Ortadoğu’da yaşayan ahlaki-politik toplum dinamiklerinin farkında olmamasında oryantalist bakış açısının etkileri güçlüdür. Yine kendi toplumsal tarihleri ile buluşmanın önündeki büyük engelleri görememesinde de oryantalist bakış açısının hakim olması etkilidir. Bu bakış açısı ile Ortadoğu’yu yorumlayan batılılar ve özellikle Ortadoğulu aydın, siyasetçi, akademisyen, feministler Ortadoğu’nun anlaşılmasında, sorunlara kadın bakış açısı ile çözüm geliştirmesinde, Ortadoğu’ya dayatılan emperyalist politikalar karşısında doğru mücadele etmede çözümlenip değiştirilmesi veya aşılması gereken duruşlardır. Feminizmin yerel kültürlere, özgünlüklere eğilen yönü, özgürlükçü ve sistem karşıtı damarı daha fazla güçlendirildiğinde oryantalist etkiler hem daha net anlaşılacak hem de bu bakış açısıyla daha güçlü mücadele edilecektir.

Jineoloji tüm kadın hareketlerinin destek sunması gereken yeni bir sosyal bilim olarak gelişiyor. Hiçbir bilim alanında kadın varlığını ele alıp inceleyen bir bilim dalı yok şu ana kadar. Jineolojinin sosyal bilimler ve sosyoloji kapsamında gelişen bir kadın bilimi olması feminizmi ve tüm ideolojik-politik örgütlü kadın hareketlerini besler. Öcalan’ın, *“Jineoloji feminizme de katkı sunar,”* sözünü buradan okuyabilmek önemli. Günümüz dünyasında yaşanan toplum kırımı anlamak için sosyal bilimi kavramak şarttır. Bu toplumsal sorunları

kendisine dert edinmiş tüm hareketler için böyledir. Feminist hareket için de. Öcalan'ın kadın partisi için belirttiği şu sözler demokrasi, özgürlük ve barış içinde bir toplumu özleyen, isteyen ve bunun için savaşılan her hareket ve birey için öğreticidir:

Zihniyet partinin anlam gücüdür. Parti zihniyetinin sosyal bilimi çok iyi kavraması gereği açıktır. Ama gerçek sosyal bilimden; iktidarı, dayandığı ve yol açtığı savaşı ve sosyal yapılanmaları çözen bir sosyal bilimden bahsediyorum. Tüm bilimsel gelişmeyi kapsayan, bilimlerin en son tamlayanı olarak sosyal bilim, dönüştürmek istenen toplumun aydınlatıcı gücüdür... Toplumu bilimsel kavramak büyük bir güç verir. Bu anlamda sosyolojiyi sınırlı da olsa kavramak, toplumsal dönüşümün en güçlü yanıdır.⁶⁹

Jineoloji, toplumsal dönüşüm ve değişim için yıllardır mücadele eden kadın özgürlük hareketinin bu temelde ihtiyaç duyduğu kadın bilimidir. Bugüne kadarki mücadele değerlerini daha yaygın toplumsallaştırmada, bundan sonraki süreçte toplumsal doğayı güçlü anlamlandırıp tanımlamada, ortaya çıkan köklü sorunlara *“Toplumsal doğanın hem fizik, hem de anlam olarak en geniş bölümünü teşkil eden kadın”*⁷⁰ aklı ve eliyle, etik-estetik ile köklü çözümler üretmede jineoloji önemli bir güç kaynağımız olarak gelişecektir. Bu temelde gelişecek jineoloji feminizmin bugüne kadar aşamadığı handikaplarını aşırtma imkanları da yaratabilir. Bu handikapları açık yüreklilikle tartışmayı önemli buluyoruz. Çünkü ‘Neden Jineoloji?’ sorusuna temel bir yanıtımız da; temel bazı handikaplarını uzun bir süredir aşamayan feminizme bu handikaplarını aşırtmaktır. Feminizmin oluşturduğu-geliştirdiği birçok değer heba olup gitmesini, kapitalist modernitenin tuzaklarında vurulmasını engellemektir. Bu feminist akımın ya da akımların kendi iç tartışmalarında da belli düzeyde yer bulan bir ihtiyaç.

Feminizm, marjinal kalıyor, toplumsallaşamıyor ve yarattığı muazzam bilmelere rağmen toplumsal değişim ve dönüşümde toplumların ihtiyacı olan aciliyette ve kapsamda rol-sorumluluk

üstlenmiyor. Bu nedenle feminist akımlar ne toplumların gözünde ne de devletçi-iktidarcı sistemlerin gözünde *'alternatif ana akım'* değiller. Daha çok *'umut hareketleri'* olarak görülüyorlar. Ancak 'ana bir alternatif akım' gelişirse onların destek olabileceklerine inanıyor toplum. Kendi başlarına feminizmin onca bilmeye rağmen toplumda böyle bir yeri olmaması acıdır.

Bazı feminist akımlar-hareketler "Feminizmin görevi örgütlemek değildir, feminizm düşünce üretir, başkaları hayata geçirebilir," diyerek bunu savunuyorlar. Ya da toplumu örgütlemeye kalkmanın, topluma bilgi götürmenin bir çeşit toplum mühendisliği olduğunu savunuyorlar. Günümüz dünyasında yaşayan insanların büyük bir çoğunluğu iktidarcı-devletçi ve haksızlıklar üzerinden yükselen bir siyasal rejimler dünyasında, hatta onların ortaklığından oluşan bir çeteler dünyasında yaşadığımızı bilir. Hukuku, adaleti, yaşamı-ölümü, her şeyi onlar belirlemek istiyorlar. Bunu yaparken toplumu alıklaştırmaya, aptallaştırmaya ve hakikatlerden uzaklaştırıp kandırmaya çalışıyorlar. Sanal bir dünyayı gerçek olarak sunmaya çalışıyorlar. Eğer bir insan yaşadığı toplumda bu gerçekliklere tanık oluyorsa ve sesini yükseltmiyorsa sadece işin olması gerekenler ve olmaması gerekenler kısmı ile ilgili bilgi üretiyorsa; bu sistem karşıtlığı olarak ifade edilemez. Oysa feminizm karakteri gereği sistem karşıtı bir harekettir, sistem karşıtlıklarının motive güçlerinden biridir. Çünkü feminizm karakteri gereği anti-militaristtir, anti-iktidardır, anti-cinsiyetçiliktir, anti-faşizmdir. Bu kadar anti'yi karakterinde barındıran bir hareketin karşıtı olduğu gerçeklikler, ait olduğu toplumu kırımdan geçirirken çoğunlukla işin bilgi üreten kısmında, azınlıkla pratiğinde olması karakteri ile çelişir.

Feministlerin çabalarında birçok önemli öge varsa da, hala Batı merkezli demokrasilerin ufkunu aşmaktan uzaktır. Temelinde kapitalizmin oluşturduğu yaşam biçimini değil aşma, tam kavranmasını bile sağladığı söylenemez. Durum Lenin'in sosyalist devrim anlayışını çağırıyor. Onca büyük çabaya rağmen ve kazanılan birçok mevzi savaşına karşılık, Leninizm sonuçta kapitalizme soldan en değerli

katkısı sunmaktan kurtulamamıştır. Feminizmin başına da benzer sonuçlar gelebilir. Güçlü örgütsel temelden yoksunluk, felsefesini tam geliştirememesi, kadın militanlığına ilişkin zorluklar iddiasını zayıflatmaktadır. Kadınlar cephesinin ‘reel sosyalizmini’ bile sağlamayabilir. Fakat soruna dikkat çekmek açısından ciddi bir adım olarak değerlendirmek en doğrusudur.⁷¹

Öcalan’ın feminist hareketlere ilişkin geliştirdiği bu eleştirilerin sağlıklı ve ortak platformlarda tartışılması gerekir. Feminist hareketlerin buna benzer geliştirilen pek çok eleştiriyi aşabilmesi için en başta kendilerini sosyal bilimlerin ve sosyolojinin yeni bakışıyla güçlü analiz edebilmeleri gerekir. Biz bu bakışın jineolojik olacağını söylüyoruz. Sosyal bilimlerin ‘*kadın etrafında gelişecek bilim*’ ile köklü bir yenilenmeyi, müdahaleyi, değişimi yaşayacağını söylüyoruz. Bu yenilenmede feminist külliyyatın elbette katkısı olacak, yaratacağımız ve geliştireceğimiz yenilenmelerin de feminist külliyyata katkısı olacak.

Feminist hareketlerin yaşadığı tıkanmaları hangi temel noktalarda gördüğümüzü biraz daha açık ifade etmek istiyoruz. Açık ifade edelim ki; jineoloji geliştikçe ortak yapacağımız çalışmalara da bir zemin oluşturalım. Bir kere feminizme kadınların pozitivizmi gibi bir konum kazandırıp birbirimize dayatmak bir felaket olur. Binlerce yıllık bir direniş geleneğine sahip olan kadın tarihinde feminizmin son iki yüz yıllık bir yeri var. Tüm kadın değerlerini feminizm adıyla belirlememiz binlerce yıllık kadın tarihine haksızlık olur. Jineoloji de bu binlerce yıllık tarihin anlamlı bir parçası olmak için uğraşacak. Tarihimizin bir dönemine bu isim damgasını vurabilir. Belli coğrafyalarda bu akım öncülük etmiş olabilir. Ama dünya geniş ve üzerinde yaşayan kültürler, halklar çok çeşitli. Kadınlar, binlerce yıl kendi deneyimlerini kendi yerelliklerine göre yaşayıp isimlendirmişler. Ama ortak değerlerini de bir biçimde isimlendirmişler. Bazı temel değerleri oluşturan kadınların topluma yön verdikleri süreçler var. Bunu ispat eden birçok arkeolojik, bilimsel veri var. Bazı feminist akımların bunları bilimsel bir gözle yeniden in-

celemeye alması gerektiğine inanıyoruz. Bunun çok önemli bir nokta olduğunu düşünüyoruz.

Günümüzde de kadınların yerel deneyimleri çok yönlü ve kendi özgünlükleri temelinde devam ediyor. Bu kadınların deneyimlerine, yaşadıkları özgün koşulların bir boyutuna bakarak post-kolonyal feminizm, renkli feminizm, Kürt feminizmi, İslami feminizm demek; onların bin bir zorluk içinde geliştirdikleri mücadeleyi, ne kadar hakkını vererek izah ediyor? Feminizm bu soruyu sormalı diye düşünüyoruz. Çünkü bu deneyimleri yaşayan kadınların önemli bir kısmı bu isimlerle anılmayı yerinde bulmuyor. Buna rağmen bu isimlendirmeleri devam ettirmek, onların kendi deneyimlerine verdikleri isimlere feminist literatürde yer vermemek, feminizmin gözden geçirmesi gereken önemli bir yetersizliktir. Bugüne kadar sistem olamamış ama toplumsal değerleri temsil etmeye devam eden ve devletli uygarlığa karşı her daim bir direniş halinde olan demokratik uygarlık güçlerinin kadın eksenli bir bilim anlayışıyla kendi paradigmalarını yaratmaları gerektiğine inanıyoruz. Bu nedenle dünyanın her yerinde mücadele veren kadınların deneyimlerini onların isimlendirmesinden ve dilinden anlamaya çalışmak dünya kadınlarının özgürlük mücadelesine en anlamlı katkılardan birini yapabilir diyoruz.

Feminizme yönelik geliştirdiğimiz diğer bir eleştirimiz; feminist hareketlerin mevcut duruşlarıyla liberalizmden kopuk, sistem karşıtı güçler olamadıklarıdır. Feminizm; yaşam, düşünce ve duygu tarzlarını-alışkanlıklarını çözümlemekte oldukça liberal kalmaktadır. Kadın düşmanı bir uygarlıkla ve onun modernitesi ile günlük olarak yaşamak basit bir durum olarak ele alınamaz. Feminizm egemen erkek sistemini aşmadığı, devletçi zihniyete eklemlendiği, Avrupa merkezli pozitivist-oryantalist bakış açısını aşmadığı için Ortadoğu ve dünyanın diğer alanlarındaki kadın gerçeğini anlamlandırma, çözüm olma gücünü gösteremiyor. Bu nedenlerden dolayı 'En eski sömürge: Kadınlar' adına gerçekleştirdiği önemli başkaldırının marjinallikte çakılı kalması anlaşılırdır. Feminizm, kadın sorununun toplumsallıkla bağını çözümlemekte geri pozisyonudadır. Toplumu birey üzerinden değerlendirme ya da toplum dışında insan tahlili yapmada, kapitalist

modernitenin sınırlarını aşamamaktadır. Sınıf, cins, zihniyet vb. olguların özgün ele alınması gereken yönleri olabilir ancak toplumsal sorunların bütünlüklü ele alınması, temel özgürlük hakikatlerine ulaşmada önemlidir. Feminizm bu bütünlüklü ele alışı başaramamıştır.

Mücadele anlayışında akademik tahliller yapmayı merkeze koyan feminizm yaşamsal alanda sığ kalmış, kadın sorununu ele alıpta oldukça parçalıdır. Örgütsüzlük, ortaklaşma zeminlerini büyük oranda kaybediş, her türlü ortaklaşma ve örgütlenmeden kaçış feminist hareketin yakıcı sorunlarından. Bu sorunlar feminist hareketlerin ilk elden gündemine alıp köklü çözümler geliştirme kararlılığı ile tartışması gereken konulardır.

Feminist literatürde egemen erkek zihniyetinin kapsamlı eleştirel analizleri yapılmış olsa da çözüm sadece kadının bilinçlenmesi ile sınırlı ele alınmıştır. Erkeğin değişim-dönüşümünü, cins ve özgürlük bilinci kazanmasını, toplumsal özgürlükte rolünü oynayacak düzeyde örgütlendirilmesini kendi sorumluluğunda görmemiştir. Bununla bağlantılı eşyaşamlar konusunda da feminizmin ciddi boşlukları, yanılırları ve çözümsüzlükleri olduğunu düşünüyoruz. Bu alana dair denemeler, açık yüreklilikle tartışmalar, kapsamlı eleştiriler gelişmiş olsa da eşyaşam konusunda feminizmin kazanımları sistemi aşan bir cinsel politika haline gelememiştir. Cinsel özgürlüğü bireyci ele alış yaşanmıştır. Bunun sonucunda da özgür, egemenlik-kölelik içermeyen bir cinsellik kültürü geliştirememiştir. Erkeği ve onunla yaşanacak cinsel paylaşımı kadın yaşamından fiziki olarak çıkarıp bu rolü hem cinse atfetmenin tepkisel bir çıkış mı, özgürlük mü olduğu iyi irdelenmelidir. Bu ilişkiler gerçekten egemenlik-kölelik ilişkisinden azade midir? Eşcinsel cinselliklerde de egemenlik ilişkileri yeniden üretilmiyor mu? Özgür cinsellik gerçekten nasıl yaşanır? Kadının bundaki rolü, belirleyiciliği nasıl oluşur?

Bu önemli soruları cevapladığımızda feminizm ataerkil cinsel politikayı aşan, buna alternatif, özgürlükçü bir cinsel politika geliştirmedini görüyoruz. Krizli eşyaşamlara bir umut ya da çözüm üretememiş, kendisi de farklı bunalımlara boğulmuştur. Bunda feminizmin eşyaşam konusunda sistemin paradigmatik, ideolojik, kuramsal, sosyal-siyasal

ufuklarını aşamaması asıl faktördür. Modernizmle, kapitalist sistemin dogmaları ile yaşam ve ilişki alışkanlıkları ile köklü bir kopuşu sağlayamamıştır. Mevcut cinsel politikaları sistemsel düzeyde aşamayan feminizm başka bir biçimde bunları üreten pozisyona gelmiştir. Yine kadın-erkek ilişkilerinde erkeklerle cinsellik alanı dışındaki alanlarda nasıl bir ilişki kurulacağını tarif etmede, buna yönelik kuram, pratik çözüm ve yaklaşım sunmada feminizmin ciddi boşlukları, yanılgıları vardır. Eleştirmek, olanı analiz edip ideal olanı ifadelendirmek, işin bir yönüdür. Ama bir de yaşadığımız reel bir erkekler-kadınlar gerçeği var. Bunun karşısında belirlenen politika kadınlar için alanlar yaratıp, mevziler oluşturup erkekleri yok sayan, kendi haline bırakan bir mücadele anlayışını açığa çıkarmıştır. Bu, feminizmin ataerkil sisteme geliştirdiği eleştirilerle de çelişik kalmaktadır. Bu anlamda egemen olan cinse yönelik değiştirme-dönüştürme, kadınların varlığını, istem-iradelerini, duygu ve düşüncelerini gören, ciddiye alan ve bununla yaşamasını bilen erkekleri yaratmada feminizm iddialı ve mücadelecî durmamaktadır. Bir tepki, ret, salt karşıtlık üzerine yürüyen bir imajı aşamamakta ve bu nedenle de eşyaşam konusunda yaşanan krizli-katliamlı ve kaosu duruma bir çözüm gücü olmakta başarısız kalmaktadır.

Feminizm yaşadığı eksiklikleri görmede ve kabullenmede geline aşamada bir tutuculuk içindedir. Kimi feministlerce “Feminizm büyük bir egemenlik eleştirisi”dir denilmektedir. Egemenliği büyük eleştirmek, ona alternatif olabilmektedir. Bugün sistem o kadar ince işliyor ki hiçbir muhalefete gerek bırakmadan kendi eleştirilecek yanlarını da kendi kurumlarınca eleştiriyor. Sorun teoride hatta paradigmatik düzeyde sadece sisteme eleştiri yapmakta değil artık. Sorun sistem paradigmasını aşmakta, ona alternatif olabilmekte.

Tam bu noktada feminist hareketlere temel eleştirilerimizden biri, sistem içi olmayı aşamamasıdır. Sistem içi ya da dışı olmak en başta sistemin ürettiği bilgi kuramlarının düşünce ufukumuzu, rotamızı çizip çizmediği ile ilgilidir. Düşünme-duygu-yaşam-hissediş olarak sistem dışılığı anlamını kavramak için bazen bir gün bile olsa sistemin maddi sınırlarının dışına çıkmak gerekir. Hayat bize şehirlerde sunulanın dışında çok zengin ve güzeldir. Dünyanın, ço-

cukların, kadınların ve gencecik hayatların cayır cayır yandığı bir dünyada rahatınızdan rahatsız olamıyorsanız özgürlük ve ahlak felsefenizde bir sorun var demektir.

Bazen özgürlüğü hissetmek için elle tutulur, gözle görülür ve ruhla yaşanır bir olgu olan sistem dışını deneyimlemek gerekir. ‘Günlük, anlık olarak sistemi deneyimleyip sistem dışı diye bir şey mümkün mü?’ demekle varılacak yerler elbette yine sistemin içi olur. Sistem dışı diye bir şey ne kadar mümkün deyip alternatif arayışlarına girişmemek, bu kavramı muğlaklaştırmak; sistem dışı arayışlarda ne kadar samimi olunduğunun da göstergesidir. Sistem dışı diye bir şey mümkündür elbette. Yeter ki bunu deneme cesaretimiz olsun. Bu kadınlar için, hele hele onlarca yıldır birçok kadın ütopyası kurmuş feministler için çok daha hızlı algılanabilecek bir durumdur.

Kürdistan Kadın Özgürlük Hareketi; feminizmin açığa çıkarıp, görünür kıldığı kadın sorunu-çözümü ve yarattığı kadın değerleriyle birlikte; Ortadoğulu, Uzakdoğulu, Latin Amerikalı ve daha pek çok farklı kültürlerden kadınların mücadele değerlerini, birikim ve deneyimlerini inceleyerek kendi deneyimlerini de analiz ederek; jineolojiyi, kadın varoluşunu oluşturma, tanımlama ve sürdürme bilimi olarak geliştirecektir. Kadın varoluşu toplumsal olduğu için bu bilim aynı zamanda toplumsal yaşamın bilimini öğretecektir. Bu oluşturma süreci feminizmi egemenlikçi sistem etkilerinden ve sınırlarından arındırma, alternatif kadın özgürlük sistemiğini kurma süreci de olacaktır. Bu anlamda yeni bir çıkıştır jineoloji. Ve her çıkış bir alternatiftir. Kapsam ve itibarıyla bu yüzyıla cevap olacak kadın bilimi, aynı zamanda toplum bilimi olarak gelişecektir. Bu anlamda feminizmin marjinal kalan, tıkanan damarlarını açarak kadın etrafında toplumsal özgürlüğü oluşturmak ve örgütlemek için **jineoloji** diyoruz!

Feminizm kadınlık gerçeğini görünür kılmasına rağmen Batı merkezli demokrasilerin ufkunu aşamamıştır. Bunun temelinde kapitalizmin yaşam biçimini tam kavrayamaması ve aşamaması belirleyicidir. Kapitalist moderniteden kopamayan bir kadın mücadelesi özgürlüğü geliştiremez. Toplumun kapitalizmi reddeden ve ona alternatif üretebilen kadın aklına ve kadın doğasına ihtiyacı var. Çünkü

üst düzeyde tahrip olmuş, kırımdan geçmiş toplumsal doğayı yeni-
den üretebilecek olan kadın doğasıdır. Bu doğaya hayat vermek ve
onunla toplumsal doğaya yaşam getirmek için **jineoloji** diyoruz!

Feminist hareket şüphesiz en radikal sistem karşıtı hareket olmak du-
rumundadır. Sadece resmi modernitenin değil, tüm hiyerarşik ve uy-
garlık dönemlerinin tüm toplumsal dokularında zihnen ve bedenlen
tutsaklaştırdığı, en derin kölece çalıştırdığı kadının özgürlüğü, eşitliği,
demokrasisi çok kapsamlı teorik çalışmalar, ideolojik mücadeleler,
programatik ve örgütsel faaliyetler, en önemlisi de güçlü eylemler ge-
rektirir. Bunlarsız feminizm ve kadın çalışmaları sistemi rahatlatmaya
çalışan liberal kadın faaliyetlerinden öte bir anlam taşımaz.⁷²

Öcalan'ın dikkat çektiği bu hususları ve eleştirileri kadın öz-
gürlüğü için çalışan tüm kadınlar için algılıyoruz. Çünkü gelişen
kadın hareketlerini tehlike olarak algılayan sistemin tuzakları, en
fazla kadınları vurmayı hedefliyor. En kapsamlı mücadeleyi ka-
dınlar geliştirmeden sisteme sadece eleştirel bakarak ya da sistemi
teorik olarak çözümleyerek bu tuzaklar aşılamaz. Bu tuzaklar aşııl-
madan da kadınların kurtuluşu, özgürlüğü hatta yaşadığımız dün-
yada yaşam garantisi gerçekleşemez.

Jineoloji, evrensel ve yerel kadın mücadele dinamiklerinin bir-
birini etkilediğine inanır. Dünya kadın hareketlerinin varlığına, mü-
cadelesine Kürdistan Kadın Özgürlük Mücadelesi'nde yer vermeyi,
onlarla zenginleşmeyi bir onur sayar. Yine sistem içindeki tüm
kadın direnişlerini görür ve onlara değer biçer. Sivil toplum hare-
ketlerinde, ev içinde, tarlalarda, fabrikalarda, partilerde, ekoloji ha-
reketlerinde, sağlık-egitim alanlarında, akademi çevrelerinde çalışan
emekçi kadınların mücadelesine nasıl katkı sunacağını sürekli araş-
tırır. Bu nedenle dünya kadın hareketlerinin mirası temelinde ve
ona yeni katkılar, artılar sağlayarak feminizmin ve tüm kadın hare-
ketlerinin yaşadığı tıkanmayı şahsımızda aşmak için; dünya kadın
örgütleri, kurumları ile daha güçlü buluşarak kadın özgürlüğüne ve
kurtuluşuna hamle yaptırmak için jineoloji diyoruz!

Günümüzde yaşanan kaosta birçok sorunlu alanın, olgunun değişme-dönüşme şansı, imkanları da artar. Eğer bu kaos gerçeğinde biz kadın özgürlük hareketleri olarak gerekli aydınlanmayı ve örgütlenmeyi yaratabilsek; özgürlük, barış ve adalet lehinde niteliksel sıçramalar yapabiliriz. Binlerce yılda zorlu mücadele ve direnişlerle biriktirdiğimiz değerlerimizle yaşanan krizlerden büyük bir uyanışı ve örgütlenmeyi kadın devrimlerini başaracak düzeyde oluşturabiliriz. Toplumsal tarihin her aşamasında, yaşamın merkezinde olan kadın etrafında yeni bir dünyayı doğurabiliriz.

Bugün kadın özgürlüğünü görmeyen, buna saygılı olmayan teori ve paradigmaların yaşamda gerçekleşme şansları yoktur. Kadın özgürlüğünü, kadınların direnişi ile tanıma noktasına gelen bir dünya ile karşı karşıyayız. Henüz tam kazanamadığımız için erkek iktidarla iç içe ve amansız bir savaşla yaşıyoruz. Kazanmak için cinsimizi dinsel, feodal gericiliğin ve kapitalizmin metalaştıran, nesne kılan yaklaşımlarından çıkarmamız gerekir. Erkek egemen sitemin ahlak, sevgi ve evlilik kültüründen boşanmamız; başarmamızın temel koşullarındandır. Yarım kalan tüm görevlerimizi tanımlamak ve başarmak üzere dünyadaki feminist hareketlerle, farklı zeminlerde mücadele yürüten tüm özgürlükçü kadınlarla ve farklı halklardan kadın hareketleri ile ortak örgütlenmek ve *“Kadının büyük şablamıyla halkların onursal davasını kazanmak”*⁷³ için **jineoloji** diyoruz.

G-Bir İktidar İdeolojisi Olan Cinsiyetçiliğin Karşı Çıkışı Olarak Jineoloji...

“Cinsiyetçiliğe, hiyerarşik çıkıştan beri iktidar ideolojisi olarak anlam yüklenmiştir,” tespitini yapan Öcalan, aynı zamanda *“Jineoloji temel bir çıkış olabilir,”* demektedir. Bu her iki ‘çıkış’ı diyalektik zıtlık ve diyalektik çözüm açısından ele alabilir miyiz? Biri beş bin yıllık tüm iktidarlara kaynaklık eden bir çıkış noktası olmuş bir ideoloji... Kadını her yönüyle yok etmenin eşğine getirmiş, ideolojik olarak hiçleştirilmiş bir ideoloji... Diğer bu ideolojinin tüm tahribatlarını araştıracağını iddia eden, bu tahribatlara karşı özgürlük, barış,

sevgi, adalet, g z ll k ve daha pek çok değerlere dayalı kadınlık dünyasını yeniden yaratma iddiasında olan bir  ıkış... Cinsiyet il ğin iflas ettiği bir yüzyılda **jineoloji** diyoruz! Onun battığı bir çağda **‘temel bir çıkış’** olabiliriz.

Tüm erkeklere, kadın üzerinde öldürme hakkı da dahil sınırsız hak tanıyan; cinsiyetçilik ideolojisidir. Dünyamızın bu sosyolojik gerçeğinde, bu sınırsız hakları her gün uygulayan erkeklerle yaşarken hangi özgürlükten ve hangi kadınlık değerini yaşamsal kılmaktan bahsedebiliriz ki? Büyük çoğunluğu taciz, tecavüz, saldırganlık, hakaret, saygısızlık içeren ilişkiler gerçeğinde sevgiyi-aşkı nereye, nasıl konumlandırabiliriz? Bu gerçekliğe dayatmamız gereken bir kadın devrimi yok mu gerçekten? Bizim cevabımız ‘Var!’

Toplumsal cinsiyet il ğin kapsamlı     mlenmesi ve aşılması için, beş bin yıllık hesaplaşmayı kazanmak için jineoloji diyoruz. Yaşadığımız  ağda tarihinin hiçbir aşamasında olmadığı kadar çok yönlü istismar aracı olarak kullanılan kadın; ‘*ilk ve son sömürge*’ olarak çok zor an’lardan geçmektedir.  ağlar boyunca *ideolojik olarak hi leştirilen* kadın, günümüzde biyolojik olarak sistematik bir biçimde yok edilmektedir. Değersizleştirilen bir varlığın, var olmaya devam etmesinin de bir anlamı kalmaz doğal olarak. Var olmak ve var etmek için, ideolojik hi leştirilmeye ve biyolojik yok edilmeye karşı **jineoloji!**

İdeolojik hiçleştirme cinsiyetçilik ideolojisinin sonucu bir süreç olarak işledi, geliştirildi. Bu ideolojik hiçleştirme kadına karşı işlenmiş en büyük insanlık suçlarından biridir. Aynı zamanda en büyük düşünce suçlarından biridir, beş bin yıllık bir tarihi var. Bu suçun yaratılmasında mitoloji, din, felsefe ve bilim sırayla, i  içe, birbirini destekleyerek ve arka arkaya sürekli kullanıldı. Kadına karşı bu ideolojik hiçleştirme temelinde geliştirilen suça tüm insanlık da ortak edildi. Kadının zayıf, ikinci cins olduğu, hatta insan bile olmadığı, doğuştan günahkar olduğu, sürekli baskı ve şiddet ile terbiye edilmesi gerektiği vb. daha pek çok yanlış inanç ve düşünce tüm insanlığın kafasında -kadınların da önemli çoğunluğu dahil olmak üzere- yerleştirildi. Bu insanı kandırmaya dayalı bir

ahlak ve vicdan suçudur aynı zamanda. Şimdi bu suçlardan hesap sormak ve bu suça bulaşanları arındırmak için **jineoloji** diyoruz.

Bu ideolojik hiçleştirmeye karşı yıllardır verdiğimiz ideolojik varlık-oluşum mücadelesini, ideolojik hiçleştirmeyi tümünden kaldırmak için ilerletmek, süreklileştirmek durumundayız. Bu nedenle de bize yöneltilen ideolojik hiçleştirmenin tüm suç ortaklarıyla hesaplaşmalıyız. Mitoloji bizi, nasıl, hangi argümanlarla ideolojik olarak hiçleştirdi? Din bunu nasıl devraldı ve sürdürdü? Sonra felsefe, sonra bilim nasıl devam ettirdi? Günümüzde her dört alanın suçları nasıl iç içe geçmiş ve katmerleşmiş bir vaziyette ve hangi alanlarda devam ediyor? Binlerce soruyla peşine düşüp bu suçu açığa çıkarmaya, bunun hesabını sormaya ve bunun yerine ideolojik olarak varlığımızı güçlü yapılandırmaya ekmek-su, aldığımız hava kadar acil ihtiyacımız olduğu için **jineolojiyi** geliştirmeliyiz.

Mitoloji ile hesaplaşmayı; tanrıçalığın tüm değerlerini kuşanıp güncelleştirerek yapabiliriz. Dinlerin kadını hiçleştiren yüzüyle hesaplaşmamızı; çıkarsızca inanan kadın yüreğinin iman gücünü örgütleyerek yapabiliriz. Felsefe ile hesaplaşmamızı ‘kadın eksik yaratılmış erkektir’ diyen, batının ve dünyanın aklına hakim olan Yunan felsefesinin egemen erkek aklını aşarak ve bilimle hesaplaşmamızı Hypatia’nın inancını, cesaretini zarafetini ve aklını kuşanarak yapabiliriz. Öcalan’ın “Kadının fiziksel, ruhsal ve zihinsel güçlenmesini sağlamak belki de devrimci çabaların en değerlisidir. Bir dönemlerin ana tanrıça kültüne merkezlik etmiş Ortadoğu kültüründe, kadını tekrar gelişmiş toplumsal değerlerle birlikte bağımsız karar verme, tercih yapma gücüne kavuşturmak, buna katkıda bulunmak gerçek bir özgürlük kahramanlığını gerektirir,”⁷⁴ belirlemesi, bu konudaki cesaretimizi büyütüyor.

Kadını alabildiğine değersiz, yararsız, akılsız, zararlı, tehlikeli göstermek ve buna tüm toplumu inandırmak için binlerce yıl boyunca şiddet ve ideolojik araçlar içi çe kullanıldı. Sonuçta bu bir inanca, kültüre dönüştürüldü. Ortadoğu kültüründe mitolojik söylemlerle geliştirilen süreç; **birinci cinsel kırıma karşı devrimi**, tek tanrılı dinler tarihinde kadın etrafında yaşanan gelişmelere de; **ikinci büyük cin-**

sel kırılma kültürü der Öcalan. Mitolojik dönem kırılmasındaki karşı-devrim tanrı emrine bürünerek kanun haline gelir. Bu gelişmelerin hepsi yine bir iktidar ideolojisi olarak yaşanan cinsiyetçi ideolojiden temelini alan durumlardır. Öcalan, “Bundan sonraki sloganımız **‘Üçüncü büyük cinsel kırılmayı erkek aleyhinegerçekleştirme.’** Üçüncü büyük cinsel kırılmayı sağlayarak, kadın lehine büyük bir yürüyüşe de tarihine yaraşır biçimde yer vermek durumundadır. Büyük düşüşlerin kalkışı da büyük olur. Bu temelde adeta yeni bir tanrıça dininin müminleri gibi yaklaşırsak, hak edilmiş kutsal analığa ve aşk kadınlığına ulaşabiliriz,”⁷⁵ derken jineolojinin bir diğer amacının erkek aleyhine-kadın lehine üçüncü cinsel kırılmayı yaratmak olduğunu ifade etmektedir. Birinci ve ikinci cinsel kırılmayı ve tüm etkilerini, bizden alıp götördüklerini ve onları nasıl geri alacağımızı ve üçüncü cinsel kırılmayı nasıl yaratmamız gerektiğini tartışmak ve yaşamsal kılmak için jineoloji diyoruz!

H-Yenilmez Bir Öz savunma İçin...

Öz savunması ve meşru savunması kırılmış, zayıflatılmış kadının öz ve meşru savunmasını güçlü ve yenilmez kılmak için **jineoloji** diyoruz. Belki de jineolojiyi her şeyden önce bir öz ve meşru savunma bilimi olarak algılamamız daha doğrudur. Doğanın genelinde öz savunma mekanizmaları ve bilinci içseldir. Bu, tarihin başlangıcında kadınlarda çok güçlü olmasına rağmen, kendi doğalarına dair farkındalığı ve bilinci zayıflatıldıkça öz savunmaları derin yaralar aldı. Öyle kendiliğinden ya da kadınların uysallıkla, kölece boyun eğmeleri ile gerçekleşen doğal süreçler olmadı. Kanlı savaşların yanı sıra ideolojik zor ve yanıltma araçları ile geliştirildi. Kadınlar kendilerinin ve toplumlarının, doğanın ve evrenin olmaktan adım adım uzaklaştırılıp kendilerine yabancılaşmanın değişik biçimlerine mahkum kılındılar. Yabancılaşmanın kendisi zaten bir öz savunma yıkımıdır, kırımıdır. Bu yabancılaşma derinleştikçe öz savunmadan uzaklaştı kadınlar. İnşa edilen köle-teslimiyetçi kadın, efendi-egemen erkek, devlet-iktidar ve bunların tüm silahları karşısında sa-

vunması çok zayıf ve örgütsüz hale geldi. Bunda en belirgin yön kadının zihinsel olarak sömürülmesiydi. Tıpkı halklar gibi kadınlar da zihinsel sömürü ile yani ideolojik teslimiyet ya da yenilgi ile sömürüye açık hale getiriliyorlardı.

Kadınların doğadan miras aldıkları çok güçlü öz savunma potansiyeli, bilinci ve refleksleri vardır. Zihinsel sömürü, tüm bu potansiyellerini dumura uğrattığı için kadında kendine inançta ve güvende büyük bir zayıflama yaşandı. Bu da özsavunmanın kırıldığı noktalardan biridir. Bu temelde jineoloji tarihsel ve güncel planda özsavunmanın kırılma noktalarını araştırır. Kadının öz ve meşru savunma anlayışı, refleksi ve ruhu ne zaman, nerede, hangi yöntemlerle kırıldı? Bu kırılma kadın-erkek ve toplum dünyasını nasıl yaraladı? Bu kırılma bir kader gibi devam mı edecek? Kadın yeniden öz ve meşru savunma anlayışını, reflekslerini ve ruhunu nasıl içselleştirecek, kazanacak? Bu alanda daha pek çok sorunun peşine düşecek jineoloji.

Özsavunma kadınlar için yaşamsal ve acil bir sorundur. 21. yüzyılda pazarda köle olarak satılma, seks köleliği, fuhuş, koca, aile tarafından ya da savaşlarda katledilme, göç ettirilme, açlıkla terbiye ettirilme, ucuz iş gücü olarak çalıştırılma vb. insan olmanın anlamı ile çelişen bin bir türlü işkence hâlâ bize reva görülüyorsa; bunun en temel nedeni özsavunma mekanizmalarımızın kırılmış olmasıdır. Bu mekanizmalarımızı yeniden ve sağlam bir şekilde inşa etmek için sağlam bir kadın bilinci edinmek önemlidir. Kadın ve toplum tarihini, toplumun gerçeğini kapsayan kadın bilimini geliştirmek önemlidir. İktidar ideolojisinin şiddeti olan militarizm karşısında özsavunma temelinde, anti-militarist olmak gereklidir. Kadın bilinci ve kadın bilimini oluşturmak bir özsavunmadır.

Öz bilinçlerimiz yıkıma uğramasaydı ve zihinsel sömürüye açık hale getirilmeseydik; özsavunma mekanizmaları bu kadar zayıf kılınmış olmazdı. Bu gerçeği göz önünde bulundurarak her şeyden önce kadının kendi öz düşünsel kavram, kuram ve kurumlarını oluşturmasını ve bunları savunabilmesini özsavunma kapsamında görebilmeliyiz. Sadece fiziksel anlamda özsavunma değil, bilimsel, düşünsel anlamda da özsavunma gereklidir. Öcalan, “Toplumun özsavunma-

sını yitirmesi kadar büyük bir felaket düşünülemez. Ulus-devletin toplumu bilim, sanat ve hakikatten uzaklaştırıp özsavunmasız bırakması, toplumsal sorunun en temel etkenlerindendir,”⁷⁶ derken çok çarpıcı olarak bu konuyu işaret ediyor. Kadınlar da toplumun-kadının özsavunmasız bırakıldığını gördükleri her alana; sanatla, hakikatle, kadın biliminin kapsamıyla el atabilirler. Topluma dayatılan felaketleri ön-görebilirler. Özsavunma bilinci kapsamında jineoloji toplumu toplum olmaktan çıkaran tüm alanlara yüklenebilir; alternatif çıkışlar, çareler ve kapsamlı çözümler geliştirebilir. Bilim alanında geliştirilen kadın eksenli olmayan değerlendirme ve araştırmalara cevap oluşturabilirler. Kadın biliminin oluşturulması, bilimin ahlaki ve hakikate bağlı kalması kadar, demokratikleşmesi ve demokratik kalması açısından da bir özsavunma çalışmasıdır. Jineoloji, bu çalışmaları, toplumda kadın akademileri ile örgütleyecektir.

Dipnotlar;

¹ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü I*; s. 13.

² Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü IV*; s. 318.

³ Öcalan, Abdullah; *Bir Halkı Savunmak*; s. 187.

⁴ Öcalan Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü II*; s. 14.

⁵ Öcalan Abdullah; *Demokratik Ugarlık Çözümü V*; s. 70.

⁶ a.g.e.; s. 627.

⁷ a.g.e.; s. 76.

⁸ Deklase-sınıf dışı, boşluğa, lağıma atılmış...

⁹ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü V*; s. 71.

¹⁰ Çin-Tibet sınırında Yunnan bölgesindeki Mosuo topluluğu.

¹¹ Poliandri.

¹² Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü V*; s. 76.

¹³ *Bakara Suresi-Ayet 223.*

¹⁴ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü V*; s. 70-71.

¹⁵ a.g.e.; s.. 71.

¹⁶ a.g.e.; s. 71.

- ¹⁷ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü V*; s. 70.
- ¹⁸ a.g.e.; s. 68.
- ¹⁹ Öcalan, Abdullah; *Bir Halkı Savunmak*; s. 506.
- ²⁰ a.g.e.; s. 192.
- ²¹ Bayrak, Mehmet; *Kızılbaş Edebiyatının Yasaklı Tarihi*
- ²² Goler, Ricardo; *Kadın Krallığı*; s. 16.
- ²³ Wikipedia.
- ²⁴ I. ve II. yüzyılda gelişen ve tasavvufun ilk nüvesi olan hareket...
- ²⁵ Bahadır, İbrahim; *Alevi-Bektaşî Kadın Dervişler*; s. 31.
- ²⁶ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*; s. 274-75.
- ²⁷ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü V*; s. 484.
- ²⁸ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*; s. 23-24.
- ²⁹ Tanesini, Alessandra; *Feminist Epistemolojilere Giriş*; s. 86-7, 100.
- ³⁰ Cevizci, Ahmet; *Felsefe Sözlüğü*.
- ³¹ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*; s. 17.
- ³² a.g.e.; s. 23.
- ³³ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü I*; s. 54-55.
- ³⁴ Öcalan, Abdullah; *Bir Halkı Savunmak*; s. 257.
- ³⁵ a.g.e.; s. 80.
- ³⁶ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü IV*; s. 183.
- ³⁷ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü II*; s. 249-50.
- ³⁸ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü V*; s. 582.
- ³⁹ a.g.e.; s. 64.
- ⁴⁰ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü II*; s. 22.
- ⁴¹ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü I*; s. 60.
- ⁴² Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü II*; s. 40.
- ⁴³ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*; s. 181.
- ⁴⁴ a.g.e.; s. 34.
- ⁴⁵ a. g. e.; s. 35.
- ⁴⁶ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü II*; s. 25-26.
- ⁴⁷ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*; s. 35.
- ⁴⁸ Capra, Fritjof; *Batı Düşüncesi'nde Dönüm Noktası*.
- ⁴⁹ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü II*; s. 44.
- ⁵⁰ Öcalan, Abdullah; *Bir Halkı Savunmak*; s. 75.

- ⁵¹ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*; s. 334.
- ⁵² Öcalan, Abdullah; *Bir Halkı Savunmak*; s. 247.
- ⁵³ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü II*; s. 33.
- ⁵⁴ Armstrong, Karen; *Tanrının Taribi*.
- ⁵⁵ Öcalan, Abdullah; *Bir Halkı Savunmak*; s. 211.
- ⁵⁶ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü V*; s. 249.
- ⁵⁷ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü I*; s. 134.
- ⁵⁸ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü IV*; s. 300.
- ⁵⁹ *a.g.e.*; s. 187.
- ⁶⁰ *a.g.e.*; s. 227.
- ⁶¹ *a.g.e.*; s. 20.
- ⁶² *a.g.e.*; s. 41.
- ⁶³ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*; s. 226.
- ⁶⁴ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü I*; s. 36-37.
- ⁶⁵ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü II*; s. 20.
- ⁶⁶ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*; s. 107.
- ⁶⁷ *a.g.e.*; s. 274.
- ⁶⁸ *a.g.e.*; s. 40.
- ⁶⁹ Öcalan, Abdullah; *Bir Halkı Savunmak*; s. 420.
- ⁷⁰ *a.g.e.*; s. 274.
- ⁷¹ Öcalan, Abdullah; *Bir Halkı Savunmak*; s. 188.
- ⁷² Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*; s. 276.
- ⁷³ Öcalan, Abdullah; *Bir Halkı Savunmak*; s. 506.
- ⁷⁴ *a.g.e.*; s. 255.
- ⁷⁵ Öcalan, Abdullah; *Bir Halkı Savunmak*; s. 281.
- ⁷⁶ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü IV*; s. 187.

JİN NEDİR? JİNEOLOJİ NEDİR?

Varlığı tanımlamak, varlığı anlamada ve etrafında yaşanan sorunların çözümünde belirleyicidir. Tanımımız sağlıklı değilse varlığı anlama ve sorunlarını çözme adına gireceğimiz yol baştan yanlış olacaktır. Varlığa dair doğru tanım, bizi varlığın hakikatine erdirir. Hele bu bilimi yapılacak bir varlıksa, sağlam tanım, sağlam temel anlamına gelecektir. Tanımı olmayan bir şeyin bilimini yapamayız. Jineoloji için de bu kural geçerlidir. Sağlıklı bir **Jin** tanımı gelişmeden sağlıklı bir **jineoloji** gelişemez.

Dünyada yaşanan temel krizlerin kökeninde bu soruya verilen, verilemeyen ya da yanlış, saplantılı, çarpık verilmiş cevaplar belirleyici rol oynar. Kadın varlığının ne olup olmadığı, yaşamın ve toplumun ne olup olmadığını belirler. ‘Jin nedir?’ diye sormak aslında ‘Yaşam nedir?’, ‘Toplum nedir?’ sorularını sormaktır. Toplumsal yaşamda kadının rolü, insanlık tarihinin neredeyse %98’lik bölümünde öncülük düzeyinde belirleyici olmuştur. Bu toplumsal hafızanın kolay kolay unutacağı, yok sayacağı bir zaman dilimi değildir. Bugün de kadın, yaşam ve toplum ilişkisi en fazla birbirini etkileyen, belirleyen olgulardır. Kadının her iki olguyu belirleme düzeyi tartışmasızdır. İster doğru, ister yanlış temelde... İster kendi öz iradesi ile isterse sistemlerin kullandığı bir araç olarak. Sonuçta varlık olarak kadın, toplumsal yaşamda kilit roledir. Peki, nedir kadın? Ontolojik olarak kadın neyi ifade eder? Var mıdır kadının bir doğası? Bu sorular, egemen erkek zihniyetinin ve kurumlaşmalarının kadını yenilgiye uğrattığı dönemlerden bugüne kadar en yakıcı sorulardır.

Ve o günden beri *“Erkeğin hakkında en çok yalan uydurduğu varlık kadındır.”*¹ Kadın; egemen erkek aklın ürettiği mitolojilerde, dinlerde, sanatta, felsefe ve bilimlerde her zaman hem korku duyulan hem ka-

dına rağmen çok ucuz, ideolojik amaçlı tanımlara kavuşturulan bir varlık olmuştur. Hatta var olup olmadığı, bir ruh taşıyıp taşımadığı, insan olup olmadığı bile tartışılmıştır. Kadın varlığını jineoloji kapsamında ele alırken bu alanın kapsamlı ve çok ciddi bir araştırmaya ihtiyaç duyduğunun farkındayız. Jineoloji tüm alanları ile birlikte geliştikçe ontolojik olarak kadına dair daha sağlıklı bilgilere ulaşacağız. Bu konuyu etimolojik olarak kadın kelimesinden başlayıp ontolojik olarak kadının anlamına kadar incelikli ve duyarlı bir araştırmacılıkla ele almamız gerektiği açıktır.

A-Farklı Dillerde Kadın

Yoksayılan ve anlam-maneviyat olarak yok edilmek istenen kadın varlığına dair inkarın, ad koymayla başladığının bilincindeyiz. Bu kapsamda Türkçe sözlüklerde “*dişi cinsten erişkin insan, erkek veya adam karşıtı*” olarak ifade edilen kadın kelimesinin değişik dillerdeki karşılığına bakabiliriz.

Kürtçede **Jin**, Huricede **Aşt**, Zazakî **Cin (çoğul ceni)**, Soranca **Afrat**, Sümerce **Nita**, Farsça **Zen**, Ermenice **Gin**, Rumca **Gyme**, Almanca **Frau**, Latince **Femina**, Arapça **Mer'e (çoğulu nisa)**, Fransızca **Femina**, Çince **Gyn**, Yunanca **Gyno**, İbranice **İşşa**. Türkçe **Kadın** (İran kökenli bir halk olan Soğdca Xwaten-hatun kelimesinden geçmiş)...

Kürtçede ve bazı başka dillerde kadın kelimesi ile yaşam, doğa, özgürlük kelimelerinin kökü aynıdır. Kürtçe yaşam **jî**, **jiyan**, **jîn**, yine **şen**, **can**, **cihan**, **giyan**, **cih** aynı köktendir. Yine **jîndar** (canlı), **jîndarî** (canlılık), **jînde** (esen, sağlıklı, zinde, enerjik, canlı) kelimeleri de yaşam-kadın kelimeleri ile aynı köktendir. Yaşam kelimesi Sümercede **ti**, **tî**'dir. Sümerce'de özgürlük anlamına gelen **Amargi** kelimesi anaya dönüş anlamına da geliyor. Arapçada yaşam **aiş** demektir. Ayşe ismi bu kökten türemiştir. Yaşam anlamına gelen diğer bir kelime olan **hayat** kelimesi de yine dişil bir kelimedir ve bir kadın ismidir. Arapçada kadınlar anlamına gelen **nisa ve insan** kelimesi de dikkat çekicidir. Yine İbranicede diğer dillerin tersine erkek anla-

mına gelen **İş**'ten türetilen **işşa** kelimesi, egemen erkek zihniyetinin dildeki kurumlaşmaya yansıma düzeyini anlatması açısından çarpıcıdır. İspanyolca **la vita** yani yaşam kelimesi dışıldır. Farsça yaşam **zendegi** kelimesi **zen**-kadınla aynı köktendir.

Şüphesiz birçok dilde bu araştırmayı geliştirmek önemlidir. Ancak kadın kelimesinin her dilde hangi kökten türetildiğini bilmek kadar toplumsal tarihin değişik aşamasında kadına verilen isimleri-tanımları da bilmek önemlidir. Çünkü kavramlaştırma yaşamın yansımasıdır ve çok önemli bir iştir. Yaşam neyse dil onu yansıtır. Toplumsal cinsiyetçiliğin gelişmesinden önceki süreçlerde her toplumun kadın varlığı için hangi kavramları kullandığını ve aradaki farkı da inceleyip değerlendirmek kadın hakikatine ermede önemli adımlar olacaktır.

B-Kendimize Yolculuk

Yaşadığımız dünyada savaş, göç, açlık, fuhuş, porno, yoksulluk, işsizlik, ataerkil kurumların eğitim-sağlık politikaları, eş-sevgili cinsiyet vb. sayılamayacak kadar çok fazla tehlikenin tehdidi ile karşı karşıya olan kadın varlığı söz konusudur. “Varlığı imhayla karşı karşıya olan bir gerçekliğin ilk sorunu özgürlük değil, öncelikle varlığını korumak ve bu mümkün olduğu ölçüde iç içe özgür kılmaktır. Varlığı olmayanın özgürlüğü olmaz. Özgürlük ancak varlıkla mümkün olabilir,”² belirlemesi varlık-özgürlük ilişkisi açısından son derece önemlidir. Bugün kadınların varlığını fiziksel ve ideolojik olarak hiçleştirmek isteyen bir hegemonik sistem var. O zaman öncelikle bu sistem karşısında kendi varlığımızı, öz imkanlarımızla korumayı öğreneneceğiz. Bir kadının kendi varlığını koruyabilmesi için varlığını tanıması ve tanımlaması gerekir. Oluşunu, varlığını kendi kavram ve tanımlarıyla adlandırabilmesi ve anlamlandırabilmesi gerekir.

Varoluşçu feminizm akımını başlatan Simone de Beauvoir, 1949'da yazdığı İkinci Cins adlı kitabında toplumsal sorunların kaynağının “Kendi varlığını ele alma tarzıyla bağlantılı olduğunu,” ifade ederek şöyle der: “...kadınlar öteki, erkekler ise ben olarak tasarlandığı için, kadınlar kendilerini kendileri bağlamında tanımlayana dek

olmadıkları şey bağlamında yani öteki olarak erkek bağlamında tanımlanmaya yazgılıdır.”

‘Öteki olarak tanımlanmaya yazgılı’ olmaktan kurtulmak için kendimizi kendimiz tanımlamalıyız. Çünkü kendini tanımlamayan, başkaları tarafından tanımlanır. Öcalan’ın, “Öncelikle kadını tanımlamak ve toplumsal yaşam içindeki rolünü belirlemek doğru yaşam için esastır. Bu yargıyı kadının biyolojik özellikleri ve toplumsal statüsü açısından belirtmiyoruz. Varlık olarak kadın kavramı önemlidir. Kadın tanımlandığı oranda erkeği tanımlamak da olasılık dahiline girer,”³ belirlemeleri kadını tanımlamanın önemi açısından çarpıcı vurgular içermektedir.

Kadın varlığını doğru tanımak ve tanımlamak için, jineolojinin temel bir çıkış noktası; kadını doğru tanımayan, tanımlamayan ve incelemeyen mitoloji, din, felsefe ve bilim anlayışlarını kapsamlı araştırıp analiz etmektir. Bunların kadın varlık tanımındaki yanlışlarını değiştirmektir. Diğer bir çıkış noktası; kendimizi dişil bakış açısıyla tanımlayarak, bizi bize rağmen tanımlayan her türlü iktidarcı kafayla hesaplaşmaktır. Yani varlığımıza dayatılan yanlış-sapmalı tanımları ret ederek öz deneyimlerimiz temelinde gelişen öz kavrayışlarımızla, kendi tanımlamalarımızı geliştirmektedir. Bir anlamda binlerce yılın yanlış adlandırmalarına rağmen yok olmadığımızın anlamlı bir ifadesi olarak; kendi adımızı koymaktır. Ad koymak tanrıçalara mahsus bir özelliktir. Kendi adımızı koyup toplumsal tarihin en uzun süreli kadın kimliği tanrıçalıkla bağ kurduğumuzda; varlığımızı tanımlamada doğru yoldayız demektir, yani köklerimiz üzerindedir.

Jineoloji bize rağmen bize tanımlar getirmenin ve bu tanımlarla hayatlarımıza yön vermenin; nasıl en acımasız bir şiddet türü olduğunu deşifre edecektir. Beş bin yıl boyunca bu acımasız şiddet türü, yani varlığımızı yok etmenin ilk adımları olarak yanlış-haksız ve özümüzle zıt tanımlara kavuşturma; kadın kimliğine yönelik kapsamlı bir ideolojik saldırıdır. Bu saldırının hangi egemen erkek ellerde ve tezgahlarda yaratıldığını araştıracağız. ‘Bu gerçeklik, kadının toplumsal yaşamında tarih boyunca ne anlama gelmiştir?’ sorusuna cevap vermek için öncelikle farklı zamanlarda geliştirilen kadın algısına ve ta-

nımlamalarına bakmalıyız. Mitolojide, dinde, felsefede, bilimde kadın nedir? Bunu çok iyi anlamalıyız. Çünkü onların bize getirdiği ve hayatımızı hapsediği, bedenimizi katlettiği tanımları bilip deşifre etmezsek kendi varlığımıza dair sağlıklı tanımlarımıza ulaşamayız.

Radikal feministlerden Mary Daly, “Kadınların seyahati özgün olmayan sahte bir alandan, hakikat alanına doğru bir yol izler... Yolcular bir yandan ataerkil adları koymalıdır; öte yandan, olumsuzların bu türden inkarının bir olumluya yol açacağını göreceklerdir. O olumlu, daha önce ataerkil bir biçimde tanımlanan benlik ve dünyadan dışarı, ataerkil mekanın ötesinde yeni bir varlık ve oluş dünyasına giden bir harekettir...” diyor. Biz bu seyahati varlık bilimimizi geliştirmeye uygulayabiliriz.

Bu yolculuğun temel esprisi kadınların binlerce yıllık süreçte yoğun bir baskı ile kendilerine dayatılan ve kabul ettirilmeye çalışılan varlık tanımlarından boşanmasıdır. Kadının kendisine ait, gerçek, özgür bir doğası ve varlığı var. Bir de iktidarcı sistemin ideolojik hiçleştirme, yok etme saldırıları altında oluşturulan ama kadının özünü ifade etmediği halde varoluşu kılınmaya çalışılan doğaları-kimlikleri var. Devletçi, iktidarcı, cinsiyetçi sistemin birçok kurumu, geleneği kadınların özlerini yansıtan varoluşlarını yaşamalarına ideolojik ve çıplak zor kullanarak engel olmaktadır.

Kadınlar varlıklarını tanımlarken bu gerçekliği sürekli göz önünde bulundurmaları. Hangi özelliklerimizin öz doğamıza, varoluşumuza ait olduğunu akıl, sezgi, his, duygu gücü ile bulabiliriz. Sezgilerimizi kullanarak hangi özelliklerimizin estetik, ahlaki, özgür toplumsallığı ve bireyi beslediğini keşfedebiliriz. Örneğin şiddet, bir kadın niteliği değildir, öz itibarıyla. Yakıp yıkan, öldüren kadın gerçeği baskın değildir. Bunun için biz kadınlar bize giydirilmiş ama eğreti duran, bizi boğan tüm ideolojik, sosyolojik, siyasi, cinsel vb. elbiselerimizden soyunmalıyız. Ta ki çıplak gerçekliğimize, kendi öz varlığımıza ulaşana kadar. Buna kendimize yolculuk diyebiliriz. Ya da bizim kılınan varoluştan biz olan varoluşa yolculuk diyebiliriz.

‘Kadın varoluşu nedir?’i ele alırken iki yoldan ilerleyebiliriz. Birincisi beş bin yıldır amansız bir sömürü ve baskı ile kadınlara da-

yatılan kadınların da önemli oranda kabul ettiği varoluş hallerini ayıklamalı ve tanımlamalıyız. “Kadın yaşamına zorba ve sömür-gen erkek eli ve aklıyla binlerce yılda yedirilen kölelik düzeyinin tüm içerik ve biçimleriyle kavranması gerçekler sosyolojisinin ilk adımı olmalıydı,”⁴ belirlemesinde geçen gecikmiş ‘ilk adımları’ at-malıyız. Bu adımların bizi kadının öz, doğal varoluşuna ve bu temelde jineolojisine ulaştırması için de ikinci yoldan ilerlemeliyiz. Kadının gerçek doğasını, varlığını, varoluşunu keşfetmeliyiz. Bu konuda çok uzun bir tarihimizin olması avantajımız. Geçmişte ya-şanmış deneyimler, doğal ve neolitik toplumlardaki kadın varlığı bize güç veren süreçler.

Biz her iki yoldan kadın varlığına dair keşfettiklerimizle kadın var-lığının gerçek anlamını, niteliklerini netleştireceğiz. Bu yoldan ilerler-ken kadın varlığının özgürlük temelinde de olsa kölelik temelinde de olsa toplumsal varlığın sürdürücü ögesi olduğunu hiçbir zaman unut-mamalıyız. Kadın ve erkek varlığını, bu temelde toplumsal doğayı sağlıklı tanımlayabilmek bu gerçeği kavramakla yakından bağlantılıdır. On binlerce yıl yaşanan doğal toplum süreçleri kadın eksenliydi, ama özgür kadın... Bu toplumlar yıkılıp yerlerine inşa edilen devletçi uy-garlıklar ve onların inşa ettikleri toplumsal gerçeklikler de tersinden kadın eksenlidir, yani köleleştirilmiş kadın eksenli... Köleleştirilmiş de, kendisine yabancılaştırılmış da olsa kadın varlığı olmasa bu beş bin yıl-lık devletçi uygarlık devam edemez. “Kadın ve aileyi mevcut haliyle uygarlık sisteminin, iktidar ve devletin altından çekerseniz, geriye düzen adına çok az şey kalır... Kapitalizmin taşınmasında kadın en ağır yük altına konulmuştur. Fakat bu tarzın bedeli, kadının bitmeyen düşük yoğunlukta sürekli savaş hali altındaki acılı, yoksul, düşkün ve yenilgili varoluş tarzıdır.”⁵

“Kadınlık fiziksel değil toplumsal bir olgudur... Bu olay üzerindeki çarpıt-maları kaynağına inerek açığa çıkartmak sosyal bilimin en temel görevidir.” Sosyal bilimlerin acil ihtiyacı olan devrimi jineoloji gerçekleştirecekse, Öcalan’ın belirttiği bu *‘en temel görevi’* öncelikli başarması gerekir. “Bi-yolojik değil, sosyolojik bir olgu olan kadınlık olgusu doğru tanımlara kavuşturulmazsa; birakalım kadın özgürlük sorununun çözümünü,

çözümlemesini bile başaramayız. Bu konuda başarılması gereken; kadınlık üzerine gerçekleştirilen...*çarpıtmaları kaynağına inerek açığa çıkar-maktır.*"⁶ Bunun için kaynağına ininceye kadar yukarıda ifade ettiğimiz birinci yoldan ilerlemeliyiz.

C-Arkeolojik Bir Kazı: 9000 Yılda 9 Katman

Bu yolculukta Öcalan'ın "*Arkeolojisi yapılacak kadın*" ifadesinden ve şu belirlemelerinden yararlanabiliriz: "*İlk kadın şekillenmesini inceleyebilirsiniz. 9000 yılda 9 katmanlı kadın incelemesi ile kendi kişisel tarihinizi karşılaştırmalı olarak ele alabilirsiniz.*" Jineolojinin bir yönünü ifade eden bu öneriler, bize yol-yöntem konusunda rehberlik edecektir. Jineoloji, bir anlamda kadının arkeolojisini yapacak bilimdir. Nasıl ki Nietzsche 'ahlakın soy kütüğü', Foucault 'bilginin arkeolojisi' kavramlarıyla hakikati arıyorsa biz kadınlar da **kadının arkeolojisi** kavramlaşmasını geliştirebiliriz.

Bu kavramdan kastımız, kadın varlığına, kimliğine, tarihine, bugününe, duygu ve düşünce yapısına ve kadınla ilgili tüm olgulara dair kazı bilimini geliştirmektir. Kadın varoluşunu, üzerine yıkılan beş bin yıllık enkazın altından çıkarmaktır. Bir zamanlar kadın eliyle, aklıyla, kadının duygulu zekasıyla inşa edilen ve sonra egemen erkeğin saldırılarıyla yıkılan anasoylu, kadın eksenli yaşamın, şehirlerin-köylerin, kültürün peşine düşmektir. Bunun için tarihi deşmektir, egemen erkek aklının kalıplarını kazmaktır. Yani kadın üzerine serpilmiş ölü toprağını kaldırıp kadın hakikatlerine ulaşmaktır. Kadın doğası denilen ve muamma kılınan hakikat nedir? Kadın varoluşunda hakim olan özellikler nelerdir vb. pek çok sorumuzu objektif cevaplamanın bir yöntemi olabilir, kadın arkeolojisi kavramını geliştirmek. Kadının arkeolojisini yapmak, kadının varlık bilimini geliştirmenin bir yolu olabilir ve bu konuda biz kadınlara varoluşumuzu anlamada ve özgürce yaşamada pek çok yeni yollar açabilir.

Mary Daly'nin "*yolcular bir yandan ataerkil adları koymalıdır,*" dediği gerçekliği ele alalım. Burada kastedilen bize, bize rağmen verilen ataerkil adları tanımak, bilince çıkarmak ve analiz etmektir. Yani ege-

men erkek akıl mitolojide, felsefede, dinde ve bilimde bize hangi adları koydu? Tarihin belli aşamalarında ve günümüzde kadın için yapılan tanımlamalar var. Bunların çok azı olumlu özelliklere vurgu yapıyor. Çoğu ise kadında var olduğuna ya da tanrının biz kadınları öyle yarattığına inanılarak ataerkil sistemin bize layık gördüğü kadın varlık tanımlamalarıdır. Devletçi, sınıflı uygarlığın bizlere verdiği birçok isim var. Tabii bize bu kadar çok tanım dayatmanın bir nedeni de; bizi kendi hakikatimizi anlayamaz, tanımlayamaz ve dile getiremez kılmaktır. Kendimizi tanımlayamaz konuma düşürmektir. Yine de bu isimleri bilmemiz önemlidir, çünkü bugünümüz-geçmişimiz ve geleceğimizle birlikte kendimizi tanımlamamıza yardım edecekler.

“Sorunların çözümü doğru tanımlanmalarıyla yakından bağlantılıdır. Soruna konu olan varlıkla çözümlenmiş varlık arasındaki fark, şimdi’nin olumlu olarak inşa ettiği şeydir; sorunlu yaşanan şeyin çözümlenmiş şeye dönüşerek yaşanan halidir.”⁷ Devletçi, egemen erkek aklı ile çalışan uygarlıkların bize getirdikleri tanımları bilmenin, analiz etmenin bize nasıl yardım edeceğini Öcalan’ın bu belirlemesi anlatıyor. *‘Soruna konu olan varlık’* ifadesi; kadın varlığı konusu açısından; kadın etrafında yaşanan sorunlara tekabül ediyor. Yani, uygarlığın bize uyguladığı çok yönlü şiddet, sorunun bir yanıysa; bu şiddeti örtmek ve anlaşılmaz kılmak için getirdiği yanlış tanımlar da diğer bir yönüdür. Belki en ağır şiddet biçimlerinden biridir. Bu nedenle *‘soruna konu olan varlık’* köleleştirilen kadınlar ve yanlış isimlendirmelerle, kadın dünyasına dayatılan sömürünün gizlenmesini ifade ediyor. Bu anlamda uygarlığın bize verdiği isimleri bilmek, *‘çözümlenmiş varlık’* olmaya doğru ilerlemektir. Bu isimlendirmeleri analiz edersek bize dayatılan köleliği çözebiliriz. Bu çözümlemeyle *‘şimdi’nin olumlu olarak inşa ettiği şey’*e ulaşabiliriz. Yani bize dayatılan köleliği tanımlayıp, çözümlyerek aradaki farkı inşa edeceğiz, gerçek varlığımızı... Sorunlu yaşanan şey’in çözümlenmiş şey’e dönüşerek yaşanan hali olacağız, yani ‘Bu biz değiliz!’ isyanını yaşayacağız. Bu isyanla iç içe varlığımızı, kimliğimizi ve özgür yaşamlarımızı inşa edeceğiz.

‘Bu biz değiliz’ isyanımıza sebep olan devletçi uygarlığın bize layık gördüğü isimlerin bazılarını sıralamak konuyu anlaşılır ve somut kı-

labilir: *Şeytan, cadı, ifrit, erkeğin kaburga kemiğinden yaratılan, saray cariyesi, güzelliği ve cinselliğiyle erkeği baştan çıkarıp düşüren, kaşkartıcı, 'kocanın karısı', cinsel tabrikiçi, entrikacı, fitne, fesat, dedikoducu, kıskanç, zayıf cins, ikinci cins, sakat erkek, eksik etek, en eski köle, ticaret pazarlarının kölesi, güzellik ve süs nesnesi, erkeğin istediği gibi süreceği tarla, dilediği gibi çalabileceği saz, sırtında sopa, karnında sapa eksik edilmemesi gereken...*

Bunca iç karartıcı ismi sıralamamızın nedeni kendimize yolculuğun rotasının böyle olması. Bu yolculuğun ikinci adımı olarak Daly'in belirttiği, *"O olumlu, daha önce ataerkil bir biçimde tanımlanan benlik ve dünyadan dışarı, ataerkil mekanın ötesinde yeni bir varlık ve oluş dünyasına giden bir harekettir,"* sözleri ile belirttiği 'olumlu'yu yani hareketi yaşayacağız. Ataerkil isimlerin yani olumsuzların inkarını. Neye dayanarak? Elbette tarihimize ve tarih bilincimize dayanarak! M.Ö. 10.000-4.000 yılları arasında ana tanrıça öncülüğünde en gelişmiş seviyesine ulaşan Neolitik topluma dayanarak. Toplumsal tarihin %98'i gibi uzun bir döneminde başat olan *"Kadın etrafında organik olarak sağlanan toplumsal otorite"*⁸ dayanarak. Bu otoriteyi yıkan ataerkillik ve ona dayalı devletçi uygarlık gelişmeden önce toplumsal doğanın algısında neydik biz? Nasıl tanımlanırdık? Kim tarafından? Kadın varlığının sıfatları yukarıda saydığımız iç karartıcı niteliklere benzer miydi? Bunları bilmemiz, ataerkil isimlendirme ile kıyaslamalar yapmaya götürecektir. Aradaki farkı görmemiz 'şimdi'mizdeki varlığımızın oluşum aşamalarını çözümlmemize ve bu bütünlüklü sorgulama bizi varlığımızın hakikatine yaraşır tanımlamalara ulaştıracaktır. Bu yüzden egemen erkek aklı, *'kadın etrafında organik olarak sağlanan otorite'*yi yıkmadan önceki zamanlara bakalım.

a- İlk Üç Katman: Tanrıçalık Çağı

Doğal toplumun başat kadın kimliği tanrıçalık olarak yaşandığı için günümüze kadar gelen belgelerde ve o dönemi anlatan kalıntılarda kadın varlığının yansımaları ağırlıklı tanrıça kimliklidir. Birçok mitolojide kadın varlığı değişik ve çok güçlü tanrıçalarla ifade edilmiştir

hep. “Neolitiğin, tarım devriminin başat gücü kadın olduğundan, onun doğurganlığından da güç alan tüm tanrılar kadın biçimlidir. Sümerlerin, Mısırlıların ve Hintlilerin de ilk dönemlerinde tanrısallık, dişilik önekiyle adlandırılmaktadır. Erkeksi yan çok daha sonraları ortaya çıkacaktır.”⁹ Aslında tanrıça dini kadın eksenli toplumsallığın kutsanması olmuştur. “Tanrıça dini aslında büyük bir zihniyet yücelmesidir; kadının üretkenliğinin kutsanmasıdır. Bu dönemden kalma bütün buluntular bu gerçeği doğrulamaktadır.”¹⁰ ‘9000 yılda 9 katmanlı kadın gerçeği’nin ilk katmanları, tanrıçalık çağları oluyor. Bu çağlar 9 katmandan ilk üçüne denk geliyor. Birinci katman, tanrıçanın gücünün doruğunda tek başına olduğu süreçlerdir. İkinci katman; yanında oğul-eş-baba vb. bir erkek yardımcı tanrı ile gücü paylaştığı ve amansız bir mücadele ile dengede olmayı başardığı dönemlerdir.

Ninhursag ve öncesindeki süreçlerde varolan ana-kadın, anatanrıça kimliği 9000 yıllık katmanın ilk katmanını oluşturuyor. Yani toplumsal yaşama önderlik eden, toplumun tüm ihtiyaçlarına cevap yaratan özgür, doğal kadın kimliklerini. “Tanrısal üretimin gelişmekte olduğu paleolitik dönemde anatanrıça kültü, insan yaşamını dönüştüren bereketin aslında kutsal olduğu düşüncesini yansıtmaktaydı. Sanatçılar, arkeologların bütün Avrupa, Ortadoğu ve Hint yarımadasında buldukları, onun çıplak ve gebe bir kadın şeklinde tasvir edildiği heykelleri yonttular. Bu Büyük Ana, insan muhayyilesindeki (hayal etme gücü) önemini yüzyıllarca sürdürdü...”¹¹

Tanrıçalık nezdinde aslında M.Ö 6000-4000 arasındaki dönemde -ki bu döneme anakadın dönemi de diyebiliriz- binlerce buluş gerçekleştirmiş olan kadın eksenli toplumsallık kutsanır. Sümerlerde **Ninhursag**, Babil’de **Gula Bau** olarak adlandırılan bu tanrıça, Kürtlerde **Sterk** olarak da adlandırılan Yukarı Mezopotamya’nın anatanrıçası Star’dır. Sümerce Nin=tanrıça unvanı, Hur=dağ-tepe, Sag=parça-bölge anlamına gelmektedir. Aşağı Mezopotamya için dağ; Zağroslar ve uzantıları olduğuna göre, tanrıça kültürünün dağlık alandan indiğine bir kanıt gibidir; Ninhursag’ın adı.

Ninhursag, Zağros dağ bölgesinin tanrıçasıyken, Enki’nin üstünde bir konuma sahiptir. Ama daha sonraları Sümer’in üst sını-

finin ve giderek devletçi uygarlığın sembolik temsilcisi olan kurnaz tanrı Enki ile birlikte dört yaratıcı tanrıdan biri olacaktır (**An, Enlil, Ninhursag, Enki**). “Neolitik uygarlığı geliştiren evcil-anayı temsil etmektedir. Ana etrafında yücelen toplumun tanrısal simge olarak kimlik kazanmasıdır.”¹² Sümer mitolojik anlatımına baktığımızda tarım devrimi döneminin başat kimliği olan kadının, Ninhursag ve sonrasında İnanna şahsında silikleştirildiğini görürüz. “Henüz Fırat-Dicle ovalarına inmeden önceki Aryen dil yapısında adı Star (sonradan Akadça İştär) olan tanrıça temsilinin Sümer mitolojisinin kaynağındaki tarihi gerçekliğini çarpıcı olarak ortaya koymaktadır. Tanrıça kültürünün neolitik tarım devriminin ürünü olarak gücünü ve Sümerce nasıl dönüşüme uğratıldığını netçe dile getirmektedir.”¹³

Ninhursag’ın birçok özelliği vardır. Tanrıların annesi, üretim çağını başlatan, aletler yapan, evrenin merkezindeki içinde kozmik ağacın bulunduğu bir tür cennette yaşayan, yaratıcı bir anatanrıça olarak ölüyü yaşama döndüren, kadere hükmeden, Dağlar ve Çöller gibi Yabanıl Yerlerin Hanımı, yılanlarla yakın ilişkisi görülen bir Ağaç Tanrıçası, Yerin ve Yaşamın Hanımı, Bereket Tanrıçası, doğum-şifa-ölümsüzlük gücü olan, insanlar tarafından seviyecek sekiz ilah doğuran, Dağların Perisi, Keş şehrinin efendisi, kuzey ve doğu dağlık alanlarının tanrıçası, Enki ile sürekli ilişki, çelişki ve çatışmada olan, öfkesi ve bedduaları ile Tanrı Enki’ye 8 ölümcül hastalık veren ve onu her bir hastalığına karşılık tanrıçanın belirlediği bir tanrıçayı yaratma şartıyla iyileştiren...

M.Ö. 4000-2000 yılları arası süreç bir ara dönem, erkekle kadın gücünün dengede olduğu bir dönemdir. Bu dönemin tanrıçaları kendilerinden önceki tanrıçalar kadar güçlerinin doruğunda olmasalar da hâlâ toplumsal konumu güçlü olan, belirleyici olmaya devam eden kadın kimliklerinin ifadesidir. Dokuz katmanın ikincisine denk gelirler. Bu süreçlerde artık tek başlarına tahtlarında oturan tanrıçalar imgesi fazla görülmez. Bundan sonra tanrıçaların yanında eş-baba-kardeş-oğul ya da sevgili konumunda bir erkek tanrı oluşacaktır. Afrodit-Adonis, İştär-Dumuzi, Astarte-

Baal, Hepat-Hepate, Kibele-Attis, İsis-Osiris ikilemleri bunun en bilinen örnekleridir. Ama bu değişim, anatanrıçanın uzun süreler boyunca yaratıcı gücüyle yaşamın ana kaynağı olma gerçeğini değiştirmez. Erkek tanrılar yine yüzyıllar boyunca, ancak anatanrıça ile anlam bulan, kendisi olabilen, ‘çocuk uysallığında’¹⁴ bir gerçeklik olarak kalmışlardır. Bu ara dönemde yaşayan bazı önemli tanrıçalar vardır:

Bu dönemin en belirgin sembol ismi İnanna’dır. Sümer mitolojisinde M.Ö. 3000’lerle birlikte ilk Sümer tanrıçası İnanna kendisinden önceki dağların tanrıçası Star’ın ardılı olarak tarih sahnesine çıkar. Bu neolitik dönemin yaratıcı tanrıçası şahsında kadın, Enki’nin şahsında erkek egemen toplum tarafından yutulmak istenmektedir. “Fakat İnanna’nın kolay teslim olmayan, akıl dolu mücadelesi de hayranlık uyandırmaktadır.”¹⁵ İnanna aslında Sümerlerde erkekle dengede olan ana kadın gücü, kimliğidir. “İnanna, Sümer toplumunda çok güçlü olan konumunu, neolitik toplumdaki başat rolünü inatla sürdürmekten almaktadır.”¹⁶ İnanna mitolojisinde Çoban Dumuzi ve Çiftçi Enkumdi, İnanna’nın başyardımcıları olmak için yarışır. İnanna’nın hâlâ devam eden öncülük rolü açıktır.

Sümerler, onu Uruk şehrinin koruyucu tanrıçası olarak kabul ederler. İnanna aynı zamanda aşk tanrıçası, balta taşıyan ilk savaş tanrıçası, evliliğin yol göstericisi, bolluğun ve bereketin, cazibenin, güzelliğin, gücün, bilgeliğin simgesi, sevecen, yanlışları cezalandıran, hastalıkları-kötülükleri yok eden, ölüm veren tanrıçadır. Tanrılar divanındaki statüsü erkekten aşağı olmayan İnanna, evrenin düzenini denetleme gücü olan uygarlığın geliştirici araçları 104 ME’nin kavgasını vererek kendi öz icatlarını (yani neolitik döneminin kadın emeği ile yaratılan teknolojisini) kurnaz Tanrı Enki ile mücadele ederek geri alandır.

Yine Sümerler zamanında yaşanan denge döneminin, sosyal adaleti koruyan tanrıçası Nanşe’nin, senede bir kere insanları iyi veya fena hareketlerinden dolayı yargılama, kötülerini cezalandırma yetkisi varmış. Nanşe, Sümer tabletlerinde, “öksüzleri, dulları, insanın insana yaptığı zulmü bilen, öksüzlerin annesi, dulları koruyan, fakirlere haktanır olan, sığınanlara kucak açan, güçsüzlere barınak bulan

kraliçedir. Kanunsuz yolda gezeni, geçerli olan gelenekleri aşanı, anlaşımları bozanı, fena yerlere beğenerek bakanı, büyük ağırlık ölçüsü yerine küçüğünü koyanı, uzun ölçü yerine kisasını kullananı, kendine ait olmayanı yiyip de ‘yedim’ demeyeni, içip de ‘içtim’ demeyeni” beğenmeyen bir tanrıça olarak tanımlanır.

Sümer toplumunda denge giderek kadın aleyhine bozulur. Ama M.Ö. 2000'lere kadar tanrıçalar ve tanrılar arasında yaşanan mücadeleye denk geçer. Kadın arkeolojisini geliştirirken; her dönemi kendine has renkleri içinde araştıracağız. Yarı yarıya kadın çağı olan bu dönemin de kendine has özellikleri çok yoğundur.

Bu dönemin diğer kadın kimliklerinden biri, Akad mitolojisindeki Tanrıça **İştar**'dır. Bu tanrıça, Asur ve Babil'in en gözde tanrıçasıdır. Özünde bir neolitik dağ ve tarım tanrıçası olan İştar, Sümer mitolojisindeki İnanna'nın Akad mitolojisindeki halidir. **İştar; Sterk, Star** olarak da bilinir. Göğe yükseltilen savaş ve aşk tanrıçasıdır. Bilinen bazı sıfatları; Tanrıların Kraliçesi, Bereket Tanrıçası, Cinsel Gücün Tanrıçası'dır. İştar için M.Ö. 2000'de söylenen şu sözler tanrıçanın toplumsal yaşamdaki anlamını son derece net açıklıyor: “Tanrıçal! Onun yanındır karar yeri; ellerinde tutar her şeyin yazgısını, onun bakışından doğuptur sevinç, yaşam coşkusu, görkem, kadın ve erkekteki yaratıcı güç.”¹⁷

Aryenlerin en eski tanrıçalarından olan Mithra, yeryüzünde en uzun süre tapılan tanrıçalardandır. Zerdüşt'ün kitabı Zend Avesta'da, Mithra'ya adanmış çok uzun bir Yaşt yer alır. Mithra'nın sıfatları şöyle sıralanıyor: Güneş tanrıçasıdır, kabileler ve topluluklar arasındaki sözleşmeleri korur ve bu sözleşmeleri bozmaya çalışanları cezalandırır, yaşam verir, savaşçıdır, iyi anlamı ifade eder, arkadaş, barışın koruyucusu. Her şeyi görendi; gerçeğin, sığırların, hasadın ve suyun koruyucusuydu.

Hurrilerde **Sauşga**, balta ya da mızrak ile betimlenen savaş tanrıçasıydı.

Yine Eski İran Tanrıçası veya Zerdüşt inanç döneminin baş tanrıçası; Yüce, Güçlü, Belirsiz veya Kırletilmemiş Yiğit Nem anlamlarına gelen **Ardvi Sura Anahita** idi. Koruyucu kimliğiyle

Yaşam Suyu, Hayatın Akışının Altın Anası olarak isimlendirilirdi. Büyük öneme sahipti. Yiğitleri ve yöneticileri koruyan, yaşam ve zafer veren tanrıça, rüzgar, yağmur, bulut ve doluyu temsil eden dört beyaz atın çektiği arabaya binerdi. Vourakaşa Denizi'nin ortasında yetişen Göksel Ağaç ile ilintiliydi. Bu ağaçtan elde edilen sonsuz yaşam ve ölümsüzlük kaynağı Hoama'yı¹⁸ verirdi. Tanrıça aynı zamanda ruhsal ilham, güç ve başarı verirdi. Yaratılış'ın bekçisi olan Ardvi Sura Anahita'nın sembollerinden bazıları sığır, meşale ve ateştir.

Hindistan'da, Evren'in Ruhü ve Özü olan Tanrı Brahma'nın eşi Tanrıça Sarasvati; bir Göl ve Sular Tanrıçası'dır. Aynı zamanda müzikle ilgilidir ve bilgedir.

Gula; Asurlarda şifa tanrıçasıydı. Ölümle yeniden dirilişin tanrıçası sayılıyordu.

Kibele; Özellikle Anadolu'daki en eski tanrıça ve Akdeniz'de bereket ve doğurganlık tanrıçası, baş ilahe, ana tanrıça, çift cinsiyetli, cazibeli, hayvanların kraliçesi, savaş ve zafer tanrıçası, doğayı-bütün canlılığı, verimliliği simgeleyen evrensel nitelik...

Hathor; izlerine Mısır'ın en eski yerleşim yerlerinde rastlanır. Bu nedenle Mısır'ın en eski tanrıçalardan olduğu düşünülüyor. MÖ 2700'lere kadar inek/boğa kutsallığı çerçevesinde, 2. krallık döneminde, hatta Akrep Kral döneminde bile (King Scorpion-M.Ö. 5000'lere kadar gidebilir) Hathor'a tapıldığı tahmin ediliyor. Hathor aşkın, güzelliğin, şarabın, müziğin, cinselliğin, savaşın ve gücün çöl tanrıçasıdır. Aynı zamanda çöl bölgelerinin koruyucusudur. Dendera kentinin Yüce Hanımı, Ra'nın gözü, ülkenin bütünü üzerinde dolaşan, güvenliği sağlayan, Ra'nın yardımcısı.

Henüz hiçbir şey yaratılmamışken bile var olduğu söylenen¹⁹ Gökyüzü Tanrıçası Nut'un ve ilahi sözlerin efendisi Tot'un kızı İsis, Mısır'ın en büyük tanrıçasıdır. İsis'in eski Mısırca'daki adları Aset ve Esi'dir. İsis eski Yunanlıların koyduğu bir addır. Hiyeroglif yazıdaki İsis'in adının ideogramı tahttır. Erkek tanrı Osiris'in hem yaratıcısı, hem kız kardeşi hem eşidir. Analığın ve aile kurumunun simgesi ve koruyucusudur. Babası gibi ilahi sözlerin efen-

disidir. Doğa güçlerine egemen olan ve onları yöneten, Yeşil Ürünlerin Efendisi, gökyüzünün simgesi... Mitolojiden İsis'in tıp bilgisinin güçlü olduğunu ve oğlu Horus'a da bu bilgileri öğrettiğini öğreniyoruz. Hayat verici, ölümün gıdası, büyücü ve sevgisi tüm yaşayan canlıları kapsayan bir anne olarak tanınır. Rüzgarlara, yağmurlara, ırmaklara, gemilere hükmeden, tüm suların da hükmedicisi İsis'tir.

Denge döneminin son tanrıçası ve kadın kimliğinin aşağılanması, karalanıp erdemsiz ve kötü gösterilmesinin başlangıç sembol ismi Tiamat'tır, diğer ismi ile **Hubur Ana**. Her şeyden önce var olan deniz tanrıçası Tiamat, tatlı su tanrısı Apsu ile birleşip diğer tanrılar dahil her şeyi doğuran, evrenin düzenini yıkmaya çalışan çok başlı korkunç bir dişi deniz ejderi, karmaşa yaratan karanlık bir güç, evrendeki her şeyin yaratıcısı ve annesi, gökler ve yer dahil, tüm evreni yaratmış olan güç, tanrıça.

M.Ö. 2000'de Tiamat, Marduk tarafından öldürülür. Böylece tek başına gücünün doruğunda olan tanrıçalar çağından sonra çok büyük mücadeleler ile dengede kalan tanrıçalar çağına da son verilmiş olur. Tiamat'ın ölümünden sonra adım adım erkek tanrıların anatanrıçalığın tahtına tek başına oturma süreci gelişir. Artık tek başına tanrıçayı görmemiz imkansız gibidir. O artık panteonların birer üyesi olarak tapınılan birçok tanrının yanında yer alır, tabii gücünden, güzelliğinden, adlarından ve anlamlarından epeyce eksiltilmiş olarak. M.Ö. 2000'lerden Milat'a kadar 2000 yıl boyunca kadınlar müthiş direnirler, erkek tanrıların monist iktidarlarını kurma çabalarına. Bu dönem üçüncü katmanı ifade eder. Erkek egemen iktidarla mücadele içinde olduğu ve en son da, ya katledilerek ya da gücünden-kimliğinden uzaklaştırılarak yenildiği zamanlardır.

Bugün kadının varoluşu kılınan ve kadının doğasına, gerçek kimliğine rağmen alıştırılmak istendiği ve önemli oranda alıştırıldığı kadın köleliğinin inşa edilme süreci üçüncü katmandır. Kadın arkeolojisinin özellikle bu dönemi daha incelikli irdelemesi gerektiği açıktır. Tanrıçalık çağlarının sonuncusu ve katmanların üçüncüsü olan dönem; kadın eksenli toplumsal kimliğin yıkıma uğratılmasının, öz

doğasından uzaklaştırılıp yabancılaşma sürecine alınmasının başlangıçları oluyor. Bu süreçte önce ideolojik saldırılarla toplumun özgür zihniyeti teslim alınıyor, sonra da toplum tüm kurumlarıyla birlikte esir alınıyor. Özgür kadın kimliğinin ifadesi olan tanrıçalığın yitimi ve kadın etrafındaki yaşam değerlerinin gaspı bunda merkezi rol oynamıştır. Özgür-güçlü kadın varlığına dayalı toplumsal doku, köle kadın kimliğine dayalı bir toplumsal inşa ile işgal edilmeye başlanmıştır. Kadın varlığı ve kimliği orijinden itibaren toplumsallıkla iç içe ve paralel geliştiğinden kadının varoluşu ile toplumun varoluşu karşılıklı etkileşim içinde değişime uğratılmıştır.

Yine de bu süreçlerde doğan ve toplumsal yaşamda son derece etkili olan tanrıçalar vardır. Güçlerinin belirleyici özelliklerinden uzaklaştırılmış olsalar da, istemedikleri evliliklere mahkum bırakılırsalar da, bazen çaresizce küsüp gözyaşları dökseler de ve kimlikleri ısrarla fiziksel güzelliklerine-anneliğe ve cinsel çekime indirgenerek azaltılmak istense de; bu tanrıçalar, toplumsal yaşamda son derece etkili olmuşlardır. Tapınıldılar ve sevildiler. “M.S. yaklaşık 500 yıllarında son tanrıça tapınaklarını kapatan Roma ve Bizans’ın, Hristiyan imparatorlarına kadar bu tapınma bütünüyle bastırılamamıştı.”²⁰ Toplumsal hafıza, gücünün doruğundaki anatanrıçaya bu tanrıçaları da severek sahip çıkmaya çalıştı.

Demeter; Yunan mitolojisinde tarımın, bereketin, mevsimlerin ve anne sevgisinin tanrıçası, güzel örgülü kraliçe, insanlara toprağı ekip biçmesini öğreten tanrıçadır.

Afrodit; Afrodit’in en eski kült merkezleri Yunan anakarasında yoktur. Afrodit, ilk Zeus kuşağından sonra ortaya çıkar. Bu nedenle Yunanlı olup olmadığı kuşkuludur. Afrodit kültü, İstar ve İnanna kültürlerinin Fenikeliler aracılığıyla Yunan uygarlığına taşınmış olabilir. Yani doğu kökenli bir Yunan tanrıça olması güçlü bir ihtimal. Troyalıları koruyan tanrıça olması da bu görüşü doğrulamaktadır. Kıbrıs kıyılarında köpüklerden doğmuş aşk ve güzellik tanrıçası denilir ona. Yine yabani hayvanlar tanrıçası, gök, yer ve denizde hüküm süren, adım attığı yerde yolları çiçeklendiren, bitkilerin bereketinin birinci nedeni olarak da isimlendirilir.

Ninhursag, İnanna, İştar, Tiamat, Gula, Kibele, İsis, Hathor, Demeter, Afrodit, Astarte, Anahita, Afrakete, Yemanja, Oyo, Mawu-Lisa, Olokun, El-uzza, Arinna, Hepat, Bendis, Sarasvatı, Kali, Tara, Kwan Yin... Her biri kadın özgürlüğünün, güzelliğinin gerçekliğini yansıtıyor. Evrensel düzeni, doğa güçlerini, üreme ve üretimi, doğumu-ölümü-yeniden doğumu gövdeleriyle denetliyorlar. İnsanlık tarihi boyunca değişik coğrafya ve kültürlerde yaşayan güçlü kadın kimliklerinin ve kadının yarattığı değerlerin, birikimlerin simgesel ifadesi olarak toplumsal hafızada kalıcı bir yer edinen tanrıçalık olgusunu bütünüyle burada değerlendirmemiz imkansız.

O kadar çok sayıda tanrıça, her birinin o kadar fazla ismi, tanımı var ki, burada yer vermek hem çok zor hem de gerekli değil. Ancak en belirgin olanları kalın hatları ile verdiğimiz isimleri, tanımları bile bütününe düşünmeye dair bir fikir verecektir. Bunları ifade etmemizdeki amaç; yukarıda belirttiğimiz ataerkil isimlendirmelere dair inkarımızı ve olumsuzdan olumlamayı geliştirmede bir ufuk kazanmak. Sınırsız zenginlikte bunca niteliğimize, sıfatımıza, ismimize ve tanımımıza rağmen bizi sınırlı sayıdaki ve gerçek niteliklerimizle çeşitlik niteliğe, isme ve tanıma indirmenin ne kadar büyük bir zulüm olduğunu göstermek. Bunun aynı zamanda yaşamın zenginliğini, çeşitliliğini ve canlılığını katletmek olduğunu hissettirmek. Tanrıçalara verilen isimlerin her biri yaşamın, evrenin ve toplumsal doğanın özelliklerini ve bunlar arasındaki diyalektik ilişkinin niteliklerini taşıyor. Yaşam-toplum-kadın ilişkisinin derinliğini ve köklülüğünü gösteriyor. Bu gerçeğin kadının varlığı-kimliği ile bağlantısı nedir? Kadının gerçek varoluşuna yaptığımız yolculuktaki yeri nedir?

Kadın varlığını tanımlama arayışımızda ve çabamızda tanrıçalık kimliği önemli, çünkü çok uzun yıllar boyunca kadının kimliği, varlığı anatanrıçalık kültürüyle şekillenmiş, kadın varlığının en görünür formu olmuş. Bugüne kadar toplum hafızasından silinmemiş. “Tanrıçalık, özünde neolitik devrimi başaran kadının özelliklerinin toplam ifadesidir. İnsanlığın temel bilgeliği neolitiğin derinliklerinde gizlidir ve oradan doğup gelişmiştir... Ana ve tanrıça kültürünün en esaslı doğuş bölgesidir.”²¹ Kadının o çağlar-

daki sosyal konumunu, kendini, toplumunu, kadınları nasıl koruduğunu, doğuran, besleyen, hayatı var eden, bereketin ve verimliğin sembolü kadın gücünü anlatıyor, tanrıça kimliği.

Henri Frankfort 1948’de yayınladığı *Kinship and The Gods* (Tanrıların Akrabalığı) adlı yapıtında, ‘Mezopotamya’da Tanrıça en yüce varlıktır’ der ve ‘Çünkü yaşamın kaynağı kadın sayılıyordu. Dolayısıyla tanrı da onun soyundan geliyor, oğlu olarak tanımlanıyordu. Kutsal evlilik törenlerinde, tanrıça önceliği baştan sona elinde tutuyordu. Evrende herşeyin kargaşa içinde olduğu durumda bile kadın Tiamat önder, Apsu’ysa onun erkek tamamlayıcısıydı’ diye sürdürür.²²

Bunun için de kadının 9 katmanlı tarihinde en alta bırakılıp unutturulmak istenen, inkar edilen; kadınlık tarihinin sağlam başlangıcı olan tanrıçalık kimliğini açığa çıkarmak önemlidir. Kadın tanrıçalar çağının bir efsaneden ibaret olmadığını bilmek, özgür kadın kimliğine ve varoluşuna doğru ilerlemede önemli bir güç kaynağımızdır. Her üç tanrıça katmanının, kendi içinde büyük özgürlüğü, direnişi, trajediyi ve yaratıcı emeği barındırdığı mitolojiden, tek tanrılı dinlere ait kutsal kitaplardan okunabiliyor. Kadın kimliğinin değişik aşamalarının her biri ayrıntılı inceleme ve araştırma konusudur.

M.Ö. 2000’lerden itibaren kadını ayıplama-karalama kültürü yaygınlaşır. “Ortadoğu kültüründe kadınla ilgili bu ilk büyük değişim; **birinci büyük cinsel kırım ve devrimidir.**”²³ Bu dönemdeki kadın kimlikleri aynı zamanda birinci cinsel kırımın yarattığı izleri taşırlar. Bu süreçten sonra ataerkilliğin kaskatı egemenliği değişik erkek tanrılar sembolleştirilmesi ile kadını yaşamın ve toplumsallığın her alanından dışlayacaktır.

M.Ö. 2000’lerde... simgeleştirilmiş biçimiyle erkek egemen kültür (ana-kadının ve onun ev ekonomisinin artık zorba ve kurnaz erkek tarafından gasp edilişi) tanrılaştırılmaktadır. Adı Aryence Star, Sümerce İnanna, Hititçe Kibele, Semitikçe İştar, Hintçe Kali olan anatanrıça, giderek sönükleşirken, adı geçen erkek tanrılar

yüceltilmektedir. Kadının toplumsal zemin kata çekilişinde M.Ö. 2000’li yıllar dil ve kültür açısından da önemli bir yenilgi ve aşağılanmayı yansıtır. Uygarlığın maddi ve manevi kültüründe erkek ve kabile köleliğinden önce gelen cins olarak kadın köleliğinde, kadın gerçekten en derin zemin kat kölesi olarak yenilgili, aşağılanmış, sesi soluğu kesilmiş, lanetlenmiş, ölümcül bir statü altına alınmıştır.²⁴

Bu süreç kadın varoluşunun şekillenmesinde derin izler bırakır. Kadın arkeolojisini geliştirdikçe, bu 2000 yıllık sürecin yani üçüncü katmanın kadın kimliklerini daha ayrıntılı incelememiz bir ihtiyaç olacaktır.

b- Dördüncü Katman: Lilith

Bu olumsuz değişim sürecinin yaşanmasında tek tanrılı dinlerin anatanrıça ve etrafında gelişen toplumsallığı unutturma yönünde sistematik çabaları çok etkili olmuştur. Öyle ki o dönemlerden kalan simgeler, izler tersyüz edilmiş, çarpıtılmış ve kökten silinmek istenmiştir. Bu çaba toplumsal hafızanın tahrip edilmesidir aynı zamanda. Sonuçta insanlığa unutturulmaya çalışılan kadının tanrıçalık katına yükselecek kadar güçlü olduğu dönemlerdir. Tek tanrılı dinler sürecinin kadın tarihindeki önemi; bu süreçten sonra kadın kimliği etrafında örülen yasaklama, ayıplama ve karalama kültürünün, kadın kimliğinin başlı başına bir utanç konusu haline getirilmesinin, bir bütün kadınlık kimliğine yöneltilen tüm ideolojik-sistematik saldırıların temel kaynaklarından biri olmasından ötürüdür. Kadına dayatılan köleliği, tanrı buyruğuna bağlamasıdır. Kadına dayatılan ideolojik teslimiyette; toplumun, kadının zayıf, kötü, şeytanın arkadaşı olduğu inancının geliştirilmesinde tek tanrılı dinlerin rolü çok önemlidir.

Tanrıça dininin yıkılmasından sonra kadına dair dinsel kaynaklı önyargıların yaratılmasındaki süreçte belirgin olan iki kadın kimliği vardır. Bu kimlikler aynı zamanda 9 katmanın dördüncü ve beşinci katmanını da ifade ediyor. Bu her iki kimlik de egemen erkek

aklının yaratımıdır. Bu kimliklerden ilki Lilith'tir, dördüncü katman. Hakkında en fazla yazılan, yorum yapılan ve muamma kılınmak istenen kadın kimliklerinden biridir. İlk kez Gılgamış destanında rastlanan Lillith; gecelere, yeraltı dünyasına egemen, kötücül bir ruhtur. Sümer, Babil, Pers mitolojilerinde vampir kadın, tüm bedenlerin sonu, öten baykuş, köpek ve yılan olduğuna inanılırdı. Sümerlerde ilk dönemlerde tanrıça İnanna'nın sol eli olduğuna inanılan Lilith'in görevi erkekleri tanrıçanın tapınağına getirmektir. Daha sonraları Lilith, Sümer mitolojisinde Lamaštu'ya dönüşür. Bu kanatları olan dişi bir ifrit, korkunç bir yaratıktır. Bebekleri, yeni doğum yapmış kadınları öldürüyor, hamile kadınların bebeklerini düşürmelerine yol açıyor, erkeklerin kanını içip, etini yiyor. İnanna'nın Huluppu ağacının köküne evini yapan bir dişi canavar, ifrit Lillake olarak da geçiyor. Gılgamış gelip ona müdahale ediyor. İ.Ö. 2400'lerde Mezopotamya halkları arasında Lil adlı yıkıcı fırtına ve rüzgarların tanrıçası, Babillilerde, rüzgar ruhu ve şehvet **demonesi** olarak geçiyor.

Özellikle Yahudilik ve Hristiyanlık inancına göre ise Lilith, Adem ile eşit yaratılmış ilk kadındır. Adem ile eşit olduğunu iddia edip ona hizmet etmeyi ret ettiği için ya cennetten kovulan ya da kendi isteği ile cenneti terk eden asi dişidir. Adem'e ve tanrıya boyun eğmeyi değil şeytanla birleşmeyi, şeytan olmayı tercih eden kadındır. Adem'in isteği üzeri tanrı tarafından yeniden cennete davet edilen, gelmezse çocuklarının öldürülmesi ile tehdit edilen Lilith, dik başlılığından vazgeçmez. Tanrı çocuklarını öldürür. Lilith de intikam almak için Havva'yı ayartır. Yasak meyveden yedirtir. Bu yüzden tanrı tarafından elleri ve ayakları kesilir. Lilith'in intikamı bitmez; Adem ve Havva'nın çocuklarını yer, lohusalık halindeki kadınlara zarar verir, erkekleri cinsel açıdan baştan çıkarır, sonra parçalar.

Lilith, günümüze kadar da birçok halk kültüründe hâlâ değişik isimlerle var olan, korkulan ve değişik biçimlerde tedbir alınan kadın kimliğidir. Karşısındaki en etkili tedbir ise sembolik de olsa demir maddelerdir; özellikle iğne. Tüm bu anlatımlar Lilith'in tanrıça inancının yıkılmak istendiği aşamalarda; direnen, tanrıça kadın

kimliğinin en güçlü özellikleri olduğunu gösteriyor. Yine kadınlık kimliğini savunan, kurumlaşıp güç sahibi olan egemen erkek iktidarının tehdit ve saldırılarına boyun eğmeyen ve ataerkil sistem tarafından lanetlenip şeytanlaştırılan, korkunç bir kimliğe büründürülüp sistem dışı bırakılan kadın gerçekliğini simgelediğine işaret ediyor. Aslında Lilith, zayıf da olsa günümüzde de var olan dişil enerjinin sembol kimliğidir. Kadınlık kimliğinin asi, direngen, cinselliğinin farkında olan ve öz savunmasını geliştiren özellikleridir. Bunca korkutucu kılınmasının altındaki neden iktidara ortak edilmek de dahil, egemenlikçi erkek gücünün uzlaşma tekliflerini reddetmeyi, sistem dışı kalmayı, çocukları da dahil bedel vermeyi, ama asla özünden taviz vermemeyi göze alacak kadar ilkeli ve cesur oluşudur.

Lilith karakterini yaratıp mitoloji, din, sanat yolu ile değişik spekülasyonlarla toplum hafızasına yerleştirmek isteyen ataerkilliğin verdiği mesaj açıktır; ya yeni sistemde erkeğin altında kalıp ikinci cins, köle kalmayı tercih edersiniz, o eski zamanların anılarını kafanızdan silersiniz ya da bu sistemin şeytanı olursunuz. Günümüzde yaşananlarla benzerliği çok çarpıcıdır. 'Ya sistemdensin ya da terörist!' Bu zihniyetin kökü de Tanrı-Lilith kavgasına dayanır. Aslında sorun Tanrı ile Lilith arasındadır. Ama artık devir değişmiştir, tanrı bir kadın bir erkek; iki insan yaratıp gökyüzüne, ulaşılmaz mertebeye oturmuştur. Tanrının buyruklarına harfiyen uyacak insanları da topraktan yaratmıştır. Aslında Lilith'in isyanı bu yaratılışadır. Bunun öznesi olan Tanrı'yadır. Çünkü o tanrıça kimliğinin canlılığını koruduğu bir kadın kimliğidir. Kadın varoluşunun eril bir tanrı buyruğunda şekillendirilişini kabul edemeyecek kadar Tanrıça'dır. Zaten tek tanrılı dinlerin çıkışından önce değişik kültürlerde yıkıcı fırtına ve rüzgarların tanrıçasıdır. Ama özünde Lilith yaşanan tanrıça yenilgisine rağmen kadın kimliğinin gücünü korumak isteyen, kadın varlığını egemen erkek aklın ve sembolü tanrısının emrine vermek istemeyen, kadın direngenliğinin sembolüdür.

Tanrıça gücünün zayıflatılıp erkek tanrıların yaratıldığı ve denge- nin yaşadığı dönemlerde, egemenlikçi erkek akıl; kadın kimliğinde

çatallaşma, ikililik yaratmayı hedeflemişti. Bunun izleri ilk önce mitolojide gelişir. Tanrıça İnanna ve kız kardeşi Ereškigal, Lilith-Havva ikilisinin öncülüdür. Sümer mitolojisinde tecavüz edilip yeraltına gönderilen tanrıçaların ilki olan Ereškigal; Anatanrıça İnanna'nın kendine zıt özellikler taşıyan kız kardeşiydi. Ereškigal iyiliği, erdemi veya temizliği değil; ölümü ve acıyı yönetiyordu. Yeraltında yaşırdı, korkunçtu, kimse onu sevmez, ona tapmazdı. Bu dönemlerde Lilith, İnanna'nın sol eliyken sonrasında kutsal ağacına yerleşen kötü dişi bir cin ya da canavar olarak tanımlanır ve bir erkeğin, Gilgames'in yardımı ile kovulur. İnanna-Ereškigal, İnanna-Lilith, Lilith-Havva ikiliği ataerkil sistemin değişik dönemlerde ve çok yönlü stratejilerle kadın kimliğinin bütünlüğüne dayattığı parçalamanın simge isimleridir. Aslında kadın bedeni ve cinselliğinin kötülenmesi temelinde kadın aleyhine gerçekleştirilen cinsel kırımları ifade ediyor. Birincisi mitolojinin hakim olduğu dönemlerdi, ikincisi tek tanrılı dinlerin çıkışı ile yaşanan bu kırımların ortaya çıkardığı kadın kimlikleri oluyorlar, Lilith ve Havva, öncülleri olarak İnanna ve Ereškigal. İnanna güçlü olduğundan korku ve karalama, ağırlıklı Ereškigal üzerinden gelişiyor, daha sonra ise Lilith üzerinden.

Erkek aklın yarattığı bu kadın karakteri birçok halkın mitolojisinde değişik isimlerle var olmuş ve günümüze kadar ulaşmıştır. Peri, pirebok, Helika Gişkin, Elka Şeve, **Pesewe, Lamia, Leyla**. Türk, Altay, Tatar, Yakut ve Moğol mitolojilerinde Al Ana, Kancolusu ya da Gol, kötülük tanrıçasıdır. Kötücül ruhlar olan Albıslar kendisine bağlıdır. Al, Türk halk inancında kötülüğü, yakıcılığı, şehveti, aldatmayı, hileyi, kandırmayı ifade eden bir anlayıştır. Kökleri tarih öncesi devirlere kadar uzanır. Slavyan kültürlerinde de Ala (Hala) adıyla bağları, tarlaları mahveden yıldırımlar ve bulutlar gönderen dişi bir şeytan olarak ortaya çıkar. Al sözcüğü Kafkas, Fars, Kürt ve Rus halk kültüründe de karşımıza çıkar. Ermenicede Alk'tır, sinirli bir hayalet olarak yer alır. Anadolu halk inanışında olduğu gibi Al birçok mitolojide doğumla ilgili sorunlara sebebiyet veren bir varlık olarak tanımlanır. Çocuklar ve doğum yapmış kadınların ondan korunması için başuçlarında iğne bulunması gerekir.

Lilith'i anlatmak için çizilen birçok resimde, Lilith vücudunun bir kısmı yılan olarak gösterilir. Ya da vücuduna kocaman bir yılan sarılmışken resmedilir. Buna çok sayıdaki mitolojide birçok tanrıçanın, daha sonra da kraliçelerin simgelerinin yılan olmasını da eklersek kadın-yılan ilişkisinin farklı anlamlara sahip olduğunu düşündürecek birçok argümana ulaşırız. Bu kapsamda ele alacağımız önemli bir karakter de Şahmeran (yılanların şahı)'dır. Şahmeran Kürt kültüründe çok önemli bir semboldür. Vücudunun üst kısmı kadın alt kısmı ise yılanıdır. Tüm yılanların şahıdır. Akıllı, iyiliksever, doğaüstü yaratıkların başı, hiç yaşlanmayan bir karakterdir. Öldüğünde ruhunun kızına geçtiğine inanılır. Birçok Kürt masalında, bilge, şifacı, doğanın dengesini koruyan, merhametli sıfatları ön plandadır. Kürt halkı Şahmeran'a biçtiği anlamı her eve onun resmini asarak ifade eder. Kürtlerin Alevilik ve Êzîdilik inancında karayılan kutsaldır, bu kutsallaştırmanın da Şahmeran ile bir bağı olabilir. Şahmaran uygarlık sisteminden, ona bulaşmış insan gerçeğinden uzak yaşar. Bilgiğini ve sırlarını paylaştığı insan erkeğin ihanetine uğrayarak öldürülür. Bu Kürt mitolojik kahramanının da Lilith ile ilişki içinde, yılan-kadın ilişkisini anlamlandırma temelinde daha derinlikli analiz edilmeye ihtiyacı var.

c- Beşinci Katman: Kaburganın Hanımı

Lilith iflah olmaz kadın kimliği yani sisteme teslim olmaz gördüğünden tanrı, cennete dönme davetine olumsuz cevap veren Lilith'e karşı Adem, yalnızlık çektiği için onun kaburga kemiğinden Havva'yı yaratmıştır. Tanrı, Lilith'in isyanını sadece onu değil kadın olarak yaratılacak tüm dişileri cezalandırarak cevaplamıştır. *"Tanrıdan yaratılamayacak kadar unutulmuş"*²⁵ kadını topraktan da değil, erkeğin bedeninin bir parçasından, eğri kaburga kemiğinden yaratmıştır. Sorunlu Lilith denemesinden sonra, kadını sadece tanrıdan değil, erkekten de aşağı kılmış, ikinci sınıf insan yapmıştır ki itaatkar ve uyumlu bir dişi olsun. Egemen erkek aklının tanrı emrinin dokunulmazlığına sığınarak icat ettiği bu kadın karakteri, kadınlık tarihimizin sanıldığı gibi başlangıcı değil, beşinci katmanıdır.

Ama tanrıçalık ruhunu yaşatan Lilith yine de bir yolunu bulup hemcinsinin tanrıya isyanını gerçekleştirir. Şeytanla anlaşarak yılan kılığında yasak elmadan yedirir. Bu, Havva ve Adem'in bilgi ağacından yiyip kendilerini ve cinselliklerini bilmesine yol açar. Aslında bu anlatım da ana tanrıça kültürünün-kimliğinin tüm ideolojik ve fiziksel saldırılara rağmen eril iktidarın ona dayattığı kimliklere, yaratılış ve varoluş formlarına başkaldırdığını gösterir. Yine bulduğu her fırsatta kendi sembolleri ve değerleri (yılan ve ağaç, tanrıçalık simgesidir) ile cinselliği ve akıl gücüyle yeniden aktif olmaya çalıştığını ispatlar. Tanrıça, tanrıçalıktan bozma tanrı ve inançlara kolay yenilecek gibi görünmüyor. Bu nedenle mitolojik düşünce formunun yetersiz kaldığını fark eden egemen erkek akıl, kadın varoluşunu sıkı denetim altına alma, her yönüyle belirleme ve sömürme hakkını sağlama almak için soyutladığı tanrının buyruklarını yaratıyor. Bunun için de kadının her isyanında ortaya çıkan sonuçları kendisine temel yapıyor. Kadının aklen, ruhen yaratılıştan zayıf olduğunu, tanrının ona verdiği her iki yaratılış şansını kötüye kullandığını ve erkeği de ayarttığını kutsal anlatım olarak geliştirip zayıf-ikincil ve kötü cins anlayışını sağlam temellere oturtuyor. Artık kadınlar buna karşı çıktıklarında tanrı emrine karşı çıkmış olacaktı. Bu durum binlerce yıl hem kadının içsel direnişini tanrıya karşı gelme korkusu ile kırmıştır, hem de erkeğe bu korkuyu sürekli kılmanın sınırsız yetkilerini sunmuştur.

Bu nedenle tek tanrılı dinler süreci kadın varoluşunun analizini çok yönlü ele almamız gereken bir süreçtir. Tek tanrılı dinlerin yaratılış ve cennetten kovulma hikayelerinin hemen hemen hepsinde sistematik olarak yaratılan bir kadın düşmanlığı vardır. Bunu çok çarpıcı gösteren sayısız örnek vardır dinler tarihinde. Bunlardan biri **Aquinaslı Thomas**'ın, "Kadın yaratılanların ilki olamaz... O hatalı yaratılmış bir erkekti... Hatalı yaratılmış veya kusurlu hiçbir şey ilk önce yaratılmış olamaz. Tanrı, kadının günah işleyeceğini önceden biliyordu. Kadın, büyük bir hata ya da yanlış malzeme kullanımı sonucunda meydana gelmiştir" sözleridir. Diğer, Hristiyan Aziz Tertolyan'ın tanımıdır: "Kadın, şeytanın insan nefesine giriş kapısıdır.

Allah'ın yasalarını iptal eden Allah'ın çehresini bozan iğrenç bir mahluktur.” Yine Saint Paul, “Her erkeğin başı İsa idi, her kadının başı da erkekti. İsa'nın başı ise Tanrı'ydı. Erkek, Tanrı'nın şanı ve çehresidir. Fakat kadın erkeğin şanıdır... Mesih adına, kadın kendini köleliğin sembolü saymalıdır,” der. Hristiyan azizler, “Hz. İsa'nın annesi dışında kalan tüm kadınların cehennem azabından kurtulamayacağı”ını söylerler. İslam alimleri de Hristiyan azizlerden aşağı kalmazlar. Kadını tanımlarken: “*Kadınlar din ve akıl yönünden eksiktir,*” diyen Buhari, “*Kadın şeytan suretinde gelir gider,*” diyen Müslim Termini ve “Kadın, nefse benzer, yularını gevşek tutarsan serkeşleşir, seni ardından sürükler, sıkı tutarsan ona sahip olursun,” diyen İmam Gazali. Hindistanlı Buda ise, “Eğer kadınları dinime kabul etmeseydim Budizm çok uzun zaman temiz bir şekilde devam ederdi. Bugün artık bu dinin uzun zaman yaşayacağını zannetmiyorum. Zira bu dine kadın girmiştir,”²⁶ diyerek katılır, kadın kimliğini aşağılama yarışına. Tanrıçalık çağlarının eski gücüne sahip olmasa da hâlâ çok güçlü yaşandığı dönemlerde çıkan ilk tek tanrılı din olan Yahudilik ise, başlangıcından günümüze kadar kadın varlığının ele alınışında ve köleleştirilmesinde çok olumsuz rol oynamıştır. Tanrıça inancını yasaklamış, tanrıça inancının hakim olduğu alanları fiziksel olarak imha etmiş, kadın varlığını aşağılamayı erkeklerin dilinden “*Ezeli ilahımız, kainatın kralı beni kadın yaratmadığın için sana hamdolsun,*” diyerek sabah duasına dönüştürmüştür.

Bu aşağılamaların kendilerine dayanak yaptıkları kadın kimliği Havva'dır. Bu kimlik etrafında; kadın, insanlığın başına gelen felaketlerin sorumlusu, ilk günahı işleyerek insanlığı cennetten kovduran, yılanı inarak Tanrı'nın yasakladığı bilgi ağacından yiyen kadın olarak tanımlanır. Kutsal kitap bu öyküyü anlatırken, paralelinde tanrıça kimliklerini, sembollerini ve şehirlerini nasıl yerle bir ettiklerini de anlatır. Aslında her ikisinin iç içe anlatımı kadınlara güç kaynakları olan ve ‘kıskanç’ Yehova'nın asla tahammül etmediği kutsallıkların artık kalmadığı mesajı verilir. Tek tanrılı dinlerin ilki olan Yahudilik gerçekten de kadın varlığının en güçlü gerçekleştiren kimliği olan tanrıçalığı önemli oranda darbelemiştir. Bu ne-

denle kadın ana güç kaynağından yoksundur artık, güçsüz ve çaresizdir. Tüm suçlar ve günahlar ona yıkılabilir. Bununla kadının varlığını güçlü ortaya koyması engelleneceği gibi, hafızasında bir zamanlar tanrıçalar katında oturduğunu hatırlamasına izin verilmemiş olur. Yine kadının tanrıça çağında sahip olduğu tüm özelliklerinin yok edilmesi için; işlediği bu ‘ilk günah’ ve buna kaynak gösterilen kadın zaafı iyi bir bahane oluşturur. Artık bizzat günahtın kaynağı olan kadın varlığı cezalandırılıp denetim altına alınabilir. Tabii, kadının cinsel gücünün ve bilgeliliğinin sembolü olan yılan da! Kadın varlığı, kimliği artık bu kutsal öykünün gölgesinden kurtulamayacak, kadına attığı her adımda hatırlatılacak ve kadın; yılan ve şeytanla özdeşleştirilecekti. Bu da tanrının kadın üzerindeki laneti olarak isimlendirilecekti. Kadınların doğasına, toplumdaki yerine ve rolüne ilişkin tanrı buyruğuna dayanan kuralları oluşturan tek tanrılı dinler; geliştikleri ve belli bir dönem sonra kabul gördükleri ataerkil sınıflı toplumların kendilerinden önce kadına karşı geliştirdikleri değerleri devralacaklardı.

d- Altıncı Katman: Erkek İmalatı Tanrıçalar

Egemen erkek aklı gelişip kurumsallaştıkça tüm toplumsal ve yaşamsal özelliklerini kişiliğinde birleştiren tanrıça kimliğini birçok efsanenin, kendi yaratımı mitolojilerin yardımı ile adım adım yok etmek ister. Anatanrıçanın tüm değerleri ve özellikleri parçalanır, her bir özelliği farklı tanrıçalara dağıtılır. Artık tüm toplumsal otoriteyi kendisinde taşıyan, tanrıların annesi tanrıça kimlikleri yoktur. Bunun yaşamdaki karşılığı; artık kadın varlığı parçalanmıştır. Kadınların bütünlüklü, öz güvenli, cesur, güzel ve mücadeleci karakterlerini, diyalektik varoluşlarını taşıyan kadın kimliği yıkıma uğratılmıştır. “Kadın çağından erkek çağına geçiş, kadın aleyhine büyük kayıplara yol açmıştır.”²⁷ Kadınlar özel ev ve genelev arasında paylaşılmıştır. Toplumsal doğanın özelliklerinin, gücünün tamamı erkeğe ait kılınmış, çok azı -özellikle güçsüzlük ve zaaf olarak algılanan özellikleri- ise kadına ‘bağışlanmıştır.’ Bu

durum önce insan zihninin en eski formu olan mitolojilerde parçalı, kendi içinde savaşı ve birbirine karşı güvensizleşen tanrıça gerçeği inşa edilerek yapılmıştır.

Bunun mitolojideki ilk örneklerinden biri, İnanna-Ereškigal'dir. Dumuzi ile evlendikten sonra yeraltı tanrıçası olan kız kardeşi Ereškigal'i görmeye gider İnanna. Ereškigal, İnanna'nın yeraltı dünyasına sahip olmak istediğini düşünerek yeraltı kuralına göre onu bir cesede dönüştürür. Bunu, İnanna'yı yedi kapıdan geçirerek ve her defasında gücüne ve güzelliğine ait bir sembolü söküp alarak yapar. Diğer taraftan kardeşinin kocası Dumuzi'yi baştan çıkarsın diye, yeryüzüne bir kız gönderir. Bu arada ilginç olan İnanna'nın iyi niyetine rağmen ona kötülük yapan hep kadınlardır. İnanna'nın baş sağlığına geldiğine inanmayan, "tahtıma eğilmiş olarak gelecek" diyen ve onu açgözlülükle suçlayıp bir cesede dönüştüren Ereškigal, Ereškigal'in adına, "Yeraltının kuralı bu" diye ikna ederek İnanna'nın güçlerini söküp alan Neti, kocası Dumuzi'yi baştan çıkarmakla görevlendirilen Nintu. Ama İnanna'yı kurtaran, onun için yas tutan erkek tanrılardır, özellikle babası Enki. Sonunda İnanna kendisine ihanet eden Dimuzzi'yi kendi yerine göndererek yeraltından kurtulur. Ama bu bazı bedellerle gerçekleşir. İnanna kocasını aldatan kızı öldürtür, kız kardeşinin ihaneğine uğrar ve sonunda da kocasının yerine altı ay kalsın diye bir başka tanrıçayı, Dimuzzi'nin kız kardeşi Geştinanna'yı gönderir.

Sümer mitolojisinde kadın kimliğinin bütünlüğünü parçalayan ve bu parçaları birbirine karşıt, düşman konumlandıran bu öykü tek tanrılı dinlerde Lilith-Havva ikilemi etrafında geliştirilmek istenir. İlk yaratılan ama tanrıya isyan eden 'kötü' kadın karşısında yaratılan Havva karakteri yaratılır. Ama beklenen olmaz ve Havva hem cenneten kovulur hem de erkeği kovdurtur.

Bu öykü, Yunan mitolojisinde Demeter etrafında yaşanır. Demeter, kızı Persephone Hades tarafından kaçırılınca Olympous'u terk edecek kadar cesurdur. Ama Zeus araya girip Hades ile Demeter'in anlaşmasını sağlar. Çünkü Demeter yasa girince tüm doğa solar, ürünler kurur, yaşam durur adeta. Ama Hades kızı verme-

mede direnir. Kızını tümünden kaybetmeyi göze alamayan Demeter, onun altı ay Hades'te-yeraltında altı ay da yeryüzünde yaşamasına razı olur. Kızı yeryüzüne çıktığında bahar başlar.

Lilith-Havva, İnanna-Ereşkigal, Demeter-Persephone ikiliği egemen erkek aklın kadında bir bütün olan varoluş diyalektiğinin parçalayıp karşıtlaştırmasının değişik yer ve mekanlardaki sembol isimleridir. Ataerkil aklın, kadını kadınla vurma stratejisini nasıl uyguladığına dair başlangıç öyküleridir aynı zamanda. Kadın kadına ihanet eder, kadın kadını öldürür, kadın kadını kıskanır. Kadınlar arasında anlaşmayı sağlayan kadınla erkeğin dengede olduğu dönemlerde erkek ve kadın tanrılardır. Ama güç dengesi kadın aleyhine bozuldukça; kıskanç, birbirine zarar veren kadın tanrıçaları ya da giderek insan kadınları ayırma, uzlaştırma ya da cezalandırma görevi, erkek tanrıların ve onun yeryüzündeki temsili olarak erkeklerin eline geçer.

Özellikle Yunan mitolojisine baktığımızda tanrıça kadınlar da olsa dedikodu yapıyorlar, kıskançlığa kapılıyorlar, komplolarda yer alıyorlar. Yalan söylüyor, insanlara eziyet ediyorlar. Hoppalıkları ve aşırı merakları ile insanlığın başına bela yağıdırıyorlar. Bu tür negatif özelliklerin yanı sıra sınırlı olumlu özellikleri olan tanrıçalar da var, ama onlarla diğerleri arasında bir savaş yaşanıyor. Mitolojiyi toplumsal hafızanın en uzun süreli zihniyeti olarak düşünürsek; insan zihniyetini kadın köleliğine ve onun etrafında erkeğin ve toplumun köleliğine açma, hazırlama ve alıştırmadaki rolünü daha iyi anlamlandırırız. 9 katmanlı kadın kimliğine göre ele alırsak birbirini zayıflatıcı bu erkek imalatı kadın kimliklerini; yenilmiş ama kısmi direnen ve varlığını korumaya çalışırken erkeğe benzeşen ve giderek silikleşen tanrıça kimlikleri olarak isimlendirebiliriz. Bunlar **altıncı katmanı** oluşturur.

Bu dönemin yani tanrıçalık çağının zayıflatılarak erkeğin denetimine giren kadın kimliğinin egemen erkek aklı ile inşa edildiği süreçlerde doğan kadın tanrıçalar vardır. Bunların en belirgin örneği Zeus'un alnından yani erkeğin beyninden yaratılan **Athena**'dır. Zeus'un ilk eşi hikmet, bilgeliğin tanrıçası Metis hamile kalır. Zeus çoğun erkek olup da kendisini devirmesinden korkar. Metis'i hamile

iken yutar. Athena Zeus'un kafasında bir yumru şeklinde büyür. Oradan kalkanlı ve zırhlı bir şekilde çıkar. Bu tanrıçaya atfedilen özellikler zeka tanrıçası olmasıdır ki bu özelliğini annesinden alır. Aynı zamanda sanat, strateji, ilham ve barış tanrıçasıdır. İlerleyen süreçlerde elinde kalkanı ile bir savaş tanrıçası olacak ve Truva savaşında Akha'ları destekleyecektir. Athena özel bir kalkan taşır. Bu kalkanın üzerinde, değişik süslemelerle birlikte Medusa'nın başının resmi bulunur. Bu kalkanın önünde en güçlü ordular bile bozguna uğrar. Yani Doğu'ya karşı, batıyı! Temel özellikleri kentle ilgilidir. İsmi ondan alan Atina şehrinin baş tanrıçası ve koruyucusudur. Yunan mitolojisindeki savaş tanrısı Ares'in savaşın kaba güç yönünün yerine strateji ve zeka yönünü temsil eder. Athena'nın hiç sevdiği yoktur, evlenmemiştir. Bu nedenle Bakire Athena da denilir.

Egemen erkek aklının yarattığı bir diğer tanrıça; Zeus'un karısı, 'inek kadın', dırdırcı, fesat olan **Hera**'dır. Hera, Zeus'un hem eşi hem de ablasıdır. Baştanrıça, Evlilik Kraliçesi olarak anılır. Eski inanca göre doğum sırasında kadınların ve evliliklerin koruyucusudur. Aphrodite'den sonra en güzel ikinci tanrıça olduğunu bildiği halde kendisine aşık olan erkekleri hep reddetmiş, kendisini hep Zeus'a sunmuştur. Çok kıskanç ve kincidir. Zeus'la ilişkisi olan Maia'yı çileden çıkarır, Lamia'yı canavara çevirir, Semele'yi tuzağa düşürür, Alkmene'nin doğum yapmasını geciktirir, Leto'yu takip edip süründürür, Kallisto'yu ayıya çevirir, İo'ya at sineğini musallat eder. Paris onu en güzel tanrıça seçmediği için Troyalılara kını büyüktür.

Egemen erkek aklının yarattığı tanrıçalardan biri de **Artemis**'tir. Avcılık, doğa, ay tanrıçası, güzel, endamlı, ciddi yüzlü tanrısal bakire, saf ışık tanrıçası olarak isimlendirilen bu tanrıça, kendisine yaklaşan erkekleri av hayvanına çevirir. Bakireliğini veren kadınları da okuyla öldürür. Çünkü o bakireliğin sembolüdür. Yani cinselliğinden soyutlanmış kadın gerçeğinin en iyi kadın olacağı fikrini erkekler adına mitoloji dünyasında konuşturan sembol isimdir. Sanki yüzlerce yıl sonra Hristiyanlık düşüncesinde gelişen İsa'nın nişanlıları olan rahibelerin ya da azizelerin selefi gibidir. Onlar da cinselliği ve erkekleri tümünden yaşamlarından çıkarmışlardır, ama kendilerine yak-

laşan erkekleri av hayvanına çevirecek ya da oklarıyla kadınları öldürecek tanrıça gücünden yoksun olarak.

Bir tanrıça olmayan **Pandora** ise Yunan mitolojisinde “güzel şeytan” olarak tanımlanır. Ateşi tanrılardan çalıp insanlara veren Prometheus, Zeus’u çok kızdırır. Zeus *‘Erkek için olabilecek en şeytani ceza’* olarak bir kadın yaratır; Pandora. Prometheus daha önce kardeşini tanrılardan gelen hiçbir hediye kabul etmemesi konusunda uyardığı halde kardeşi güzel ve hoppa Pandora’nın büyüüne kapılıp onunla evlenir. Zeus, Pandora’ya içinde tüm kötülüklerin saklı olduğu bir kutu vermiştir ve onun merakını tahrik etmek için sakın açma diye uyarmıştır. Ancak meraklı bir kadın olan Pandora, merakına yenilip kutuyu açar. Böylece insanlığın tüm çilelerini, kötülüklerini, ölümü serbest bırakır ve sadece umut kalır kutuda.

Bu tanrıçaları yaratan mitolojinin; kapitalizmin merkezi batı dünyasının pozitivist bilim anlayışının ve erkek egemenliğinin düşünsel yapısının felsefi temelini atan Yunanistan’da doğmuş olması tesadüf olamaz. Yunan mitolojisinin arkasındaki siyasi güç olan erkek egemenlikçi sistem; tanrıça da olsalar kadınlara verilecek misyonun en fazla; fiziki güzellik, cinsel cazibe ve annelik olacağını söylüyor. Bu mitoloji, Havva-Adem dinsel hikayesinin insanlığın başına felaketleri getirenin meraklı, sözüne sadık olmayan ve tanrı buyruğuna karşı gelen kadın olduğu mesajını destekleyen argümanları yaratıyor. İnsanların düşüncesinde, bu özelliklerin kadının doğasında olduğu inancı oturtulmak isteniyor.

Bu katmanda sonuç olarak gördüğümüz; erkekle iktidar gücünü paylaşan ve erkekleşen kadın kimlikleridir. Yine erkeğin iktidar gücüne teslim olan ve köleleşen, erkek iktidarı tarafından hemcinsine ve özgürlükten vazgeçmeyen erkeğe, insana karşı kullanılan kadın kimlikleri ile erkeğin iktidar gücüne karşı savaşan ve özünü korumaya çalışan kadın kimlikleri arasındaki savaştır. Erkek tanrılar artık o kadar güçlenmişlerdir ki, kadın tanrıçalarla ya da onlara inanan kadın veya erkeklerle kendileri savaşmaya gerek duymazlar. Kendi beyninden ya da elinden yarattıkları varlıklarla, kadını kadınla, ya da kadını tanrıçalara ve insanın toplumsallığına inanan erkekle savaş-

tırırlar. Bu savaş etrafında kadın varlığının bütünlüğü, estetiği ve erkek doğası ile diyalektik varoluşu kaybettirilir.

e- Yedinci Katman:

Tanrıçanın Direngen Damarları-Kraliçeler

Tanrıçalık kültürü ve ana kadın toplumsal sistemi yenilse de etkisi binlerce yıl sürdü. Bu etki toplumsal yaşamda kadın kimliklerini de belirliyordu. Kadınlar içten içe anatanrıçaya ve onun değerlerine inanmayı ve fırsat bulduklarında inandıkları gibi yaşamayı terk etmiyorlardı. Ayrıca krallıklarda, kralın annesi, eşi, kızı, kız kardeşi konumundaki kadınlar devam eden çok tanrılı inancın da etkisi ile güçlü kadın kimliklerine örnek oluşturuyorlardı. Bunların tarihte en bilinen örnekleri Nefertiti,²⁸ VII. Kleopatra²⁹ Puduhepa, Semiramis, Belkis, Zenubya, Dido,³⁰ savaşçı Amazonlar³¹... Bu kraliçeler ve adını burada sayamayacağımız kadar çok kraliçe, anatanrıça inancının, kültürünün devamıdır.

Toplumsal tarih yazımında hakim olan egemen erkek bakışının sisler ardında bırakmaya çalıştığı bu güçlü kadınlar ne kadar gizlenip çarpıtılsalar da onları bulmamız için sağlam izler bırakmışlar bizlere. Bu izlerden yürüyerek kaybolanlarını ya da unutturulanlarını da bulmamız gereken bu kadın kimlikleri; 9 katmanlı kadın kimliğinde **yedinci katmana** karşılık geliyor diyebiliriz. Ataerkil tarih anlayışının bu kadınlar hakkındaki bilgileri çarpıtarak yorumladıklarını, bazı bilgileri de paylaşmadıklarını bilerek ele alacağız bu katmanın kadın kimliklerini. Ve onları okurken sistemin bilgi rejimini tersten okumayı da öğreneceğiz. Her katmandaki kadın kimliğinin kendi mekanının ve zamanının özgünlüklerini taşıdığı, hem erkek egemen kültür ve inançların hem de zamanın ellerinin bu özgünlükleri silmek için çok uğraştığı hakikatini de sürekli göz önünde bulundurarak...

Puduhepa, MÖ 13. yüzyılda yaşamış Hitit hükümdarı III. Hattuşili'nin karısı ve Hitit İmparatorluğu'nun kraliçesidir.³² Babası Kizzuvatna da, Lawanzantiya (Elbistan)'lıdır. Lawazantiya'nın IŞTAR/Sauşga³³ Puduhepa kendini Hurri Tanrıçası Hepat'ın hiz-

metkarı olarak görüyordu. Aynı zamanda kendisini ‘Arinna’nın Güneş Tanrıçası’nın sevdiği’ diye adlandırıyordu. Her iki kültürün tanrıça ve tanrılarını eşitleyen bir düzenleme yapmıştır Hitit Pantheonu’nda. Puduhepa başrahibe rolüyle bütün Hitit dünyasının dini uygulamalarını ve geleneklerini yeni bir bakışla düzenlemiştir. Hitit dünyasının baş tanrıçası, Güneş Tanrıçası Arinna, Hurilerin Güneş Tanrıçası Hepat’la eşitlenmiştir.

Puduhepa, Hitit kraliçeleri arasında politik yaşama en çok katılanlardandır. Puduhepa’nın o dönemki birçok kral ve kraliçe ile resmi yazışmaları, bulunan mektuplardan açığa çıkarılmıştır. Kendisinden önceki tavanannalarda olduğu gibi, Puduhepa’nın kraliçeliği döneminde de birçok kraliyet hediyesi veya mührü kralın adı kadar **Puduhepa**’nın adını da taşımaktaydı. Puduhepa’nın imzasında *kullandığı sıfatlardan birisi de “Yeryüzünün efendisi Arinna’nın Güneş Tanrıçası’nın gözdesi, Tanrıça’nın hizmetkari”*dir. Puduhepa, III. Hattuşili’den sonra oğlu IV. Tuthaliya’nın krallık süresi içinde de tavananna; ‘ana kraliçe’ ünvanıyla yönetmiştir. Çünkü Hitit hukukunda tavanannalığın; kral eşin ölümüyle bile kaybedilmemesi, tavanannanın ölümüne kadar devam etmesi kazanılmış bir haktır. Bu hukuk kuralı bile kendi başına, Puduhepa döneminde anatanrıça kültürünün etkisinin hâlâ çok güçlü yaşadığını gösterir.

Puduhepa’nın görevlerinden biri de mahkeme heyeti başkanlığıdır. Bazı yüksek dereceli memurları, Hitit sarayından hayvan, değerli maden ve diğer eşyaları çaldıkları için sorgulamıştır. Kendi döneminde yolsuzluklara karşı mücadele ettiği, o dönemden kalan belgelerden anlaşılmaktadır. Aynı zamanda Puduhepa yüksek bir teoloji bilgisine ve diplomasi alanında güçlü bir birikime sahipti. Yabancı ülke kral ve kraliçeleri ile mektuplaşmalarında ve anlaşmalarda kendi imzasını atardı. Hatti ve memleketi Kizzuwatna’da, Hurri din ve kültürüne ait varolan tüm yazılı tabletleri kopya ettirmiş, Hattuşa’da özel bir Kizzuwatna arşivi, kütüphanesi kurmuştur. Bu güçlü özellikleri onun iyi bir eğitim aldığı ve zengin bir kültür birikimine sahip olduğunu gösterir.

Saba Melikesi Belkis, hakkında isminden kimliğine, etnik kökenine, inancına hatta yaşayıp yaşamadığına dair çok farklı kaynaklara

dayanan birbiriyle çelişik görüşler vardır. Kimi kaynaklara göre o Lilith'tir. Kimilerine göre bir kraliçe ile vezirin kızı olan bir kraliçedir. Kimilerine göre annesi cindir ve kendisi de büyücüdür. 40 yıl hüküm sürdüğü, altı yıl bakire kaldığı ve hiç evlenmediği söyleniyor. Varlığı ve yaşamı bir esrar perdesi ardındadır ve efsanedir. Bugünkü Yemen ya da Etiyopya'da hüküm sürdüğü, siyahi olduğu, bilgece yönettiği konusunda ortaklaşılmaktadır. Kur'an ve Tevrat'ın; onun Hz. Süleyman'ı ziyaret ettiğini, ondan etkilenerek tek tanrılı dini benimsediğini, hatta Hz. İbrahim'in soyundan geldiğini iddia eder. Bu da Saba Melikesi'nin yaşadığı dönemde³⁴ geniş bir alanı ve zenginliği, gücü elinde bulunduran son derece etkili bir kadın kimliğinin sembolleştirilmiş hali olduğunu akla getirmektedir.

Tevrat, Kur'an ve Etiyopya Hristiyanlığının İncil'i Kebra Negast ondan söz etmiştir. Her ne kadar tek tanrılı dinlerin kitaplarında³⁵ ve bazı eski kaynaklarda Belkis'in Hz. Süleyman'ı ziyaret ettiği belirtilse de bunun doğru olmadığını belirten görüşler de var.

Tevrat'a göre 'Şeba Kraliçesi'dir, Süleyman'ın ününü duyup onun yanına gitmek ister. Amacı, bu bilge kralı kimi cevaplanması zor sorularla test etmektir. Melike, Süleyman ile karşılaşınca yüreğindeki bütün şeyler hakkında onunla konuşur ve tüm sorularına yanıt alır; öyle ki "Kral için kadına cevap vermediği gizli birşey kalmaz."³⁶ Saba Melikesi'nin ülkesine döndükten sonra İbrani tanrısını yasal tanrı olarak halkına kabul ettirdiği ve eski inancından kendi isteği ile vazgeçtiği belirtilir. Kur'an ise Melike'nin, Süleyman'ın tehditlerine boyun eğip Allah'ın varlığını kabul ettiğini söylemektedir.

Kebra-Negast'a göre ise, ülkesine gelen bir Yahudi tüccardan Süleyman'ın ününü duyar. Bu tüccar Makeda'yı (Belkis) ülkesine davet eder. Kraliçe, Kudüs'e gider ve bir yıl orada kalır. Süleyman, kraliçeden etkilenmiştir, ama kraliçe bekaret yeminini bozmak istemez. Süleyman bir hile ile ona yeminini bozdurur. Bir gece birlikte olurlar ve kraliçe ülkesinde döner. Bu beraberlikten bir oğlu olur. Oğlu 18 yaşına gelinceye kadar babasını bilmez. Onun Süleyman olduğunu öğrendikten sonra da annesinin ülkesinde kalmayı seçer. Etiyopya'daki kralların soyu bu çocuktan gelir.

Bu hikayelerin hepsinin titiz bir araştırmacı-incelemeçi yaklaşımı ve kadın merceği ile yeniden ele alınması gerekir. Yahudiliğin anaerkil toplumsallığın ve anatanrıçanın hakimiyetinin güçlü olduğu bir coğrafya ve dönemde geliştiğini göz önüne getirdiğimizde; böyle güçlü üstelik siyasi yetkiyi elinde bulunduran kadın karakterlerini kazanmış ve etkilemiş hatta kendi dinine geçmiş gibi ele alması ve kutsal kitaplarında böyle işlemesi anlaşılırdır. Belkis, Makeda ya da başka bir isimle olsun o kendi çağının anatanrıça kültüründen beslenen güçlü kadın kimliklerinin sembolüdür.

Kadın tarihi araştırmalarında kadın kimliklerindeki katmanlar çözümlenirken bu karakterde kendi katmanı içinde özenle incelenip anlaşılması gereken özelliklere sahiptir. Hem Tevrat ve Kur'an hem Kebra Negast hem de bu melike hakkında araştırma yapan tüm kaynaklar gözden geçirilerek onun sır perdelerini kaldırabiliriz.

Semiramis;

Bu isim İstar'ın isimlerinden biridir. Aslında mitolojilerdeki reenkarnasyon özelliği ile tanrıçaların ve tanrıların isim değiştirerek sürekli birbirine dönüşme gerçeği var. Bu anlamda Semiramis, Babil'de İstar'dan önceki tanrıçadır. Semiramis, gök kraliçesi ve kutsal anne olarak görülen bir tanrıçadır. Nimrod'un (daha sonra Marduk-Baal) eşidir. Daha sonra bu topraklarda M.ö. 8. ya da 9. yüzyılda (Heredot'a göre M.Ö. 810'da yaşadı) yaşayan bir kraliçenin aynı adla doğması anlaşılırdır. Zaten Semiramis'in doğuş efsanesinde³⁷ İstar belirleyicidir. Semiramis'in anlamının 'güvercinden gelen' olması ve İstar'ın kutsal kuşunun da güvercin olması manidardır.

Dünyanın yedi harikası içinde yer alan Babil Asma Bahçeleri'nin Asur imparatorluğunu kırk iki yıl yöneten kraliçe Semiramis tarafından yapıldığı söylenir. Diğer bir görüşe göre ise; Babil kralı, eşi Semiramis'in ülkesine olan hasretini dindirmek için yaptırmıştır. Semiramis hakkında da pek çok efsane ve anlatım vardır. Ama tüm bu anlatımların ortaklaştığı noktalar ya da sağlamlaştırdığı düşünce; onun anatanrıça inancı dönemindeki güçlü, savaşçı, güzel, kendine güvenen, toplumsal yönü önplanda bir kadın kim-

liğı olduğudur. Ülkesinin güzelliğı için savaşı, olumlu otoriter kadın yöneticiliğinin özelliklerini yaşayan, kendi toplumu tarafından tanrıçalaştırılan ve sevilen bir kadın kimliğı olduğudur. Yıkılan ama anıları hâlâ çok taze olan tanrıçaların torunu olduğu kesin! Soyuna dair yapılan göndermeler, yine ölümlü bir insan gibi ölmeyip tanrıçanın kutsal kuşu güvercine dönüşerek gökyüzüne yükselmesi, halkın onu böyle efsaneleştirmesi bu gerçeğı doğrular.

Aslında Semiramis ataerkil bakışın onu iktidar hastası gibi gösteren yorumlarının aksine; anatanrıçalık kimliğinin tüm güçlü özelliklerini kendisinde sentezlemeye çalışan ve ülkesi için savaşı kadın kahramanlığının, gerekirse kadınların nasıl savaş taktisyeni olabileceğini³⁸ ispatlayan mücadeleci kadın karakterinin öncülüdür.

Semiramis'e, erkek egemenliğinin kurulduğu ancak anatanrıça inancının da yok olmamak için direndiğı çağların, sembol kişiliğı diyebiliriz. Çevresinde iktidar hırsı geliştiğinde ve oğlu rahiplerin desteğı ile onu öldürmeye kalkıştığında iktidardan uzaklaşıp geldiğı çöllerde yani özgürlük mekanlarına, doğal toplum ortamına tekrar güvercin olup döner. Bu gerçeklik de Semiramis'in, anaerkil toplumdan vazgeçmeyen kadın ruhunun ve onun sonsuz arayışlarının simgesi olduğunu gösterir.

Zenobia;

240-274 yılları arasında yaşayan Zenobia, Suriye'de hüküm süren Palmira İmparatorluğu'nun kraliçesiydi. Palmira (Tedmor) şehrinde doğdu ve büyüdü. Mısır kraliçesi VII. Kleopatra ile aynı kraliyet ailesine mensup olduğu³⁹ söylenir. Zenobia, güzelliğı ve zeki olması ile tanınıyordu. Antik Yunanca, Aramice, Arapça ve Latince bildiğı ve tarihe ilgi duyduğu söylenir.

Eşi yaşarken onun en büyük destekçisi olan Zenobia, eşi ve oğlu Hairan'nın 267'de öldürölmesi ile birlikte yönetimi ele aldı. Tedmor'u Roma denetiminden çıkarmak için Arap kabilelerini birleştirdi. Zenobia askerlerle birlikte at sürdüğü ve kilometrelerce yürüdüğü için 'Savaşçı Kraliçe' olarak anıldı. İmparatorluğunun hakimiyet alanını kısa sürede genişletmeye başladı. Suriye, Lüb-

nan, Filistin, Mısır ve Anadolu'nun güney ve doğu bölgelerini kontrolü altına aldı. Böylece Roma İmparatorluğu'nun denetiminde olan ticaret yollarının tümünü kontrolünü ele geçirdi, Roma imparatoru Aurelian karşısında. Kimi kaynaklara göre oğlu ile birlikte Roma imparatoru Aurelian tarafından esir alınıp Roma'ya götürüldüğü ve daha sonra İtalya'nın Tibur (Tivoli) şehrinde ikamete mecbur edildiği rivayet edilir. Kimilerine göre ise Kleopatra gibi kendisini zehirlediği belirtilir.

Zenobya doğup yaşadığı Palymira'da gelişkin bir uygarlık yarattı. Öyle ki Palymira *aydınların şehri* olarak bilinirdi. Danışmanlarını filozoflardan seçiyor, Romalı düşünürlere de yer veriyordu. Hakim olduğu imparatorluğun sınırları içinde yaşayan çok sayıda Yahudi'yi ve farklı halkları hoşgörü ile yönetirdi.

Zenobia, tanrıça inancı yıkılalı yüzlerce yıl geçmiş olmasına rağmen tanrıçalık inancının takipçilerindendi. Zenobya hakkındaki ilginç bir diğer bilgi de yaşadığı dönemde büyük etki yaratan Mani'nin sempatzanı olduğudur. Bu Mani inancının farklı inançlara hoşgörü ile yaklaşması ve insanların geçmiş dinlerini terk etmeden de Maniciliği benimseyebileceğini söylemesi ile bağlantılıdır. Ama aynı zamanda Zenobya'nın hâlâ tanrıça inancından vazgeçmeyen düşünce gücü ile de bağlantılıdır. Anatanrıça inancına sadık kaldığının diğer bir ispatı da, oğullarından birine verdiği *Wabballât* yani "*Tanrıçanın armağanı*" idi. *Bu ismin Zenobia'nın kral eşi Odaenathus'un büyükbabasının ismi olması Palymira'da tanrıça inancının terk edilmediğinin işaretlerinden biri olarak değerlendirilebilir.*

f- Sekizinci Katman: Hazreti Kadın

Bundan sonraki süreçlerde kaybediş ve düşüş devam etti. Tek tanrılı dinlerdeki kadın kimlikleri bu kaybediş sürecini anlamlandırmak için önemli argümanlara sahiptir. Tek tanrılı dinlerin ilki olan Yahudilik'te Hz. İbrahim-Sara biraz daha eşit dururlar. Ancak ikilemi eşit güce yakın olsa da Musa-Mariam ikileminde Musa'nın bacası şahsında kadın biraz daha güç kaybeder. Hz. Davut ve Hz.

Süleyman'da kadın tek taraflı bir cinsel zevk nesnesi, soy sürdürme aracıdır. Herhangi bir otoritesi yoktur. Ester⁴⁰ Dalila⁴¹ gibi bazı güçlü kadınlar çıksa da iktidara alet olmaktan öte rol oynamazlar. Daha sonra gelişen ikinci tek tanrılı din Hristiyanlıkta ise; Hz. İsa-Meryem ikileminde Meryem derin bir sessizliğe gömülmüştür. Adeta kutsanmasına karşı dilsizliği garantiye alınmıştır.

Bu dönem içinde; Hz. Musa'ya karşı direnen ama yenilerek etkisizleşen Mariam, önce fahişe sonra tövbekar kadın Maria Magdelana, sürekli ağlayan çaresiz anne Meryem Ana, Hz. Muhammed'in ilk eşi Hz. Hatice, diğer eşi Ayşe, kızı Fatma örnek olarak incelenmeye değer kadın kişilikleridir. Kadın kimliğinde ikinci kültürel kırılmayı yaşatan tek tanrılı dinler süreci 9 katmanlı kadın tarihindeki kadın kimliklerinin büyük bir titizlikle irdelenmesi gereken bir süreçtir. Bu dönemdeki kadın kimlikleri çok çeşitlidir. Bu kimlikleri, dinleri olduğu gibi benimseyenler, bir yandan dahil olan ama diğer yandan çelişkilerini yaşayan, bu dinler karşısında savaşıyan, bu dinlerle geçmiş inancı arasında bir denge kurup değişik tarikatlar, inançlar içinde yer alan vb. kabaca gruplandırabiliriz. Her grubun kendi içinde özgünlükleri, kendine has duruşa sahip binlerce farklı kadın kimliği vardır. Ortadoğu'nun bu eşsiz değerleri bugüne kadar layıkıyla tanımlanamamış, tanınmamıştır.

Jineoloji kadın kimliklerinin- varoluşlarının şekillenme tarihini araştırırken, bu kaynağa ulaşmanın yol-yöntem, araçlarını yaratmayı hedeflemektedir. Çünkü bugün direnen tüm özelliklerimizin kaynağı bu zenginliktir. Bu dönemin kadın kimliklerini biraz daha somut inceleyebiliriz. Örneğin Hz. Hatice karakteri çok önemlidir. Hz. Muhammed'in doğup büyüdüğü dönemlerde Arabistan yarımadasında El Uzza, El Manat ve El Lat etrafında çok güçlü bir anatanrıça kültürünün yaşandığını düşünürsek, Hz. Hatice'nin bundan etkilenmemiş olması imkansızdır. Bir oğlunun isminin Abduzza (Uzza'nın Kulu) olması bunun somut ifadelerinden biridir. O dönem koşullarında kendi başına ticaret yapan, öz güvenli, zengin bir kadın olarak var olabilmesi kesinlikle bu kültürle bağlantılıdır. Toplumsal ve iktisadi bağımsızlığı olan biridir. Daha önce yaptığı iki evlilikten sonra

Muhammed'i eş olarak seçen kendisidir. Hz. Muhammed Hatice ölünceye kadar başka bir kadınla evlenmiyor.

Hatice, Hz. Muhammed'in peygamberliğini mümkün kılan, kendi dönemine göre tanrıça kadın kültürünü temsil eden, önemli düzeyde maddi ve manevi güce sahip olan bir karakterdir. Ancak Hatice aynı zamanda bir tüccardır. Yoksul Muhammed'le evlenerek ona sınıf atlatıp orta burjuva bir konuma getiriyor. Kureyş'in o dönemde aşiret aristokrasisi konumundaki diğer kolları ile iktidar çelişkisine giriyorlar. Muhammed'le birlikte orta ticaret sınıfının savaşını veriyor. Bunların hepsi politik iktidarla bağlantılı gelişen çelişki ve savaşlardır. Hz. Hatice, anatanrıça kültüründen aldığı güçlü özelliklerini bu savaşta kullanıyor. O yüzden Hz. Hatice'nin olumlu özellikleri kadar, iktidar temelinde değişen dolayısıyla kadın kimliğini güçsüzleştiren negatif özellikleri ile de okuyabilmemiz gerekir.

Bu dönemin önemli bir karakteri de 'İnananların Annesi' olarak bilinen Hz. Ayşe'dir. İslam tarihinin en tartışmalı karakterlerinden biridir. Son derece güçlü özellikleri vardır. Hz. Ayşe, peygambere kafa tutabilen bir kadındır. Bir çöl yolculuğu esnasında Hz. Ayşe'ye yöneltilen iddiaların asılsız olduğunu açıklayan özel bir sure gelmiştir Hz. Muhammed'e. Hz. Ayşe'nin ilahiyat, tıp ve şiir bilgisinin çok güçlü olduğu söylenir. Hz. Ayşe, özellikle Hz. Muhammed'in ölümünden sonra halifeler arasındaki iktidar savaşına karışır ve kaybedişi de böyle yaşar. Kadınlığın değerini büyük bir acıyla öğrenerek "*Yarabbi, kadın olacağıma, beni taş parçası kılsaydın,*" der. Aslında daha Musa-Mariam ilişkisinde erkeğin üstünlüğünü tanrı emri haline getiren tek tanrılı dinlerde kadına iktidarda yer olmadığı netleşmişti. Hz. Ayşe bu gerçeği kendi deneyimleri ile yaşayarak İslam dünyasındaki manevi etkisini zedelemiştir. Hz. Ayşe'nin "Kadın doğacağıma taş olarak doğsaydım" sözü sadece erkek zulmüne karşı değil, tanık olduğu, yaşadığı o dönemin siyasi oyunlarına da karşıdır. Peygamberin en sevgili eşi de olsa yaşadığı çağda ve toplumda bir kadın olmanın zorluğunu iliklerine kadar fark etmiştir. Ama son tahlilde "*Çocuk Ayşe*

yükselen feodal İslam otoritesi karşısında büyük bir şikayetçidir”⁴² tespiti-
tinde ifade edildiği gibi iktidar gerçeği karşısında ‘çocuk’ kalmış-
tır. Ama tek tanrılı dinlerin sonuncusu olan İslam’da kurumlaşan
erkek zihniyetine karşı yapabileceği bir şey kalmamıştır zaten.

Bu zihniyet karşısında kadın kimliğinin önemli özelliklerini ta-
şısa da sonuç itibarı ile etkisiz kalan kadın kimliklerinden biri de
Hz. Muhammed’in kızı, Hz. Ali’nin eşi Hz. Fatıma’dır. Hz. Fa-
tım, Hz. Ali’yle istediği zaman boşanma hakkına sahip olma şartı
ile nikahlanır. Yine Hz. Ali, Hz. Fatıma hayattayken hiçbir kadınla
evlenmemeyi taahhüt etmiştir.

İslam döneminde önemli kadın kimliklerinin geliştiği alanlardan
biri de tasavvufudur. Bunlardan biri Rabia’dır. Kendisine “Bütün er-
demler erkeklerin başına saçılmış, mürüvvet ve erlik tacı başlarına giy-
dirilmiş, keramet kemeri bellerine takılmış, hiçbir kadın peygamber
olarak gönderilmemiş, hal bu iken sen nasıl bu konularda konuşabili-
yorsun?” diyenleri, “Evet, söyledikleriniz doğru ama benlik, kendini
beğenmişlik, kendine tapma ve taptırma, ‘ben sizin en yüce Rabbini-
zim’ deme de hiçbir kadının yakasına yapışmamıştır,” diyerek yanıtla-
yan Rabia’nın derin bir felsefesi vardır. Ancak bu kadın kimliği de
İslam’ın yerleşen dogmaları ve erkek egemen karakteri karşısında sı-
nırlı etkide bulunmuştur.

İslam’ın geliştiği ve yayıldığı süreçlerde henüz göçebeliliği yaşayan
toplumlarda kadına saygınlık yönü daha güçlüdür. Ancak şehirler ege-
men erkek erkin kurumlaştığı alanlar olarak kadın kimliğine en derin
köleliği yaşatır. Bu dönemde İslamiyet’e karşı gelişen birçok isyanda
çok etkili roller üstlenen kadınlar da, genelde doğal toplum özellikle-
rinin yani anatanrıça kültürünün hakim olduğu toplumlardır. Bunun
Arabistan’da yaşanan örnekleri kadar İran’da ve Kürdistan’da yaşanan
örnekleri de güçlüdür. Bu kadın kimlikleri de anlamamız, anladığımız,
yeni varoluşumuzu örerken kesinlikle beslenmemiz gereken önemli
olgulardır. Bunların en belirgin olanı Mazdek’in katledilmesinden
sonra mücadeleyi sürdüren eşi Hürrem ve Hürremi harekette yer alan
kadınlardır. Ama ismi bilinen bilinmeyen ve resmi din alanları dışında
özellikle toplumsal hizmetler alanında, tasavvufta aktif yer almış, top-

lumda önemli izler bırakmış binlerce kadın vardır. Tek tanrılı dinlerin yarattığı ikinci cinsel kırılmaya rağmen var olmayı başaran direngen kadın kimlikleridir bunlar. Bu kimlikler **sekizinci katmanı** oluşturur.

*Tanrıça çağı, İsa'nın anası Meryem'e kadar yansısını sürdürür.*⁴³ “Babil döneminde Sümer kültüründeki tanrıça ağırlığının son kalıntıları aşıldıktan sonra; eski tanrıça, artık evinde, uysal ve iffetli bir kadındır. Tanrılarla eşit olması şurada kalsın, sesini duyuramayacak, yüzünü açamayacak haldedir. Yavaş yavaş peçeye sarınmakta, güçlü erkeğin mutlak haremi olarak tutsak alınmaktadır.”⁴⁴ Artık kadın asla tanrısalıktan bahsedemez. Evinin kadını olmak dışında bir toplumsal rol üstlenemez. Meryem Ana ile birlikte ataerkil süreçte gelişen baskın kadın kimlikleri; çaresiz kadın kimliği, fahişelik kimliği, sarayların ve haremelerin süsü, anatanrıçayı hafızasından silmeyen ve ölümüne direnen isyancı kadın kimliği, anne kadın, koruyucu kadın, peri ya da melek, baştan çıkarıcı ya da korkutucu dişi cin olarak isimlendirilen kadın kimlikleridir. “*Ana-kadın etrafında gelişen mitolojik, dinsel ve sanatsal bir bakikat çağı*”nın⁴⁵ kutsallığından lanetli bir çağa; kadın etrafında gelişen toplumsal yaşamın ahlaki ve politik dokusundan sahteliklerin çürümüş dokusuna düşmüş gibiyiz. Kadın kimliklerinin, kadın varlığının, doğasının bu lanet ve çürümüşlük içinde nasıl şekillendiğini anlamak için bu dönemlere, kadın kazıbiliminin titizlikle eğilmesi gerekir.

g- Dokuzuncu Katman: ‘Metaların kraliçesi’

İnsanlık tarihinin son üç yüz yılındaki kadın kimliklerini **dokuzuncu katman** olarak ele alabiliriz. Bu süreç insanlığın ve kadının en büyük düşmanı kapitalizmin gelişip, dünyada ve yaşamımızın her alanında hakim olduğu süreçtir. Diğer bir deyimle insanlığın başına gelen en büyük felakettir. Böyle bir felaket sürecinde kadın varoluşunun şekillenmesi nasıl bir seyir izlemiştir? Direniş yanı hep var olsa da yenilen-teslim alınan ve kişiliğine bin bir çeşit kölelik yedirilen kadınlık kimliği bu süreçte hangi kırılmalara uğramıştır?

Dokuzuncu katman son katmandır, en üstte ve en yüzeyde olan, görölmesi en kolay katmandır. Üzerinde yükseldiği sekiz katmanı

kalın hatları ile belirtmiştik. Dokuzuncu katman bu sekiz katmana dayanarak ayakta kalan bir katman, artık bunu biliyoruz. Dokuzuncu katman, “*Uygarlık tarihi aynı zamanda kadının kaybedişi ve kayboluşunun tarihidir,*”⁴⁶ gerçeğini ifade eden bir kimliktir, varoluş ya da yok oluş biçimidir. Anatanrıçalığın yıkılması ile birlikte kadın tarihinde direniş ve teslimiyet, özgürlük ve kölelik damarları iç içe atmıştır. Kadının doğal-özgürlükçü kimliği ile derinleştirilmiş köleliği günümüze kadar birlikte gelmiştir. Özgürlükçü kimlik bin bir zulüm ve hile ile yok edilmek, kesilmek istense de kadın kimliğinin uzun süre yaşanan sağlam kökleri buna izin vermemiştir. Kadın arkeolojisi, sekiz katmanlı bu ikili özelliğinin iç içeliğini göz önünde bulundurursa kadın varoluşuna, kadın varlığına tükenişin dayatıldığı dokuzuncu katmanı daha kolay çözümleyebilir. Ancak öncelikle bu dokuzuncu katmanın kadın varlığında somutta neleri getirdiğini, hangi kimlikleri kapsadığını daha detaylı anlamalıyız.

Tek tanrılı dinler eliyle geliştirilen ikinci cinsel kırılma, bu dönemde değişik kılıf ve maskelemelerle devam ettirilir. Bu döneme kadar gelen bu kırılma, bundan önceki dönemlerden başlamak üzere felsefe ve bilimle de desteklenmiştir. Ancak özellikle bu yüzyıllarda öyle bir hal almıştır ki kadın; makine gibi görülen vahşi doğanın bir parçası olarak muamele görmüştür. Doğanın ve kadının sınırlarının zorla yani işkence ile alınabileceğine inanan ‘bilimsel’ anlayış hakim olmuştur. Bu parçadan bir şeyler koparmak için ona işkence edilmesi gerektiği savunulmuştur. Bu anlayışın savunucusu Bacon’ın kendisi cadı avlarının savcısıdır. Cadı kadınların sınırlarını öğrenmek için onlara işkence eder. Kadınların yoğun bir biçimde katıldığı Heretikler; kadınlara yapılan zulmü kabul etmeyip eleştirdikleri, ilk Hristiyanlığın böyle olmadığını iddia ettikleri, ortak yaşayıp çocukları beraber büyüttükleri ve kadınlarla erkekler evlenmeyi değil birlikte yaşamayı tercih ettikleri için, iktidarlaşan Hristiyanlığın gözünde sapkınlar olarak görülüp saldırıya maruz kalmışlardır. Dikkat edileceği gibi bunlar anatanrıçanın hakim olduğu dönemdeki toplumsallığın özellikleridir. Heretikler özünde Hristiyanlığı kabullenmemiş doğal toplum öğeleridir. O dönemde Avrupa toplumlarında hâlâ yaşayan pagan topluluklardır.

“Kapitalizmin hakim sistem haline gelirken tanrıça çağının son temsilcileri olan ‘cadı kadın’ları yakarak modernitesini inşa etmesi son derece düşündürücü ve öğreticidir.”⁴⁷ Bu süreçlerde öncülüğünü Bacon, Descartes’ların yaptığı pozitif bilim kendisini tek geçerli hakikat olarak tanımlayıp mitoloji, din ve felsefeyi tümünden dışladı. Ama dinin ve felsefenin kadın doğasını aşağılayan inançlarını ve ön kabullerini devraldılar. Yeni bilim anlayışında; doğa ve kadın vahşi, sırlı ve denetim altına alınması, zorla fethedilmesi gereken dişil ruhun simgesiydi. Hepsi insan aklına boyun eğmeliydi. İnsan aklından kastedilen erkek aklıydı. Çünkü doğanın, kadının, üçüncü dünya insanların, siyahilerin aklı olamazdı. Bu dönemde kadın varlığına ilişkin o güne kadar mitolojinin, felsefenin ve önceki bilimin geliştirdiği önyargılı ve düşmanca tanımlara; ‘bilimsel’ bir kılıf giydirildi. Çağın tüm ünlüleri kadın doğası hakkında konuşuyorlardı. “Kadınlar akıl tarafından ehlilleştirilmesi gereken potansiyel bir düzensizlik kaynağıdır. Hiçbir halk hiçbir zaman aşırı şaraptan mahvolup gitmemiştir. Mahvolanlar hep kadınların kural tanımazlığından mahvolmuşlardır,” diyen (**Rousseau**), “Tabiatın insanlaşması süreci sadece erkekler için işler. Kadın tabiatını dışsallaştıramadığı için ve aile birliğini aşır kendini sivil topluma, dolayısıyla devlete taşıyamadığı için tarihin akışının dışında kalır,” diyen (**Hegel**) ve daha pek çok felsefeci, bilim adamının bu mantıkları üç yüz yıl süren ‘cadı’ avlarını meşru gören ‘bilimsel’ anlayıştı.

Anatanrıça kültürünün ideolojik ve fiziksel saldırı altında kaldığı binlerce yıl boyunca ölümü seçip de erkeğe teslim olmayı kabul etmeyen milyonlarca kadın ve çok çeşitli kadın kimlikleri vardır. Bu kadın kimliklerinden biri ‘cadılık’tır. ‘Cadı kadınlar’ özgür kimlikli kadınlardı. Kapitalizmin hakimiyetini kurmak istediği aşamada yaktığı temel toplumsal kimliklerden biriydi. Fiziksel olarak o direngen ve bilge kadınlar yakılırken, toplumsal dokunun da güçlü bir parçası yok edildi. ‘Cadı kadınlar’; anatanrıçanın ardılları, ‘son temsilcileri’ idiler. Kapitalizmin geliştirdiği bu ‘cadı’ avı ile bugünkü köleci kadın varoluşu arasındaki bağlantıyı Öcalan şöyle değerlendirmektedir:

Modernitenin birinci sac ayağı olan kapitalizmin kendisi sistem olma şansını yakaladığı zaman, tarih öncesi ve sonrasının ana toplumsallıklarını tasfiye etmekle işe başlamıştı. Öncelikle ‘cadı kadın avı’ temelinde kadın toplumsallığının ayakta durmaya çalışan güçlerini ateşte cayır cayır yakmıştı. ‘Cadı kadın avı’ sermayeden bağımsız düşünülemez. En derin köleliği yaşayan kadın üzerindeki hegemonyasını inşa etmesinde bu yakma sahneleri kapitalizmin son derece işine gelmiştir. Günümüzde kadının en düşürülmüş haliyle sistemin hizmetinde olması, kapitalist hegemonyanın çıkış aşamasında gerçekleştirilen bu yakılışlarla sıkıca bağından ötürüdür. Yakılmanın dehşetengiz travmaları, kadını Avrupa’da erkeğin sınırsız hizmetine sokmuştur.⁴⁸

Bu temelde kadın varlığı günümüz toplumlarında ağırlıkta kendisine yabancı ve düşman bir zihniyetin ele geçirip içini boşaltmaya çalıştığı doğallardır. Bu anlamda kadına ait kılınmak istenen bir varoluş hali olan dokuzuncu katmanın, kadın kimlikleri ya da duruşlarına dair bazı isimlendirmelerini belirtebiliriz. Bu isimlendirmeler: “Ev işlerinin kölesi, cinsel obje, genelleşmiş evrensel fahişe, en geliştirilmiş sermaye ve iktidar aracı, en değersiz ve en değerli meta, zürriyet üreten, soy sürdürmenin temel aracı doğurgan kadın, ücretsiz işçi, en kahırlı işlerin sahibi, en uysal köle, cinsel arzusunun süreklileştirilmiş nesnesi, reklam aracı, metaların kraliçesi, sürekli tecavüz aracı olarak erkeğin iktidarını gerçekleştiren fabrikası, erkek egemen toplumun manevi sürdürücüsü, tarihsel-toplumun sömürge ulusu, inşa edilmiş en tehlikeli kölelik biçimi, en zordaki insan; sistemin sürdürülmesinin temel taşı olan ailenin annesi; işçi ve en son tüketim aracı, sömürü ve iktidar çoğaltımında stratejik rol oynayan...”

Bu kadar tanımlamanın her biri; bugün kadına cinsiyetçilik temelinde yükselen iktidar ideolojisinin yaşattığı zulmün bir yanını anlatıyor.

Cinsiyetçilik tarihte en çok liberalizm çağında ideolojik bir öge olarak geliştirilip kullanıldı. Cinsiyetçi toplumu devralan liberalizm,

kadını sadece evde ücretsiz işçiye dönüştürmekle yetinmedi. Daha fazlasını cinsiyet objesi olarak metalaştırıp piyasaya sunmakla elde etti. Erkeklerde sadece emek metalaştırılırken, kadın bütün bedeni ve ruhuyla metalaştırıldı... Tüm kişiliğiyle metalaşma, firavun köleliğinden daha kötü köle olmak anlamına gelir. Herkesin köleliğine açılmak, bir devlet veya kişinin kölesi olmaktan kat be kat daha tehlikelidir. Modernitenin kadına kurduğu tuzak budur. Görünüşte özgürlüğe açılan kadın, en rezil istismar aracı konumuna düşmüş oluyordu. Kadın reklam malzemesi olmaktan tatalım seks, porno araçlığına kadar temel istismar aracıdır.⁴⁹

Öcalan'ın belirlemesindeki “*Modernitenin kadına kurduğu tuzak*”ın yaratılmasında birçok kesimin rolü var. Kadınlığın bir özü olmadığını söyleyen, onu fallusa ait olmayan diye tanımlayıp kadınlığı, “Erkekliğin düzenleyici, anlamlandırıcı gücünü görmek ve kabul etmekle mümkün gören”**psikanalitik** bakış açısı sorumludur. Kadın doğasının içsel olarak mazoşist olduğuna inanan, “*Kadınlar doğaları gereği köledirler ve bu değişmez bir gerçekliktir,*” dedikten sonra “*kadın nedir?*” diyerek ölen **Freud** sorumludur. Erken dönem yazarlarında “*kadın antropolojik bir kendinelik (entity- tek ve bağımsız varlık mevcudiyet, eleman) ve oldukça soyut bir ontolojik kategoridir,*” diyen ve bu “*soyut ontolojik kategori*”nin kurtuluşunu proletaryanın kurtuluşuna bağlayan **Marx** sorumludur. Kadınlık stratejisini erkekleri çekmek, memnun etmek ve evlenmek için güzellik reçetesi boyun eğmek olarak tanımlayan **19. yüzyıldaki Viktorya dönemi** sorumludur. Kadını bir meslekle kimliklendiren, kariyer sahibi olmayı birçok şeyin üzerinde gören, erkeklik stratejisini benimseyen ve eril güçlülük modeline boyun eğdiren **20. yüzyılın** tüm düşünsel ve yapısal kurumları sorumludur. Bir bütün olarak kapitalist modernite; kadının tanınmaz hale getirilen varoluşundan, kadın köleliğini metalaştırılmadık tek bir hücresi bırakılmayacak denli derinleştirilmiş bir piyasa köleliğine dönüştürülen gerçeğinden, kadına ya yapay-magazinel yaklaşımın ya da gelenekselliğin bir varoluş formu olarak dayatılmasından sorumludur. Günümüzde yaratılan kadın

kimliklerinin krizinden ve her an'da katledilişinden kapitalist modernite sorumludur. Bugün geldiğimiz aşamada kadınlar, erkek aklı ve kültürün geliştirdiği tecavüzle, saldırı ve zorla ele geçirilen, gasp edilen, erkeğin hakimiyetinde bir cinsellik kültürü içinde erkeğe tabii kılınmaya çalışılan varlıklardır.

Bunu yaratan kapitalist modernite bir yandan kadın ontolojisinin ayrılmaz bir parçası haline getirilmek istenen, binlerce yıl boyunca ölen erkeklerle birlikte eşinin ve cariyelerinin diri diri toprağa gömülmesi ya da yakılması pahasına oturtulan sadakat geleneğini kutsar. Diğer yandan bireyin özgürlüğünü cinsel özgürlük eksenli yapılandırılan propagandayı 24 saat topluma empoze eder. Dünyanın birçok yerinde hâlâ geçerli olan kadın varoluşunun anlam bulmasını ve gerçek olmasını bir erkeğe ömür boyu sadakatine bağlayan gelenekleri kıskırtır. 'Kadın erkeğin mülküdür, melik öldükten sonra malın bir değeri yoktur,' anlayışına dayanan hiçbir düşünsel ya da yapısal olgu ile ciddi bir şekilde savaştırmaz. Diğer yandan da modern-özgür kadın modelini pohpohlar. Bu durumda kadın hangisini benimserse benimsesin kaderi yakılmaktır, yanmaktır. Arada binlerce yıl da olsa her iki propagandanın dayandığı anlayış aynıdır, cinsiyetçilik ideolojisinin fabrikasından çıkmadır. Bu ideoloji kadına sadece yakılmanın ve parçalanmanın, acı çekmenin biçimini seçme özgürlüğünü tanıır, bazen onu da tanımaz. Şekillenmesine, krizlerine ve kimlerin nasıl sorumlu olduğuna dair çok fazla argümana sahip olduğumuz bu dokuzuncu katman kimlikleri; diğer sekiz katmanın da güçlü-güçsüz birçok özelliğini genetik havuzunda taşır. Çok güçsüz kılınmış olsa da bu genlerin belirleyici olduğu isyancı, direngen, toplumsallığına ve özgürlüğüne düşkün damarlar canlılığını korur.

Bu damarlar dokuzuncu katmandaki kadın kimliklerinin inşa edilmeye çalışıldığı üç yüz yıl boyunca çok güçlü attı. Bu atışın somutlaştığı binlerce isimsiz kahramanı unutmadan, bazı bilinen kimliklere değinebiliriz. Fransız devriminde kadının siyaset yapma hakkını savunan ve bunun bedelini başını giyotine vererek ödeyen Olympe de Gouges, Alman faşizmine karşı yığıtçe savaşan Roza Luxemburg,

Clara Zetkin, Rus devrimindeki öncü kadınlardan Aleksandra Kolontay, Krupskaya, İspanya'da Dolores İbarruri, Dominik Cumhuriyeti'nde Mirebal Kız Kardeşler (Kelebekler), 19. yüzyılın sonunda başlayıp 20. yüzyıl boyunca devam eden ulusal kurtuluş mücadelelerindeki devrimci kadınlar; Cezayir'de Cemile Bouhired ve Cemile Boupacha, Filistin'de Sena Heyderi, Fas'ta Delal Mağrib, Suriye'de Hamide Tahir, Kürdistan'da Bese, Zarife, Rındexan, Gülnaz Ana, Leyla Qasım, Qadem Xer, Keça Neğedeyi, Bese Anuş, Dicle Kobani, Hanım Yaverkaya, Azime Demirtaş, Sakine Kırızitaş, Binewş Agal, Gülnaz Karataş, Zeynep Erdem, Zeynep Kınacı, Sema Yüce, Sakine Cansız, Arin Mirkan, Türkiye'de Nezihe Muhittin, Fatma Aliye, Amerika'da Emma Goldman, Angela Davis, İngiltere'de Alice Paul, Luci Burns, Emily Davison, Almanya'da Ulrike Meinhof, Afganistan'da Meena Keshwar Kamal... Gerilla mücadelelerinde yer alan binlerce kadın, toplumsal cinsiyetçiliğe, militarizme-savaşa ve ekolojik yıkıma karşı mücadele eden feministler, kapitalizmin tüm şiddet içerikli dayatmalarına rağmen toprağından, kültüründen, toplumsal değerlerinden kopmayan analar... Ve burada anmamız mümkün olmayan sayısız direngen kadın kimliği.

Bugün hâlâ kadın özgürlük mücadelesini verebiliyorsak, altında bırakıldığımız binlerce yıllık enkaza rağmen en temel yaşam gücü olma iddiamızı dillendiriyorsak, kadın varoluşunun atmaktan asla vazgeçmeyen bu direngen damarları sayesinde. Bu direngen damarların varoluşumuza damgasını vurmasındandır ki hâlâ, "Kadın, yaşamın bütün yönlerini riyakarlıktan uzak, saf ve yalın haliyle görme yeteneğidir."⁵⁰ Bu direngen kadın kimlikleri, jineolojiyi ve kadın arkeolojisini geliştirmede bizi umutlu kılan temel noktalardan biridir. Bu umutla varoluşumuza yolculuğun birinci yolundan ikinci yoluna geçebiliriz. Bu, bir anlamda kadın arkeolojisiyle ulaştığımız veriler temelinde kadın bilimini, kadın varlık bilimini tanımlayıp geliştirme yoluna girmektir, yolculuğuna çıkmaktır. Jineolojinin tüm bu öğrendiklerimizi kadın varlığını oluşturmada nasıl değerlendireceğine dair düşünceler, projeler üretmek, hayal kurmak ve gerçekleştirmektir.

Entelektüel çabalar, bilgi ve bilim çalışmaları toplumsal doğanın

temel varoluş hali olan ahlaki ve politik toplum kapsamında geliştirilmelidir. Uygarlık tarihi boyunca kopulan ve gittikçe aşındırılan bu toplum gerçekliği, kapitalistin damgasını vurduğu modern çağla birlikte tamamen parçalanmış, çürümeye terk edilmiş ve yok olmanın eşiğine getirilmiştir. O halde entelektüel çaba, bilgi ve bilim çalışmaları öncelikle bu gidişatı durdurmayı amaçlamak zorundadır. Çünkü yok edilen bir şeyin bilimi olamaz. Belki hatırası olabilir, ama hatıra bilim değildir. Bilim yaşayan, var olanla ilgilidir. Bu durumdaki toplum tümüyle yok olmak istemiyorsa, kapitalistik moderniteye (tüm unsurlarıyla birlikte) direnmek zorundadır. Direniş artık varoluşla aynı düzlemde olup özdeştir...⁵¹

Öcalan'ın bu belirlemeleri işimizin ne kadar zor olduğunu gösteriyor. Kadınlar olarak varoluşu en fazla tartışmada olan, çok büyük tehditler altında kalan toplumsal kesimiz. Bu nedenle jineoloji büyük bir iddiadır. Sistemin bizi yok olmakla varoluş arasında bir çizgide getirip götüren politika ve uygulamalarına karşı çok yönlü ve sürekli bir direniş içinde yaşamak ve varlığımızın bilincini yükseltip bilimini geliştirmek çok zor ama yaşamsal bir görevdir. Bir o kadar da onurlu bir görevdir.

D-Jineoloji İle 'Xwebûn' Olmak

Jineoloji kendimize yolculuğun ikinci yolundan yani kendi adımızı kendimiz koyma yolundan ilerlerken, yapacağı ilk şey; kendisi olmaktan çıkarılmış, dağıtılmış ve karşıtına benzetilmiş kadın varoluşunu doğal kabul etmeme refleksini geliştirmektir. Bize ait kılınmaya çalışılan ve ne kadar dirensek de önemli oranda içselleştirdiğimiz kimliklerin doğal olmadığını bilmek ve buna göre bu kimliklerden kurtulup kadın varlığını geliştirmek atacağımız ilk adımlar olacaktır. Bu adımlar için ideolojik argümanlarımızı sağlam yaratmalıyız. Varoluş sorunlarımızın kaynağında kocaman bir tarihin olduğunu bilerek hareket etmeliyiz. Bu sorunların her birinin tarihsel süreç içerisinde inşa edildiğinin farkındalığını kazanmalıyız.

‘İnsan eli ile inşa edilen yine insan eli ile değiştirilebilir’ altın kuralıyla hareket edeceğiz; bu ikinci yoldan ilerlerken. İnşa edile- nin değiştirilmesine, kadına dayatılan ideolojik teslimiyeti kırmakla başlayacağız. Kadına dayatılan ideolojik teslimiyetin inşa edilmiş- liğini biliyorsak artık bunu değiştirip yıkabiliriz. Değiştirmeye ciddi bir ideolojik saldırı ve şiddet olan; yanlış isimlendirmelerimizden soyunarak ve kendi isimlerimizi koyarak başlayacağız. Yine ka- dınlık kimliği etrafında geliştirilen ayıplama, utanç duyma, yasak- lama, karalama, hiçleştirme kültürü varoluşumuza yöneltmiş uzun süreli kapsamlı bir ideolojik saldırıdır. Bu saldırının kimliği- miz üzerinde gerçekleştirdiği operasyonları algılayıp büyük bir öz güvenle varoluşumuzun öz savunmasını geliştirebiliriz. Cinselliği- miz başta olmak üzere, bedenimiz ve duygu gücümüze dayatılan aşağılamayı, metalaştırmayı ve pazarlamayı durdurmanın gücünü kazanabiliriz. Kadın bedeni ile aklını, ruhunu ve yüreğini ayırıştı- ran, parçalayan ve karşılaştıran teorileri çürütebiliriz. Erkekle ka- dını toplumsal doğanın diyalektik ikilisi olarak görmekten çok, karşılaştıran ve birbirine karşı konumlandıran düalizmi aşabiliriz.

Sağlıklı bir toplumsal varoluş, sağlıklı bir kadın varoluşundan ge- çiyor. Eğer biz kendimize yolculuğun, bu ikinci yolunda varlığımıza dair tanımlamaları doğru yapabilirsek, toplumsallığımızı da çıkış yap- tırabiliriz. Bu noktada tanrıça ananın gücünün her birimizin top- lumsal genlerinde yaşadığını bilmeliyiz. Öncelikle bu kültürün günümüzde de yaşatılmasının önemli olduğuna inanabilmeliyiz. Neo- litik dönemde toplumu doyuran, koruyan ve sürdüren yetenekleri- mize bugün de doğal olarak sahip olduğumuzu bilmeliyiz.

Üzerinde yürütülen tüm bitirme çabalarına rağmen, kadın halen en cesur, direnişçi ve onurlu yaşam örneklerini sunabilecek po- tansiyele sahiptir. Harcanan tüm çabalara rağmen, cinsiyetçi top- lum ideolojisi... kurumlaşmış değildir. Kadın eşitliği (farklılığı içinde) ve özgürlüğünün temel kıstas olduğu demokratik toplu- mun inşasında, tümü iç içe yaşayan bu zengin kültürel özellikler muazzam bir potansiyel ihtiva etmektedir.⁵²

Bu muazzam potansiyel, ancak sağlam bir öz güvenle aktifleştirilir. Çünkü kadın için en önemli güç kaynağı, her şeyden önce kendi içsel gücüdür. Bu yoksa ya da adım adım yaratılmazsa kendisine duyulan tüm güvenleri boşa çıkarır. Ana tanrıça kültürünün ve tarihsel süreç boyunca yaşamış güçlü kadın duruşlarının kaynağında sağlam bir özgüven vardır. Bu özgüvenden beslenen güçlü bir yaratıcılık vardır. Varoluşumuza yolculukta, dayanacağımız en temel güç kaynağı bu özgüven olmalıdır.

Özgüvenli ana tanrıça kültür yaratımında, kadın bedeni ve cinselliği etrafında bir kutsanma vardır. Kadınla bedeni bir bütündür, bedeninin doğurgan olması, güzelliği ve cinselliğinin, bereketin kaynağı görülüp kutsanması o dönemde yaratılan kadın kimliğinin asal değerlerindendi. Ne kadın ne erkek bedeni aşağılanmıyordu, cinsellik tabu ya da günah değildi. Sonradan gelişip tüm hakimiyeti tek yönlü ele geçirecek olan erkek egemen akıl, tam da bu noktadan kadın varlığına saldırıyı odakladı, geliştirdi. Bedeni ile bir bütün olan kadınla bedenini, bir birbirine karşıt ve düşman tanımlayıp kadın varlığına köklü bir parçalanmayı dayattı. Kadın bedensiz ve cinselliksiz kalırsa ancak günahattan uzak durabilirdi. Güzelliği başa bela bir kışkırtıcı, cinselliği erkeği önemli ve ciddi işlerinden koparacak denli ayartıcı ve tüm bedeni eksik erkek olduğu için sakat olan kadın tanrının ve onun yeryüzündeki temsili olan erkeğin denetimine alınmazsa büyük bir tehlikeydi. Kadının gücünün ve kimliğinin temel bazı özellikleri kadını vurmada kullanıldı. Ataerkil kültür gittikçe gelişen ve sistemleşen bir ayıplama kültürünü inşa etti kadın etrafında. Kadınlık özellikle bedeni ve duygusallığı nedeniyle utanç duyulacak bir varoluş olarak lanse edildi. Bunlara zamanla tek tanrılı dinlerin tanrı buyruğu da gereken kutsallığı sağlayınca bu köleleştirme, aşağılama ve her türlü sömürüye açık kılma durumu kadına sahte bir varlık biçimi olarak dayatıldı. Kendisi olmaktan çıkarılmış, her türlü işleme tabii tutulup varlık olmaktan çıkarılabilecek bir nesne, nesneleştirme; kadının alnına egemenlikçi erkek aklın yönettiği eller tarafından kader diye yazıldı. Etrafında kutsallıklar gelişen kimlik, bir yasaklama, günah, ayıplama, utanç kördüğümü haline getirildi.

Ontoloji “Var olanın özü üzerine bilim” olarak tanımlanıyor. Kadın ontolojisi geliyecekse önce bu düğümleri çözmeyi başarması gerekir. Eğer insan önce var olup sonra kendisini tanımlayıp özünü yaratıyorsa, kadın biyolojik varoluşunu-kendisini tanımlayıp özünü yaratmaya bu kördüğümlelden başlayacak. Her bir kördüğümün binlerce yıl önceki kaynağına inecek. Kadın arkeolojisi de bu kördüğümleri açmak için geliştirilecek. Kadın *‘varoluşunun varlık haline gelebilmesi için kimliğini ve özgürlüğünü kazanmış bir varlık olarak anlam ifade etmesi*⁵³ gerekir. Kadın da diğer varoluşlar gibi yaşadığı süreçte hep oluşum halindedir. Varoluşuna dair yeni bilgiler kazanması, bilinçlenmesi yeni olguları kapsayacak, varlık olmaya doğru adım adım örülecek bir süreci de başlatacaktır. Varlığının kendi olmaktan çıkarılmış, parçalanmış, aşağılanmış, ayıplanmış, sömürülen bir nesne olmadığının farkına varacaktır. Kolektif öznelliğini ve kimliğini geliştirme iddiasını, yolunu, etiğini ve yöntemini kazanacaktır. Böylece kendini ifade etme, savunma, özgürce yaşama yeteneğini geliştirecektir. Artık giderek kendisine giydirilen sahte tanımlardan soyunacak ve gerçekliği toplumsal bakımdan bir varlık olacaktır. Kadın varoluşunun kimliğini ve özgür yaşam varlığını yaratma sürecinde yine bazı zorluklarla karşılaşacaktır, ama varoluşunun bilinciyle kendini gerçekleştirmeyi, varlık haline gelmeyi ve varlığını savunmayı öğrenecektir. Kısacası varoluşunu yeni kazanacağı zihniyet dünyasına göre yeniden düzenleyerek aşacaktır. Bu yeni zihniyet dünyasını kazanmasında jineoloji önemli bir rol oynamaya adaydır.

Kadınlar ve erkekler için yeni bir zihniyet dünyası gereklidir, çünkü var olan tüm düşünce ve yapılanmaların dayandığı zihniyet, mevcut toplumsal trajedilerin temel sorumlusudur. “Mevcut sosyal bilimler kadın şahsında toplumu bir kaosu eşliğine getirdiler. Toplumsallığı başlatan üye olarak kadını tanımlamak yerine, toplumun en zayıf, en güçsüz üyesi olarak tanımlamıştır. Bu tanımlama çerçevesinde günümüz toplumlarında kadın sorun kaynağı olarak görülmüş, yoğunca tecrit altında tutulmuştur. Kadının günümüz toplumlarında yaşadığı sorunlarda sosyal bilimlerin çözüm gücü olarak rolünü oynayamaması temel sorunlardan biridir.” Öcalan’ın

bu yalın belirlemeleri, yeni bir zihniyeti geliştirecek olan jineolojinin ne olduğunu ya da ne olması gerektiğini de ifade ediyor. Toplumların yaşadığı sorunların temelinde yatan yanlış kadın tanımlarını ret edecek bir bilim! Bunların yanlışlıklarını bilimsel olarak ortaya koyacak, kadını ve toplumu hakikate götürecek yeni kadın tanımları geliştirecektir jineoloji. Yaşamın, toplumun, kadının hakikatinin birbirinden koparılamayacağını ortaya koyacaktır. Kadına bir varoluş formu olarak dayatılan derin köleliğin inşa edildiğini, bu inşanın temel süreçlerini deşifre edecektir. Aynı zamanda özgür, bağımsız ve tanrıça erdemlerini taşıyan kadın kimliğinin geliştirilme yol ve yöntemlerini, kadınların deneyimlerine dayanarak araştıracaktır. Kadın bakış açısı ile kadın varlığını, tarihini, toplumsallığını, özgürlüğünü tanımlayacaktır. Yaşamdan, toplumdan, kadından kopmadan, kadınlar ve toplumlar için, kadınlarla ve toplumla birlikte bilimsel düşünce üretecektir. Toplumsal akademiler kuracaktır. Kadın varlık bilimini de bu zeminde sağlıklı tartışacaktır. Bugüne kadar kadınlara ve kadının toplumsallığı ile ilgili temel verileri toplayacak ve analiz edecektir. Güncelin sorunlarına eğilip çözümleri araştırırken, tarihsel arka planı sürekli göz önünde bulunduracaktır.

Şimdiye kadar ele aldığımız kadın varoluş öyküsünün ortaya çıkardığı kadın tanımları, kadın kimliklerini dikkate alarak oluşturduğumuz kadın tanımına göre kadın bilimimizi geliştireceğiz. Yani kadın tanımımız ne ise bilimimizi de ona denk geliştireceğiz. Kadın tanımımızı hangi zihniyet ve algıya göre yapılandırmayacağımızı, kendimize yolculuğun birinci yolunda netleştirdik. Bir anlamda bunlar soyunacağımız adlandırmalar ve kimlikler. Hangi algılar, özellikler, değerler ve zihniyet üzerinde kadın tanımımızı, kadınlık varlığımızı geliştireceğimiz, ikinci yolumuz olacak demiştik. Bu anlamda jineoloji her iki yolculuğu da bütünlüştürecek olan bilimdir.

E-Jin'in Bilimi: Jineoloji

Jineoloji, orijinal bir kavramdır. Kürtçe 'JİN' kelimesi ile Latince bilim anlamına gelen 'LOJİ' kelimelerinin bileşiminden

türetilmiştir. Jineoloji kelimesi ile benzerliği olan ve bazen karıştırılan üç kavram var; **jinekoloji, jeneoloji ve gyn-ecology**.

JİNEKOLOJİ; kelimesi **kadın-bilimi** anlamına gelir. Yunanca gynaika (gyne) kadın, loji bilim anlamındadır. Jinekoloji kadın üreme organları ile ilgilenen bilim dalıdır. (İngilizce: gynaecology veya gynecology). Jinekoloji Türkçe karşılık olarak ‘kadın hastalıkları’ şeklinde kullanılır. Jinekolojinin karşısı Androloji yani erkek üreme organları ile ilgilenen bilim dalıdır.

JENEOLJİ: (Geneologi:gens-soy) kavram olarak soykütük anlamına gelir. Genellikle ve ilke olarak Nietzsche ile bağlantılı ele alınır. Bir olayın-olgunun kaynağının takip edilmesine işaret eder. Jeneoloji pratiğini Nietzsche, Ahlakın Soykütüğü kitabında ele alır. Nietzsche’nin oluşturduğu jeneoloji; ben kimim, içinde bulunduğum duruma nasıl geldim, mevcut durumdan hangi duruma geçebilirim soruları temelinde, insana ne olduğunu, olduğu duruma nasıl geldiğini ve gerçek kökenlerini göstermeye çalışır.

Foucault’nun jeneolojik yönteminin yegane kaynağı Nietzsche’dir. Foucault’nun geliştirdiği, bilgi/iktidar konusunu ele almaya en uygun düşen yöntem olarak tanımlanır. Foucault, jeneolojiyi esas itibariyle modern iktidar formlarının özünü ve gelişimini analiz etme yöntemi olarak kullanır. Tarihi, ‘bir tahakküm ve tabi kılma öyküsü’ olarak gören Foucault, jeneoloji projesi içinde, bireylerin modern iktidar/bilginin sonuçları olarak; nesneler ve öznelere şeklinde nasıl oluşturulduklarını veya kurulduklarını araştırır.

GYN-ECOLOGY: Radikal feminist Mary Daly tarafından 1978’de kullanılmıştır. ‘Jin-Ekoloji: Radikal Feminizmin Meta-Etiği’ ismi ile yazılmıştır. Bu kavramın Daly tarafından nasıl kullanıldığı feminist literatürde şöyle izah edilmektedir: “Daly jin/ekolojik görüşünü, iplik eğirme gibi kadınların geleneksel kültürel etkinliklerinden alınma metaforlar üzerine kurar. İplik eğirme, Daly’nin çıktığı yapıçözücü/yapıcı yolculuğun bir metaforuna dönüşür. İplik eğirme bilgisi sabit değildir; bir değişme, akışkanlık halinde devam eder, orada burada birbirine bağlı olmayan gerçeklik kısımları arasında iplikler meydana getirir, yeni ağlar kurar, geleneksel akademik tarzlarla müm-

kün olmayan yeni bağlantılar kurar. Jin/ekoloji ipliğini etrafta, geçmişte ve yerleşmiş alanlarda gerdiğine göre, içinde ‘bilginin’ muhafaza edildiği, yeniden muhafaza edildiği/saklandığı, yeniden bulunduğu/örtüldüğü sandıkları/tabutları açıyor, onun anlamı, geleneğin mezar bekçilerinden gizlenecektir.”

JİNEOLOJİ; Bilgiye ve bilgiye ulaşma yöntemlerine, bilginin kaynağına kadın bakışı ile eğilir. Toplumsal yaşamın içinde, özgür toplumsallaşma ve bireyselleşme hedefi ile bilim alanlarını oluşturur. Kadına, topluma, evrene ve yaşamın tamamına ilişkin edinilmiş bilgiyi kadın perspektifiyle yeniden yorumlar. Bu yorumları geliştirirken yukarıda benzerliğini ortaya koyduğumuz kavram, yöntem ve bilimlerden de yararlanır. Daha pek çok bilimsel disiplinden de, feminist külliyattan da, devrimci halk savaşı vermiş birçok kadının deneyimlerine dair geliştirdikleri yazılı-sözlü edebiyattan da... Düşüncede, insan zihniyetinde, bilimsel alanda parçalılığı geliştiren bilimciliği ret eder. Kadın hareketlerinin kendisini tüm kadınların merkezi ve tartışılmaz epistemolojisi ilan eden teorik dayatmalarını da kabul etmez. Aynı zamanda eklektik, dogmatik, yüzeysel, soyut teorileri ret eder. Düşünsel yapısında kadın-erkek doğalarını, toplumsal doğayı tarihsel ve güncel deneyimlerle bağını koparmadan analiz etmeyi hedefler.

Bugün kadının varoluş hali kılınmak istenen; egemen erkek aklın dayatmaları ve kadın varlığının direnci arasındaki müthiş gerilimli, krizli kadın kimliği, varoluşu yaşıyor. Jineoloji bu süreçlerin derinlikli araştırma ve incelemeleri temelinde ‘var olan bu krizli kadın varlığından özgür kadın varlığı, kimliği nasıl olunur?’un arayışlarını, tartışmalarını ve teorilerini geliştirir. Kadın varoluş sorunlarına, kadın özüne dair sorulara kadın hareketlerinin çok değişik cevapları var. ‘Sabit bir kadın doğası olamaz’dan tutalım ‘bir kadın doğası vardır’a kadar çok farklı görüşler var. Kimimiz, kadının farklı bir doğası olduğunu, kimimiz olmadığını söylüyor; kimimiz cinsiyetsizliği savunuyor. Kimi feminist akımlar kadının tarihinde anasoylu (anayerli, anaerkil) dönem olduğunu söylüyor, kimileri ise anasoylu dönemin ispatlanmadığını ve bunun romantik bir tarih anlayışı olduğunu belirtiyor. Ortada bir sorun olduğuna dair ortaklaşan feminist akımlar sorunun nedeni hakkında

da farklı yaklaşımlar sergiliyor. Kimi feminist akımlar sorunun temelini kapitalizm, kimileri ataerkillik, kimileri ise dinler olarak görüyor. Kadın akademisyenlerin, değişik geleneklerden gelen kadın hareketlerinin, sosyalist hareket içindeki kadınların ve daha pek çok farklı kesimlerden kadınların, kadın doğasına ilişkin görüşlerinin ortaklaşan yanları olsa da bu görüşler oldukça parçalı bir durumda. Bir de sistemin bize kadınlık kimliklerimizin, varoluşumuz kılınan kadın özelliklerimizin dayattığı farklı tanımlar girince işin içine bu parçalılık iyice derinleşiyor ve karmaşıklaşıyor.

Bu karmaşanın ortaya çıkardığı parçalılığın kadın varoluş serüvenine, ataerkil ideolojinin örgütlü düşünce ve yaşam gerçeği karşısında kadının ideolojik duruşuna etkilerini duyarlı ve olgun bir bakış açısıyla sorgulamalıyız. Liberalizmin ürettiği bilgi yapılanmalarına takılmadan, üzerimize yıkılan ve bir zamanlar bizim görkemli yaşamımızın, tarihimizin, ekonomi ve sanatımızın enkazı olan binlerce yıllık ağırlığın her bir katmanına inebilecek yollar keşfetmeliyiz. Bugünü, tarihi üzerinden belirlenen en temel toplumsal kesimiz. Kendi varlık sorunlarımızı bu yüzden güncelin sığılığında, yüzeyselliğinde tartışıp zihniyetimizi boğuntuya getiremeyiz. Zihin açıklığı ve duruluğu ile eğilebilmeliyiz kendi varoluş tarihimize. Kendi varlık tanımlamamızda bazı ortaklaşmalara ulaşabilmeliyiz. Bunun için mevcut varoluşumuza bir ayna tutmalıyız.

Jineoloji, içimize bir ayna tutmaktır. O aynanın yansıttığı şu yalın sorulara kulak vermektir: Kadın varlığına vurduğumda ben neyim? Neresindeyim kadınlık kimliğinin? Kadın doğasının, özgür kadın kimliğini var etme mücadelesinin hangi an'ındayım? Jineoloji benim kadınlık varoluş öykümün hangi aşamasına denk geliyor? Kadın özgürlük mücadelemizin hangi gelişim aşamasına denk geliyor? Neden şimdi kadın bilimini geliştirmeliyiz?

Varoluş ve kimlik sorunlarımızla ilgili kulak verdiğimiz bu sorulara sağlıklı ve yaşamsal karşılığı olan cevaplar üretmektir jineoloji. Kadınların geliştirmesi gereken yeni zihniyet dünyasını örmektir.

Bu yeni zihniyet dünyasını kazanmanın temel bir yöntemi olarak; varoluşumuzu örme yolculuğumuzda kadın doğasına dair pozitif oku-

maları ve biriktirmeleri çoğaltmalıyız. Bunun için kadın anatomisinden yani varlığın bedensel yönünden başlayabiliriz. Erkek aklın binlerce yıldır üzerinde düşündüğü, birçok teori ve bu teorilere dayalı katliamcı-köleleştirici operasyon geliştirdiği bedenimizin hakikatine ermeliyiz öncelikle. Beyinsel olarak sürekli aşağılanan, cinsel olarak sürekli arzulanan ve varoluşumuzu parçalamada bize karşı kullanılan bedenimizi... İktidarcı sistemlerin beden politikalarını da okuyarak varoluşumuzun bedensel gerçeğini tanımak son derece önemli. ‘Kadın anatomisinin-biyolojisinin temel özellikleri, kadın varoluşundaki yeri, kadın kimliği ve doğasını belirlemedeki etkileri nelerdir?’ sorusunun cevabı, ontolojimizin temel konularından biridir. Pozitif okumalarımızı en fazla güçlendirmemiz gereken konu da budur. Bugün bilimin birçok sahasında kadın bakış açısına sahip kadınlar da yer alıyor. Ve bilimsel araştırmalar kadın anatomisini daha kapsamlı tanımamıza yol açıyorlar. Bunun gibi avantajları değerlendirip feminist külliyatı kapsamlı inceleyerek önemli bir birikimi yaratıp sistematize edebiliriz.

Kadın bedenine ilişkin teoriler mitolojiden başlayıp bilime kadar gelen düşünsel tarihte, kadın varlığına saldırıların temel cephaneliği rolünü oynamıştır. Bedenimizin, eril aklın elinde bizi vurmasına köklü son verecek bir aşamanın tüm avantajlarına sahibiz. Bedenimizde zaten var olan pozitif enerjiyi bu alanı düşünüş tarzımıza da yansıtabilmeliyiz. Kendimizi kandırma anlamında değil. Günün yirmi dört saatinde bize empoze edilen negatif eril enerji karşısında güç biriktirmek için. Kadın doğasının tüm güçlü özelliklerini araştırarak kendimizi tanıma konusunda donanım kazanabiliriz.

Margaret Fuller kadınların özel yeteneği olarak erkeklerin sahip olmadığı ve erkek sisteminin açığa çıkmasına izin vermediği elektrikli bir doğalarının, elektrikselsel bir yoğunluklarının olduğunu belirtir. Binlerce yıl boyunca aşağılanan kadın bedeninin, kim bilir keşfedilmeyi bekleyen daha ne kadar güçlü ve dişiliğe ait farklı özellikleri var. Bu özellikler anatanrıça sistemini kurduysa, on binlerce yıllık zorlu yaşam koşullarını yenip toplumsallığı başlattıysa bugün de kadınların kurtuluşuna giden yolda temel bir güç kaynağı olabilir. Böyle düşünmeye başladığımızda, varoluşumuza yolculukta ilerliyo-

ruz demektir. Bu yolda ilerlerken; empati gücümüzü ve muazzam uyum yeteneklerimizi keşfediyoruz demektir. Yaşamın en ince ayrıntılarını, insanların gözlerindeki kederden tutalım, ortamdaki gerilim ya da ferahlık emarelerini hemen okuyup algılamamızı sağlayan sezgilerimizle ve bunun gibi daha pek çok güzel özelliğimize dayanan bilgeliklerimizle yeniden tanışıyoruzdur. Yine beynimizin “daha çok analiz ve keşfe yönelik sistematik bir yol izleyen” erkek beyninden farklı olarak, “karşısındakinin ruh halini anlayabilen ‘empatik’ bir karakteri de olduğunu” öğreniyoruz demektir. Bu fark sayesinde, bir konuya birçok farklı açıdan bakabildiğimizi fark ediyoruzdur. Binlerce yıl boyunca aşağılanmamıza kaynaklık eden içgüdülerimizin beynimizin çevreden aldığımız verileri beş duyumuzla işleme tarzı olduğunu ve östrojen hormonu düzeyimizle geliştiğini anlıyoruzdur. Aylık kanamalarımızın ‘doğayla kopmayan nazık bağı’mız olduğunun bilincini kazanıyoruzdur.

Kadın doğasına ilişkin biyoloji biliminin ortaya koyduğu birçok bulgu; kadın fiziğinin erkeği kapsamakla birlikte, erkek fiziğinin kadını kapsayamadığını ispatlar. Mitolojilerin, kutsal kitapların söylediğinin tersine, kadın erkeğin fiziğinden gelmez. Aslında insanlık on binlerce yıl bu bilinçle yaşadı. Bugün bilim yüzlerce yıl küçümsediği bu yaşayışın daha doğru bir felsefesi olduğunu ispatlayan birçok yeni gelişmeyi yaratıyor. Bilimin ulaştığı yeni veriler; kadın doğasının merkez olduğunu ve erkeğin kadından doğan ve yaşam boyunca onunla bağıni koparamayan bir varlık olduğunu gösteriyor.

Son bilimsel araştırmalara göre; X ve Y kromozomları ortak tek bir atadan gelir ve birbirleriyle uyumlu bir çift otozomdan evrimleşir. Bilim insanları, Y kromozomunu oluşturan DNA’nın önemli bir kısmının kullanılmayan DNA’dan oluştuğunu ve Y kromozomunun %95’ini oluşturan bu bölgenin X kromozomunda eşlerinin bulunduğunu belirtmektedirler. Bu da Y’nin X orijinli olduğuna bir ispat olarak kabul edilir. Genetik olarak daha zengin olduğu belirtilen X kromozomunun; renk körlüğü, kas gelişimi ve iki yüzden fazla zihinsel işlevden sorumlu olduğu da bilimsel araştırmaların ortaya koyduğu bir gerçeklik. Bu durumda X kromozomunun zihinsel iş-

levleri etkileyen genlere sahip olduğu ve zekânın anneden çocuğa geçtiği düşünölmektedir.

Bu konudaki araştırmaların ulaştığı sonuçlardan biri de; Y kromozomunun yapısal olarak X'den küçük olduğu ve X'in taşıdığı genlerden 2000 ile 3000'den daha az sayıda gen taşıdığıdır. Bir diğer sonuç ise; X kromozomunun diğer otozomlar gibi çok sayıda gen taşıdığıdı ancak Y kromozomunun 60 milyon üzerinde nükleotid içermesine karşın, diğer kromozomlara oranla gen sayısı en az olan kromozom olduğudur. Ancak Y üzerindeki bir genin çok önemli olduğu belirtilmektedir. Bu da SRY'dir. SRY geni eşey tayininde birinci derecede rol oynar. Yani Y kromozomu erkek karakteristik özelliklerinin genetik belirleyicisi olarak rol oynar da diyebiliriz. Biyolojinin ve daha pek çok bilimin kadınlara dair araştırma ve buluşlarını büyük bir duyarlılıkla takip edip kadın varlık biliminin sağlam bir temeline dönüştürmek jineolojinin görevlerindendir.

Simone de Beauvoir *“Kişi, kadın doğmaz ama kadın olur,”* der. Bu tespiti ile üç ciltlik İkinci Cins adlı kitabıyla feminist hareketin gidişatını ve şekillenmesini çok etkileyecek olan Simone de Beauvoir; dişi cins olarak doğmuş bir insanın, yıllar içinde nasıl eğitilip ‘kadın’ olduğunu anlatır. Cinsiyet rollerinin doğal değil, öğretilmiş olduğunu kanıtlayan bilgi ve deneyimlere yer verir, bu kitabında. Bu teorisıyla doğal olan ve doğumla beraber belirlenen cinsiyet (sex) ve doğduktan sonra aile ve toplumun etkisiyle şekillenen toplumsal cinsiyet (gender) kavramının doğmasına yol açar. Simone’un yaptığı bu katkı önemini hâlâ koruyor. Ancak kadınlar açısından bu tespitin farklı algılanma biçimleri de gelişti. Bizim burada bu tespit temelinde ele alacağımız kadınlığın ya da kadın olmanın pozitif yönüdür. Yani kadının doğumla belirlenen cinsiyetini kendi öz iradesi ile algılayıp, tanımlamasına dayanan, nasıl bir kadın olmak istediğine, kadınlık tarihini tüm yönleri ile bilince çıkararak karar veren kadın kimliğidir. Toplumsal cinsiyetçiliğin inşa ettiği kadın kimliklerini bilmekle birlikte ve hiçbir kadın kimliğinin toplumsallık dışında var olma şansının olmadığının farkında olarak ‘Nasıl kadın olunur?’ diye soruyoruz kendimize. Kürdistan Özgürlük Hare-

keti'nde onlarca yıldır mücadele yürüten kadınlar olarak özgür kadın olmanın çok büyük bir emekle olduğunu biliyoruz. İktidarcı, devletçi, sömürgeci ve ataerkil tüm güçlerle amansız bir mücadele vermeden kadın olmanın mümkün olamayacağını biliyoruz. Kadınlığın toplumsal bir kimlik olduğunu ve kadın olmanın da toplumsal bir gelişim süreciyle mümkün olduğunu yaşam deneyimlerimiz öğretti bize. Kadın olmak, kadında başlayacak ve kadının öncülüğünde devam edecek bir toplumsal inşa sürecidir. Kadınlık kimliği toplumsal tarihin başından itibaren böyle şekillenmiştir. Bu şekillenmeyi belirleyen kadın doğasıdır, kadının varlık özellikleridir.

Kadının kimliğindeki olumlu özellikleri sadece geçmişte kalan tarıncılık çağı ile ele almayacak jineoloji. Kadının doğasında var olduğuna inandığı pozitif ve akışkan enerjiyi ve diğer özellikleri görünür kılacak. Bu, kadına dayatılan ideolojik saldırı ve teslimiyeti kırmanın da temel yöntemlerindendir. Jineoloji, bu yöntemi geliştirirken kadın doğasına dair pozitif düşünen tüm bilgeliklerden, yaşanmışlıklardan ve üretilen teorilerden yararlanmayı bilecek. Örneğin Öcalan'ın,

Kadın doğanın en işleyen duyarlı parçasıdır... Her madde formunun enerji payı farklıdır. Zaten bu enerji farklılığı maddi formların, yapıların farklılığını belirlemektedir. Kadın maddesindeki, formundaki enerjiyle erkek maddesindeki enerji farklıdır. Kadında taşınan enerji hem daha fazladır, hem de bu enerjinin niteliği farklıdır. Bu farklılığı doğuran kadın formudur. Toplumsal doğada erkek enerjisi iktidar aygıtlarına dönüştüğünde maddi formlar, biçimler halini alır. Biçimler tüm evrende soğumuş enerji olarak tutucudur. Toplumda egemen erkek olmak, iktidar biçimciliği haline gelmektir. Bu haliyle taşıdığı enerji ağırlıklı olarak form kazanmıştır. Form haline dönüşmeyen enerji azdır ve çok az kişilikte yaşanır. Kadında ise enerji ağırlıklı olarak form haline, biçimselliğe gelmez. Enerjisi akışkan halini korur. Erkek formunda, kafesinde tutuklanmazsa, yaşam enerjisi olarak akışkanlığını sürdürür. Dondurulmamış kadındaki güzellik, şiirsellik, tını kabiliyeti (anlam potansiyeli), ağır basan bu enerji haliyle yakından bağlantılıdır.⁵⁴

diyen bilgeliginden, Rosa Luxemburg'un "*Kapitalist olmayan toplum olmadan, kapitalizm, sermaye birikimciliği, tekelciliği olmaz*," düşüncele-
rindeki engin öngörüsünden, "*Anlamlı bir yaşamın sabibi olmak istiyorum*," diyen ve arayışın fedailiğini gerçekleştiren Zeynep Kınacı'nın kararlılığından, Mary Daly'nin "*Kadın oluşumunu sağlayan sihirli madde, 'jinerji'dir, yani kadınların enerjisidir*," özgüveninden, "*Benlik, kendini beğenmişlik, kendine tapma ve taptırma, 'ben sizin en yüce Rabbinizim' deme; hiçbir kadının yakasına yapışmamıştır*," diyen Rabia Adeviye'nin kendini bilme gücünden, Margaret Fuller'in "*Kadınların sezgileri daha hızlı ve doğru olur. Genellikle normal kadınların tüm bunları sezer sezmez, bir muhakeme ile kavrayıp tasvir ettiklerini görürüz. Çok akıllı erkeklerin ortamdaki değişiklikler karşısında tamamen aptallaştıklarını ve çevrelerindeki hayat tarzını birbirine bağlayan bağları fark edemediklerini görürsünüz*," diyen bakış açısından, kadın bedenine yöneltilen en acımasız bir şiddet olan kadın sünnetini yaşayan Varis Dari'nin "*Hepimizin iyiliği için gelin kadın olmanın anlamını değiştirelim!*" çağrısından, "*Kadınlar küllerinden yeniden doğacaklar*," diyen Sema Yüce'nin umudundan...

Jineoloji, Kürdistan Kadın Özgürlük Hareketi'nin kadın ontolojisine; yaklaşık kırk yıldır ağır savaş koşullarında ve toplumsal özgürlük mücadelesinin değişik zeminlerinde biriktirdiği çok zengin ve çeşitli deneyimlerle, gözlemlerle ve açığa çıkan çok yönlü verilerle de eğilecek. Bu konuya ilişkin ataerkil, devletçi, bilimci, pozitivist ve dinci ezberlere ve soyut teorilere dayanmayan bilgi ve birikime sahip olarak araştırarak. Kadınlık tarihimizin muazzam birikimlerini kendi özgün birikim ve deneyimiyle okumaya çalışırken kendi özgün deneyimini de bu muazzam tarihi birikimle okuyup daha derinlikli anlamlandırmaya çalışacak. Özellikle kadın, varlık olarak nedir? Kadın varoluşu nasıl şekillendirilmiş? Hangi düşünüş biçimleri kadını nasıl etkilemiş? Daha pek çok sorunun cevabını mücadelenin çetin süreçlerinde ve an'larında gözlemeleme şansı olan bir harekettiz. Bu anlamda yıllarca yürüttüğümüz kişilik çözümleme yönteminin kadının kendi varlığı, kimliği ve doğası üzerinde yine erkek kimliği-varlığı ve doğası üzerinde önemli bir yoğunluk ve güçlü ve-

riler yarattığı da bir gerçek. Öcalan'ın 1987 yılından itibaren başta Kürdistan ve Ortadoğu gerçeğinde olsa da tüm kadınlara dair geliştirdiği çok önemli bir kadın çözümlemeleri külliyatı var. Bu, *"Hem erkeği hem de özellikle kadını kendi gerçek insani varoluşu ve özgürleşmesiyle tanıtmak istiyordum,"* diyen bir önderin çok büyük emeği olduğu kadar, biz kadınların da büyük bir hazinesidir. Kadınla 'Nasıl Yaşanır?'ın ve 'Kadınla nasıl yaşanmaz?'ın önemli deneyimleri var. Yaşanan bu deneyim ve çözümlemelerde kadınların mücadele içerisindeki deneyimini, dünya devrimlerinde kadınların durumunu, Kürt toplumsallığının yarattığı kadını-erkeği, kadın-erkek ilişkisini, aileyi neredeyse her bölgenin kadın-erkek tiplemesini ele almıştır. Çözümlemesini yaptığı kadınları-erkekleri halk örgütlenme çalışmalarında, orduda, köy ve şehir ortamında, basın-kültür-sanat, diplomasi, ekonomi alanlarında sınamıştır. Bu sınamalardan çıkan verileri tekrar tekrar gözden geçirmiş, sosyolojik çözümlemelerini bu temelde geliştirmiştir. Her kadının ve erkeğin temel çelişkilerini-şekillenmelerini yakalamış, bu çelişkilerini kendilerinin fark edip çözümleyebileceği alanlara konumlandırmıştır. Bu temeldeki başarı ve başarısızlığını bireysel diyaloglar kadar kolektif değerlendirmelere de tabii tutarak toplumsallaştırmıştır. Bunca deneyim ve analize dayandığı için Öcalan, "Kadın sosyolojisini dünyada benden daha iyi yapacak kimse yoktur. Kadını güçlendirmek lazım. Kadın tanrısallığını ilginç ve çekici bulmakla birlikte, yigittik istediğinin ve gerçekleştirilmesi zor bir olgu olduğunun da farkındayım. Ama daha barışçıl, güzel, duyarlı, böylelikle yaşanmaya değer bir ömrün kadın özgürlüğüne, onu mümkün kılan gücüne dayanmadan yaşanacağına inanmıyorum," der.⁵⁵ Öcalan'ı diğer birçok erkek filozoftan, devrimci liderden, sosyologdan, bilim insanından farklı kılan; yaşamıyla teorisinin birliğidir, birbirini destekler tarzda olmasıdır. Bu nedenle Kürdistan özgürlük devriminde yer alan kadınlar olarak jineolojiyi bize öneren Öcalan ile özgürlük mücadelesinde yer alan devrimci kadınların ve erkeklerin ortak emeğine dayanan bu çözümleme külliyatını ve yaşanan deneyimleri, kadın varlık bilimini ve kadın arkeolojisini geliştirirken temel kaynaklardan biri olarak ele alıyoruz.

Bu birikim ve kaynaklardan yola çıkarak jineoloji kadın ontolojisine ilişkin önemli çalışmaları gerçekleştirip kadın hareketleri ve toplumdaki tüm kadınlarla paylaşabilir. Kadının akıl, duygu, beden, his ve daha pek çok alandaki dünyasını, özelliklerini bilimsel olarak ele alıp kadın varlığının dayandığı gücün kaynaklarını ifadeye kavuşturabilir. Bilimsel araştırmaların bu konuda ortaya koyduğu verileri takip etmek ve bunları kadın bilimiyle ele alıp özgür kadın kimliğinin inşasında değerlendirmek önemlidir.

“Varoluşun doğal diyalektiğini kadında tanımlamak, egemen paradigmanın kısır ve öldürücü dualizminin aşılmasını gerektiriyor. Diyalektiğin pozitif ve kurucu niteliğinin en fazla kadın varlığında tanımlanabileceğini belirtebiliriz.”⁵⁶ Jineoloji bu anlamda kadın ve erkek doğalarının birbirinden farklı doğalar olduğunu bilerek tartışır. Biyolojik ve sosyolojik tarihimiz bunu böyle şekillendirmiştir. Bu farkları analiz etmek ve varoluşun doğal diyalektiği içinde değerlendirmek gerekir. Bu farkların hiçbirisi kadınla erkek arasında egemenliğe dayalı bir ilişkiye zemin yaratmaz. Birini diğerine üstün kılmaz. Doğanın çeşitliliğini, özgürlük potansiyeli olarak geliştirenin dişi olması; bugün de kadınların bu farklılığı özgürlük temelinde hissetmesini, tanımlamasını ve yaşamasını gerekli kılıyor. Kadınlığı da erkeliği de inşa edilmiş gerçeklikler olma boyutuyla okuyabilmeliyiz. Ama aynı zamanda toplumsallığın başlangıcında var olan ve birbirlerini bütünleyen, tamamlayan ve zenginleştiren doğalar-kimlikler olarak bilince çıkarmalıyız. Bugün yaşanan uçurum, karşılaştırma, yabancılaştırma, kadın-erkek doğaları toplumsal tarihte yaşanan kapsamlı ideolojik ve zor müdahaleleriyle gerçekleştirilmiştir. Elisabeth Badinter, Biri Ötekidir adlı kitabında bu gerçeği şöyle yorumlar:

Aristofanes’in androjinlik (hem erkek, hem dişi olma durumu) mitosu bunu çok güzel anlatır: Başlangıcında insanlık, birbiri içinde eridiği için düşünülebilecek en güzel bütünlüğü yaratan bir çiftten oluşmaktaydı. Bu bütün öyle güçlü, öyle güzeldi ki, kıskanç tanrılar ona katlanamadılar ve ortadan iki eşit parçaya böldüler. Birbirinden

ayrı düşen kadın ve erkeğin bundan böyle tek istekleri yeniden birleşmek, birbirlerinin içinde erimek oldu. Cinslere ayrılma ne ortaklık düşüncesini ne de öbürünü istemeyi, ona sevgi duymayı dışlar. Biri'nin Öteki'nden farklı özellikleri (ve hakları) olması, Biri'nin, Öteki'nin yapamadığı bir şeyi yapabiliyor olması, bir karşıtlık değil, Biri'nin Öteki'ne göre değerini etkilemeyen karşılıklı bir alışveriş olarak görülmelidir. Androjinlik mitosu insanlara, birleştikleri takdirde bütünlüğe ulaşacaklarını, Biri Öteki'nden ayrı düşerse her birinin yaralı ve yararsız kalacağını hatırlatır. Ne var ki, bu ders, cinsler arası 'simetri'nin yerine kesin bir asimetri koyan ataerkil ideoloji tarafından anlaşılamamıştır. Belki de gücünü yerleştirme kaygısı ağır bastığından, böylece kendi ölümünün de tohumlarını attığını göremeyen ataerkil ideoloji, başka türlü yapamazdı.

Badinter'in yorumladığı bu gerçeklik, birçok mitolojide farklı biçimlerde geçer. Hatta bazı kutsal kitap yorumlarında da... “Ne zamanki Adem’in isminin harfleri indirildi, kadın ve erkek, tam bir bütünlük içinde, birlikteydiler. Ta ki Tanrı ona derin bir uyku verip uyutana dek. Adem aşağıdaki tapınağın yerinde yatıyordu. Ve yüce Tanrı -o kutsal olan-; dişiye ondan ayırdı.”⁵⁷ Bu sözlere dayanarak; hermafrodit Adem-Lilith birlikteliği insanoğlunun ilk biçimidir ve Lilith, Adem’in öteki yarısıdır yorumları yapılır. Yine mitolojide de birçok kozmik bereket tanrısı hermafrodittir ya da bir yıl dişi bir yıl erkektir. Pek çok bitki tanrısı (örneğin Attis, Adonis, Dianysos) ve Ulu Tanrıçalar (Kybele gibi) çift cinsiyetlidir. Pek çok inanış, insanın ilk varoluş formunun, hermafrodit olduğunu ileri sürer. Ve daha sonraki mitolojik değişkeler ‘ilksel çiftlerden’ söz eder. Bu ilk form mükemmel insan olmanın koşulu olarak kabul ediliyor, birçok düşünüş ya da inanç biçiminde. Bu yorumlarda dikkat çeken bir yön genelde bitki tanrılarının çift cinsiyetli olmasıdır. Yani bir bedende her iki cinsiyetin var olması. Evrenin evriminde de bu böyledir. İnsan düşüncesinin ilk formu olan mitolojilerde böyle yansımasını bulması normaldir.

Bizim bu mitolojilerden ve yorumlarından çıkarmamız gereken asıl mesaj; her iki cinsin birbirinin tamamlayıcı olması gerektiğidir.

Kadınsız yaşanamayacağına (erkek olmadan da yaşam olabilir ama kölece bir yaşam olur) göre, yaşamı kurtarmak kadının kurtuluşunu zorunlu kılmaktadır...⁵⁸ Köklü bir kadın devrimi, dolayısıyla erkeğin zihniyet ve yaşam değişikliği yaşanmadan yaşamın kurtuluşu olanaksızdır. Çünkü yaşamın başat ögesi ve hatta kendisi olan kadın kurtulmadan, yaşam hep bir serap olarak yaşanacaktır. Erkeğin yaşamla ve yaşamın kadınla barışması sağlanmadıkça, mutluluk da boş bir hayal olacaktır.⁵⁹

Bunun evrenin gelişim diyalektiği gereği böyle olduğunu Öcalan'ın bu tespiti çarpıcı ortaya koymaktadır. Mitolojide geçen kıskanç tanrıların bu hermafrodit canlıyı kıskanması, ideolojik olarak bakıldığında doğrudur aslında. Kadın ve erkek birbirini tamamlayacak, bütünleşecek bir tarzla yaşarlarsa tanrısal bir güç açığa çıkarırlar. Ya da bu güç karşısında tanrılar bile kıskançlığa kapılırlar. Öcalan'ın kadın-erkek doğalarını ele alışı da bu temeldedir diyebiliriz. Bunu şu değerlendirmesinde ifade etmektedir:

Yaşamın evrendeki en harika çiftinin (bilinebildiği kadarıyla) anlamlaşma derinliğini hep derinden hissetmişim. Kadınlı önce düşünmenin, nerede, ne zaman, ne kadar bozukluk varsa tartışma ve gidermenin önemini tüm ilişkilerin önüne koyma cesareti gösterdim. Sadece güçlü, düşünen, iyi, güzel ve doğru karar verebilen, böylece beni aşarken hayran bırakabilen ve muhatabım olabilen kadın, şüphesiz felsefi arayışımın köşe taşlarındandır. Evrendeki yaşam akışının sırlarının bu kadınlı en iyi, güzel ve doğru tarafıyla anlam bulacağına hep inandım.⁶⁰

İktidarcı uygarlık tam da 'evrendeki yaşam akışını' kesmek için ve doğa da dahil tüm canlılara hakim olup sömürebilmek için kadınlı erkek arasındaki uçurumu, yabancılaşmayı binlerce yıldır sürekli derinleştirip boyutlandırdı. Yine insanla birinci doğa arasına da uçurumlar koydu. Zaten erkekle kadının birbirini tamamlayan oldukları düşüncesi aslında insanla doğanın birbiri ile bir bütün olduğu düşüncesine dayanır. Ataerkil ideolojinin kadınlı erkek, insanla doğa-

evren arasında yarattığı bu düşmanlaştırmanın, ayrı düşürmenin tarihi de, özgürlük mücadelesi yürüten kadın ve erkekler tarafından ayrı ele alınıp, özel araştırılması gereken bir konudur. Kadın varlığının oluşum tarihinde ve günümüz kadın kimliklerine gelişte çok önemli bir etken olduğu açıktır. Mitolojiler, dinler, felsefe ve bilim toplumsal cinsiyetçiliği, ataerkilliği sadece kadını aşağılayarak yaratmamıştır. Erkeği de doğal-toplumsal-özgürlükçü gerçeğinden koparmış, karakterini kaybettirecek düzeyde iktidardan pay-rüşvet vermiştir. Bu gerçeğin de ilk yansıması mitolojilerde görülür. Mitolojilerdeki insanlarla ilişki içindeki tanrı ve tanrıçalar gerçeği, Sümer mitolojisinde tanrıların insanı kendi dışkılarından yaratması ile değişime uğrar. Kendilerini gökten, ışıktan, sudan, aydan, güneşten, ateşten, havadan yaratan tanrılar; insanı dışkılarından yaratmakta bir sakınca görmüyorlar. Bu yaratım biçimi tek tanrılı dinlerde balçık-tan yaratmaya dönüşür. Ve bu yaratımda da yine bir hiyerarşi geliştirilir. Erkek balçıktan kadın erkeğin eğri kaburga kemiğinden yaratılır. Aslında bazı mitolojilerden ve tek tanrılı dinlerden başlayarak erkek ve kadın arasına yaradılıştaki fark konulur. Ve bu yaratılış farkına itiraz etmeyen erkek, tüm iktidar güçlerinin suç ortağı yapılır. Bir kere üstün cins olmayı ve bunun avantajlarını tatmıştır. Üstelik çok uzun süren anatanrıça inancından sonra. Erkek adım adım tanrıların sağlam bir işbirlikçisine dönüştürülür. Bunun karşılığını da kadın üzerinde tanrılık yaparak alır. Günümüze kadar pek değişmeden gelen bir ilişki biçimidir bu. Oysaki kadınla erkeğin dengede olduğu 2000 yıllık dönemde kadın ve erkek tanrılar hep çift anılırlar. Birbirlerini tamamlayan, kutsal evlilik yapan ve birleştiklerinde dünyaya bahar ve mutluluk getiren ikilidirler. Astarte-Baal, İştar-Dumuzi, Hepat-Hepate, Kibele-Attis, İsis-Osiris, Afrodit-Adonis karakterleri. Sonrasında bu da yerle bir olur. Yine mitolojideki Prometheus kişiliği çarpıcıdır. Hem ateşi tanrılardan çalıp insanlığa armağan ettiği için hem de tanrıların rüşvetini-hediyelerini ret ettiği için. “Tanrılar sana ne hediye verirse kabul etme” diye kardeşini uyarıyor bu konuda.

Kadın-erkek ilişkilerini özellikle kadın varoluşu açısından tanımlarken bu karakterleri esas alabiliriz. Tanrıçayı tamamlayan,

onunla bütünlük içinde topluma birçok yarar getiren tanrıları ve Prometheus'u daha ayrıntılı inceleyebiliriz. Erkekleri eğitmede, değişip dönüştürmede kadın tarihinin deneyimlerini inceleyebiliriz. Yine inşa edilen erkeklik gerçeğinin hem kadın hem erkek doğasında yarattığı tahribatları inceleyerek her iki cinsin kendi öz varoluşlarını inşa etme sürecini geliştirebiliriz. Tüm bunlar jineolojinin sorumluluk alanları ve hedefleridir.

Kadın-erkek arasında olması gereken tanrısallık anlaşılmayı gerektirmektedir. Tanrısallıktan kastımız, yirmi milyar yıllık (son bilimsel verilere göre) evrensel öykünün insanın duygusal ve analitik zekasında kendini fark eden, büyük heyecan veren anlamsallık gücüdür. Kendi farkına varan doğadır. Kadın erkekte daha fazla bu evrenselliğe yakın doğustadır. Bilimsel veriler bunu gösteriyor. Kadın evrensel ve tanrısaldır derken bu anlamı kastediyorum. Zaman zaman sanatın, siyasetin, bilimin, devrimlerin dünyasında kendini hissettiren bu anlam kadın-erkek ilişkilerine yansıdığında, ilişkinin tanrısallığından bahsedilebilir. Öyle olması gerekiyor. Dinler bunu fark etmekle beraber, erkek ağırlıklı ideolojik, toplumsal kimlikler olduğundan, kadını dışlamakla aslında iddia ettikleri tanrısallığa da büyük zarar vermişlerdir. Bizim çabamız bu tanrısallığı her iki cins arasında dengeli, demokratik, özgür ve eşitçi bir biçimde açığa çıkarmaktır.⁶¹

Öcalan'ın bu tespitleri temelinde jineolojinin görevi bu 'tanrısallığın' ne zaman, hangi yöntemlerle yıkıldığını ve yeniden nasıl oluşacağını arayışlarını, araştırma ve çabalarını geliştirmektir. Bu çabaları anlam gücüyle, bilinçli-felsefi yaklaşımla büyütüp örgütlü kılmaktır. Arapça ve Farsçada kullanılan zındık kelimesinin kökü, zen-din'den yani kadın dini üzerine olmak anlamındaki kelimeden geliyor. Kadın dini üzerine olmayı zındıklık yani sapkınlık gören ataerki sistemde kadın ve erkeğin tanrısal bütünlüğünü inşa etmek en büyük cesareti gerektiren devrimci bir görevdir. Ama her şeyden önce mükemmel ya da tamamlanmış insan olmanın gereğidir.

Bu cesareti gösteren kadın-erkeklerin kendilerini muazzam bir zihinsel güce ve yaşamsal enerjiye ulaştırmaları gerekir. Ama her şeyden önce buna yürekten inanmak ve bu uğurda tutarlı olmak gerekir. Kadın varoluşunun sağlıklı tamamlanabilmesi için bu konunun güçlü özümsemesi ve yaşamsal kılınması hayatidir.

Öcalan,

Kadın doğasında adalet, özgürlük ve eşitlik çok yaygın yaşanan olgusal gelişmelerdir. Daha doğrusu, kadın toplumsallığının özü adalete, özgürlüğe ve eşitliğe dayalıdır. Yine son derece barışçıldır. Anlamlı yaşamın ancak bu temel kavramlarla gelişebileceğinin tamamen farkındadır. Güzellik kavramında da duyarlı ve üstündür. Seçimlerinde savaşı baskıyı, eşitsizliği dayatması yine doğasına, toplumsallaştırma tarzına terstir. Bütün bu hususların anlaşılabilmesi kadının özgür hareket imkanlarına bağlıdır. Ne kadar özgür hareket ederse, o denli güzel, adil, eşit tercihler geliştirebilecektir. Dolayısıyla toplumda güzellik, adalet, eşitlik kavramlarının yaşamsallaştırılması sıkı sıkıya kadının özgürleştirilmesinden geçmektedir.⁶²

değerlendirmesiyle belirttiği gibi; kadın doğası ancak toplumsal özgürlük ortamında açığa çıkar ama toplumsal özgürlük de kadın özgürleşmesi ile gelişir. Bu diyalektik ilişki, kadın varoluş sorunlarının anlaşılmasının, tanımlanmasının ve aşılmasının kilidi konumundadır. Tıpkı anatanrıça döneminde olduğu gibi, kadın kimliği toplumsal olarak inşa edilebiliyor. Kadın kendisindeki çok güçlü özelliklerle toplumsallığını geliştiriyor. Beş bin yıllık erkek egemen sistemin kadın varoluşunu yaşamın her an'ında ve alanında bu kadar ince bir denetim, köleleştirme ve sömürme sistematğine bağlamış olması kadınla toplumsallık arasındaki bu güçlü bağdan dolayıdır. Biz kendimize yolculuğun temel karakterini, bu bağın oluşturduğunu bilerek ilerleyebilmeliyiz. Bu temelde jineolojinin kadın varoluşunu özgürlük temelinde geliştirmede esas alacağı ilkelerden biri de anatanrıçanın dağıtılan ve yok edilmek istenen güçlü özelliklerini yeniden kadın kimliğinde sentezlemektir. Kadın özgürlük mücadelesinde ısrarla ve

kararlılıkla gelişme kaydetmemiz için, tarih boyunca farklı özelliklerle gelişen kadın kimliklerinin olumlu ve güzel özelliklerini kişiliklerimizde sentezleyebiliriz. Bu anlamda tanrıçalığın tüm erdemlerini, melek ve azizelerin bu dünyanın kirine bulaşmayan saflığını, temizliğini, Afrodite'in güzelliğini ve tutkusunu kimliğinde barındıran bir kadın sentezini geliştirebiliriz. Bu senteze daha pek çok tarihsel-güçlü kadın özelliklerini katarak zenginleştirebiliriz. Bu kadın kimliğine dayatılan mülkleştirme, metalaştırma ya da katletme gerçeğine karşı mücadelede gereklidir. Kadın kimliğinin asil, asi, özgür ve çözüm gücü olduğu çağların ruhunu ve anlayışını toplumsal gerçeğimizde güncelleyebiliriz. Öcalan bu güncellemeyi tanrıça kimliği açısından şöyle tanımlamaktadır: “Tanrıça kendi evrenselliğini bilince çıkaran, demokratik güç dengesinde yerine tam oturan, özgür ve eşitliği toplumsal ilişkilerinde yürüten kadını ifade etmektedir. Bu kadın karşısında erkeğin karılaştırmaya, üzerinde egemenlik kurmaya cesaret edemeyeceği, sadece saygı ve sevgisini izhar edebileceği, kadından zoraki sevgi, saygı, hele hele cinsiyetçi ilişki beklemeyeceği açıktır.”⁶³ Kadınlik tarihi boyunca kadın varoluşundaki tüm güzel özellikleri, güçlü yönleri canlandırarak bu kadın duruşunu geliştirebiliriz. Binlerce yıllık tarihimizde bulduğumuz olumlu, güçlü ve özgürlükçü değerlerimizi derleyebiliriz.

Kaybettiğimiz haklarımızı, özelliklerimizi tek tek geçmişimizin enkazında yapacağımız kadın arkeolojisi ile yeniden keşfedip, kazanacağız. Kadınlik kimliğini birçok güçlü kadın değeri ve erdemi ile yeniden sentezleyeceğiz. Kapitalist modernitenin bize kazandırdığı güzellik anlayışı ile değil kendi istemlerimiz ve ihtiyaçlarımız temelinde biçim vereceğimiz varlığımıza. Bu temelde yaratılacak bir kadın varoluşu, var olan egemen erkek kültürünü çözer ve erkeği kadın karşısında daha saygılı ve sevgi ile yaklaşmaya götürür. Kadın varlığını tanımlamak kadar yaratmanın da toplumsal yaşamı ve doğayı şekillendireceğini bir kez daha kadınlar olarak böyle deneyimleyebiliriz. Bu birçok açıdan erozyona uğrayan toplumsal dokuyu da onaracak, iyileştirecek ve sağlıklı kılacaktır. Kadına yönelik köleleştirici kültürü böyle aşabiliriz.

Kadınlar eskiden asla erkeklere bağımlı ya da muhtaç değillerdi. Bugün dünyada milyonlarca kadın, kocasının ya da babasının izni olmadan tek başına seyahat edemiyor. Kadınlar kendi bedenleri ve sosyaliteleri, çocukları ve bir bütün yaşamları hakkında söz sahibiydiler ve iradeliydiler. Bugün kadınların çoğu bu haklarını ve irade gücünü kaybetmiştir. Erkek bedeninin doğurganlık özelliğinin olmadığı temel bir biyoloji bilgisidir. Evrenin dişil enerjisi ve onun insanda somutlaştığı kadın kimliği ise gerek bedensel gerek zihinsel olarak üretkendir. Hiçbir kadın kimliği var oluşu için erkek aklına, beynine ve bedenine muhtaç değildir. Bağımlılaştırılan, güçsüz kılınp erkekğin ve sistemin kölesi kılınan kadın varoluşunu aşp, özgür bir varlık olarak kadın olmak için Xwebûn olmayı başarmalıyız. Bu etik bir meseledir. ‘Ben benim’ diyeceğiz. Yani kendi kendimizin olacağız, yani Xwebûn! Kadına kültürel olarak dayatılan ‘mutlak mülk olacaksın’ anlayışına karşı direnmek, mücadele etmek ve bu krizli varoluş problemlerine çözüm olmak Xwebûn alabilmekten geçiyor. Bu kavramı, anlamını ve gereklerini yaşamın her anında hatırlamak ve bağımsız, özgüvenli-cesur davranış gücünü geliştirmek öncelikli atmamız gereken adımlardır.

Bu adımların süreklileşmesi için analiz edip eleştireceğimiz duruşlardan biri de erkeğe öykünen ve ona benzeşen kadındır. Bu kadın, en az egemen erkek kadar kadın doğası için bir tehdittir. Toplumsal cinsiyetçi rolü ret etme, özgür irade ve düşünce adına cinsiyetçiliği tersinden geliştiren kadın kabul edilemez. Bu bireysel özgürlük adına da savunulacak bir durum olamaz. Çünkü bir kimliğin-duruşun kadın varlığı olabilmesi için; ezen-ezilen ikilemini aşması gerekir. Çünkü bu ikilem toplumsal doğaya aykırıdır. Özgürlüğe, insan olmanın, ahlaki ve politik toplum olmanın, demokrasi ve özgürlüğün ilkelerine aykırıdır. Kadınlık sadece fiziksel bir olay olarak ele alınamaz. Bir kadının beden en dişisi ama ruhen, kültür ve düşünce yapısı olarak eril olması yabancılaşmanın zirvesidir. Kendisine yabancılaşmayı bir kimlik olarak yaşayan ve savunan kadının da toplumsallığına bir yararı dokunmaz. Bu temel anlayış üzerinden jineoloji kadının erkekleşmesini, erkeğe benzeşmesini, kadın doğasını reddetmesini ret eder.

Ataerkilliğin iktidarcı düşünce yapılarına karşı “*kadının özgürlüğü doğasal zihniyetini*”⁶⁴ geliştirerek ideolojik ve politik alanda kadın devrimleri gerçekleştirebiliriz. Sağlam geliştirdiğimiz bir varoluş, kadın kimliği temelinde *toplumsal sözleşmemizi* oluşturabiliriz. Bu sözleşme aynı zamanda nasıl bir toplum istediğimizin, toplumsal yaşamda nasıl bir ekonomi düzeni, doğayla nasıl bir ilişkilene, aile ve çocuklar konusunda ne istediğimizi, erkekle paylaşımda-ilişkide oturtmak istediğimiz ölçü ve ilkelerin çerçevesini ortaya koymaktır. Varoluşumuzu sağlam dayanaklarla geliştirdikçe toplumumuzu da güçlendireceğimiz için bu sözleşmeyi toplumsal kesimlerin tartışmasına da açabiliriz. Kadın cinayetlerini, kadın sünnetini, tecavüzü, kadınlar üzerinde yoksulluk, işsizlik, ucuz işgücü olarak somutlaşan ekonomik zulmü, aile, hukuk vb. hepsi ile ilgili mücadele vereceğimiz, irade beyan edeceğimiz bir sözleşme olabilir.

Konfederal sistemimizi, komünlerimizi, ihtiyaç olursa kadın şehir ve köylerimizi bu yaşam mekanlarında nasıl bir sistem öngördüğümüzü kolektif tartışabiliriz. Varlığımızın ilk şartı toplumsallıktır. Toplumsallık yoksa kadınlık kimlikleri ve varoluşları da yoktur. Kadın varoluşuna dair bunca arayışımız, değerlendirmemiz ancak toplumsallık içinde bir anlama sahiptir. Bu nedenle varlığımıza, kimliğimize dair her tartışmayı toplumsal yaşamla nasıl ilişkilendireceğimiz, edindiğimiz kazanımları, ulaştığımız sonuçları nasıl kolektifleştireceğimiz ve tüm bunlar temelinde nasıl bir toplumsal sistemi yapılandıracağımız; kadın varoluş sorunlarımız ve çözümleri ile bağlantılı bir konudur. Bu bilinçle ele almak ve tartışmak bizi varoluşumuza doğru çıktığımız yolculukta ilerletecek olan temel etkenlerden biri olacaktır.

Toplumsal sözleşmemizde erkeklere dair şartlar da koyabiliriz; kadınla, zengince nasıl yaşanabilir, nasıl ortaklaşılabilir, nasıl politika yapılır konularında kadınlar erkeklere ölçü belirleyebilir, ya da onların cevaplarını isteyebilir. Ayrıca kadın da nasıl bir erkek istiyor, erkekle nasıl ortak yaşayabilir, siyasette, toplumsal yaşamda, sanatta ne yapabilir? Bunlara dair çerçeve belirleyebilir. Ayrıca erkekten ‘sonsuz boşanmanın’, erkek ve kadın için iktidardan ‘sonsuz bo-

şanmanın' anlamı ve gereklerine de yer verilebilir. Bu sözleşme temelinde jineoloji; erkeğin iktidarcı duruşa göre oluşturulan kadın kimlikleri ve erkek kimlikleri ile bilimsel paradigmayla ve demokratik modernitenin düşünsel gücü ile mücadele eder. Bu kimliklerin ataerkil-devletçi aklın yaratımı olduğunu ve toplumsal doğayı tahrip ettiği gerçeğini araştırmaları ve analizleri ile güçlü değerlendirebilir. Zeus'un alnından yani beyninden yarattığı Athena olmak bir aşağılamadır kadın için. Adem'in eğri kaburga kemiğinden yaratılan Havva'nın Yunan versiyonudur. Zeus olmak da erkek için bir aşağılamadır. O da kaburga kemiğinden kadın yaratılan Adem'in versiyonudur. Bir erkek kendi kemiğinden yaratılmış bir kadınla nasıl yaşayabilir? Günümüze uyarlarsak bir erkek kendisinin kopyası, erkeğe benzemiş kadınla nasıl yaşayabilir?

Erkek egemenlikçi sistemin, mitolojiyi, dini, felsefeyi ve bilimi kullanarak toplumsal yaşamda belirleyici ve yönlendirici olan kadın kimliğini nasıl tersyüz edip; kadını erkekten olma ve ondan aşağı bir bedene sahip olmaya dayandırdığını gördük. Oysaki tüm bilimsel veriler dişil kimliğin önce geliştiğini ve erkeğin kadının bedeninden olduğunu çoktan ispatlamıştır. Buna rağmen bu peşin hükümlü erkek aklının, onun kadın konusundaki batıl inançlarının ve dogmalarının değişmemesindeki inatı tamamen ideolojik bir duruştur. İktidarını kaybetme korkusunun muhafazakarlığıdır. Jineoloji bu tutuculukla bilimsel, felsefi, sanatsal, edebi vb. birçok yolla mücadele edecektir. Egemen erkek aklın bu ideolojik tutumunu yıkmak ve kadın doğasını doğru ve adil, ahlaki kabuller üzerinden tanımlamaya zorlamak için çalışacaktır. Temel dayanakları; kadınların yaşamsal pratiklerinde ortaya koydukları kimlikleri, kadın ontolojisine dönük geliştirilen bilgi birikimi ve kadın varoluşuna dair özgürlükçü arayış olacaktır.

Özgür ve sağlıklı bir kadın varoluşuna bilerek ya da kültürel şekillenme temelinde engel olan erkek duruşları ile aktif, bilinçli ve sürekli bir mücadele esastır. Bir erkek, kadın güçlenmesinden zevk alamıyorsa, köle kadın kimliğinin devam etmesini ve kendisinin de egemen olarak kalmasını tercih ediyorsa bu, varoluşumuza yönelik

bir tehlikedir. Değişmeyen egemenlikçi zihniyetin direnişidir. Yine bir erkek söylemde özgürlükçü ama yaşamda egemense bu, özgürlük değerlerini aşındırmadır, analiz edilip tutum alınması gereken bir durumdur. Bir erkek binlerce yılın erkek kurnazlığı ile kadını aldatıp kılıktan kılığa, kişilikten kişiliğe giriyorsa bu düşüşün en dip noktasıdır. Kadınlar bu duruş karşısında tutum ve tavır, gerekirse eylem geliştirebilir. Bir erkek kadın özgürlüğüne karşı saygı ve ilgi, sevgi besliyorsa ama cahilse bunun da ne özgürlük ne estetik ne etik yönü vardır. Kapsamlı eğitim sorunudur. Ama kadın özgürlüğüne ve erkek özgürlüğüne ilgili, köle-egemenlik ikilemini aşmak isteyen ve bu konuda kendini eğitmek için çabalayan erkek; kadının yol arkadaşı olma yolundadır, ortak hareket edilebilir ve karşılıklı destek olunur. Bu örnekler çoğaltılabilir. Bu konudaki ölçü ve ilkeler de kadının toplumsal sözleşmesinde yer alabilir. Önemli olan erkeklerin yaşadığı ve bize dolaylı ya da direkt yaşattıkları sorunlarını, duruşlarını varoluş sorunlarımızdan ayrı, bağımsız ve uzak ele almamamızdır. Bu konudaki duyarlılığımız sorunların özgünlüklerine göre değişebilir, ama kararlılığımız azalmamalıdır. Ataerkil sistemin, ideolojinin şekillendirdiği erkeği aşmak zordur. Ancak, kadın bu konuda daha eğitici ve dönüştürücü olabilirse, bu zorluk aşılmaz değildir.

Bu zorluğu aşmanın temel yöntemlerinden biri de erkek doğasının, ontolojisinin araştırma ve incelemeye alınmasıdır. Bu konu öncelikle erkeklerin eğilmesi gereken, özgürlük arayışı ve özgür eşyaşam kapsamında kadınlarla paylaşması gereken bir konudur. Ancak, erkeğin özgürlük sorunu olduğunu algılamada ciddi zorlukları ve sorunları var. Bunlar da kölelik-egemenlik arasında varoluşu parçalanan ve vahşileşen bugünkü erkeklik gerçeğinin tarihinden bağımsız sorunlar değildir. Özgürlük arayışında olan her kadının en az kadın doğası, ontolojik sorunları ve gerçeği hakkında bilinçlendiği kadar erkek doğası ve ontolojisi, sorunları ve özgür erkek varoluşu üzerine de araştırması, yoğunlaşması ve değiştirip dönüştürme temelinde mücadeleci olması gerekir. Jineoloji bu konuda da hem tüm dünyada kadın ve erkeklerin bu konudaki tartışmalarına, arayış ve girişimlerine ulaşmaya, onlarla ortaklaşmaya çalışır hem de kendi deneyimini, açığa

çıkan sonuçları ve verileri onlarla paylaşır. Bu kitap kapsamında belli konular içinde değindiğimiz erkek doğası, varoluş sorunları ve özgür erkek varoluşunun oluşum ilkeleri konusu özgün ele alınmayı zorunlu bir ihtiyaç olarak dayatıyor. Jineolojinin bu konuda da çalışmaları olacaktır. Çünkü başlangıcından itibaren kadın özgürlük deneyimimiz hem özgür erkeği hem özgür kadını oluşturma sürecinin mücadelesiydi. Yine her ikisinin özgürlükçü bilinç ve eylemlilikle birbirlerini tamamlaması ve etkileşimi temelinde özgür toplumu hedefledi, hedefliyor. Bu nedenlerden ve dünyamızın egemen-vahşileşen erkek gerçekliğinin yaşamımızı tehdit eden gerçeklerden yola çıkarak jineoloji, ileri süreçlerde erkek doğasını ayrıca ele alacak; tarihsel oluşum aşamalarına, bugününe ve özgürlük temelinde oluşumuna dair bakış açısını daha güçlü paylaşacaktır.

İnşa edilmiş kadınlık kimliklerinin büyük bir çoğunluğu önce devletçi-iktidarcı sistemlerin sonra erkeğin isteklerine, ihtiyaçlarına göre oluşturulmuştur. Ataerkil sistemin doğası kadın köleliği ile beslenir. Sistem kendi varoluşunun sürekliliği için kadın köleliğini kesintisiz üretmek zorundadır. Bunun için de kültür-sanattan tutalım medya alanlarına kadar, ekonomiden siyasete kadar tüm sistem bu köleliğin beslenmesi için çalışır. Tüm tek tanrılı dinler kadın tanrıçılığının yıkımı üzerinden geliştiği için, kadın köleliğinin doğal bir kimlik hali olduğuna dair argümanları binlerce yıldır propaganda ediyorlar zaten. Toplumun başka türlü düşünmemesi ve sorgulamaması için mevcut kadın varlığının, doğasının bu olduğu inancı sürekli derinleştiriliyor. Toplum özgür düşünme ve yaşama alanlarını kazandığında bunun böyle olmadığını zaten deneyimliyor. Özellikle 20. yüzyılda gelişen gerilla mücadelelerinde yer alan, siyasette öncülük yapan, büyük bir mücadele sonucunda bilimin her alanında çalışan, toplumun tüm temel ihtiyaçlarını büyük bir emek gücü ile üreten kadınlar; bu propagandayı ve inancı köklerinden sarsmıştır. Ancak henüz işin başlangıcını ifade ediyor.

Kadınlar ve onların özgürlük mücadelesini anlayan-destekleyen erkekler; kadın kimliğinin-varlığının özgür varoluş süreci için çok yönlü ve sürekli bir mücadeleyi, eğitimi ve yeniden inşayı geliştirmek durumundalar. Kadınla-erkek doğalarının birbirine zıtlıklar ve üstünlükler

temelinde değil, birbirini tamamlayan ve toplumsal doğanın doğal di-yalektiğini yaşıatan doğalar, kimlikler olduğunu yaşıamda ortaya koya-bilmeleri gerekir. Bu her şeyden önce büyük bir etik-estetik donanım, mücadele işidir. Ataerkil kültürün çirkinleştirdiği ve kendine yabancı-laştırdığı kadın ve erkek doğaları, güzelleşmenin; özgürleşme ile bunun da büyük bir emek ve mücadele ile yaratılabileceğinin inancını oluşturu-p büyütmeleri gerekir. Bu binlerce yıl boyunca kadını ‘köle cins’, er-keği ‘egemen cins’ cenderesinde katleden egemen erkek akıldan alınacak en büyük intikam olacaktır. Bunun için toplumsal hafızada çok güçlü izleri bulunan tanrıçalık çağında kadının da erkeğin de o şiir tenli zamanların mutlu ve özgür varlıkları olduğunu, o zamanların eşit yaşıayan çocukları olduğumuzu sürekli hatırlamalıyız.

Özlemlerimizin, topluma ve her türlü ilişkiye yaklaşımda sahip olduğumuz ‘elektrikli doğamız’ın, dünyamızın gerçekleşme şansı her zamankinden çoktur, çeşitlidir ve zengindir. Bu imkanlardan birini Öcalan, “Demokratik modernite, kadın doğası ve özgürlük hareke-tini temel güçlerinden birisi olarak bilip hem geliştirilmesini, hem de ittifak yapılmasını başta gelen görevlerinden sayarak, yeniden inşa çalışmalarında değerlendirmek durumundadır,”⁶⁵ diyerek ifade edi-yor. Jineolojinin tanımlarından biri de demokratik modernitenin bi-limi olmaktır. Kadın doğası var mıdır yok mudur demeden tanıyan ve bu doğayı paradigmasının temel ittifak güçlerinden biri olarak be-lirleyen bir yaklaşım; kadın doğasının derin bilgisini, kadının gü-cüne olan muazzam inancı taşıyor. Yaşadığımız çağa dayatılan kadın katliamlarını durdurmak, kadın kimliğini özgürlük-aşk-sevgi arayışı temelinde geliştirmek, bu doğayı yaşamsal kılmakla mümkündür. Ji-neolojiyi geliştirmek, bu konuda önemli bir aşama katettirecektir.

Dipnotlar;

¹ Öcalan, Abdullah; *Bir Halkı Savunmak*; s. 147.

² Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü V*; s. 167.

³ a.g.e.; s. 64.

- ⁴ a.g.e.; s. 63.
- ⁵ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*; s. 109.
- ⁶ Öcalan, Abdullah; *Bir Halkı Savunmak*; s. 42.
- ⁷ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü IV*; s. 287.
- ⁸ a.g.e.; s. 211.
- ⁹ Öcalan, Abdullah; *Sümer Rahip Devletinden Halk Cumhuriyetine Doğru I*; s. 227.
- ¹⁰ Öcalan, Abdullah; *Bir Halkı Savunmak*; s. 80.
- ¹¹ Armstrong, Karen; *Tanrının Tarihi*.
- ¹² Öcalan, Abdullah; *Bir Halkı Savunmak*; s. 491.
- ¹³ a.g.e.; s. 80.
- ¹⁴ a.g.e.
- ¹⁵ Öcalan, Abdullah; *Sümer Rahip Devletinden Halk Cumhuriyetine Doğru II*; s. 202.
- ¹⁶ Öcalan, Abdullah; *Sümer Rahip Devletinden Halk Cumhuriyetine Doğru I*; s. 179.
- ¹⁷ Berktaş, Fatmagül; *Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın*.
- ¹⁸ Bugün halen Amed, Bingöl, Elazığ yöresinde kullanılan Dimilkîde Homa yaratan, tanrı anlamında kullanılır.
- ¹⁹ Stone, Merlin; *Tanrılar Kadıncık*; s. 66.
- ²⁰ a.g.e.
- ²¹ Öcalan, Abdullah; *Sümer Rahip Devletinden Halk Cumhuriyetine Doğru II* s. 45, 68.
- ²² Stone, Merlin; *Tanrılar Kadıncık*; s. 57.
- ²³ Öcalan, Abdullah; *Bir Halkı Savunmak*; s. 226.
- ²⁴ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü II*; s. 122.
- ²⁵ Öcalan, Abdullah; *Bir Halkı Savunmak*; s. 216.
- ²⁶ *Edyanu'l Hind* 72.
- ²⁷ Öcalan, Abdullah; *Sümer Rahip Devletinden Halk Cumhuriyetine Doğru I*; s. 371.
- ²⁸ Nefertiti: MÖ 14. yüzyılda yaşamış Mısır kraliçesi. Eşi Mısır Firavunu IV. Amonhotep (Akhenaton) ile birlikte tahtta kalmıştır. Mısır tarihinde firavun olan ilk kadındır. Kız çocuklarının da firavun olabileceğine dair yasa çıkarır. Akhenaton ile birlikte Mısır tanrılarının yerine Aton (güneş tanrısı)

tek inancını geliştirmeye çalıştıkları için çok tepki toplarlar. Zaten Nefer-titi'nin bulunan kemikleri üzerinde yapılan ilk araştırmalar kafasına vurularak öldürüldüğünü gösteriyor.

²⁹ MÖ 69-30 arasında yaşayan Mısır kraliçesi. Ülkesini korumak ve yönetmek için Roma imparatoru Sezar ile işbirliği yapar, daha sonra da Romalı komutan Antoniuos ile. 9 dil bilen Kleopatra çok zekidir. Ülkesi için verdiği savaşta Roma karşısında yenilince bir kobra yılanıyla kendini zehirler.

³⁰ Fenikelilerin başkenti Sur kentinin kraliçesi Elissa. Gezgin anlamına gelen Dido adını latin tarihçiler vermiştir. Kartaca şehrinin kurucusu, Kuzey Afrika'da MÖ 9. yüzyılda yaşamıştır.

³¹ Büyük bir ihtimalle Sarmatya'da yaşadığı varsayılan kadın savaşçılardan oluşan bir ulus. En ünlü kraliçeleri arasında Truva savaşında yer alan Penthesilea ve kardeşi Hippolyta var. Varlıkları, yaşadıkları coğrafya ve yaşamları hakkında pek çok farklı bilgi olsa da Amazonların ataları olan Sarmatyalılarda kadın savaşçılar bir gerçektir. Bunu doğrulayan en temel gerçeklik arkeolojik kazılarda özellikle Sarmatya kadın mezarlarında yüzde yirmibeş oranında silah çıkmasıdır. Amazonlardan geldiğine inanılan İskitler'de de bu durum görülmüştür.

³² Tavananna yani "Egemen Kraliçe".

³³ Hurrilerde Şausga, balta ya da mızrak ile betimlenen savaş tanrıçasıydı. Aslında aryenlerin ilk tanrıçalarından Star'ın Hurri'lerdeki versiyonudur.

³⁴ MÖ 10. yüzyıl olarak belirtiliyor. Kebra Negast'a göre adı Makeda olan kraliçe MÖ 1020'de Ofir'de doğmuş.

³⁵ Kuran'da Neml Suresi 22-44, Tevrat'ta 1. Krallar 10:1-13 ve 2. Tarihler 9: 1-12, 1. Krallar 10:10, Süleyman'ın Özdeyişleri, Matta incilinde "Cenup kraliçesi hüküm günü bu nesil ile beraber kalkıp onu mahkum edecektir; zira o Süleyman'ın hikmetini dinlemek için dünyanın öte uçlarından geldi ve işte, Süleyman'dan daha büyüğü buradadır." -12:42, Luka incilinde ise kendisini reddeden çağdaşlarını, Saba kraliçesinin ve Ninovalıların yargılayacağını belirtir.

³⁶ 1. Krallar 10:3.

³⁷ Aşkelon'da yaşayan denizkızı tanrıça Derceto, İştâr'ı kızdırır. İştâr, onu ceza olarak bir ölümlüye aşık eder. Bu aşktan bir kız çocuğu doğar. Derceto kocasını öldürür, kızını da çöle terk eder. Bu kıza bakması için

İhtar güvercinler gönderir. Sonra bu çocuk çobanlar tarafından görülür.

³⁸ Savaşa girdiği her ülkeyi yener sadece savaşta filleri kullanan Hindistan karşısında zorlanır. Semiramis buna karşılık yüzlerce boğanın derisini yüzdürüp develere geçirir ve fil görüntüsü verir. Kayık yaptırarak ilerlemeyi engelleyen ırmakları, engel olmaktan çıkarır. Savaşta zengin ve yaratıcı taktiklerle önemli bir başarı elde eder.

³⁹ Arap Emesa kraliyet ailesi.

⁴⁰ MÖ 4. ya da 3. yüzyılda pers imparatorluğu döneminde yaşadığı düşünülen, Yahudileri büyük bir katliamdan kurtaran Yahudilerin kahramanı. Tarihi bilgilere göre Yahudilerin Ester kitabında bahsedilen Ester'in eşi Pers imparatorlarından Ahaşveroş, gerçekte I. Astaserhastır. Ester ise imparatorun Babilli cariyesi, II. Darius'un annesi Kosmartydene olduğu söyleniyor. Bu konuda farklı yorumlar da vardır. Ester imparator üzerinde etkisini kullanarak halkını katliamdan kurtaran güçlü bir kadındır.

⁴¹ Tevrat'ta geçen efsaneye göre; Manoaah isminde bir İsrailinin hiç çocuğu olmaz. Sonunda tanrı ona gelecekte İsraililere hükmeden Pelistililerle savaşma misyonu verilecek olan Şimşon'u verir. Şart olarak da saçlarının asla kesilmemesini belirler. Çünkü gücünü saçlarından alır. Dalila da Şimşon'un sevdiğiidir. Pelistililer tarafından satın alınır, Şimşon'un gücünün sırrını öğrenir ve onların İsrailileri yenmesine neden olur. Hikaye böyle anlatılsa da Dalila karakterini de devletçi sistemlerin aklını tersten okuyarak tanımlıyoruz.

⁴² Öcalan, Abdullah; *Bir Halkı Savunmak*; s. 108.

⁴³ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü IV*; s. 219.

⁴⁴ Öcalan, Abdullah; *Sümer Rahip Devletinden Halk Cumhuriyetine Doğru I*; s. 245.

⁴⁵ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü IV*; s. 216.

⁴⁶ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*; s. 108.

⁴⁷ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü IV*; s. 219.

⁴⁸ Öcalan, Abdullah; *Bir Halkı Savunmak*; s. 189.

⁴⁹ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*; s. 263.

⁵⁰ Öcalan, Abdullah; *Bir Halkı Savunmak*; s. 189.

⁵¹ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*; s. 305-6.

⁵² Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü IV*; s. 293.

- ⁵³ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü V*; 422.
- ⁵⁴ *a.g.e.*; s. 64-5.
- ⁵⁵ Öcalan, Abdullah; *Bir Halkı Savunmak*; s. 439.
- ⁵⁶ Öcalan, Abdullah; *2011 Jineoloji Genelgesi*.
- ⁵⁷ Zohar 1:34b, Zohar 13. yüzyılda yazılmış olan ve Kabala'nın başyapıtı sayılan kitaptır.
- ⁵⁸ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü V*; s. 68.
- ⁵⁹ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü IV*; s. 317-8.
- ⁶⁰ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*; s. 110.
- ⁶¹ Öcalan, Abdullah; *Bir Halkı Savunmak*; s. 439-40.
- ⁶² *a.g.e.*; s. 441.
- ⁶³ Öcalan, Abdullah; *Bir Halkı Savunmak*; s. 440.
- ⁶⁴ *a.g.e.*; s. 189.
- ⁶⁵ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*; s. 279.

ANLAMLI YAŞAM ARAYIŞIMIZIN DENEYİMLERİNDEN SÜZÜLEN JİNEOLOJİ

Jineoloji yeni bir kavramlaştırma. Ancak anlam olarak tüm dünya kadınlarının toplumsal yaşamın her alanında, siyasal mücadele alanlarında, gerilla mücadelelerinde oluşturdukları deneyimlerde, direnişlerde binlerce yıldır biriken bir olgu. Çok uzun bir dönemin mücadele birikimine sahip. Bazı kavramlar yaratılır macerasını yaşar, bazı kavramlar ise yaşadıkları maceralarla yaratılır. Jineoloji, ikinci türden bir kavram.

Anatancılık kültürü, doğal toplum yaşamı yıkılmayla karşı karşıya kaldığından beri aslında kadınların direnişi hiçbir zaman bitmedi. M.Ö. 4000-2000 yılları arasındaki muazzam kadın direnişleri parçalanıp bölünse de, kadınlar birer birer özel evlerde hapsedilse de aslında hiçbir zaman sonlanmadı. Kadın yenilgiyi, köleleştirilmeyi, onlarca anatanrıçadan vazgeçirilip tek bir eril tanrıya boyun eğdirilmeyi asla sindiremedi. Bu yüzden de bulduğu her fırsatta kendi varoluşunu, yani özgür kadın kimliğini yaşamak için mücadele etti. Kadının doğal, içsel eğilimi; evrensel özgürlük ilkesine dayanıyor. Yani akışkan, donmayan, hapsedilemeyen ve kalıplara sığmayan özgür enerji ilkesine. Bu enerji hapsedildiğinde ille akacak bir yol bulup doğayla, yaşamla, toplumsal yaşamla buluşuyor, doğasına dönüyor yani. Toplumsal tarih bunun sayısız örnekleri ile doludur.

Kırk yıla yakındır Kürdistan özgürlük mücadelesinde yer alan Kürdistanlı kadınlar olarak, bugün jineolojiyi tartışmaya açma, tüm dünya kadınlarıyla ortak geliştirme isteğini ve çağrısını; bu sayısız örneklerden beslenerek, güç alarak ve o örnekleri çoğaltma hedefiyle dillendiriyoruz. Gerillada savaştık, asi dağlarımızda kadın ek-

senli bir yaşamın öncülünü yaratmanın çetin deneyimlerini yaşadık. Toplumsal alanda özgürlüğünü isteyen halkımızla ayaklandık, öncülük edip serhıldanlarda kurşunlandık. Eğitim, kültür-sanat, edebiyat, basın, diplomasi, ekonomi, ekoloji, adalet, özsavunma ve daha pek çok yaşamsal alanda çalıştık, emek verdik. Özgün örgütlenmelerimizin deneyimlerini sancılı süreçlerle biriktirdik. Ve tüm bunları zaman içinde daha çok bilince çıkardığımız kadınlık tarihimizden, onurlu ve özgür yaşamaktan vazgeçmeyen tüm kadın kimliklerinden beslenerek başardık. Ve kadın özgürlüğünü ve özgür kadınlara yol açmayı bir onur ve özgürlük ilkesi olarak yaşayan Öcalan'ın muazzam desteği, perspektifleri ve yardımlarıyla başardık.

Erkek egemen aklın kendisini iktidarcı ve devletçi temelde yapılandırıp sistemleştirdiği beş bin yıl içinde yaşanan sayısız kadın kahramanlığı, direnişi yaşadığımız deneyimin sağlam temeli oldu her zaman. Devrime katıldığımız coğrafyanın anatanrıçalığın anayurdu olmasının, yine egemen erkeklığın oyunları ile aynı coğrafyada katledilmesinin duygularını, attığımız her adımda hissettik. Yine coğrafi olarak uzağımızda bulunsa da, Rusya devrimindeki kadın direnişlerini ve kahramanlarını romanlardan ve ideolojik eğitimlerden tanıdık. Vietnam devriminin, Küba devriminin başarısında rol alan kadın devrimcileri de... Edebiyatla, ideolojik eğitimle, filmlerle ve Öcalan'ın engin tarih bilinci ile kaleme aldığı İmralı Savunmaları ile direniş tarihimizin farklı kimliklerini de tanıdık. Son iki yüzyıla damgasını vuran feminist hareketle, toplumsal muhalefetlerde aktif düzeyde yer alan öncü kadınlarla, anarşist geleneğin güçlü kadın kimlikleri ile ulusal kurtuluş savaşlarına katılıp ülkesinde mücadele yürüten gerilla-fedai kadınlarla, Ortadoğu'nun ve Kürdistan'ın tarihinde ve toplumsal hafızasında derin izler bırakan ve tarihin gidişatına yön vermiş bilge, direngen büyük kadınlarla tanıştık mücadelemiz boyunca. Onların direngenliklerini, asiliklerini, askeri-siyasi-taktik-örgütsel zekalarını, zindanlarda en ağır işkencelere cesurca direnişlerini işledik kimliklerimize. Onların kitaplarla, günlüklerle, şiirlerle ve anılarla bize bıraktıklarını yaşamsal kılmaya ve aramıza giren uzun mesafelere, onlarca-yüzlerce yıla rağmen onlardan öğrenmeye çalıştık. İsimlerini aldık, özelliklerini kazan-

maya çalıştık. Herşeyden önce de uğruna yaşamlarını adadıkları, amansız savaştıkları özgür kadın kimliğini ve özgür yaşam hedefini yaratmanın sözleşmesini imzaladık onlarla. Bir zindan hücrelerinde tek başımıza kaldığımızda, bir dağ mevsisinde son mermilerimize kadar çatışıp bombayı kendimizde patlattığımızda, egemen erkek aklın ince kurnazlıları ile köşeye sıkıştığımızda, binlerce yıllık egemenlik kültürü bizi iliklerimize kadar sömürmek istediğinde, onlar yanı başımızdaydılar, son nefeslerimizdeki sologandaydılar. İşkencenin insanlık suçu olduğunu haykıran çığlığımızdaydılar. Başardığımızda, zaferler kazandığımızda, bizi kuşatan egemen zihniyetin tuzaklarını çözdüğümüzde yaşadığımız mutlulukta, attığımız kahkahadaydılar. Bizi asla yalnız bırakmayan analarımızın gözlerindeki umutta ve hüzüneydiler. Bizimleydiler, bizdiler; onlarlaydık, onlardık.

Kürdistan coğrafyası, halkı ve özellikle kadınları bu muazzam insanlık hazineleri ile tanışmasın diye binlerce engel yaratılmıştı. Bırakalım başka halkların tarihlerini, başka coğrafyalardaki kadın direnişlerini öğrenmeyi ve onlardan beslenmeyi; iki-üç kuşak öncesinde yaşanan direnişler bile unutturulmak üzereydi. Amansız bir saldırı ve katliam altında, herşeyden kötüsü de derin bir korku içinde yaşıyorduk. Aslında yaşamla ölüm arasında, arafta kalmıştık. Kürdistan Özgürlük Hareketi böyle bir aşamada çıkış yaptı ve başlangıcından beri kadın varlığını anlam ve fizik olarak kapsayan bir hareket oldu.

Kürdistan devriminin kadın özgürlük sorunu konusunda böyle bir başlangıç yapmasının ve kadın karakterli bir devrimi esas almasının; sadece biz Kürt kadınları için değil, Kürdistan için, karşısında mücadele yürüttüğümüz Türkiye devleti için, üzerinde yaşadığımız Ortadoğu için ve giderek tüm dünya için çok yönlü sonuçları olmuştur. Araştırılıp-incelenecek sayısız sosyolojik veri açığa çıkarmıştır, edebiyata ve sanata konu olabilecek binlerce kadın öyküsü yaratmıştır. Özgür kadın kimliğinin nasıl yaratılabileceğine dair çok zengin deneyimler geliştirmiştir. Bizim deneyimizden önce de yaşanan devrim deneyimleri, ulusal kurtuluş mücadele süreçleri vardır. Ve bu deneyimlerdeki kadın katılımları çok güçlüdür.

Ancak tüm bu devrimlerden sonra yaşanan; kadınların, devrimden önceki geleneksel rollerine dönmeleridir ya da erkeğe benzeşerek bazı çalışma alanlarında kalabilmeleridir. Deneyimimizin bu devrimlerin deneyimlerinin açığa çıktığı süreçte ve onlardan çıkarılan derslerle başlamış olması önemli bir avantaj oldu.

Karşısında mücadele ettiği devletlerle benzeşen özellikle kadın özgürlük sorunu konusunda benzeşen devrimlerin egemen erkek aklını aşamadığı çok açıktır. Aslında niyet bu olmasa da sonuçta yaşanan kavga sanki var olan iktidardan pay almak adına verilmiş ve buna karşılık, devrimin asıl gelişip derinleşmesi gereken toplumsal yaşam alanları, kadın-erkek ilişkileri ve kadın özgürlük sorunu hasıraltı edilmiş gibi bir tablo çıktı karşımıza. Özellikle sayısız devrimci kesimin, anarşistlerin, köylülerin, işçilerin faşizm karşısında muhteşem bir direnişle yaratıp ayakta tuttuğu Rusya devriminin, kapitalist sistemle ekonomik ve silahlanma rekabetini, sosyalist olmanın ölçüsü olarak yükseltmesi, devrim cephesinin büyük kaybı ile sonuçlandı. Bu kaybın düşünsel altyapısı; devrimin kapitalist modernitenin zihinsel sınırlarını ve kalıplarını aşamamış olması, bunun farkına varıp sorgulamaya girişmemesi, zengin devrim ve özgürlük potansiyelini sosyalizm adı altında devletçi ideolojiyle harcamasıdır. Bu hatanın kaynağında en temelde özgürlük sorununun kökenine yani kadın köleliğinin nedenlerine inmemiş olması yatar. Parti içinde eleştirel olan kadınlar zamanla susturulmuş ve etkisizleştirilmiştir. Devrimde aktif yer alan anarşist kadın ve erkekler anlamsız bir paronaya ile devrim karşıtı olarak cezalandırılmıştır. Tüm farklı sesler ve arayışlar -ki çoğunluğu devrimi yapanlardı- susturulmuş ya da kapitalist modernitenin kucağına itilmiştir. Aslında iktidarın kök hücreleri olan milliyetçilik, cinsiyetçilik, bilimcilik ve dincilik bu devrim pratiğinde ne çözümlenmiş ne de aşılabılmıştır. Bunun kadın açısından anlamı; binlerce yıldır meşrulaştırılıp kılıf örülen kadın köleleştirilmesinin, farklı cılar altında devam ettirilmesidir ki nihayetinde yaşananın bu olduğu reel sosyalist sistemlerin çözülüşünde ortaya çıkmıştır.

Kürdistan Özgürlük Devrimi 1970'lerin başında gelişmeye başlarken reel sosyalist hareketler iktidarda oldukları ve mücadele yü-

rüttükleri tüm ülkelerde derin bunalım ve tıkanmalarla yüz yü-
zeydiler. Bir alternatif olma potansiyellerini ve özlerini çok olum-
suz değerlendirmiş ve sosyalizme inanan milyarlarca insana derin
bir hayal kırıklığı yaşatmışlardı. Bu durum bir alternatifini daha
kendi zihinsel ufkunda boğan devletçi uygarlığın bunalımlarını da
arttırmıştı. Diğer yandan toplumsal doğanın esnekliği ve çeşitli-
liği, bağrından yeni alternatifler doğurmaya hazırlanıyordu. Femi-
nist hareketlerin, ekolojik hareketin ve sosyalizmin özünü savunan
demokrasi hareketlerinin en önemlisi de gençlik hareketlerinin
yükselişe geçtiği dönemlerdi, aynı zamanda. Sömürgecinin sömür-
gesi Kürdistan'a, bu düşünsel ve ruhsal yükseliş yansımasını diye en
sıkı tedbirler dokunmuştu. Ama özgürlük enerjisinin akışkan do-
ğası engel tanımadı ve Kürdistan'da da dünya genelindeki arayışa
paralel özgürlük hareketi gelişti, yayıldı ve kök saldı. Bu aynı za-
manda kadın özgürlük hareketimizin de gelişeceği toplumsal ze-
minleri hazırlayan süreçlerdi.

Kürdistan Özgürlük Devrimi ideolojik-örgütsel ve pratik olarak
reel sosyalizmin ve onun etkisiyle gelişen birçok ulusal kurtuluş ha-
reketinin düştüğü stratejik hataya düşmedi. Yani kadın sorununu
devrimden sonraya erteleme hatasına. Kadın özgürlük sorununu ve
bununla diyalektik bir bağ içinde erkek özgürlük sorununu devrim
içinde devrim olarak anlamlandırıp buna göre teorik, örgütsel ve
pratik deneyimler yaşadı. Bu sorunun mücadeleye getirdiği farklı
sorunlardan yola çıkarak geri adım atmadı. Sürekli sosyolojik ana-
lizlerle olguyu çözümleme ve çözme, aşama kaydettirme, binyılların
kördüğümünü devrimle çözme yaklaşımı içinde oldu. Ne toplumun
feodal gelenek ve törelerine ne devletin Kürtlerdeki namus anlayı-
şını derinleştirip teslim alma yaklaşımlarına boyun eğdi. Mücadele
saflarında egemen-geri erkek anlayışının dayattığı 'Kadın savaşılamaz'
mantığını, köle-geri kadının özelliklerini, toplumda tüm bu gerçek-
liğin mücadeleye yansıyan ağır sorunlarını, kadın özgürlük mücade-
lesini geliştirmede engel olarak kabul etmedi. Bu gerçekliklerin
hepsini özgürlük perspektifi ile sosyolojik olarak tanımladı, çö-
zümlendi ve projelendirdi.

Kadınlara, kadın-erkek etkileşimi ve ilişkilerine, bunun devrime yansımalarına ve topluma etkisine, devlet politikalarını etkilemesine dair önemli verilerin toplandığı 76-87 yılları arası dönem, temeli oluşturması açısından önemli bir süreçtir. Bu süreçte feodal değer yargılarının devletin bilinçli politikaları ile derinleştirilmesiyle Kürdistan toplumunun önemli bir kesiminde kadının özgürlük alanı, yaşam ve varlık alanları son derece sınırlandırılmıştı. Katı bir namus anlayışı hakimdi. Böylesi koşullarda kadın ve erkeklerin birlikte hareket ettiği, dağlarda birlikte kaldığı ve geceli-gündüzlü birlikte mücadele yürüttükleri bir siyasi parti oluşturmak, kadın özgürlük sorununda devrim içinde gerçekleştirilen devrimlerin ilklerindendi. Bugün gelinen aşamada sıradan görülecek birçok durum o dönemlerde mücadeleye katılımı belirleyecek kadar büyük bir engeldi. Kürdistan Özgürlük mücadelesine başından beri kadın devrimi karakterini, eksenini kazandıran da bu engellerle doğru, etkin, ısrarcı ve sürekli bir mücadele verilmiş olmasıdır.

Bu mücadelede Öcalan'ın yaşamı, özgürlük anlayışı ve “Kadın çalışmalarında gerçeği, tarihsel ve toplumsal hakikatin önemini daha çok fark ediyordum. Kadınlar benim için sosyolojik çalışmaların özüydüler. Özcesi, şu sonuca ulaştım: Kadındaki tanrısal güzelliği, iyiliği ve doğruyu yakala ve onunla yaşa,”¹ olarak ifade ettiği kadına yaklaşım felsefesi, stratejik düzeyde belirleyicidir. Kürdistan devriminin çok büyük zorluklarına ve büyük bedel isteyen gerçeğine rağmen başından itibaren kadınları çekmesinde, kadınların devrime akmasında bu yaşam ve özgürlük anlayışı son derece etkilidir. 1977 yılında Öcalan, gerçekleştirdiği Kürdistan gezisinde çok yaşlı bir adamın evine gider. Evdeki genç kızı adamın torunu sanır, sonra eşi olduğunu anlayınca: “İşte, Kürdistan da tıpkı bu genç kız gibi zorla ele geçirilmiştir. Kürdistan’ı da bu genç kız gibi özgürlüğüne kavuşturmalıyız,” der içinden. Bu olay Kürdistan devrimini, kadının sosyal statüsüyle ne kadar ilişkili hissettiğinin ifadesidir. Öcalan'ın bu hissedışı derinleşip boyutlanarak devam etti. Sadece Kürdistanlı değil, farklı halklardan kadınları da devrime çekti.

1987 yılına kadar bu hareketin teorisinde sistematik olarak kadın analizlerinin yapılmamış olması, o dönemden önce devrime katılan yüzlerce kadının çok zorlu, anlamlı ve direngen pratiğini yok saymaz. Yani o cesur, emekçi, devrimci kadınların özgürlük tutkusu ile yaşadıkları yıllarda biriken değerler, 1987 yılında başlayan kadın-aile sosyolojik çözümlemelerine en temel kaynağı oluşturdular. Kürdistan'da özellikle o koşullarda kadınların evlerden çıkması, devrime katılması çok geniş bir toplumsal kesimi dalgalandırıyordu. Kadınların ailelerini, okul çevresindeki arkadaşlarını, yaşadıkları mekandaki komşu-akraba ilişkilerini, hatta o zaman çok daha sıkı olan aşiret ilişkilerini. Bir de devlet nezdinde kadın katılımının yarattığı dalgalanma vardı. Ayrıca yeni bir oluşum olan ve dünyanın en zor devrimlerinden birini başarmaya karar vermiş PKK'deki erkeklerde, kadınlarla ilk defa anne-kız kardeş-eş vb. bağların dışında örgütsel-siyasi-ideolojik bağlarla ilişkilenenin yarattığı dalgalanma vardı. Yine kadınların ilk defa deneyimledikleri bir siyasal parti içinde birbirleri ile ilişkilennemelerinde yaşadıkları önemli bir değişim dalgası vardı. Toplumsal devrim tam da buydu zaten. 1987 yılına gelinceye kadar 12 Eylül faşist darbesi karanlığındaki zindanlarda insanlık dışı uygulamalara maruz kalan devrimciler içerisinde o dönemin koşulları göz önüne getirildiğinde önemli sayıda kadın devrimciler vardı. Bu kadınlar Sakine Cansız arkadaş şahsında faşist güçleri şok eden tarihi direnişleri yaşadılar. Zindanlar, Kürdistan tarihinde yeni bir deneyim olmasa da bu boyutta ve kadın devrimcilerin bu düzeyde varlığı açısından bir ilkti. Buralarda açığa çıkan deneyimler de kadınlar açısından çok önemli veriler sunuyordu. O yıllarda devrime katılan kadınlar tek tek ailelerle, kadınlarla ilgileniyor, onlara içinde bulundukları sömürgecilik yaşamının nedenlerini anlatıyor, eğitim ve örgütlenme faaliyetlerini aktif yürütüyorlardı. Bu da Kürdistan toplumsal yapısının yaşadığı ve tanık olduğu yeni deneyimlerden biriydi. Yine devrime katılan devrimcilerin anaları başta olmak üzere ailelerinin yaşadıkları sosyolojik açıdan analiz edilmesi gereken farklı bir grubu oluşturuyordu ve Kürt toplumuna yeni, farklı bir deneyim yaşıtıyordu. Kürtlerin kadın-erkek, yaşam, onur, namus, sevgi, bağ-

lılık vb. değer yargılarında köklü muazzam değişimler yaşanıyordu. Bunlar, sosyal devrimlerdi.

Ana hatları ile böyle ifade edebileceğimiz kadınlar cephesindeki birikim, Öcalan'ın, Kürdistan toplumu hakkındaki uzun süreli gözlemleri, devrim önderi olarak yaşadığı birikimle birleşince Kürt kadını-erkeği açısından çığır açacak sosyolojik analizler gelişti. Bu kadın özgürlük bilincinin gelişmesi, özgür kadın kimliği algısının oluşumunda başlangıç aşamasıydı. Bu aşamanın kadın deneyimlerinin ve bunun kaynağı olan Kürt toplumunun kadın-aile sorunu etrafında analizi; özellikle devrimdeki kadınlar, Kürdistan'daki ve Türkiye metropollerindeki öğrenciler üzerinde çok etkili oldu. Bu sosyolojik çözümlemelerde önemli bir derinlik vardır. Kadın-erkek ilişkilerinin, sömürgecilik altında nasıl özünden boşaltılıp köleliği ve Kürdistan'ın sömürge olma durumunu beslediği kapsamlı değerlendirilmiştir. Kadın köleliği kadar erkeğin sahte aşk-sevgi ve namus anlayışı da deşifre edilmiş, doğru namus ve kadın sevgisi anlayışının ilkeleri belirtilmiştir. Bu çözümleme düzeyinde; yaşanmışlıkların ve büyük bedeller temelinde ulaşılan düzeyin etkileri vardı. Ayrıca Öcalan'ın, Kesire ile yaşadığı evlilik deneyiminin dersleri de vardı. Bu ilişkiyi ve kadın sorunu ile bağlantısını Öcalan şöyle ifade ediyor:

...Böylesi bir kadın kimliğinin olabileceğine dair hiçbir bilgi ve beklentim olamazdı. Kadın bütün kurtluğuyla karşımdaydı. Bu haliyle tam on yıl, 1987 yazına, kendi iradesiyle hareketten koptuğu ana kadar gösterdiğim sabrın bir biçiminin başka iki insan arasında denendiğini sanmıyorum. Müthiş bir deneyimdi. Bu ilişkiden sağ çıkmayı mucize saymak gerekir. Güçlük, Ortadoğu kültüründe kadın statüsünü altüst eden gelişmeler karşısında kişiliğimi ayakta tutmamdan kaynaklanır. Kavga, boşanmak çözüm olamazdı. Bu kişi karşısındaki durumumu tanrının varlığına yönelik kuşkularım karşısında yaşadığım bunalımla özdeşleştirmem bu nedenleydi. İdeolojik ve siyasi olarak bu ilişkiyi çözmem gerekirdi. Ayrıca kadın çözümlemeleri geliştirilmedikçe, ideolojik ve siyasi çözüm de tam olamazdı. Bu dönemde kadını çözümleme gücüm gelişmemişti. Bunu ancak 1987'den itibaren geliştirecektim.²

1987 yılında geliştirilen söz konusu çözümlemeler toplumda ve örgüt yapısında önemli düşünsel hareketlenmelere, etkilenmelere yol açtı. Aynı yıl Avrupa'da YJWK (Yekitiya Jinên Welatparezên Kurdistan-Kürdistan Yurtsever Kadınlar Birliği) kuruldu. Bu devrim sürecindeki ilk özgün örgütlenmemizdi. Toplumsal alanda devrime katılan kadınların örgütlenmesi ve deneyim kazanması açısından son derece önemliydi. Bu adımların en belirgin sonucu; 1980'lerin sonu ve 90'ların başında patlama yapan gençlik katılımıydı. Binlerce genç, Kürdistan devrimine akıyordu. Bunda ulusal kurtuluş davası kadar, özgürlük, sevgi ve yeni bir toplum arayışı da önemli etkenlerdi. Bununla birlikte hem devrim içindeki kadın katılımının profili zenginleşiyordu, hem de devrimin üçüncü kadın kuşağı oluşuyordu. 1990'lı yıllara gelinceye kadar PKK kendisine dayatılan uluslararası imha konseptine rağmen; savaşta, mücadelelerin farklı alanlarında, kadın özgürlük sorununda muazzam deneyimler yaşamış, önemli birikimler oluşturmıştı. Ancak parti içindeki gerilikler; bu birikimlerin toplumla ve özgürlük mücadelesinin çok önemli alanları ile gereği gibi buluşmasını geriye çekiyordu. Bu özgürlük alanlarından biri de kadın özgürlüğüydü. 1990'larda artık örgüt içinde yüzleri aşır binlere ulaşan kadın katılımına rağmen geri egemen zihniyetin ve feodal yaklaşımların aşılmasından kaynaklı, yine kadın katılımlarının özgürlük ideolojisini yeterince özümsememesiyle bağlantılı kadınlara önyargılı yaklaşım hakimdi; savaşamayacakları, dağlardaki zorlu koşullara dayanamayacakları düşünülüyordu.

Ancak bu anlayış kadınların akın akın dağlara yönelmesini engelleyemezdi. Bir devrim yaşanıyor ve genç kadınların bunun dışında kalıp sıradan bir yaşamı seçmeye hiç niyetleri yoktu. Bu yoğun kadın katılımları, mücadele içinde neredeyse ilk gündeme yerleşecek tartışmalara yol açacaktı. 'Erkeklerin belirleyici olduğu bu tartışmalarda birçok soru gündemdeydi. Kadınlar devrimde yapabilir mi? Kadınlar savaşabilir mi? Bu kadar çok kadını saflara katmak doğru mu? Belli bir kota belirlense ya da savaşta kadınların yer alacağı alanlar somutlaşsa daha iyi olmaz mı?' sorularıyla

birlikte, “Kadınlar savaşın temposunu ağırlaştırıyorlar, kadınlar naziktir, çiçektir” vb. anlayışlara dayalı tartışmalar yoğunlaşıyordu. Bu tartışmalara inat kadın katılımları sürekli artarak sürdü. Kadınlar devrime katılmakta, kalmakta ve savaşmakta kararlıydılar.

Devrimin kapsamını, özgürlük çizgisini anlamayan bazı tasfiyeci erkek komutanlar devrime gelen bazı kadınları geri gönderdiler. Ama bu geri göndermeler de devrime kadın akışını durdurmadı. Bu konu ve tasfiyeciliğin kadın özgürlük mücadelesinde yaşattığı birçok tahribat ayrı bir sosyolojik analiz konusu olarak jineolojinin kapsamında olacaktır.

Amansız bir direnişle geliştirilen bu birikimin, potansiyel anlamın dile gelen hakikati Gülnaz Karataş’ın şahadeti oldu. Bu şahadetin savaşın gidişatındaki etkisi ve bunun Öcalan tarafından layıkıyla değerlendirilmesi ‘kadınlar yükür, yürüyemiyorlar’ tartışmalarına son noktayı koymuş oldu. Öcalan, bu şahadeti, o zamana kadar yaşanan kadın şahadetlerini, mücadelesini 1993 Kasım ayında geliştirdiği ‘Kadın Ordulaşması’ çözümlemeleri ile kadın örgütlenmesine dönüştürerek anlamlandırdı. 4-5 ciltlik kadın ordulaşma perspektifi oluştu. Bu perspektifler kadın ordulaşmasının sosyolojik analizini ve ideolojik temelini oluşturdu. Öcalan,

...Gerillada ve siyasal faaliyetlerde kadın örgütlenmesinin, ordulaşmasının özelliklerini, özgünlüğünü, kendi talepleriyle ortaya çıkışını sağlama almak büyük önem taşıyor. Bunu yapamazsak, kadın özgürlüğü bir yerde boşa çıkmış olur. ‘Ne de olsa, devrim olacak, herkes hakkını alır,’ yaklaşımı gösteriliyor, böyle denilmemelidir. Birçok devrim bunu böyle söylemiştir, ama kadının kendiliğinden kurtulmadığı da ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla tıpkı ulusal sorunda olduğu gibi, kadın sorununda da kurtuluşu kadının bizzat kendi düşüncesiyle, örgütüyle, eylemiyle sağlaması gerektiği açıktır. Kadının bu konuda öz gücünü ortaya çıkarıp konuşturması, büyük önem taşır.

belirlemesi ile bu adımın sadece günü birlik ihtiyaçlara ya da dayatmalara cevap yaratmak açısından değil; köklü bir tarihsel-toplumsal

soruna köklü cevaplar geliştirmek için atıldığını çok net ortaya koymaktadır.

Bu çözümlemelerde günümüzde de güncelliğini koruyan önemli kadın ve erkek analizleri, kadın-erkek ilişki çözümlemeleri, saflara akan kadınların sosyolojik analizi, bunun saflarda yol açtığı sorunlar ve giderilme yolları, kadın ordulaşmasının anlamı ve erkeklerle kadınların nasıl eşit ve özgür koşullarda yaşayıp ilişkilenebileceğine dair belirlenen ölçüler vardı. Aslında bugünkü eşbaşkanlık sisteminin başlangıcı da sayılabilecek **Eşitlik, Özgürlük Komiteleri** kuruldu. Bunların amacı; kadınla erkeği yönetimlerde eşit düzeyde konumlandırıp kadının karşı karşıya kaldığı adaletsiz ve eşitsiz koşulları gidermektir. Öcalan, saflara akan binlerce kadının cesaretini, yurtseverliğini ve özgürlük tutkusunu kapsamlı yanıtlamıştı. Kadın ordulaşması adımı ile egemen erkek zihniyetini en başta parti içinde hedefliyordu.

Eşitlik ordusu diye bir kavram yoktur. Eşitliğin olduğu yerde ordular olmaz. Ordular, eşitsizliğin olduğu yerde ortaya çıkar. Birisi ezilenlerin ordusu, diğeri ezenlerin ordusudur ve bir yerde hep erkeklerin ordusu varsa, orada tam ezilmiş bir kadın gerçeği söz konusudur. Nitekim hayat da bunu doğruluyor. O halde çok genel anlamda bu tespitin bile kadın ordulaşmasının eşitlik için temel bir değer ifade ettiğini görmemiz, bilmemiz gerekiyor. ‘Niçin kadın ordulaşması?’ diye sorulduğunda; ‘en temel eşitlik aracıdır da ondan’ diye cevap vereceğiz.

Öcalan’ın bunun gibi sayısız belirleme ve değerlendirmesi dağlardaki binlerce kadın gerillaya öz gücünü tanıma ve açığa çıkarmada muazzam güç verdi.

Feodal geri erkek zihniyetinin kadına karşı güvensizliğinin tersine Öcalan’ın sınırsız güveni, desteğı, doğruyu nasıl bulacağımıza dair somut perspektifleri-eleştirileri dağlardaki zorlu yaşamın ve savaşın bin bir zorluğuna göğüs gerip mücadele etme azmini yaratmada, her zaman asıl gücümüz olmuştur. Kadın ordulaşma süreci önemli ya-

şamsal deneyimlerimiz temelinde gelişse de bu deneyimlerde genelde erkeklerle ortak yaşam zeminlerindeydik. İlk kadın ordulaşmasının geliştiği yılda; kadın birlikleri kış koşullarında ilk defa özgün yani tek başlarına kaldılar. Bu deneyimle gördük ki; kadınlar özgür kaldıklarında kendilerindeki müthiş potansiyeli açığa çıkarabiliyorlar. Savaşta, yaşamlarını örgütlemeye, kültür-sanatta, edebiyatta ve birçok konuda yeteneklerini geliştirebiliyorlar. Birbirlerini erkek baskısından uzak kaldıklarında daha iyi tanıyıp, daha iyi anlıyorlar. Onlarca yıl önce yazılan bazı kadın ütopyaları vardır feministlerin. Kürdistanlı kadınlar olarak biz bu ütopyaları kadın karargahları, kadın mekanları ve kadın dağları olarak kadın ordulaşma sürecinden beri yaşıyoruz.

Kadın eli ve yüreğinin değdiği tüm olay ve olgularda yarattığı farkı, yaşaya yaşaya özgüvenlerimizi biriktirdik. Kadının doğadan, toplumsallığından ve erkekle diyalektik bütünlükten kopararak, nasıl kendi öz gücüne yabancılaştığını fark ettik. Bedenlerimizin bize dayatılan ön yargılardan kaynaklı tutuk kaldığını fark ettik. Özgür dağlar, bedensel, ruhsal, duygusal olarak bizi de özgür kılıyordu. Bu dönemde kadın örgütlenmesi için ordulaşma kelimesinin kullanılması bu deneyimin sadece askeri olduğu anlamına gelmiyor, ki zaten öyle değildi. Her şeyden önce dağlarda, genel birliklerde az sayıda ve dağınık kalan kadınların, erkeğin geri-feodal yaklaşımlarına maruz kalmasının önüne geçildi. Yine kadınların geri-geleneksel, sistemden aldıkları alışkanlıklarla gerilla yaşamına yansımalarını çözümleyecek, örgütsel, ideolojik yapılanmaların temeli atıldı. Kadın varlığının her alanda kendisini fark etmesi, açığa çıkarması ve örgütlemesi için çok güçlü bir zemin yaratıldı. Dağlarda savaşın en acımasız koşullarında direnebilen, savaşan kadınların, yaşamın her alanında başarılı olacağına dair bir güven kadında, erkekte ve tüm toplumda gelişmeye başladı. Köleliğin çirkinleştirdiği kadından, güzelleşen kadına ulaşmanın yolları keşfedildi.

Kadın ordulaşması deneyimi, Kürdistan dağlarında kadın varlığına, sosyolojisine, özgürlük tutkusuna ilişkin çok önemli veriler çıkardı ortaya. Bir kere kadının savaştaki rolüne ve yerine ilişkin verili bakış açısını altüst eden, ezberleri bozan bir kadın katılımı gelişti. Ka-

dınlara dayatılan ve içselleştirilen köleliğin inşa edilmiş ve aşılp değiştirilebilecek, özgürleştirilebilecek bir olgu olduğu açığa çıktı. Kadının köleleştirilmesine, ikinci cins kılınmasına, özgüven yitimine uğratılmasına zemin yapılan kadın bedenine dair önyargıları kıran çok çeşitli ve zengin gözlemler, deneyimler yaşandı. Toplumsal cinsiyetçiliğin yarattığı kadın bedeni algısı yıkıldı. Kadınların kendi bedenlerini tanıma, isimlendirme ve kullanma yetenekleri gelişti. Bu deneyimde zaman zaman belli düzeylerde erkeğe benzeşme, öykünme, erkekle yarış ya da kıyas gibi yanılıgılı durumlar da yaşandı. Bunların aşılmasında Öcalan'ın yerinde, zamanında çözümleme ve perspektifleri ile müdahale etmesi belirleyici oldu. Aynı zamanda kadınların yaşadıkları deneyimleri kendi özgün eğitimlerinde değerlendirip analiz etme gibi başka bir öğretici deneyime temel oluşturdu. Bu anlamda kadın düşüncesine, bedenine, duygu dünyalarına dayatılan kalıpların tanınıp tanımlandığı, kırıldığı ve bunlar yerine neyin inşa edileceğinin tartışmalarının başlatıldığı önemli bir deneyim olarak yaşandı kadın ordulaşması. Önemli bir ideolojik-teorik temele dayanan bu deneyim; erkeklerin egemenlik anlayışındaki direngen ve kararlı duruşla kapsamlı bir mücadeleyle girişti. Kadın ordulaşma deneyimimiz erkekteki 'kadın savaşta yapamaz, dağlarda yüküdür' geri anlayışında önemli gedikler açtı. Bu deneyim, açığa çıkardığı sonuçlar ve toplumsal cinsiyetçiliği kırmada özgün bir deneyim olması itibariyle; kendi başına bir sosyolojik çözümleme, tez konusudur.

Kadın ordulaşması, kadın özgürlük sorununun çözümünde ve derinlikli tartışılmasında farklı ufuklara, adımlara yol açtı. Bu adımlardan biri, YAJK'ın (Yekitiya Azadiya Jinên Kurdistan-Kürdistan Kadın Özgürlük Birliği) kurulmasıydı. YAJK, Mart 1995 yılında gerçekleştirilen ilk kadın kongresinde oluşturuldu. O dönem geliştirilen kadın çözümlemelerinde Öcalan, bu adımın neden bir ihtiyaç olduğunu şu sözlerle açıklıyor: "Son dönemde Kürdistan'daki kadının özgürlük düzeyini YAJK adı altında geliştirmeyi, esas olarak bir çözümü yakalayabiliriz diye düşündük. Hem bilimsel, hem moral değer olarak YAJK çözümlemeleri hayatidir. Siyasi, askeri düzeydeki çıkmazı, bilinç zayıflığını aşmak kadar, irade, tutku, ufuktan yoksun-

luğu aşmak için de YAJK denilen silahı geliştirmeye çalışıyoruz... Burada gerçek bir devrim yürütülecektir.”

Devrim içinde devrimlerden biri olarak kurulan YAJK’ın dayandığı beş temel ilke vardı. Birincisi, yurtseverlik ilkesine sonuna kadar bağlı olmaktı. İkinci, savaş gerçekliğinin vazgeçilmez bir ögesi, parti içi sınıf savaşımı ile cins savaşımını iç içe yürütme gücü olmaktı. Yani mücadelecilikti. Üçüncüsü, en örgütlü parti gücü olarak parti ilkesine, partinin örgütlenme ilkesine herkesten daha fazla bağlı olmaktı. Dördüncüsü, özgür düşünce-özgür iradeyi geliştirmekti. Beşincisi, estetik-güzellik ilkesini yaşamın, savaşın, mücadelenin her adımında sıkı sıkıya gözetmekti. Bu temel ilkelerin yanı sıra YAJK; aşk, intikam ve zaferin aracıydı.

YAJK, 1995 yılına kadar dağlarda ve toplumsal alanda yaşanan deneyimler dikkate alınarak geliştirilen kadın örgütlülüğüydü. Değişim-dönüşümde kadın özgürleşmesi belirleyici olacaktı. Öcalan’ın da belirleyici ve en çok etkileyici olanı temel özgürlük gücüne dönüştürmek için örgütledi. Bu örgütlemenin çözüm bulması gereken köklü sorunlar vardı. Düşünsel gelişimi arttırmak, kendini ifade gücüne kavuşturmak, geleneksel kadın kişiliğindeki çirkinliklerle savaşarak kadın doğasının güzelliğini açığa çıkarmaktı. Aynı zamanda kadınların hedeflerini, kabul-ret ölçülerini, güzellik-çirkinlik değerlendirmelerini, eşitlik ve özgürlük anlayışlarını, kendi öz gücüyle ayakta durarak geliştirmeliydi. Buna paralel mücadele ederek değiştirip dönüştürmesi gereken bir erkek gerçekliği vardı. Erkeğe de; YAJK’a yaklaşım konusunda ilkeler belirledi Öcalan. Bir, erkek yetkisine, komutanlığına veya erkekliğine dayanarak kadını kullanamayacak. İki, kadın istemenin yurtseverlik, savaş işi, savaşta da özgürlük ve onun da bir zafer işi olduğunu bilecek. Zaferi olmayan erkeğin kadınla yaşamı olamaz ilkesine uymayan erkek artık YAJK güçlerince düşman olarak görülüp öyle mücadele edilecek.

YAJK sürecinde geliştirilen çözümlemelerin ülkedeki parti içi savaşıma, kadın-erkek ilişkilerine, aralarındaki çatışma ve çekişmelere etkisi çok oldu. Şöyle de söylenebilir, bu konudaki gerilikler Öcalan’ın

gündemine geldikçe sosyolojik analizler yapıldı. Yapılan bu analizlerden etkilenme düzeyi kadınlar için ayrıydı erkekler için ayrıydı. Erkeklerle kadınlar uzun süre bu analizlerden aynı şeyi anlamadılar, ya da erkekler anlamak istemediler. Bu kendisiyle birlikte sorunlu, zorlu süreçler yaşattı. Kadında yıllarca ağırlıklı yan kaba retçiliği aşamadı. Kadın özgürlük mücadelesi karşısında erkeğin geri zihniyeti yeterince kırılmadı. Gereken yaratıcılığı, yöntem ve taktikleri ideolojik-sosyolojik düzeyde Öcalan, zamanında ve muhataplarına ulaştırırsa da, kendi sahasında muazzam bir eğitim faaliyeti yürütse de bu gerçeklik bir dönem devam etti ve mücadeleye de etkileri oldu.

Diğer yandan YAJK müthiş bir deneyimdi. Askeri alanda belli bir yetkinlik kazanan kadınların eğitimi, kendi özgün atmosferlerini yaratma ve çok güçlü bir kadın birlik ruhu kazanma konularında büyük heyecan yaratan gelişmeler oldu. Erkeklerde artık kadını ve Öcalan'ı daha fazla anlamaları gerektiği, kadınlara klasik yaklaşımlar sergilerlerse; bir kadın ordusunu karşılarında bulacakları farkındalığı adım adım gelişti. Deneyimimizin kadın özgürlük literatürüne kattığı **cins bilinci, cins mücadelesi, cins sevgisi** kavramları o dönemde gündemimize girdi. Bu kavramlar ve bir bütün gerçekleşen çözümlemelerle kadınların başta kendileri ve hemcinsleri ile olmak üzere öz değerleriyle buluşması amaçlandı. Bu konuda ciddi gelişim adımları atıldı. Kadında bu adımlar geliştikçe, erkeğin geriliklerine karşı durma ve ideolojik mücadele yürütme temelinde cins mücadelesi gelişti.

YAJK aşaması, şehit düşen binlerce militanı ile örgüt içinde yarattığı sosyolojik depremle ve bunların yarattığı kadın ve özgürlük değerleri ile kapsamlı sosyolojik incelemeleri hak eden bir deneyim. 8 Mart 1998 yılında yaptığı çözümlemelerde Öcalan, Devrimimizin güzel bir ürünü olarak gelişme ortaya çıkıyor. Atılan adımların oldukça dikkat çektiği ve herkese ilham verdiği kanısındayım. Ama daha çok bunların sonuçlarının da beklenmesi gerekiyor. Kesin hükmün hem erkek hem de kadın tarafından, giderek etrafımızdaki ilgili güçler tarafından verilmesinin daha doğru olduğu kanısındayım. Biz aslında işin halen laboratuvar çalışmasını

yapmaktayız. Ürünleri henüz tam ortaya çıkmış değildir. Ama ilk sonuçları önemlidir, çarpıcıdır ve olumludur,” diyerek bunu önceden ifade ediyordu. Bu ihtiyaç günümüzde de hâlâ devam ediyor ve jineolojinin gelişme nedenlerinden birini oluşturuyor.

YAJK deneyiminde esas alınan temel teorilerden biri; 1996 yılında Öcalan’ın geliştirdiği Kopuş Teorisi’ydi. 2000’li yıllarda literatürümüze girecek olan Sonsuz Boşanma’nın öncülüydü. Kopuş teorisi, aslında önceki yıllarda deneyimlediğimiz bir olguydu. Ancak sistematik olarak değerlendiremiyorduk. Deneyimlerimizi soyutlama ve teorileştirmede, gerekli altyapımız henüz gelişmemişti. Kadın ordulaşmasında fiziki olarak kopuşu yaşamıştık. Sonrasında da bu konuda önemli adımlar atıldı. Ancak önemli olan erkek egemenliğinin kazandırdığı düşünce, duygu ve yaşam alışkanlıklarından kopuşu geliştirmektir. Bu en zor olanıydı, çünkü kadının kendini özgürlük değerleri temelinde yeniden yaratması ve köklü bir değişimi, çok yoğun bir emeği, sabrı ve iradeyi gerekli kılıyordu. Kopuş teorisi herşeyden önce kadına dayatılan köleleştirmenin kaynaklarını, araçlarını, uygulamalarını tanımayı, tanımlamayı ve bunların bireyin kişiliğindeki etkileri ve özellikleri ile içsel bir mücadeleyi vermeyi gerekli kılan bir kuram. Bu kurama göre her bir kadın kendisini özgürlük bakış açısı ile ele alır ve iç gözü ile sorgular. ‘Ben ne kadar benim? Kendime ne kadar aitim? Doğup büyüdüğüm aile, okuduğum okullar, yaşadığım ilişkiler beni ne kadar özgürlüğe göre, ne kadar cinsiyetçi ideolojiye göre şekillendirdi?’ ve daha pek çok soru temelinde kendisindeki şekillenmenin zihinsel, duygusal ve ruhsal haritasını çıkarır ve buna göre özgürleşme deneyiminin başlangıçlarını, vermesi gereken mücadeleyi belirler. Bu mücadelede başarılı olması için kopuş sağlaması gereken olguları tespit eder. Bu olgular mekansal, zamansal olabildiği gibi içsel olan bazı hissedişler ya da düşünsel alışkanlıklar da olabilir. Örneğin bir kadın sistem içi mekanların ve yaşam tarzının onu özgürlükten kopardığını fark ediyorsa, farklı mekanlara geçerek özgürlük mücadelesini güçlendirebilir. Örneğin bizim deneyimimizde kadın ordulaşma sürecinde, erkek gerillalarla aynı mekanda kalmanın dezavantajları avantajlarından fazlaydı. Bu nedenle fiziksel olarak da

onlardan koptuk ve tamamen kadınların kaldığı özgün mekanlarda kaldık. Müthiş öğretici bir deneyim oldu. Ya da bir kadın erkek karşısında özgüven sorunu yaşıyorsa bu güvensizlikten, onu yaratan tüm etkenlerden kopuşu yaşamak durumundadır. Ama var olanı sağlıklı analiz edemeyen hiçbir kadın kopuş teorisini güçlü başaramaz. Neyden, niye hangi amaçlarla ve araçlarla, ne zaman nasıl kopuş sağlayacağını ve özgürlükle sağlıklı bir ilişkilenmeyi nasıl başaracağını bilince çıkaramayanlar, yanlışlı durumlarla karşılaşır. Nitekim bizim deneyimimizde bu yanlışlar önemli ölçüde ve uzun süre yaşandı. Kopuşu salt fiziksel algılayıp erkek egemen ideolojinin kadınlarda içselleştirdiği köleci, geleneksel ve geri özelliklerden kopuşu görmezden gelen ve bu nedenle de başarılı bir cins mücadelesi veremeyen duruşlarımız çok gelişti. Ya da cins mücadelesine reel sosyalist etkilenme ile yaklaşım gösterip sorunun an'da, güncelde ve acilen çözümlenmesi gereken yönlerini devrimden sonraya bırakan bakış açısının hakim olduğu pratiklerimiz de oldu. Tüm bu pratiklerin analize tabii tutulması ve derslerin çıkarılması bizim açımızdan büyük bir şanstı. Kopuş Teorisi'nin başlangıçta anlamını ve gerekliliğini fark edememiş olsak da, yıllar içinde kendi deneyimlerimizden öğrendik ki; özgür kadın kimliğinin yaratılmasında ve yaşanmasında kadın için vazgeçilmez bir kuramdır. Kopuş sağlamamız gereken olgulardan neden kopmamız gerektiğini yaşam bize çarpıcı öğretti. Bu nedenle de Kürdistan Kadın Özgürlük Hareketi'nin hâlâ temel bir özgürlük kuramı olarak ele alınmaktadır.

1996 yılında Kopuş Teorisi'nin anlamına dair tartışma ve anlama çabalarımız sürerken bu teorinin zirvedeki pratiği olarak 30 Haziran 1996 yılında Zeynep Kınacı (Zilan) arkadaşın fedai eylemi gerçekleşti. Zilan, karşısında savaştığı devlet güçlerine, özgür Kürt kimliğinin yaratılması için köklü kopuş sağlanması gereken ve gerekirse patlatılması gereken özellikleri de ortaya koydu. Parti içinde savaş, örgütlenme, ideolojik mücadele ve özgür bireyi yaratma konularında yaşanan tikanıklığın aşılmasında kopuş sağlamamız gereken geri özellikleri de gösterdi. Bu nedenle Kopuş Teorisi'nin en üst düzeyde kavranışı ve uygulanışı oldu. Bir kadın

kendisini geriye çeken tüm bağlardan koparsa özgürlüğü zirvede yaşardı. Zilan arkadaş, parti içindeki kadın ve erkekleri bu anlamda sarstı ve derin bir sorgulamaya itti. Hem kadın özgürlüğü açısından hem de tıkanan savaş gerçekliği açısından yeni ufuklar ve yeni yollar kazandıran bir önder oldu.

1998 yılında Öcalan, 8 Mart'ta, kadınlara 8 Mart armağanı olarak Kadın Kurtuluş İdeolojisi'nin ilanını yaptı. Aynı gün Çanak-kale zindanında Sema Yüce arkadaş, parti içi gericiliğe karşı, "8 Mart'tan 21 Mart'a bir köprü olmak istiyorum," diyerek eylemini gerçekleştirdi. Bıraktığı raporlar, felsefi ve ideolojik açıdan derinlikliydi. Tüm örgüt yapısının ve özellikle kadınların iç sorgulama düzeyinde ve kadın partileşmesine anlam verme arayışında her zaman bir örnek oldu. Sema arkadaşın 17 Haziran'daki şahadetinin ardından PKK militanı Fikri Baygeldi arkadaş da, "Sema yoldaş benim komutanımdır," diyerek bu eylemi ve heval Sema'yı selamlama eylemi yaptı. Fikri Baygeldi arkadaş da erkeğin, kadına özgürlükçü yaklaşımının ve yoldaşlığının sembolü oldu.

Yaşanan bu şahadetleri Öcalan kapsamlı çözümlledi. Kadın kurtuluş ideolojisinin ilanı, yaşanan şahadetlerin verdiği mesajlar, kadın cephesinde büyük bir heyecan yarattıysa da gereklerine zamanında cevaplar geliştirmede önemli yetersizlikler gelişti. Ama kadın özgürlük adımlarının devrim niteliğindeki gelişimi ivme kazanmıştı ve Öcalan komplo sürecinin ağır baskılarına rağmen 1998 sonbaharında Kadın Partileşmesi sürecini şu değerlendirmelerle başlattı:

Nasıl sosyalizm partisi varsa, kadınların da partisi olmalı. Kürdistan Devrimci Kadın Partisi ciddi bir gelişme olabilir. Büyük bir çelişki ancak büyük bir parti ile aşılabılır. Sorunlarınız ağırdır. Partileşin! Kendinizi örgütlemeniz gerekir. Bu kadar kadın yanılsı bir düşünceye sahip olmama rağmen, sanırım bastıran bir erkek yönüm daha ağır basabilir... O açıdan kendi kurtuluşunuzu kendiniz ilerletmelisiniz... Erkeklerin bütün yaklaşımlarına, kadın örgütü adına cevap verebilmek ilginç olur. Tüm planlarınız, ne kadar kadın hayali varsa, hepsi örgütle hayata geçirilir değil mi? Hem en renkli

düşünün, hem pratik değeri olan adımlar atın. Ben bir kadın sempaticisi olarak bunları söylüyorum. Benim öyle kadın kurtuluş önderi olmaya fazla niyetim yok. Beni yandaş olarak kullanabilirsiniz. Özgür bir kadın kurtuluş partisine, ben yandaşım. Hatta içine tek tük erkekleri de alabilirsiniz. Yani salt cins örgütü değil. Kadın şartlarını tam kabul eden erkeği alabilirsiniz. Mesela Fikri Baygeldi gibi bir erkek, bu partiye üye olabilir.

Kadın Kurtuluş İdeolojisi ve Kadın Partileşmesi özgürlük deneyimimizde ne anlama geliyordu? Kadınların kurtuluşu için bir ideoloji ve parti neden gerekliydi? Kadınların kurtulması gereken olgular nelerdi? Cins çelişkisinin çözümü neden partileşmeyi gerekli kılıyordu? Atılan bu devrimsel adımı anlamlandırmak için daha pek çok soru sorabiliriz. Kadın partileşmesi; örgütlenme modelinden ziyade başarmak istediği amaçları teori-program, tüzük ve bir kurmay ekibe kavuşturmadaki ciddiyetini ifade ettiği için önemlidir. Özü budur. Kadın özgürlük sorununu gündeme alma düzeyini, çözüm arayışındaki ısrarı ve bunun ilkelerini, strateji ve taktiklerini, mücadelesini kadınların öz kararlaşmaları ile vereceklerini ifade etmektedir. Kadınlar toplumsal yaşamda hangi sorunu çözmek istiyorlarsa o soruna örgütlü yaklaşacaklar, örgütlü tartışıp örgütlü çözüm geliştirecekler. Erkek egemenlikçi anlayışın kadınları hem kişilik parçalamasına hem de cins olarak parçalayıp karşı karşıya mevzilendirmesine bir tavidir kadın partileşmesi. Elbette her bir kadının bireysel bir özgünlüğü, duruşu, özgürlüğü ve kendine has bir karakteri vardır ve bunu geliştirecektir de. Ama söz konusu kadınların ortak özgürlük, yaşam ve mücadele sorunları olduğunda bu ortak akıl, kararlaşmayı ve hareket etmeyi gerekli kılar. Kadın partisi bu anlamda kadınların ortak aklıdır, kararlaşma ve eylemleşme organıdır. Diğer yandan kadınların yaşadığı bireysel hiçbir sorun erkek egemen aklın kadınlara dayattığı ortak köleleştirme operasyonlarından kopuk değildir. Bu nedenle kadın kurtuluş ideolojisi; kadınların köleliğinin temel nedenlerini ve bu nedenlere karşı alternatif düşünsel yapılanmalarını belirlerken kadın partisi de bunların eğitimini, ortak mücadelesini, alternatif duruşlarını ve eylemlerini ge-

liştirir. Bu yolla her bir kadının özgürleşme deneyimini de geliştirerek bireysel ve toplumsal özgürlük alanlarını genişletir.

Maalesef bu devrimsel adım, başını ABD'nin çektiği ve İngiltere'nin de bizzat planladığı uluslararası hegomonik güçlerin, Türkiye, İsrail ve bölgesel yerel güçler ve Yunanistan, Rusya gibi devletlerin organizasyonunda yer aldığı; Öcalan somutunda Kürt halkına ve kadınlara yönelik tarihi ihanet, komplo devreye konuldu. Özgürlük devrimimiz tasfiye edilmek istendi. Öcalan 1999'dan bu yana Türkiye-İmralı Adası Tek Kişilik Tutukevi'nde tecrit ortamında kalmaktadır. Bu komplo döneminde yaşanan ağır örgütsel sorunların boğuntusunda hak ettiği pratikleşmeyi birkaç yıl gecikmeli yaşayabilecekti. Ama düşüncesi ve başlattığı tartışmalar bile kadınları müthiş hareketlendirdi ve yoğunlaşmaya sevk etti. 1999'da PJKK, 2000'de PJA, 2004'de PAJK adı ile yaşanan parti örgütlenmesi, kadın özgürlük deneyiminde niteliksel sıçramalara yol açtı. Ataerkil sisteme, yarattığı kadın-erkek şekillenmesine ve bunlarla nasıl mücadele edileceğine dair pratik ve teorik muazzam bir birikim oluşturuldu. Kişiliklerde altüst oluşlarla, içsel mücadele ile önemli bir değişim düzeyi yaşandı.

2001 yılında **Kadının Toplumla Sözleşmesi** adı altında bir çalışma yapmamızı önerdi Öcalan. Kadın Partisi olarak bu sözleşmeyi gündemleştirdik. Bu çalışma hem içte hem de dünyanın değişik ülkelerindeki kadınlarla ortak tartışmalarla, görüş alış-verişleriyle yürütüldü. Böyle bir tanımlama bile tüm kadınları heyecanlandırdı. Önemli bir düzeye gelen Toplumsal Sözleşme'ye ilişkin çalışmalar hâlâ devam ediyor. Yine 2002 yılında tanrıçaların torunları-Talip-Zerdüş evliliği, 2004 yılındaki Tanrıçalaşma-Afroditleşme-Melekleşme gündemleri komplonun ağır etkilerine rağmen kadınlara özgürlük mücadelesini yürütmeye ve karşı karşıya kalınan ağır sorunları aşmada yeni ufuklar kazandırdı. Eski paradigmanın etkisiyle şekillenen zihniyet dünyasını değişime açık hale getirmeye çalışan adımlardı bunlar. Farklı noktalardan bakabilme, özgürlük-esneklik ilişkisinin anlamını kavrama, devrimin uzun vadedi gerçeğinin yarattığı sosyolojik-psikolojik şekillenmeyi çö-

zümleme ve çözüm olma ve daha pek çok konuda bu gündemleri tartışmanın kazandırdığı önemli bir dinamizm geliştirdi.

Bu süreçte zengin yaşanmışlıkların ve tecrübelerin biriktiği önemli bir alan da siyasi çalışma alanıydı. Bu deneyim Kürdistan'ın dört parçasında kendine has özelliklerle gelişme de ortak noktası; kadın renginin-kimliğinin politikaya yansımaları ve ona yön vermesi noktasında önemli başlangıçlara sahip olmasıdır. Eğitim, ekonomi, kültür-sanat-edebiyat, diplomasi, basın alanlarında özgün örgütlenmeler geliştirildi. Toplumsal alanda kadınların ihtiyaç ve sorunlarına cevaben değişik örgütlenmelere gidildi. 2005'de kadın partisiyle birlikte kadının konfederal sistem deneyimi olan KJB'nin kurulması devrimsel adımlardan bir diğeri idi. KJB; çatı örgütü sistemini, kadının ideolojik öncü kurmay partisi olarak; PAJK, kadının meşru savunma gücü olarak; YJA Star, kadının toplumsal ve siyasal alan örgütü olarak; YJA, mücadelenin temel dinamizmini teşkil eden Komalen Jinên Civan bileşenleri üzerinden yapılandırmıştır. Belirttiğimiz tüm gelişmeler 2005 yılından itibaren KJB, 2013'le birlikte KJK çatısı altında yürütüldü.

Bu yıllardaki tüm deneyimlerimizin özgün yanı, Öcalan'ın esaret koşullarında yaşanmasıydı. Yıllarca hep onun desteği ve günlük perspektifi ile yürümüştük. Ve onun yıllar önce bizi böyle zamanlara hazırlayan perspektif ve önerilerini zamanında anlamamıştık. Kadınlara yaşadığı ve an be an yarattığı dostluğun, yoldaşlığın eksikliğini komple döneminde iliklerimize kadar yaşadık. Ancak onun "*Yarım kalan projem*" dediği kadın özgürlük mücadelesinden de asla vazgeçmedik. Bu süreçte yaşanan deneyimler kadınlar için ilkti. Birçok eksikliği barındırırsa da Öcalan'ın özgürlüğün temel gücüne yaptığı yatırımın, harcadığı muazzam emeğin boşa gitmediğini ispatladı. İmralı koşullarında da Öcalan, kadınlara sürekli güç veren proje ve önerilerini ilettiler. Bunlar hareketimizde sürekli açılım, değişim-dönüşüm, genişleme ve derinleşme, pratikleşme dinamizmini geliştirdi.

Kadın ordulaşması, YAJK, partileşme, Erkeği Dönüştürme ve Özgür Yaşam Projesi, Toplumsal Sözleşme, Kadın Konfederalizmi deneyimlerimiz sürecinde gelişen adımlarla bilincine vardığımız diğer önemli bir konu erkek gerçekliği idi. Yaşamın ve

özgürlüğün temel değerlerine bağlı kalarak savaşılan çok yiğit erkek yoldaşlarımız da oldu. Örgütlü, özgürlükçü kadın karşısında saygılı ve destek olanlar da... Kadın özgürlüğünü tehlike gören ve erkek gericiliği ile zorlayan, güçlü kadından korkan erkekler de vardı; mücadele deneyimimiz içinde. Ama çıkardığımız en önemli sonuç; örgütlü ve iradeli, yaşamın tüm alanlarında esnek ve estetik olabilen ve kendini eğitip düşünce gücü kazanan kadın, erkeği dönüştürmede kesinlikle belirleyici olabiliyor. Erkeğin değişim-dönüşümüne yaklaşımda bazı denemeler olsa da genelde kaba retçiliği, isyanı çok aşamadık. Bu alan sosyolojik-psikolojik olarak ayrı ve tarihi gelişimi içinde ele alınması gereken bir konu olma gereğini hâlâ koruyor. Devrimde erkeklerin yaşadığı çok önemli deneyimler oldu, değişim-dönüşümler oldu. Artık erkeklerde de kadın sorununu toplumsal özgürlük sorunu olarak görme ve bu anlamda erkeğin de özgürlük sorunu olduğu algısı gelişmektedir.

Bu alanda 1998 yılında Öcalan YAJK'a paralel **YAZK'ı** (Yekitiyên Azadiya Zilamên Kurdistan-Kürdistan Erkek Özgürlük Birliği) geliştirmek istedi:

Sorun sadece sizleri YAJK somutunda, amacında ve birlikteliğinde yürütmek, savaştırmak değildir. Biz bu konuda aynen YAJK benzeri bir kavram daha geliştirdik, buna da YAZK dedik. Nasıl ki Yekitiya Azadiya Jinên Kurdistan diyorsak, Yekitiya Azadiya Zilamên Kurdistan da bir kavramdır aslında. Belki de kadından daha fazla erkeklerin özgürleştirilmesi gerekiyor. Erkeğin özgürleşme düzeyi, belki de kadından daha zordur. Bunun önemini biz şimdi daha derin bir biçimde görüyoruz. Kadındaki kölelik olayı aşılrken, erkekteki kölelik ve köleleştirme büyük bir inatla sürdürülüyor ve çok tutucu davranılıyor. Kadında çözülüş kolayca gerçekleşirken, özgürlüğe doğru istek, arzu güçlü iken; erkek de bu hakimiyetten vazgeçmemeyi, tutuculuğu, hep kendine göre bir dayatmayı ısrarla sürdürüyor... Hazır erkek veya hazır kadın olmaz, devrimle yaratılır bunlar. Devrimde de başarı tarzıyla sağlanır bu!³

Ancak bu son derece önemli adım; komplonun gölgesinde kaldı. Aynı yıl gündeme getirilen **Erkeği Değiştirme Projesi**; yaşanan kaba retçi pratikler sonrasında Öcalan tarafından gündemleştirildi. Bu kapsamda 2000-2003 yılları arasında erkeklerin PJA bünyesinde özgün devrelerde eğitimi başladı. Bu da farklı ve önemli bir deneyimdi. Açığa çıkardığı tüm yönleri ile daha kapsamlı analiz edilmeyi hak eden bir süreçti. En son Öcalan'ın savunmalarında ele aldığı Özgür Eşyaşam, kadın-erkek doğalarını ve özgürleşme sorunlarını ne kadar diyalektik ele aldığını, bugüne kadar bu alanda verdiği emeğe titizlikle ve kararlılıkla sahip çıktığını gösterir. Özgür Eşyaşam kuramında ifade edilen prensipler, özgür kadın ve özgür erkeğin geliştirilmesine olan inancın ve gerekliliğin ifadesidir. Bu alan da kadın özgürlük hareketlerinin önemli bir parçası ve hâlâ önemle üzerinde durması gereken bir sorumluluğudur. Yaşananların doğru analizi ile bugün yaşanan durumun analizini daha sağlıklı yapabiliriz. Jineolojiyi gerekli kılan noktalardan biri de; deneyimimizin bu konuda açığa çıkardığı birikimlere sosyolojik olarak yeniden bakma, tartışma ihtiyacıdır. Aynı zamanda şimdi'de yaşanan sorun ve gelişmelerin tıkandığı noktaları bu analize göre de ele alıp aştırmaktır. Sosyal bilimlerle ideolojinin ve ideolojik partilerin ilişkisine dair edindiğimiz bilinçlenmeyi en fazla yansıtacağımız alanların başında gelecektir.

Kürdistan Kadın Özgürlük Mücadelesi deneyiminin ve bir bütün Kürdistan devriminin deneyimlerinin sosyal bilimlere, devrimci-sosyalist kültüre ve literatüre çok önemli katkıları oldu. Feodal ve kapitalist zihniyetin derin bir uzlaşma içinde toplumsal özgürlükleri ve bireysel özgürlükleri yok etmek için savaştığı bir coğrafyada kadınların aktif ve etkili yer aldığı bir mücadele deneyimini kırk yıl boyunca sürdürmenin kendisi sosyal bilimlerin yıllarca ele alıp inceleyeceği bir materyal zenginliği oluşturmuştur. Bir kere hem sosyal bilimlerin hem sol-sosyalist-devrimci ezberlerin donuklaştırdığı kafalara bir müdahale oldu deneyimimiz. Kürdistan Özgürlük Mücadelesi'nde yer alan farklı halklardan ve kültürlerden kadınlar olarak hayatın ezberlere göre ilerlemediğini, özgürlük tutkusuna asla gem vurulamayacağını ispatladık. Devrim içinde kadın sorunu çö-

zümlenemez ezberini bozduk. Bu alanda hem erkeği hem kadını özgürleşmesi gereken kimlikler olarak eşitlemede de deneyimimiz çok farklı özellikler taşımaktadır. Geleneksel kadınlıkla ve egemen erkeklikle mücadele etmeyi sadece kadınlara bir özgürlük zorunluluğu olarak yükledi deneyimimiz. Erkeklerle de hem kadın gericiği hem de erkek egemenliği karşısında kendini eğitime, oluşturma ve özgürleştirme sorumluluğu verildi. Ve artık kadın özgürlüğü ve mücadelesi karşısındaki duruşunu bir özgür ve anlamlı bir yaşam felsefesinin köşe taşlarından biri olarak ele alıp sorgulamayı içselleştiren erkekler kuşağı gelişti. Aynı zamanda kadınlar nasıl kendi kişiliklerindeki köleci kadın alışkanlıkları ile savaşmayı bir özgürlük emeği olarak değerlendiriyorlarsa erkeklerde de bu konuda zihniyetlerindeki, yaşam alışkanlıklarındaki, davranış ve üslubundaki erkeği öldürme perspektifiyle kendi içsel mücadelesini tanımlama ve verme süreci gelişti. Bunlar deneyimimizin sosyolojiye ve sosyal mücadele geleneğine kattığı temel katkılardan bir kaçıdır. Erkeklerle sadece bir karşıtlık olarak savaşmayı ve kutuplaşmayı yaşayan ve yaşatan cins mücadele tarzının adı, mücadelemizde kaba redçiliktir. Bu da literatüre kattığımız bir isimdir, ama aynı zamanda cins mücadelesine yerleştirdiğimiz zihniyet farkımızdır. Cins mücadelesini verelim de nasıl olursa olsun perspektifinin rastgeleliği pratikte yaşansa da zaman zaman, ideolojik perspektifimiz her zaman bu mücadelenin nasılına, araçlarına ve yöntemlerine odaklandı. Bu odaklanmanın temel hedeflerinden biri de kadın özgürleşmesine paralel ve onu sürekli destekleyebilecek erkek değişim-dönüşümünü ve özgürleşmesini yaratmaktır. Bu alanda verilen amansız mücadele de jineolojinin tarih perspektifi ile ele alacağı temel konulardan olacaktır. Ancak ortaya çıkardığı sonuçların yansıması sosyal mücadele deneyimlerine ve sosyalist kültüre yapılmış devrimsel bir katkı olduğunu göstermektedir. Jineolojinin temel araştırma ve inceleme konularından biri de hem Kürdistan Kadın Özgürlük Mücadelesi'nde açığa çıkan sonuçların hem de farklı ülkelerde yaşanan kadın mücadele deneyimlerinin açığa çıkardığı sonuçları ve bunların sosyal bilimlere, sosyal mücadelelere katkıları olacaktır.

Bugüne kadar gelinen aşamaların kalın hatlarını ifade etmeye çalıştığımız deneyimimize yeni bir ivme ve açılım kazandıracak olan yeni devrimsel adımdır jineoloji. Jineoloji yaklaşık yedi yıldır gündemimizde. Belli bir araştırma, birikim oluşturma süreci diyebileceğimiz ilk üç yıldan sonra dört yıldır önemli bir temel kazanan jineoloji, neden bir ihtiyaç olarak doğdu? Yaşadığımız bunca deneyimde nereye tekabül ediyor? Onlarca yıllık deneyimimizle jineolojiye nasıl anlam vereceğiz? Jineoloji onlarca yıllık deneyimize hangi anlamları katacak. Bu temelde hareketimizin var olan muazzam boşlukları giderecek bir perspektifi yeniden oluşturmaya ihtiyacı var. Bu ihtiyacı Öcalan'ın eleştiri ve uyarılarından da okuyabiliyoruz:

Kadın toplumda sürekli kaybediyor. Eğer doğru bakmak istiyorlarsa, kadının toplumda sürekli kaybettiğini, bunun tarihsel gelişimini açığa çıkarmaları gerektiğini bilmek zorundadırlar. Kadın özgürleşmesinin temellerini tartışmaya açacak çalışmalara yönel-sinler. Kadınlar için mücadele etmeyi, kadın özgürlüğü düşünce-sini derinleştirmeyi esas alsınlar. İsyancı tarzı terk edip çözümleyici olsunlar. Çevre, ekoloji, feminizm, ekonomi vb. konularda muazzam boşluk var, bunları doldursunlar.

Jineolojinin geliştirilme nedeni tam da bu sorunlara çözüm yaratma iddiası ile bağlantılıydı. 2008'de bir önderlik perspektifi olarak gelişen jineoloji, otuz yıllık mücadelemizin yarattığı deneyimden süzülüyor. Kadın kurumlaşmasına dayanak olacak kadın eksenli bir sosyal bilim olarak gelişecek. Kendi mücadele deneyimimizle bilgiye ulaşıyoruz ve çok zorlu sınamaların deneyimini, bilgisini ve duygularını, düşünce gücünü oluşturuyoruz. Jineoloji de bu güç üzerinden gelişme iddiamızdır. Özgürlük mücadelemizde deneyimleyip belli bir ideolojik perspektifle deneyimleme, deneme, sinama, pratiğin ortaya çıkardığı verileri tarihsel bilinçle, sosyolojik-ideolojik-psikolojik alanda bireysel ve kolektif analize tabii tutma, paylaşma ve yeniden yaşamla yüzleşme yöntemi hakim oldu. Jineoloji, bu yönetmelerle

açığa çıkan sonuçları, ulaştığımız aşamayı ve yine tıkanıdığımız, tekrara düştüğümüz, ilerlediğimiz ve gerilediğimiz yönleri açığa çıkaracaktır. Aynı zamanda, zamanın ve mekanın özgünlüklerine denk yeni yöntemler, yollar ‘ne olabilir?’e dair de ön açıcı olmayı hedefleyecektir. “Kadın cephesinde biriken büyük özgürlük ve eşitlik potansiyelini yeni ETİK ve ESTETİK değerlerle demokratik toplumsal gelişmeye katmaya çalışmaları büyük anlam ifade edecektir. Bu yönlü bir tıkanıklık var. Çözmeleri ve pratikleşmeleri büyük önem taşıyor. Hem ulusal toplum hem de bölgesel öncülük için bu gereklidir.” Öcalan’ın bu perspektifi, jineolojinin çıkış yaratması gereken alanları da, yaratıcılıkla katılım sağlaması gereken alanları da netleştirmiştir.

Bugüne kadar bir kadın bilimini düşünememiş olan sosyal bilimleri, erkek aklıyla şekillenmekle eleştirip jineoloji ufkuna yöneliyoruz. Bu eleştirimizin ağırlığının farkında olarak yaklaşımlarımızı yaratmalıyız. Öcalan’ın, “Doğru kavramak ve katılım göstermek, kişisel değil toplumsal bir sorundur,” tespitini belki de en derinlikli jineoloji için hissetmeli ve anlamlandırmalıyız. Çünkü toplumsal yaşam bilimi olarak jineolojiyi anlamak ya da anlamamak, buna göre adım atmak ya da atmamak sanıldığından çok daha geniş ve boyutlu bir toplumsal sorundur. Kadın bilimi cesur, adil ve yaratıcı olandır. Açılım ve alternatif olmak daha ilk elden kadın bilimine yüklenen anlamlarsa; var olanın nesinde ve neresinde tıkanıldığını doğru tespit etmek bunun abece’sidir.

Bir zamanlar yaprağın bile kıpırdamadığı Kürdistan’ın her yeri, bugün çok renkli ve zengin toplumsal dinamiklerle dalgalanıyor. Yaşamın her anındaki dalgalanma kadın renginde, kadın ruhuyla... Savaşta, toplumsal örgütlenmelerde, akademilerde, kültür-sanat alanında, edebiyatta, basın-yayında, yaşamın her anının emekle yeniden yaratılışında kadının o ‘elektrikli doğası’ iş başında. Kadın olarak doğmanın tanrı laneti olarak görüldüğü, kadın olmanın aşağılandığı bir coğrafyada, kadın olarak doğmayı ve kadın olmayı mutluluk ve onur olarak gören kadınlar yetiştirdi Öcalan ve Kürdistan Kadın Özgürlük Hareketi. Jineoloji, her anında emek, bedel, kahramanlık, direniş ve aydınlanma yaşayarak yaratılan bu

değişim-dönüşümün sağlam bir düşünsel yapılanmaya ve toplumsal sisteme kavuşturulmasının yaşamsal bir öneme sahip olduğu bir aşamada gündemimize girdi.

Kürdistan'da ve dünyanın birçok ülkesinde halklar ve öncüleri, önderleri muazzam direniş örnekleri sergilediler. Mücadeleyi görkemli verdiler. Ancak devletçi-iktidarcı uygarlığın ve onun zihniyet yapılanmasını aşamadıkları için bu büyük emekler layıkıyla sistemleleşemedi. Ataerkil bakış açısından kurtulamadı. Devrimden sonra kazanılan sistemin tekrarı, kopyası, bazen de kötü bir taklidi oldu sadece. Kürdistan Özgürlük Hareketi olarak bu sonu yaşamamak için devrimimizin kadın karakteri başından beri hep var oldu. Ancak gelişen aşamada bu karakterin daha sağlam temellere dayanması gerekiyor. Bilimsel bilgiye, felsefeye, metafiziğe, mitolojiye, yaşamın her alanına, her olgusuna daha olgun, oturmuş, prensiplerini oluşturmuş bir yaklaşım yaratması gerekiyor. Bugüne kadar ağır süreçlerden geçerek yarattığımız tüm değerlerin kapitalizmin liberalizminde boğulmaması için, kendimizi zihinsel açıdan da gerçekten kadın karakterli kılmamız gerekiyor. Kadın karakterli zihnin tüm özelliklerini kazanmamız gerekiyor. Söylemi dışıl, eylemi eril bir parçalı gerçeklik, yaşamın her anında farklı biçimlerde yaşanıyor. Söylemin-eylemin dışıl karakterli olduğu zamanlar, çalışmalar da var. Ama geldiğimiz aşamada her an'ımızı böyle yaşamamız gerekiyor, çünkü kapitalist modernite tüm örgütlülüğü ile Kürt halkına ve direnen tüm halklara, yaşamın her an'ında saldırı pozisyonunda. Bazen bir an, bir tek eylem ya da adım kader tayin edici olabiliyor. Jineolojinin önemi de böyle bir aşamada ortaya çıkıyor. Kadın bakış açısını, bugüne kadar yaşadığımız deneyimlerin sosyolojik analizini yaparak yeniden geliştirmek ve yaşamın her an'ını bu bakış açısı ile yaşamak... Teori-yaşam, bilim-toplum uçurumuna düşmeden. Bilinç düzeyimizdeki yükselme, açılım, derinleşme ne kadarsa, yaşadığımız her an'a bu yükselmeyi, açılımı, derinliği katarak yaşamak... Öcalan'ın dediği gibi:

...İdeolojiyle sosyoloji arasındaki mesafe kısalmıştır. Sosyolojiyle bilimsel sosyalizm arasındaki fark da azalmıştır. İdeolojik, sosyolojik

ve bilimsel sosyalist düşünce arasındaki alışveriş bütünlük kazanmış olup, giderek daha tutarlı bir toplumsal bilime doğru evrilmektedir. PKK bu konuda idealli partilerin başında gelmektedir. Bir sosyalist partinin esas gücü toplumsal bilime yatkınlığıyla ölçülür. Belirleyici gücü toplumsal bilimle bağlantısından kaynaklanmaktadır. İdeolojik ve sosyolojik kapasitesinde bilimsellik payesi ne denli gelişirse, öncülük rolünde de o denli gelişme sağlar.⁴

Kadın hareketinin toplumsal değişim-dönüşümlerdeki öncülük rolünü başarıyla oynamak ve bu mücadele sürecini demokratik-farklılıkları içinde eşit-özgür bir toplum inşa ederek taçlandırmak için, biz bu 'bilimsellik paye'sini jineoloji ile oluşturacağız.

Dipnotlar;

¹ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü V*; s. 386-87.

² *a.g.e.*; s. 309-10.

³ Öcalan, Abdullah; 28 Nisan 1998 Avrupa-Parti Cephe Konferansı'na sunulan perspektif.

⁴ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü V*; s. 431,

JİNEOLOJİNİN EYLEM KILAVUZLARI

Sadece resmi modernitenin değil, tüm hiyerarşik ve uygarlık dönemlerinin tüm toplumsal dokularında zihnen ve bedenen tutsaklaştırdığı, en derin kölecilik altında çalıştırdığı kadının özgürlüğü, eşitliği ve demokrasisi; çok kapsamlı teorik çalışmalar, ideolojik mücadeleler, programatik ve örgütsel faaliyetler, en önemlisi de güçlü eylemler gerektirir. Bunlar olmaksızın feminizm ve kadın çalışmaları sistemi rahatlatmaya çalışan liberal kadın faaliyetlerinden öte bir anlam taşımaz.¹

Jineolojinin alanları olarak ekonomi, etik-estetik, ekoloji, demografya ve politikanın belirlenmesi tam da bu nedenledir. Kadın özgürlüğü-eşitliği ve demokrasisi için.

1993 yılında Öcalan kadın ordulaşma çalışmalarını bir kadın örgütlenmesi olarak geliştirirken, *“Eşitliğin olduğu yerde ordular olmaz”* demişti. Bugün hâlâ erkek ağırlıklı orduların yakıp yıktığı bir gezegende yaşıyoruz. Üstelik bu erkek ağırlıklı ordular sadece askerlik alanında değiller. Ekonomi bilimi bir erkekler ordusu tarafından işgal altında. Hayatımızı bozuk para gibi harcayan ‘ekonomik’ kararlar alıp duruyorlar. Bir erkekler ordusunun fabrikaları, nükleer tesisleri, atölyeleri vb. ekolojimize tükürüyor, tüm pisliklerini kusuyor. Kabalığı marifet bilen bir erkekler ordusu ahlak anlayışımızı-estetikimizi belirlemek için didinip duruyor. Moda üretiyor, kozmetik üretiyor, hatta konuşma, gülme, davranış biçimi üretiyor. Bir erkekler ordusu dünya geneli ve her bir ülke için politika adına katliam, savaş, yıkım kararları alıyor. Bir erkekler ordusu, ne zaman ve kaç tane çocuk doğuracağıımızı belirlemeye çalışıyor.

Yaşamımızın her anına ve her alanına bir erkekler ordusu sız-
mışsa kadın özgürlüğü-eşitliği-demokrasisi nasıl gelişecek? Jineoloji
bu sorunun yaşamsal cevabını oluşturabilmek için ilk etapta beş
temel alanda örgütlenecek. Ekonomi, ekoloji, etik-estetik, demo-
grafya ve politika. Bu alanlara elbette eğitim, sağlık, tarih, felsefe ve
teoloji alanlarını da ekleyebiliriz. Yaşamın temel alanları olan bu
çalışmalarla ilişkilenecek bir kadın bilimi; kadın özgürlüğünü sağ-
layamaz. Kadın biliminin gelişmesi; sorunlarının çözümü anlamına
gelmelidir. Toplumsal yaşamın temel sorunlarını çözebiliyorsa
kadın bilimi, doğru rotada ilerliyordur. Bu nedenle jineoloji, kap-
sadığı alanlara yönelik kapsamlı ideolojik-örgütsel ve eylemsel pers-
pektifler üretebilmeli ki, toplumun, yaşamın demokratik karakteri
gelişsin. Yaşamı işgal eden erkekler ordusu geri çekilebilsin.

Jineolojinin alanları olarak ifade ettiğimiz tüm alanlar yaşam-
saldır. Artık dünyada tüm iktidar oyunları, toplumların kaderleri bu
alanlar üzerinden belirleniyor. Kadın ve yaşam bilimi olarak ji-
neoloji de bu alanları kadın bakış açısı ile ele alarak demokratik
modernite sürecine kadın doğasının ve özgürlük hareketinin katı-
lımını sağlayacaktır. Alternatif olabilen, toplumun demokratikleş-
mesinden ve özgürleşmesinden yana olan her kesimi katabilen ve
bu katılımları demokratik iradeye ve eyleme dönüştürebilen, top-
lumsal yaşam ihtiyaçlarının gerekli kıldığı anlarda ve alanlarda ye-
nilenebilen bir kadın bilimi; toplum üzerindeki baskı ve sömürüyü
azaltabilir, durdurabilir. Bilimciliğe düşmeden, bilimi toplumun
ortak aklı, vicdanı ve eylemi olarak geliştirebilir.

Belirttiğimiz alanların jineoloji kapsamında birlikte yer alması-
nın bir nedeni de bilimciliğin, bilimler arası disiplinlerde yarattığı
parçalanmayı aşmaktır. Bilimle, yaşamın ve toplumun bağını ortaya
koymaktır. İlk oluşumunda bilim toplumsaldır. Kadın icadıdır ve
cinsiyetçi değildir. Ruhsuz hiç değildir. Toplumsal yaşamın yararına
buluşlar ve icatlarla doludur. Toplumla bilim arasında bugün ol-
duğu gibi soyutluktan yaratılan buz dağları yoktur. Jineoloji bi-
limin başlangıcındaki bu öze ulaşmayı hedefleyerek bilimi, yaşamla
ve toplumla bağı ve etkileşimi içinde ele alacaktır.

Örneğin; ekolojiyi hesaba katmayan ve ondan kopuk bir ekonomi biliminin yaşam dışılık olduğunun farkındadır. Bu nedenle de tüm ekonomi projelerini ekolojiye etkileri ile birlikte tartışacaktır. Yine ekonomi ve ekolojiden kopuk bir demografya bilimi yaşama aykırıdır, üreme adına tüketiciliktir. Bunları birbirinden kopararak ele alır, bilimcilik. Ama jineoloji hepsinin arasındaki yaşamsal bağları ve bunun toplumsal etkilerini sezer, değerlendirir ve ortaklaşan zeminlerde bu bilimleri buluşturur. Belirttiğimiz tüm alanların birbiri ile bağını sürekli zihniyetlere yerleştirerek ilerler, jineoloji.

Jineoloji bir nevi yeni bilim anlayışının bilimler arası bütünlüğün ve ortaklaşmanın da zemini olmak durumundadır. Bu ortaklaşma ya da özgün alanlarında çalışma gelişirken hepsini bir arada tutacak olan harç; etik-estetiktir. Etiği-estetigi olmayan hiçbir mücadeleye ve toplumsal projeye girilmez, jineoloji. Jineolojiyi bilimcilikten ve hakim sosyal-bilim anlayışından ayıran en temel fark da budur. Eğer bu önemli fark, yaşamın her alanında pratikleşirse, Kürdistan, Ortadoğu bambaşka bir yer olabilir. Toplumsal yaşam, bayram havasında örgütlenip yaşanabilir.

Erkek egemen anlayışın dokunduğu her alanda yaşam kaybetti. O zaman biz de jineoloji ile yaşamın her alanına kadın düşüncesini sızdırıp örgütleyerek yaşamı bu coğrafyada yeşerteceğiz.

Jineolojinin alanları ele alınıp araştırılırken önemle gözönünde bulundurulması gereken tespit şudur.

Eş yaşamdaki ilişki, evrenselliği ve tüm toplumsal bağları temelde etkileyen özelliklere sahiptir... Hiçbir yaşam alanı eş yaşam alanı kadar temel ve belirleyici özelliğe sahip değildir. Ekonomiyi, devleti temel ilişki saymak modernite sosyolojisinin bir saplantısıdır. Sonuçta ekonomi de, devlet de eş yaşamın aracı konumundadır. Eş yaşamlar ekonominin, devletin, dinin hizmetinde olamazlar. Tersine devlet, din ve ekonomi eş yaşamın hizmetinde olmak durumundadır.”²

Öcalan’ın Özgür Eşyaşam kuramı kapsamındaki bu belirlemesi jineolojiye; ekonomiyi, demografyayı, politika ve ekolojiyi, etik-

estetik ve diğ er tüm yaşamsal alanları incelerken y n verecektir. Bu tespit hep akılda tutulmalıdır, çünkü mevcut sosyal bilimlerin  arpıklılığının temel k rd ğ m d r.

Toplumda kadının sürekli kaybedi ini, bunun tarihsel gelişimini açığa çıkarabilmek için; jineoloji kapsamındaki alanların tarihsel gelişimleri ve güncel durumları içinde sağlıklı incelemek gerekir. Kadın d     nde ve kaybedi inde, bu alanlardan kadının silinmesinin ne kadar rolü vardır? Ara tırmalarla, ideolojik ve bilimsel çalışmalarla bu konu netle tirildik e jineoloji diğ er hedefine yönelir. Yani kadın  zg rle mesinin gerçekleştirilmesinde bu alanların kadın eliyle, etiğ i ve estetikçi ile  rg tlendirilmesinin etkileri nasıl olacak? Bu sorunun cevabı aynı zamanda kadın özgürleşmesi için geliştirilmesi gereken eylemlerdir. Zaten jineolojinin kapsamına giren sosyal bilimler disiplinlerinin her biri aynı zamanda muazzam birer eylem alanlarıdır. Kadın  zg rl ğ  perspektifi ile bu alanlar geli tirildik e, demokrasi ve eşitlik mücadelesi de derinle ecektir. En önemlisi de toplumun demokratik konfederal ve komünler tarzındaki demokratik örgütlenmeleri ba arılacaktır. Bu nedenle erkek egemen dünyaya sadece isyan etmek yetmiyor.  ikayet etmek zaten  zg rl ğ e yakı maz. O zaman bize d   en jineoloji ile çözümleyici olmak ve yaşamın birçok alnındaki boşlukları doldurmaktır.

Jineolojinin alanları da bu boşlukların ve aynı zamanda çarpıklıkların, sapkınlıkların üst düzeyde yaşandığı sosyal bilimler alanıdır; toplumsal yaşam faaliyetleridir. Özünde bir toplumu toplum yapan ana faaliyetlerdir. Toplumsal doğanın varlık alanlarıdır. Bu nedenle toplumsal yaşam bilimi olarak gelişme iddiasındaki jineoloji, bu alanlarda çalışmalarını yoğunla tıracaktır. Bu konuda  calan'ın, "Jineoloji, kadını bir cinsel obje olmanın çok ötesinde toplumun hem özü hem tortusu olarak aydınlatma ve  zg r kılmanın imkanlarını araştırmaktır. Elbette aynı araştırmayı sadece erkek paradigmasıyla geliştirilen pozitif bilim alanlarında değil aynı paradigmayla çizilen dinsel, sanatsal ve felsefi alanda da araştırmaktır," değerlendirmesi, jineolojinin araştırma alanlarını daha geniş ifade ediyor.  nemli olan kadının her alanda nasıl hem toplumun tortusu haline getirildiğini

hem de toplumun özü olarak kalabildiğini anlayabilmektir. Tortu haline getirilen halimize, toplumun özü olarak kalan halimizle doku-nabilmektir. Üzerimize yağdırılan binlerce yıllık lanete, aşağılama, karalama ve küçültmeye rağmen yaşamın her an'ında ve her alanında varoluş mücadelesi vereceğiz. Bunun aynı zamanda toplumsallığı-mızın varoluşu olduğunu bilerek.

A-Etik-Estetik

Hakikat aşkını yaşamı ile ödeyen filozof Şahabeddin Sühreverdi, *'Ehli olmayana güzelliği göstermek zülümdür,'* derken, güzelliği ancak bilmenin-bilinçlenmenin kaldırabileceği, algılayabileceği bir güç olarak gören felsefesini dillendirmiştir. Özünde bilme-bilgi ile güzelliğin ilişkisini anlatan Sühreverdi, bilinçlenme ile yaratılan güzelliğin kiminle nasıl paylaşılması gerektiğini ifade ederken aynı zamanda etiğe işaret etmiş oluyor. Etik-estetik ilişkisini çok güzel özetliyor. Günümüzden yaklaşık 1000 yıl önce söylenmiş bu bilgece söz, güzelliğin herkesin harcı olamayacağını anlatmış bize. İnsanlarının güzelliği kaldırabilmesi için bilinçlenmesi gerekir. Bilinçlenen, 'kendini bil' ilkesine ulaşan insan, dogmaların, önyargıların zihnindeki hükmünü yıkan insandır, yani özgürleşen insandır. Özgür olan zaten güzeldir.

Öcalan da mücadele tarihimiz boyunca geliştirdiği kişilik çözümlerinde estetik, güzellik-çirkinlik, güzel-çirkin kavramlarını sürekli kullandı. Estetiği her zaman yaşamın ve ilişkilerin özgürlük düzeyi ile ele aldı. Düşmanın en acımasız saldırıları altında yaşadığımız anlarda bile militanlarına ve Kürt halkına, "en büyük erdem, savaşırken güzel kalabilmeyi başarmaktır" felsefesini özümsetti. Türkiye ile yaşanan kırk yıllık savaşın açığa çıkardığı tablonun, benzer savaşları yaşayan ülkelerinkine göre daha az trajedi-ölüm-yıkım içerdiği nettir. Bu, Öcalan'ın savaşın en şiddetli anlarına önderlik ederken bile etik-estetik ilkelerden taviz vermemesi ile, kendi de-yimi ile 'savaşırken güzel kalabilmeyi başarması' ile mümkündür.

Öcalan, mücadelenin başlangıcından günümüze kadar savaşı, siyaseti, örgütlenmeyi ve hepsinin temel hedefi olan özgür birey-

özgür toplum yaratmayı önemli etik-estetik ilkelere dayandırdı. Bunu aynı zamanda sosyalist olmanın gereği olarak ele aldı. “Güzellik bir sanattır. Bir sosyalistin bu boyutu da geliştirmesi şarttır. Aksi halde hakim egemen, sömürücü sınıfların tarzına doğru yuvarlanır. Bir birey, bunu sağlayamazsa, sosyalist bir kişiliği yakalayamazsa, daha da kötüsü boyun eğmeye alıştırılmış kadını kabul ederse bu onu tehdit eder.” Öcalan, bu belirlemesinde güzellik sanatını icra edebilmenin, sisteme direnmede ve benzeşmemedeki rolünü ifade etmektedir. Toplumsal tarih boyunca yaşanan birçok isyandan, -tüm görkemine rağmen- çok azı günümüze bu görkemini soldurmadan ulaşabilmiştir. Çünkü birçoğu etik-estetik ilke-den taviz vermiş ve karşısında savaştığı ile benzeşmiştir. Doğasını, özünü ve farklılığını yitiren çirkindir. İnsanlık tarihindeki bu isyanlar da benzeşerek tüm büyülerini kaybetmişlerdir. Öcalan, kendi şahsında, militanlarında ve Kürt halkında yaşamın çirkinliğini yenmek için güzelliğin savaşını vermemiz gerekir inancını, bu tarihsel deneyimlerden çıkardığı derslerle yaratmıştır. Mücadeleye başlarken Kürt halkının tüm çirkin özelliklerini sosyolojik analizlerle ele almış ve bunun özünden, kendi doğal akışından ve kültürel atmosferinden koparılmanın sonucu olduğunu ifade etmiştir. Bunca çirkin özelliği ortadan kaldırmanın ancak özgürlük savaşı ile verileceğinin felsefesini oluşturmuştur. “*Özgürleşmek güzelleşmektir, güzellik ancak çirkinliğe karşı amansız mücadele içinde kazanılır*” formülü kırk yıllık mücadelemizin sihridir aynı zamanda. Ve bu sihrin odağında, kadın köleliğinin çirkinliğine karşı başlatılan kadın özgürlük mücadelesi vardır. Çünkü Ortadoğu’nun tarihinde güzellik de çirkinlik de kadın merkezli yaratılmıştır.

“Kadınlarına karşı bu kadar basit, estetikten yoksun, değersiz, mal ve hatta baştan savulması gereken bir dert olarak yaklaşım gösteren bir erkek toplumunun iflah olamayacağı, barıştan yoksun ve çirkin yaşayacağı çok açıktır. Böylesi erkek toplumları yaşam kutsiyetini, ana vatan yüceliğini, gerçek erdemi, anlamlı canlı bir doğa yaklaşımını yaratamazlar.”³ Nitekim yaratamıyorlar da. Yaşamın doğallığı; kadın-erkek eşitliği ve diyalektik bütünlüğü

üzerine kurulmuştur. Bu diyalektikten kopan yaşam, çirkindir. Ve Ortadoğu’da binlerce yıldır kadın yaşamdan silinmiştir. Kapitalist hegemonyanın hakim kılındığı dünyamızın her yerinde kadın “yaşamın tortusu”⁴ haline getirilmiştir. Bu yaşam tortusu ile yaşamayı kabul eden erkeklik de yaşamın çirkinliğini en dip noktalara vardırmıştır. Bu nedenle en anlamlı savaş, bu çirkinliği görme, hissetme, tanımlama ve karşısında mücadele etmeyle verilir. Bu da estetiğin yani güzellik biliminin konusudur. Güzellik kozmetiklerle, ‘estetik’ ameliyatla, giyim-kuşamla, süslenmekle kazanılamayacak kadar pahalıdır. En büyük bedeller ödenerek kazanılır. Yaşam bilimi olarak gelişen jineolojinin en temel iddialarından birisi, güzelliğin bilincini, birikimini yaratarak çirkinini tanımlamak ve çirkinlikle savaşarak güzel kadını ve yaşamı yaratmaktır. Bunun mücadelesini yürütecek teorik, ideolojik ve bilimsel argümanları güçlendirmektir. Bu nedenle estetik, etikle birlikte jineolojinin alanlarından biridir. Çünkü jineoloji yaşamın çirkinleştirilme düzeyini aşabilirse jineoloji olabilecektir.

Jineoloji, estetik bilimini zihniyet değişim-dönüşümüne yüklenecek gerçekleştirebilir. Köleliğin bir zihinsel durum olduğunu, ideolojik teslimiyetten kaynaklandığını bilmek, özgürlüğe atılacak ilk adım olacaktır. Toplumun genelinde, özellikle kadın köleliğini içselleştirmiş kadınlarda ve erkek egemenliğini içselleştirmiş, kadını mülk gibi gören erkeklerde çirkinleştiren duyguların ve güdülerin analizini güçlü yapabilirsek, hem yaşamın özgürlük düzeyini hem de estetik düzeyini geliştiririz. Öcalan, “Mitoloji, din, felsefe, bilim ve sanatın yaşam için olduğu ve başta gelen rolünün özgür eşleşmeyi gerçekleştirmek, inşa etmek olduğu önemle kavranmalı, ahlakileştirilmeli ve estetikleştirilmelidir,”⁵ der. Bu anlamda jineoloji, ‘ilk ilmi yapılması gereken alan olan özgür eşyaşam’ kuramını geliştirmeyi, aynı zamanda estetiği geliştirmenin kuramı sayar. Yine jineoloji; “Toprağı incitmeyin” diyen Mani’nin ince ruhunu çiğneyerek, ekolojik yıkım getiren cahilliğini aşarak, “Ekonomi, ahlaki ve politik toplumun gerçek demokratik alanıdır. Toplumun en temel demokratik eylemidir,”⁶ farkındalığını kazanarak, çoğalmanın felsefi anlamından kopan bir

toplumun, güzellikten nasibini alamayacağını bilince çıkararak hareket eder. Bu anlamda estetikle etiği, ekolojiyi, ekonomiyi ve demografyayı ilişki içinde ele alır.

Estetik, yani güzellik teorisini birçok felsefe akımı tanımlamaya çalışmıştır. Tüm felsefi tanımlarda estetik her zaman etikle birlikte, ilişki içinde ve birbirinden koparılamaz ikili olarak ele alınmıştır. Bu, aslında kapitalizmin insan düşüncesi üzerindeki tüm çarpıtma ve özünden boşaltma operasyonlarına rağmen insanlığın derin hafızasında yer edinen iyi-doğru-güzel ilişkisini silemediğini gösterir. Kürdistan  zg rl k mücadelesi de yürüttüğü mücadelede doğru-iyi-güzel bağlarını güçlü kurarak, insanlığın bu anlamlı direnişinin bir  yesi olduğunu göstermiştir. Bir olgunun iyi ve doğru olabilmesi gerekir ki güzel olsun. Güzel ve iyi olması gerekir ki doğru olsun. Anatanrı alık iyi-yi-doğruyu-güzeli kendisinde barındırdığı için on binlerce yıl ahlaki-politik toplumu kadın etrafında örgütledi, doyurdu, korudu, yaşattı ve bugünlere getirdi. İnsanlığı toplumsallaştırma deneyimi ile güzelleştirdi, ahlakileştirdi. Böyle olmasaydı, insanlık doğanın gücü karşısında ya yok olurdu ya da primat sınırında takılı kalırdı.

Günümüzde toplumlara empoze edilen güzellik anlayışı ile bakkıldığında, heykelleriyle bugüne gelen tanrıçalar, şışman, uyumsuz beden hatlarına sahip, çirkin kadınlar olarak değerlendirilebilir. Ama o heykelleri yapılan şışman kadınlar toplum yararına, toplumu büyütecek ve sürdürecek işleri keşfetmişler,  rg tlemişler, çok güçlü bir altyapıya ve düşünsel kurumlaşmaya kavuşturmuşlar. Yaşamın toplumsal formunu inşa etmişler. Etiktirler, bu yüzden estetiklerler. Muazzam bir kadın güzelliğinin sembol d rl r. İnsanlık anatanrıça inancı yıkıldıktan sonra da yüzlerce yıl sezgisel ve duygusal akılla onların bu yönünü hep bilmış ve çok büyük saldırılara rağmen anatanrıça inancında direnmeyi seçmişlerdir. Kadının toplumsal tarihin çok uzun sürecinde oynadığı bu rol g ncelleşirse toplumsal özgürlük ve demokratikleşme yaşanacaktır. Tam da bu stratejik rolden ötürü etik, kadın biliminin temel alanlarından birisidir, tabii estetikle sıkı bir bağ içinde.

Kırımın her çeşidini yaşayan toplumsal doğanın kurtuluş mücadelesinde kadınların tarihi deneyimleri, toplumsal hafızalarındaki kodlamaların sezgi, duygusal zeka, his olarak yaşama akan, akışkan ve yaratıcı enerjisi yeni ufuklar kazandırabilir. Öcalan'ın belirttiği, “İnsan eğitiminin iyi ve kötü yönlerini, yaşam ve barışın önemini, savaşın kötülüğü ve dehşetini, haklılık ve adalet ölçülerini değerlendirme, belirleme ve kararlaştırmada kadının ahlaki ve politik toplum açısından daha gerçekçi ve sorumlu davranması doğası gereğidir,”⁷ gerçeğine göre bir sorumluluk düzeyi yaratmak için, kadınların etiği geliştirmesi kaçınılmazdır.

Etik geliştirilirken, estetik ilkelerle uyum içinde temel bazı ilkeleri oluşturması gerekir. Sühreverdi, ilim ile tanışmış müridin evlilik ve bekarlığa kararını verebilecek seçme yeteneğinde olduğunu şu örnek ile anlatır: “Bir mürit niye evlenmediği sorusuna ‘bir kadın bir adam içindir. Ben gerçekten adam olamadım.’ Nasıl evleneyim?” Bu çarpıcı örnekten yola çıkarak etiği; insanın en muhteşem yeteneklerinden biri olan, seçme-tercih yapma yeteneğini kullanma bilinci, gücü ve estetiği olarak tanımlayabiliriz. Bu örnekteki müridin büyüklüğü evli ya da bekar kalmayı toplumsal baskıdan, yaşamsal alışkanlık ve ihtiyaçlardan bağımsız, kendi kararı ile vermesi kadar, bu tercihinin altındaki nedenin kadınla yaşamının, tamamlanmışlık ve kendi olabilmenin gücüne bağlı olduğunu ve bu gücü henüz yaratamadığını açıklayabilme cesaretini gösterebilmesindedir. O zaman etik; doğru bir şeyi yapmak kadar, onu güzel anlatabilme sanatıyla da bağlantılıdır. Bu ilke jineolojinin temel etik ilkelerinden biri olacaktır.

Etik biliminde önemli olan diğer bir ilke ‘Vidansız bilgi, ruhu öldürür’ gerçeğinin farkında olmaktır. Doğal toplumda her bilginin kaynağı, işlevi ve hedefi vardı, toplumsal yaşanırdı. Yaşamın estetik olduğu kadar etik yanını yaratan bir gerçeklikti bu. İnsan aklı, zekası, beyni bugün kapitalist modernitenin anlık saldırıları altında şekillendiriliyor. Eğitim, okullar, kapitalist sistemde şekillenen ebeveynler ve internet yoluyla gerçekleştirilen bu saldırılarla; vidansız bilgi empoze edilir ve ruh öldürülür. Neyin bilgisini ne için kazandığını bilmeyen, ruhsuzlaşan ve vidansızlaşan kuşaklar yetiştirilir. Bu, toplumun ah-

laki yıkım yaşamasının en temel nedenidir ve kapitalist sistemin 300 yıllık eylemidir, suçudur. Bu suçu önlemek, teşhir etmek ve gencecik beyinleri katletmesini önlemek etiğin alanıdır. Ve en büyük ahlaki görevdir. Jineoloji, bu suçla mücadele ederken doğal toplum ahlakına bağlı kalmak için direnen halk kültürlerini esas alır. Bu anlamda Kolombiya kıyılarındaki balıkçıların ‘doğruyu söyleyen dil’i betimlemek için yarattıkları deyim olan ‘Sentipensante’ yani ‘hissederek düşünme’ kavramı çok önemlidir. Yine bir Kızılderili duası olan “Büyük ruh! Ayakkabıları içinde iki hafta dolaşmadığım bir kimse hakkında yargıya varmaktan beni koru!” ahlakı çok önemlidir. Ortadoğu’nun mitolojileri, tasavvuf belgeleri, sözlü geleneği, yaşamış büyük kişilikleri de etik anlayışımızın besleneceği önemli halk kaynaklarıdır. Etiksiz toplum var olamaz bilincini esas alan jineoloji bu gerçeği yıkmaya çalışan kapitalist sistemin yaşam ve düşünsel alışkanlıklarından sonsuz boşanmayı, özgür yaşamın temel bir ilkesi olarak geliştirir.

Demokratik-özgür-farklılıklar içinde eşit bir toplumsal sistemin inşasında sorumlulukla, gönüllülükle yer almak, içinde yaşadığımız çağın ruhsuzluğundan toplumumuzu korumaya çalışmak, kadın-erkek ilişkilerini bir cinnet havasında katil-kurban ikilemine dönüştüren kapitalizmden intikam almanın ahlakı olarak; özgür kadın-özgür erkeği yaratmak, ekolojik yıkımı önlemek için mücadele etmek, ahlaki-politik toplum olmanın gereğidir. Bu mücadele için hissederek düşünmeyi, empatiyi, vicdanlı bilgiyi-teoriyi, bilimi ve ideolojiyi üretmek de jineolojik bakışla geliştirilecek olan etiğin yani ahlak teorisinin işidir.

“Kadında mevcut durum ne etiğe ne de estetiğe sığar,” diyen Öcalan; kadınların etik ve estetiği geliştirmelerinin ilk ilkesinin, mevcut kadın gerçeğini kendi kişiliklerinde değiştirip aşmak, özgür kadın kimliğini yaratmak olduğu konusuna dikkatimizi çeker. Bunu gerçekleştirmeden oluşturacağımız her etik-estetik teorisi, bilimi, yaşamı güzelleştirmede sonuçsuz kalır. Anatanrıça çağlarının yarattığı kavram ve kurumların büyümesi, kadın kimliğinin özgür ve doğal yaşanmasındaydı. Bu büyüyü yeniden kazanmak için jineoloji etik-estetigi geliştirecektir.

Anatanrıça çağlarının büyüğü olmasının bir diğeri nedeni şiir dilli olmasıydı. Yani edebiyattı. Edebiyatın şiir ve öykü, masal türü de bu çağların ilk ürünlerindendir. Bu tesadüfî değildir. Kadının ve onun etrafında örülen ahlaki-politik toplumun özgür ve doğal yaşayan, yalansız ve hilesiz yaşayan gerçeğinin duygu dünyasının gücüyle bağlantılıdır. Sözün ve anlatımın gücünü duyguda, histe yaşananın gücü belirliyor. Yaşananların hakikati üretiyor sözü. O yüzden de söz kıymetli. Sözün hakikatten doğan gücü yaratıcı, onarıcı ve duygulandırıcı. Yaşam-söz-yaşam doğal döngüsü işliyor. Yani yaşananlar söze, söze dökülenler yaşama, tekrar söze dökülerek devam eden üretici bir döngü... Jineolojinin çıkış nedenlerinden biri de kesilen sesimiz kadar, susturulan sözümüzü de geri almak. Yani şiir dilli çağlarda yaşayıp yarattığımız edebiyatımızı kazanmak. Yaşamımızı söze, sözümüzü yaşama akıtma yeteneğimizi kazanmak. Bu nedenle kadın-edebiyat ve dil ilişkisi; jineolojinin etik-estetik kapsamında ve yeri geldiğinde farklı alanlarla bağı içinde ya da bağımsız olarak eğileceği ve inceleyip-araştırıp ciddiyetle geliştireceği olguların başında geliyor. Kadınların toplumsallığın başında geliştirdikleri birçok bilimin, en önemlisi de bilgeliğin dili şiirse bunun bir hikmeti vardır elbette. Ve bu hikmet yaşamın ahlakileştirilmesi ve estetize edilmesi hedefini gözetmekle bağlantılıdır.

Bugün buna her çağdan her zamandan daha fazla ihtiyacımız olduğu aşikar. Bu ihtiyacın hem etik hem estetik bilimleriyle giderilmesi kadar edebiyatla ele alınıp karşılanması da çok önemli. Toplumların birçok tarihi aşamasında edebiyat yeni toplumun ifade biçimi olarak gelişmiş. Kadın bilimi de kadın etrafında bir toplumsal yaşam örme hedefi ile gelişirken elbette bir kadın edebiyatı ve dili ile gelişecektir. Kadın edebiyatı ve dili ataerkil kültürün endüstrileştirdiği ve pozitivist bilim-akademi dünyasının donuklaştırıp vicdansızlaştırarak toplumsal anlamlarından soyutladığı tüm değerlerimizi görünür kılacaktır. Aynı zamanda bu değerlerimizi edebiyatın gücü ve kadın dilinin büyüğü ile canlandıracak, yeneden toplumsallığın ve kadınlığın değerler dünyasına katacaktır.

Edebiyatın bu gücü vardır. Kadınlıkla edebiyat arasındaki bağ bu gücü daha fazla pekiştiren özelliklere sahiptir. Böyle olmasaydı

yüzlerce yıl önce kadınların okuma-yazma haklarının ellerinden alındığı ve kendi adlarına kitap yazıp basmaları yasak olduğu dönemlerde kadınlar kitap yazıp bir erkek isimi ile yayınlayacak kadar gözükmeye almazlardı. Böyle olmasaydı kadının sesini ve sözünü yasaklayan dini gericiliğe rağmen halkların kültürlerini ayakta tutan ve yaşatan şiirleri, dengbeji eserleri ve masalları kadınlar en büyük hazineleri olarak korumazlardı. Tüm toplumsal kültürlerin popüler, endüstrileştirilmiş sanatla asimile edilmek istendiği, günümüzde kadın edebiyatı ve dili farklı toplumsal kesimlere hitap edebilen alternatif bir alan olarak yeşerecekti.

Jineoloji de yeni, alternatif ve özgür yeşerecek kadın edebiyatıyla rengini kazanacaktır. Ruhunu, dilini, etiğini ve estetiğini yaşatacak ve yansıtacak kadın edebiyatının ve dilinin gelişimi önündeki engellerle düşünsel alanda mücadele yürütecektir. Kapitalist modernitenin zorlu yaşam koşulları karşısında, insanı insandan ve toplumundan koparıp bireyciliğe mahkum eden acımasızlığını en güzel edebiyat anlatabilir ve anlaşılır kılabılır. Liberalizmin yaşamın güzelliklerini, kolektif yaratan ve paylaşan özelliklerini yok eden zalimliğini yine edebiyat hissettirebilir bize. Vicdanını kaybedip insana, ağaca, kuşa, suya, havaya kıyan çağın kararmış ruhuna karşı, en güçlü savaşı edebiyatla verebiliriz. Anlaşılmamak için, yanıltmak ve özgürlük arayışından uzaklaştırmak için sistemin kullandığı ezop dilleri edebiyatla konuşturabiliriz. Alıştırmış, kapatılmış ya da güdüleştirilmiş insan algılarını edebiyatla açabiliriz. Üzerinden on binlerce yıl geçmiş olmasına rağmen bugün bizlere yaşamlarını ve kendilerini kafamızda canlandırabilme şansı verecek kadar güçlü olan doğal toplumun, anatanrıca dininin zengin hayal gücünü, onların yaptığı gibi şiir tenli zamanlar yaratarak kazanabiliriz. Jineoloji, edebiyatı, tüm bilim dünyasının, özellikle pozitivizmin sakatladığı sosyal bilimlerin ahlakı ve vicdanı yeniden hissedebilmesi ve kazanabilmesi için, vazgeçilmez bir alan olarak görür. Bu nedenle dil ve edebiyatı, özellikle her insanın anadilinde edebiyatı yapabilme şansını yükseltmek için de kadın bakış açısı ile ele alır, gelişmesi mücadelesini verir. Günümüzde alanı oldukça sınırlandırılan ve gelişimi

önünde bin bir engel oluşturulan edebiyatı, kadın edebiyatını güçlendirmek amacı ile tarihimizde saklı kalan kadın edebiyatının açığa çıkarılması ve geliştirilmesi için araştırma-inceleme yapar.

B-Ekonomi

Sümerli Adalet Tanrıçası Nanşe'nin beğenmediklerinden biri kendine ait olmayanı yiyip de 'yedim' demeyen, içip de 'içtim' demeyendi. Bu tanrıçanın ait olduğu Sümer kültürü; devletin, tapınağın ve daha pek çok iktidarcı ilkin kaynağı olmasına rağmen, adalet bir tanrıça tarafından korunuyordu. Yılın belli dönemlerinde insanları suçlarından dolayı yargılıyordu. En önemlisi de bu tanrıçanın adalet ölçülerinden biri ekonomik faaliyete yaklaşımla ilgili. Bir insanın kendi emeği ile üretmediğini yemesini ve bunu inkar etmesini tanrıça beğenmiyor, her yıl yeri geldiğinde yargılıyordu. Sümerler, anatanrıçalarla, tanrıların dengede olduğu dönemlere denk geliyor. Bundan önceki süreçleri hayal etmemize yardım ediyor, yani ekonominin kadın eli ve yüreğiyle ilk yarattığı süreçlerin adaletini.

Elbette mitoloji, hakikati aramada yararlanacağımız sayısız yöntemlerden biridir. Ancak tanrıçaların ekonomik faaliyeti, toplumun temel ahlak, adalet ölçülerinden biri saydığını sadece mitoloji anlatmıyor. Tanrıçalar yaratıklarını kutsal görüp koruyorlar Nanşe gibi. Aslında bu, toplumun kendi ürettiği bir soyutlamadır. O dönemlerdeki toplumların düşünsel olduğu kadar ekonomik, dini, sanatsal birçok alanlarına dair de ipuçları ile doludur. Arkeolojik kalıntıların da ortaya koyduğu temel bir gerçeklik; anaerik toplumlarda kadınların temel üretim faaliyetlerinin uzun süre toplayıcılık olduğudur. Yani kadın, toplumsallığı bu üretim tarzı ile ayakta tutup yaşatmıştır. Aynı zamanda bu faaliyeti esnasında bitkiler ve toprak hakkında birçok yeni bilgi edinmiştir.

Üretim çağını başlatan kadınlar binlerce yıl insanlığı besleyecek tekniği, tarımı, hayvancılığı, gıda ve giyim endüstrisini, matematik vb. birçok alanı temellendirdiler. Ramazan Çeper, Ferhenga Etimolojiya kitabında jîmar (sayı) kelimesinin etimolojisini şöyle açıklıyor:

Jî + mar/e. Hejmar/ejmar/hûmare/jmar. Mare, Dimilki lehçesinde anne anlamına gelir. Jî+mare: Annenininki, anneye ait olan, annenin işi. Mare kelimesi de Hurricedeki Marya kelimesinden gelir. Hurri-lerde kadına Marya denir. Jîmer kirin: hesap işi, matematik anlamına gelir. Her ne kadar sayılar Sümerlerde rahiplerin işi olarak bilinse de Sümerler öncesi neolitik dönemde geçim, ekonomi ve paylaşım kadınlar tarafından yapıldığı için hesap ve sayılarla da kadınlar meşgul olmuştur.”⁸

Bu açıklama hesap, matematikle ilgili işlerin ananın, kadının işi olduğuna dair farklı bir kanıt sunuyor. Yine tarımın da kadın icadı olduğuna ispatlayan birçok bilimsel veri var.

Nanşe’den öğrendiğimiz gerçeklik; yaşamın onsuz olamayacağı ekonomik faaliyetlerin, kadınların öncülüğünde ve bilgelikleri sayesinde geliştiğidir. Bu bilgiyi öğrenmek bizi hemen günümüz dünyasına getirir. İç karartıcı tüm tablolar arka arkaya gelir gözümüzün önüne. Yoksulluk, işsizlik, açlık, evsizlik en fazla da kadınları vuran zulüm çeşitleridir. En acı olan şudur ki, zenginliği yaratan odur, toplumu büyütecek işleri bulan odur, tahılı bulup ekmeği pişiren odur, evi yapan odur. Peki, ne oldu da başlangıçtaki tablo bugünküne evrildi? “Kurnaz tanrılar hep çaldılar, sattılar. Kadına tümüyle kaybettirdiler. Kadına kaybettirildikçe, toplumun ilk büyük yoksullaşması bir kader gibi hükmünü icra etmeye başladı.”⁹ Bu kader gibi hüküm hâlâ yürürlükte ve halklara büyük acılar yaşatmaya devam ediyor. Tüm bunlar toplumun bu can damarı olan ekonomi hakkında, ondan hiç anlamayan erkeklerin yıkıcı kararlar almasıyla bağlantılı gelişmektedir. Dünyanın birçok ülkesinde tarımcılık bitirilme noktasına gerildi, ülkeler bu konuda bağımlılığa, halklar tembelliğe alıştırıldı. Topluma her defasında katlanarak dönen bu zulmün başlangıcında, ekonominin yaratıcısı kadının ekonomi dışında bırakılması yatıyor.

Jineoloji, bu başlangıçtaki ana kadını esas alarak; ekonomiyi kendi alanlarından biri olarak inceler, araştırır, projelendirir. Bu konudaki ana ilkesi toplumla birlikte ortak ekonomik faaliyetleri

örgütlemektir. Toplumların ekonomiden koparılarak nasıl teslim alındıkları ve bu konuda halklara uygulanan baskılar-politikalar başlı başına bir tarihsel araştırma konusudur. Ekonomiden koparılmak bir toplum için yıkımdır.

Kürtçe’de ‘aborî’ kelimesi ile ifade edilen ekonomi, ‘geçimini sağlayan şey’ anlamına geliyor. Yani insanların doğal yaşam ihtiyaçlarını gidermede kullandıkları her şey ekonomidir. Eğer bir toplum bundan koparılsa yaşayamaz. Bugün kapitalist sistemin yaptığı, toplumu ekonomiden koparmadır. Sonra da kendi çöplüğünden geçinmeye mecbur kılmadır. İnsanlığın tüm dünyada en fazla zulüm ve çaresizlikle karşı karşıya bırakıldığı alan ekonomi alanıdır. Jineoloji bu zulmün ve çaresizliğin kader olmadığına ve toplumsal kesimlerin ortak örgütlendirilmesi ile son bulacağına inanır. Toplumda da bu inancı geliştirmek için bu alanı teorik, örgütsel ve eylemsel değerlendirir.

Ekonomi alanı toplumsal kırımın dayandığı temel zemindir. Toplum bununla teslim alınmaya çalışılıyor. Bu konuda toplumların, bireylerin alıştırıldığı çaresizliğin payı çok önemlidir. ‘Öğrenilmiş çaresizlik’ bu alanda değişimin, eylemselliğin ve iradenin geliştirilebileceğine inanmıyor. Jineolojinin yapması gereken temel devrim; bu öğrenilmiş çaresizliği yıkmaktır. Bu nedenle kadın öncülüğünde; topluma, bireylere yanı başından akıp giden suya, toprağa ve insan elinin emeğine ürün, bereket yağdıran kaynaklar gibi bakmasını öğretmektir. Zenginlik içinde fakirliği yaşamak ve bunu alışkanlık haline getirme değişmedikçe, ekonomik faaliyetlerimiz demokratik komünal öze kavuşamayacaktır. Toplumsal tarihin başlangıcında ekonomiyi geliştiren kadınlar, bugün de bu özü yakalayıp ekonomik faaliyete tüm toplumun katılımını sağlayarak; ekonomiyi toplumların ‘temel varoluş yapısı’ olarak yapılandırabilirler.

Jineoloji, ekonomi alanını bazı temel ilkelerle ele alacaktır. Her şeyden önce emek olgusuna Öcalan’ın geliştirdiği ana-emek teorisi perspektifinden bakacaktır. Bu perspektifle kadın hareketlerinin yıllardır mücadelesini verdiği kadının ev içi emeğine anlam ve değer katacak, ekonomi faaliyetlerinde ana emeğinin temel kaynak olduğu

düşüncesini toplumda yerleştirecek çalışmalar yapacaktır. Kadının analık emeği üzerinden geliştirdiğimiz yeni emek-değer teorisi eksenli bir ekonomi perspektifi oluşturmayı hedefleyecektir. Anatanrıça çağlarında olduğu gibi ekonomiyi yürütecek projeleri teşvik eden ekonomi analizleri ile başlayacaktır. Her toplumun, topluluğun kendi kendine yetebilen, komşularıyla karşılıklı yardımlaşma ve tamamlamayı esas alan, kolektif bir ekonomi kültürünü yeniden canlandırmayı amaçlayacaktır. “Sermayesiz ekonomi mümkündür, ama ekonomisiz sermaye mümkün değildir,”¹⁰ belirlemesi örgütlememiz gereken ekonomi faaliyetlerinin çıkış noktasını netleştiriyor. Üreten gücümüzün ve bunun hayattaki yerinin farkındalığını kazanmak... Bu özgüven, bizi ekonomi adına ekonomi olmayan faaliyetler yürüterek halkların tüm demokratik yapılanmalarını yıkıma uğratan kapitalizm karşısında güçlü kılar. Ekonomiyi ekonomi olmayan kapitalizmin eline bırakamayız.

“Mutlaka topluluk eksenli, ekolojik ve verimlilik esaslarına bağlı olarak örgütlenmesi gereken ekonomi, toplumun temel varoluş koşuludur. Toplumdan, topluluklardan başka hiç kimse bu varoluş hakkına ne sahip olabilir ne de bu hakkı ortadan kaldıracaktır.”¹¹ Öcalan’ın ifade ettiği bu esaslara dayalı bir ekonomi faaliyetinin; toprakla ve tarımla ilişkili olması gerekir. Buna da en uygun zeminler köylerdir. Komünlerin gelişimi için de köylerde geliştirilecek tarım faaliyetleri uygun zeminlerdir. Tarım, etrafında bir kültür ve yaşam biçimi yaratır. Bu nedenle Öcalan, Ortadoğu’nun “ikinci bir tarım-köy devrimi”ne ihtiyacı olduğunu belirtiyor. Bilimsel verilerin de ortaya koyduğu gibi birinci tarım-köy devrimini yaratanlar, ana-kadınlardır. Bugün Ortadoğu’nun ihtiyaç duyduğu ikinci tarım-köy devrimi ile ikinci kadın devriminin iç içe gelişme şansı yüksektir. Her ikisinin temel şartı da kapitalist yaşam alışkanlıklarından ve bizi alıstırdığı çaresizlikten sonsuz boşanmayı yaşamaktır. Kadınlar bunun öncü gücü olarak tarihteki rollerine yaraşır bir örgütlülük, ekonomik eylemsellik başlatabilirler.

Tarih bilinci olmadan, ekonomi ile toplumsal kırımın geliştirilme tarihini, ekoloji bilinci olmadan ekonomi ve doğanın bağıni,

etik-estetik olmadan alternatif ekonomi programımızın ilkelerini belirleyemeyiz. Bu bakımdan jineoloji ile ekonomi perspektifini ele almak, yoğunlaşmak, proje ve somut planlamalar üretmek ve en önemlisi de ekonominin *“toplumun en temel demokratik eylemi”*¹² olduğu bilincine ulaşmak yeni sosyal bilimleri oluşturma eylemine dahil olmaktır. Parçalamadan, karşı karşıya koymadan, yarıştırmadan bu alanları birlikte ve uyumlu, birbirini tamamlayıcı ele almak ve değerlendirmek herkese kazandıracaktır. Bunun, özellikle Ortadoğu coğrafyasında ne kadar acil bir ihtiyaç olduğuna ve ikinci tarım-köy devriminin dayanacağı zemin olması gerektiğine Öcalan şöyle vurgu yapıyor: “Sosyal bilimde genel bir hastalık olan bütünü kadavralara ayırarak çözmek, en hatalı sonuçlarını herhalde en çok Ortadoğu uygarlık çalışmalarında gösterir. Ekonomi bu çalışmaların başında gelmektedir. Savaş-iktidar, zihniyet-toplumsallık iç içeliğinde içinde olmadan, ekonomik çözümlemeler ancak bilgisizliği daha da derinleştirmeye götürecektir.”¹³

Ekonomi perspektifini, rotasını, bilimsel altyapısını ve bilinçli uygulanmasını geliştirmede, jineolojinin gelişimi çok önemli katkı sunacaktır. Ekonomi alanı jineolojik perspektife kavuştukça açıklığın, yokluğun ve işsizliğin tarihe karışması gerekir. Bu hedef ve kararlılıkla toplumsal yaşamın direği olan ekonomi alanı yapılandırılabilir. “Ekonomik sorun esas olarak kadının ekonomiden dışlanmasıyla başlar”¹⁴ tespiti; ekonomik sorunun ortadan kalkması için kadının ekonomiye yeniden girmesi ve ekonomi faaliyetlerinin yeniden kadın aklıyla, eliyle ve zihniyetiyle inşa edilmesi gerektiğine inandırıyor. En büyük emek olan toplumsallaşmayı yaratan ana kadın gerçeği; toplumsal varoluşun temel şartlarından olan ekonomik faaliyetleri; demokratik modernite güçlerinin ortak katılımıyla örgütlemeyi de başaracaktır.

C-Demografya

Bir zamanlar dünyamızın tamamında analık hukuku hakimdi. Çocukların analar tarafından eğitilmesi, bakımı ve ilgilenilmesi

bunun engin anlamlarından sadece biriydi. Analığın birçok güçlü özelliğini özümseyerek, öğrenerek büyüyen şanslı çocuklardı onlar. Yakın tarihimizde daha şanslı çocuklar vardı. Aborjinler, dünyaya gelmeden önce doğma ihtimali olan çocuklarla anne karnına düşmeden önce iletişim kurabildiklerine inanırlardı. Ona bu dünyaya gelmek isteyip istemediği, hazır olup olmadığı sorulurdu. Çocuk dünyaya gelmeye hazırsa hamilelik olur, istemiyor ya da hazır değilse hamilelik olmazdı. Bilindiği üzere Aborjinler'in belli kabileleri dünyanın bozulduğuna ve bu dünyada yaşamak istemediklerine kanaat getirip çoğalmayı kendi istekleri ile durduruyorlar. Bu derin Aborjin bilgeliğinin; anne karnına düşmeden bir 'çocuk' olma potansiyeline sahip enerji ile nasıl bağlantı kurduklarını bilemeyiz. Ama böyle bir ihtimalin düşüncesi, hayali bile muhteşem. Derin bir felsefe, insana daha potansiyel halde evrenin sonsuz enerjisinde gezinirken bile muazzam bir saygı ve topluluklarının çoğalma ilkesinde eşsiz bir etik ve estetik barındırdığı tartışmasız. Bu bilgeliğin özü, anaerik toplumların cinselliği üremeye ve belli ilkelere bağlayan ana hukukundan doğar. Bugün dünyamızı kemiren, bırakalım belli ilke ve kurallarla örgütlemeyi, her türlü araçla kısıktılan canavarlaşmış cinsel güdünün, yeniden ana kadının bilgeliği ile ele alınması için jineolojinin bir alanı olarak demografya diyoruz.

Evrendeki her canlıda üreme ve çoğalma, kendi özgünlüğü temelinde anlama ve etik-estetikçe sahiptir. İçgüdüsel ya da belli düzeyde zeka yolu ile olması özü değiştirmez. Çeşitlenerek ve sürekli çoğalmak yaşamın esrarengiz sırlı olaylarından biridir. Evrenin dile gelme biçimleri içinde en çok heyecan verendir. Ancak yüzlerce yıl boyunca vahşi deyip küçümsediğimiz doğanın, çoğalmak için üremenin periyotlarını yaratarak sınır koyma zekası vardır. Günümüz insanının aksine doğaya büyük bir sevgi ve kutsallıkla yaklaşan, kendisini onun çocuğu gören doğal toplum insanlarında da. O insanlar da yüzlerce yıl bizim gözümüzde barbar ve ilkellerdi. Ancak çocuk yapmaya; doğanın koşullarını, kendi klanlarının yiyecek ve barınma olanaklarını ve bir de komşu klanlarla ilişkilerini göz önünde bulundurarak karar veriyorlardı. Karar veriyorlardı der-

ken bu topluluklarda bu konudaki karar merciinin sadece analar, kadınlar olduğunu ifade etmek istiyoruz. On binlerce yıl bu akıllı ana kadınlar sayesinde var olmanın dengesini yakalayabildi insan toplulukları. Var olmanın dengesi; topluluğun çoğalma ilkelerini doğru, akıllıca belirlemektir. Yani cinsel güdüyü sınırlamaktır. O dönem koşullarında bir erkekle bir kadının birbirlerine karı-koca bağıyla bağlı olması, aşık olması ya da kadın ve erkeğin 'benim çocuğum' demesi ve zevk için rastgele cinsel birleşme yoktu. Analık hukuku hepsini son derece etik-estetik yani toplum yararına kurallara bağlamıştı. O zaman toplum yararı önemli oranda birey yararıydı, çünkü toplumun karakterinde eşitsizlik, adaletsizlik yoktu.

Maalesef bu toplum karakteri beş bin yıl önce bozulmaya başladı. Analık hukukunu yaratan analar, şehirleri ve köyleriyle birlikte yakıldı. Ve onların bu dünyaya her zaman adalet, sevgi, şifa, barış ve huzur getiren bilgelikleri, erkek fırtına tanrılarınca toplumsal hafızalardan silinmek istendi. Sırlı çoğalma bozuldu. Kadın kendi bedeninin ve erkeğin bedeninin bilgisine sahipken ne çocuklar için ne erkekler ve kadınlar için bir adaletsizlik vardı. Zaman içinde egemen erkek akıl, erkeğin üremedeki rolüne dair bilgiyi iktidar hırsı ile birleştirdi. Bu akıl, kadının üremedeki rolünü artık görünmez kılan ve sadece çocuğu taşıyıcı bir bedene indirgeyen ideolojik hiçleştirilmenin argümanlarını yarattı. Çocuğun oluşumunda babayı belirleyici kılan ve çocuğun kime ait olduğunun net bilinmesi için kadını kafes içinde kafese koyan bir ataerkil kültür yaratıldı. Çocuğun kime ait olduğu çocuğa olan sevgi ve ilgiden çok haneden soyunu 'asıl' kanla devam ettirme hırsı belirleyiciydi.

Soyu sürdürecektir ve aslında iktidarı devralacak bir erkek çocuk saplantısı hanedan kültürünün vazgeçilmez prensibi, çekirdeği haline getirildi. Bu süreç binlerce erkek çocuğun -bebekler de dahil- iktidara tehdit adı altında katledilmesini, binlerce kız çocuğunun iktidar nezdinde değersizleştirilip hiçleştirilmesini getirdi. Ne bu çocukları doğuran annelerin çocukları üzerinde ne de doğan çocukların kendi yaşamları hakkında karar gücü yoktu. Hanedan kültürü aslında iktidarın devamlılığı neyi gerektiriyorsa doğum-ölüm hükmü ona göre

verilecekti. Bu sadece iktidarı elinde tutanların kaderini belirleyen bir doğum kontrol ya da çoğalma politikası değildi. Olduğu gibi toplumsal dokuya enjekte edilen bir zihinsel sakatlıktı. Toplumlar da kız ve erkek çocuklarını bu sakatlığa göre ele aldılar.

Milyonlarca insanın kellesi üzerinde yükselen imparatorluklar, krallıklar kuran iktidarcı erkeklerin güçlü bir hanedandan gelmesi gerekiyordu. Askeri komutan-şaman-kurnaz adam üçlüsünün çekirdeğini yarattığı devletçiliğin gelişimi ile birlikte güçlü haneden olmak kalabalık olmaktı. Yani yaşamının ve iktidarının garantisi olacak çok fazla sayıda erkek çocuk, siyasi antlaşmalarda değerli bir mülk olarak satabileceği çok sayıda kız çocuk doğuracak birçok eş. Anaların ve çocukların kaderi artık köklü olarak değişecekti, tabii dünyanın ve insanlığın da. Öyle ki dünyanın doğal kaynaklarının, ekolojik sisteminin, yerinin-göğünün karşısında inleyeceği kadar dizginsiz kalacaktı cinsel güdü. Ve insanlık ilkel bulduğu kabilelerinin sağduyusundan uzaklaşacak çoğalmanın bağlı kalacağı hiçbir ilke bırakmayacaktı. Kadın bir çocuk doğurma aracına dönüştürülecekti. Cinsellik tüm etik-estetik anlamlarından soyunarak bir soy sürdürme güdüsüne bağlanacaktı. Sevgi ve özenle büyüyen o nadide çiçekler, çocuklar ‘döl’ olacaktı. Acımasız dünyada ayakta kalmayı ve iktidarın önemli bir parçası olmayı başarırsa ‘insan’ olarak görülecekti. Doğayla, komşularla, kadın ve erkek doğalarıyla, insan olmanın anlamıyla tüm ilişkilerini koparan, sadece iktidarın gereklerine göre şekil kazanan bir çoğalma kültürü ya da kültür-süzlüğü yaratılmıştı.

Artık iktidar tarafından her yönü ile teşvik edilip desteklenen, meşru görülen bu kültürsüzlük oldu. Artık dinlerin, felsefelerin, bilimlerin hakkında en fazla konuşup ahkam kestiği konuların başında kadınların annelik durumlarıydı. Annelik, on binlerce yıl toplumu doğurup besleyen bir özellik olduğu için ataerkil sistemin tüm saldırılarının hedefi yapıldı. Erkeğin üremedeki rolü tek taraflı abartılıp ideolojikleştirilerek iktidarına temel dayanak yapıldı. Öyle ki hamileliğin tehlikelerine dikkat çekenlere, dinde reform yapan Martin Luther şu cevabı verir: “Çocuk doğurmak yüzünden kadınlar bitap

düşüyor ya da ölüyorlarsa, bunun hiç zararı yoktur. Bırakın ölene kadar çocuk doğursunlar, bütün varlık nedenleri de zaten bundan ibarettir.” Bütün varlık nedeni Hristiyanlığı, Yahudiliğe ve insanlık düşmanı kapitalizme açmak olan bir erkeğin, doğanın sınırsız mucizevi güçlerini taşıyan kadın varlığını, böyle zalimce ele almasına şaşırılmamak gerekir.

Anatanrıçanın çoğalma etik-estetliğini kaybetmeyen topluluklar ve özellikle kadınlar, kapitalizm aşamasına kadar o denli büyük tehlike olarak görülmezdi. Doğal şifacıları bunlar ve doğal toplumun kolay silinemeyen hafızası ile toplum bunlara hoşgörü ile bakardı. Ancak kapitalizmin ilkel sermaye döneminde bu şifacı kadınların sağlık, üreme, aile planlaması, cinsel sorunlardaki bilgeliği ve özellikle çocukların dünyaya gelip gelmemesini belirleyecek gücü ellerinde bulundurmaları nedeniyle tehlikenin zirvesi olarak algılandı ve milyonlarca cayır cayır yakıldı. O yakılan kadın bilgeliğinin küllerinden yeniden kendini yarattığını göstermek için demografyayı jineoloji kapsamında bir bilim olarak tanımlıyoruz.

Demografyayı bugüne kadarki çalışmaları ile incelemek öncelikli işimiz olacak. Ancak bu konuda stratejik gördüğümüz nokta, analık hukukunun hakim olduğu dönemlerdeki ilkeyi, milyonlarca kadının uğruna yakıldığı ilkeyi canlandırmak. Bu ilke, “Bu beden benim, bu bedende ikinci bir canı ne zaman, nerede ve ne için taşıyacağıma ve dünyaya getireceğime ben karar veririm!”dir. Bu, dünyanın kaderini değiştirecek bir ilkedir.

Bugün milyarlarca kadın doğal toplum döneminden son üç yüzyıla kadar da kendi bedenleri, cinsellikleri ve doğurganlıkları hakkında sahip oldukları bilgeliği kaybetmiş olarak yaşıyorlar. Bu bilgeliğin egemen erkeklerin ürettikleri mitolojilerin, dinlerin, felsefe ve bilimlerin ideolojik saldırıları ile gerçekleştirildiğini bilmiyorlar. Kadınların bu bilgeliği korumak için amansız direndikleri bilgisi silinmiş hafızalarından. Bugün bu acımasız egemenlikçi erkek terörü, kadın bedeni üzerinde hâlâ yürütülüyor. Bu nedenle de kendi bedenleri, doğurganlıkları ve cinsellikleri hakkında yeterince bilgiye sahip değiller. Doğal tıpçılar-şifacı kadınlar olarak günümüze kadar gelen kadınların

bilgelikleri ise ‘kocakarılık’ adıyla dışlanıyor. Bu nedenle de çocuk doğurma, cinsellik ve kadın bedeni tamamen ataerkil-devletçi sistem ve politikaların insafına bırakılmış.

Elbette kapitalizmin oryantalist ve pozitivist aklının iddia ettiği gibi bu demografik politikaların asıl nedeni kadınların bu durumu değil. Her kadın sezgisel olarak bile olsa bedeninin kaç çocuk doğurmayı kaldıracağını bilir. Ancak kapitalist sistemin bir yandan 24 saat erkek cinselliğini kışkırtıp, kadın bedenini bu kışkırtılmış cinselliğin yaşanacağı nesne olarak empoze eden bin bir çeşit propaganda şiddeti var. Diğer yandan dinlerin kürtajı, hatta döllemede dışarıya boşalıp dölleri boşa harcamayı, tüm doğum kontrol yöntemlerini yasaklaması var. Yani devletin, dinlerin, iktidarların, kocaların, babaların söz sahibi olduğu bir nüfus politikası var. Çocukları karnında taşıyanların, doğuranların, emzirip büyütenlerin iradesinin kırıldığı bir durum var. Jineolojinin demografya yaklaşımında birinci ilke bu irade kırılmasını ortan kaldırmaktır.

Diğer temel bir ilke tüm toplumda, soy sürdürmenin fiziksel bir olaydan çok, felsefi bir yanı olduğu zihniyetini geliştirmektir. Toplumlara Aborjinlerin bilgeliklerini kazandırmaktır. Hanedanlık kültürü çağımızın gerçeğinde kan bağları ile yaratılmıyor, ‘komutan para’ bağları ile yaratılıyor. Günümüzdeki çocuklar kimin spermi ile döllelenmiş olursa olsun, hangi ana karnında dokuz ay büyümüş olursa olsun bu çağın nihilizminin, liberalizminin, köksüzlüğünün ve vahşetinin çocukları olma tehlikesi ile her an karşı karşıya. Hal böyleyken sürdürülen soydan mı bahsedilebilir, soysuzlaştırmaya döl vermekten mi?

Demografya alanında jineolojinin esas alacağı temel ilkelerinden biri de, Malthusçu nüfus anlayışını analiz edip topluma anlatmak ve bunun karşısında ideolojik, örgütlü toplumsal bir mücadeleyi yükseltmektir. Buna karşıt bir alternatif demografya anlayışını geliştiren hareket ve bireylerle, ortak eylem ve çalışmalar düzenlemektir. Bu, bilinen nüfustaki azalmayı bir tehlike olarak gören ülkelerde benimsenen, doğurganlığı teşvik eden bir öğreti olan Anti-Malthusçuluk değildir. Malthus’un dayandığı liberalizme, ırkçılığa, anti hümanizme, kadın ve yoksullar, ezilenler düşmanlığına karşı çıkış-

tır. Malthus'un geliştirdiği nüfus politikası kuramı 20. yüzyılda, Malthus'un fikirlerini benimseyerek gelişen Neo-Malthusçuluk'un, özellikle Üçüncü Dünya ölkelerinde nüfus planlaması politikaları için kuramsal dayanak yapılmasının yarattığı felaketleri özellikle gündemine alıp inceleyecektir jineoloji.

Jineoloji, sağlıklı bir soy sürdürme anlayışının dayanacağı ilkelere; kadınlar ve çocuklar açısından gözeterek belirler. Bunun için araştırma, inceleme, toplumdan somut veriler toplayacak anketler geliştirme, bu verileri analiz edip sosyolojik değeri olan tezler geliştirme ve bu yolla demografya biliminin geri kalıplarını yıkıp yeni bir zihniyetle ele alınmasını sağlama; jineolojinin demografya yaklaşımının esasları olacaktır.

Demografya da jineolojinin diğer alanları gibi birbiri ile ilişki içinde ele alınır. Yanlış soy sürdürme felsefesinin ve bunun sonuçlarının ekonomiyle, ekolojiyle, tüm toplumsal dokularla, sağlık ve eğitim alanlarıyla, politika ile çok sıkı bağı var. Demografya bu bilimlerle beslenir, bu bilimlere veriler aktararak besler.

D-Ekoloji

Hayat-ölüm-hayat üçgeninde kendini sürekli yenileyen doğada her şeyin bir anlamı vardır. Akan suyun, açan çiçeğin, çalışan karıncanın, kökleri bin yıllara dayanan ağacın, ekin sapının, gökteki bulutun, güneş ışığının, ayın döngülerinin, toprağı eken insanın her şeyin ama her şeyin bir anlamı vardır. Bu anlam en çok doğal toplumun canlı doğa anlayışında karşılık bulmuştur. Burada toplumun, doğanın ruhlarıyla eş olma arayışı vardır. Bu arayış ve anlam aynı zamanda yaşamın ta kendisidir. Bu da toplumun çevreyle ilişkisini inceleyen ekolojinin temel ilkesidir.

Ekoloji, devletli uygarlığın doğaya tahakkümü temelinde yarattığı tahribatları ve toplumun doğayla ilişkisini inceleyen yeni bir bilimdir. Kadın etrafında gelişen doğal toplumda, toplumun doğayla bağı ona saygı temelinde iken, bu bağ devletli uygarlık ile ortadan kalkmış, doğaya yabancılaşan insan, kendine, kadına, topluma yabancılaşmış-

tır. Bu nedenle ekoloji, yeni olmasına rağmen tüm bilimlerle iç içe, toplumla doğa çelişkisinin aşılmasını sağlamak görevi ile yükümlüdür. Yine doğaya inanan ve saygı duyan bir kültürden, doğanın başına bela olan sisteme evrilişin hikayesini anlatmakla yükümlüdür. Bunun için güçlü bir ideolojik bilinç ve bilimsel bakış açısı gerekir.

Bu bilimsel bakış açısıyla -ki bu jineolojidir- ekonomik, sosyal ve felsefi olarak doğal çevreyle bütünlüğün yollarını araştırmalıdır. Çünkü doğayla bütünleşmeyen hiçbir sistemin ahlakiliği yoktur. Kapitalist sistemin yaşadığı kaos ile çevre felaketi arasındaki bağlantı buna örnektir. Zira kapitalist sistemi aşmak aynı zamanda doğayla olan köklü çelişkilerin aşılması anlamına gelecektir. Özünde doğayla dostluk anlamına gelen ekolojinin, jineoloji ile simbiyotik ilişkisi bu temelde önemlidir. Yalnız başına bir çevrecilik hareketinden ziyade, ahlaki bir dönüşümü esas alan ekolojik bir hareketin jineolojik bir bakış açısıyla; kadın-doğa, insan-doğa, toplum-doğa arasındaki yabancılaşmayı aşması elzemdir. Ekoloji bu anlamda jineolojinin temel alanlarından biri olduğu gibi ahlaki-politik topluma giden yollardan biridir.

Toplumsal yaşamın doğa güçleri ile uyumu da ekolojinin temel konusudur. Doğayla uyum çerçevesinde bir ahlak oluşturmak aynı zamanda doğal yaşamın genel akışının topluma yerleşmesi anlamına gelecektir. Nitekim çevre ile uyumlu olmayan hiçbir oluş yoktur. Bu yönlü yaşanan sapmalar ise varoluşlarını yitirerek ekosistemin dışında kalmışlardır. Örneğin; doğal toplumda herkes toplumun dürüst bir parçasıdır. Doğaya hükmetmek en büyük günahıdır. Ancak devletli uygarlıkta bu temel ahlaki anlayış ters yüz olmuş, doğayla zıt bir toplum yapılanması oluşmuştur. Bunun temel nedeni köleci zihniyet dünyasının yalan, aldatmaca, hükmetme ve talana dayalı anlayışıdır. Ekolojik sorunlar da bu anlamın yitirilmesi temelinde başlar. Yaratıcı doğa yerini yıkıcı doğaya bırakır. Toprak, su ve havanın kirletilmesi, canlı yaşamın tahrip edilmesi insan toplumunun en temel alışkanlıklarından biri haline gelir. Bu anlamda ekolojik ve jineolojik bir tartışma ve eylem, toplumun bu anlam ve yapısallık sorunlarını çözerek kaostan çıkmanın yollarını arar. Metalaşan tarihin, kültürün, doğanın aşılması, toplumla doğa arasındaki ilişkinin yeniden kurulması bu bilimlerin temel eylem alanlarından ve görevlerinden biridir.

Yine kadının tahakküm altına alınmasıyla doğanın tahakküm altına alınması aynı güçler tarafından aynı zaman diliminde yapılmıştır. Kadının köleleştirilmesi temelinde uygarlık tarafından yaratılan yaşam her geçen gün doğayı daha fazla zorlamaktadır. Öcalan bu konuda, şunları demektedir:

Mevcut statü altındaki kadınla bu tarzdaki yaşam, yaşamın doğallığını ve ekolojisini her geçen gün artan bir hızla tehdit etmektedir. Öncelikle soy sürdürümünü, çoğalmayı esas almayan, evrensel insanlık idealine uygun, gezegendeki diğer canlıların varoluşunu gözetan ekolojik bir eşyaşam kavramına ihtiyaç vardır. Toplumun vardığı evrensel düzey kadınla özgür yaşamayı zorunlu kılmaktadır. Gerçek sosyalizm ancak kadınla özgür yaşam temelinde inşa edilebilir.¹⁵

Toplum oluşumunun dayandığı fiziki ve biyolojik doğa olan ekoloji; var olan yabancılaşmayı aşar. Ekolojik sorunların temelindeki iktidarı çözümler. Jineoloji ile ekolojik sorunların tanımlanması bilimsel bir yaklaşımın zemini olur. Demokratik Ekolojik ve Kadın Özgürlükçü paradigmamız bu temelde kadın özgürlüğünde olduğu gibi ekoloji sorunlarının çözümünde de bu sorunların kaynağı olan iktidarı çözer. Nitekim gerçek bir demokrasi de ancak kadının özgürlüğü ve çevrenin kurtuluşu ile sağlanır.

Bu temelde jineoloji, gerçekleştireceği bilimsel ve yöntemsel devrim ile birinci doğa ile ikinci doğa olarak tanımlanan toplumsal doğanın uyumunu ifade eden, üçüncü doğayı yani özgürleşmiş doğayı gerçekleştirmekle yükümlüdür. Öcalan'ın dediği gibi:

Üçüncü doğanın gerçekleşmesi 'uzun süre'yi gerektirir. Birinci ve ikinci doğanın üst bir aşamada farklılıklar temelinde eşitlik ve özgürlük rejimi olarak; demokratik sistemde ekolojik ve feminen toplum özelliklerinin gelişmesiyle mümkündür. İnsanın toplumsal doğası bu aşamanın gerçekleşmesinin dinamiklerini taşımaktadır. Üzerinde yoğunlaşılması gereken farklı doğalar meselesine bu yön-

temle yaklaşmak, bizi daha anlamlı teorik ve pratik gerçekleştirmelere götürebilir.¹⁶

Öcalan ekolojiyi, “Esas olarak kırım, köy-tarım toplumunun, tüm konar-göçerlerin, işsizlerin, kadınların eylem kılavuzudur,”¹⁷ diye tanımlamaktadır. Jineolojinin temel alanlarından ve kadınların eylem kılavuzlarından biri olan ekoloji, insan toplumsallığında yaşanan bozulma ve bunun doğada yol açtığı yıkımı ortadan kaldırmakla yükümlüdür.

Var olan ekolojik krizin nedenlerini ne sadece teknoloji, ne nüfus büyümesi ne de doğaüstü gücün insanları cezalandırmasında arayabiliriz. Esasında doğaya hükmetme anlayışını doğru çözümlmek ve kadın ile doğa sorununun temelinde olan tahakküm anlayışına karşı jineoloji ile yeni bir çıkış aramak gerekmektedir. Toplum ekolojik bakış açısı kazandığı, ekoloji jineolojik bir yaklaşımla sorunlara çözüm aradığı oranda, analitik ve duygusal zeka birlikteliğini daha güçlü sağlayacak ve demokratik moderniteyi yaşamsallaştıracaktır. Toplumun temel hakikati doğanın kendisi ise; bunu güçlü bir tarihi ve ideolojik bilinç ile açığa çıkartmak ve eylem gücüne kavuşturmak da birbiri ile simbiyotik bir bağ içinde olan ekoloji ile jineolojinin temel alanlarından biri olmaktadır.

Bu temelde jineoloji, ekolojik toplumu geliştirdikçe jineoloji olabilecektir. Çünkü insanlığın kaderi tıpkı toplumsallığın başlangıcındaki gibi doğanın ellerindendir. Son üç yüz yıldır kontrolsüzce yıkıma uğrattığımız ekolojik dengeler her gün başımıza doğal afet, felaket olarak yağmaktadır. Eğer bu gidişat bir şekilde durdurulamazsa en güzel toplumsal ütopyalar bile anlamını yitirir. Bu nedenle insan olmanın, sosyalist ve devrimci olmanın ilk ahlaki şartı yaşadığımız mekandan başlayarak ekolojik davranabilmektir. Bu olmazsa olmazdır, çünkü

Ekolojik bilinçten yoksun bir toplumsal bilinçlilik, reel sosyalizm olgusunda da görüldüğü gibi çözülmek ve yozlaşmaktan kurtulamaz. Ekolojik bilinç temel ideolojik bir bilinçtir. Felsefeyle ahlakın sınırları arasındaki köprü gibidir. Çağdaş krizden kurtarıcı politika ancak ekolojik olduğunda doğru bir toplumsal sistemliliğe götürebilir. Kadın özgürlük probleminde olduğu gibi, ekolojik sorunların

çözümünde de bu denli gecikmiş ve yanlışlıklarla dolu yaşamın altında ataerkil-devletçi iktidar anlayışının temel bir rolü vardır. Ekolojiyi ve feminizmi geliştirdikçe, ataerkil-devletçi sistemin tüm dengeleri bozulmaktadır. Gerçek bir demokrasi ve sosyalizm mücadelesi ancak kadın özgürlüğü ve çevrenin kurtuluşu amaçlandığında bütünlük kazanabilir. Ancak böylesine bütünlüşmüş bir yeni toplumsal sistem mücadelesi güncel kaostan çıkışın en anlamlı biçimlerinden biri olabilir.¹⁸

Ekolojiyi en fazla etkileyen bir olgu da teknolojidir. Jineolojik perspektifte ekolojik-ekonomik birimler ile teknolojik birimlerin ideal bir uyumu olmalıdır. Bunun için Ortadoğu’da anti-endüstriyalist bir teknolojik devrim acil bir ihtiyaçtır.

Tüm bu ekolojik prensipler “Kapitalist modernitenin kriz içindeki akademik dünyasına alternatif olarak örgütlenmek durumunda olan yeni bilimsel ve anlamsal dünya, ekolojik ve ekonomik toplumun vazgeçilmezidir.”¹⁹ tespitinde ifade edilen akademilerde tartışılıp projelendirilir. Jineoloji; gençlerin, kırsal kesimde yaşayan tüm toplumsal kesimlerin, çiftçilerin, çobanların ve üretimin birçok alanındaki emekçilerin kendi özgün alanlarında katılım gösterebileceği yerel ekolojik akademileri örgütlemeyi bu konudaki iddiasının bir ifadesi olarak ele alır.

E-Tarih

An’da yaşamın akışına anlam katmak için zamanın kaynağında bir kazı yapmak hayati önemdedir. Çünkü anlamlı bir yaşam, güçlü bir tarihi bilinç ile mümkündür. Tarih, en çok anlamlı bir yaşam için gereklidir. Bunun için sosyolojiyi, felsefeyi bilmek, ancak bu bilimleri de tarihi bir açıdan okumak önemlidir. Toplumsal yaşama anlam katan da bu tarihi bilinçtir. Bu nedenle toplumsal yaşamın tarihsel bağlamlarını güçlü kurmak yaşamın ne kadar değerli olduğunu anlatır.

Böylesi bir kazıya jineoloji ile başlamak, özgür yaşama atılacak en önemli adımlardan biridir. Çünkü jineoloji ile tarihe bakmak ve tarihi kadınların tanımladığı değerlerle düzenlemek tarihin ya-

şamla, toplumla, doğayla olan bağlantısını çok güçlü bir şekilde kurar. Yine jineolojik bir bakış, şimdi'de süren tarihi onun bir parçası olan değerleri, direnme kültürlerini, dilleri, ahlakları, kültürleri, masalları ve daha nicesinin şimdiye nasıl aktığını anlatır. Bu nedenle jineoloji, tarihi sıkı belirlenmiş bir olgu olmaktan ziyade an'da bir oluş, bir zaman, bir mekan, bir hafıza olarak ele alır.

Toplumsal, zamansal, mekansal bütünlüğün hücrelerine kadar parçalandığı bir çağda yaşıyoruz. Bilim adı altında parçalanan bu bütünlük, toplumsal yaşamın mekan ve zamanla olan bölünmezliğini de tehdit ediyor. Hakikatinden kopartılan yaşam adeta alarm veriyor. Sadece insan yaşamında değil, tüm canlı ve cansız doğa yaşamında bu çılgılığı duyuyoruz. Bunların kaynağında evreni ve onun akışı olan zamanı canlı bir organizma olarak ele almaktan ziyade, hükmedilmesi ve kesin yasalarla kontrol edilmesi gereken bir olgu olarak ele alan pozitivist zihniyet bulunuyor. Özellikle tarihi, yazının bulunmasıyla birlikte başlatan ve bunu Sümerlere dayandıran, ondan önce ilk toplumsallaşmayı da içeren insanlık tarihinin yüzde 98'lik bölümünü görmezden gelen yaklaşımın, bugün bilimci zihniyetin de temelini oluşturduğu bir gerçektir. Sümer rahiplerinin zihniyetinin bugün bilim adamlarında sürdüğü ise tartışma götürmez. Bu açıdan var olan tarihi devletli uygarlık güçlerinin yazdığını ve bunun resmi tarih diye belleklere kazındığını bilmek; tarih okumalarını güçlü yapmak için önemli bir başlangıçtır. Ve jineoloji ile resmi tarihin dışladığı kadını, kültürleri, toplumsal kurumlaşmaları ve birimleri, tarihin gerçek özneleri olarak ele almak önemlidir.

Hakikatini mitolojilerden dinlere, felsefeden bilimlere kadar tarihin her döneminde farklı yöntemlerle arayan insanın; özgür yaşamdan bu denli uzaklaşmasının kaynağı da tarihi, toplumsal gerçeklikten kopuk ele almasıyla bağlantılıdır. Devletli uygarlığın kendisini sistemleştirmesinde büyük rol oynayan öznellik-nesnellik ayrımına dayalı tüm ikilemleri derinleştirilmesi ve zamanı soyut bir tarih şeklinde ele alması mevcut iktidarlarına hizmet ediyor. Ancak jineolojinin yaşamın içinden, iktidarların değil, kültürel ve toplumsal tüm değerlerin biriktiği, ikilemleri birbirini tamamlama

temelinde ele aldığı, bütünlüklü ve şimdi’de devam eden bir tarih anlayışı bulunmaktadır.

Bunun etkin zihniyet ve irade formlarının yaratılması da Öcalan’ın, “*Özgürlük tarihi (toplumsal tarih)*” olarak ifade ettiği tarih anlayışı ile mümkündür. Bu temelde tarihi, toplum üstü bireylerin eseri olarak ortaya koymaktan ziyade toplumları zamansal ve mekansal gerçekliği ile buluşturmayı esas alan ve doğayla birlik olan bir kapsamda ele almak önemlidir. Öcalan, “Fernand Braudel, çok yerinde olarak, ‘Tarih sosyolojileşmeli, sosyoloji tarihselleşmeli’ derken, temel bir yöntem ve bilim yanlışlığına dikkat çekmektedir.”²⁰ (Bu) anlambilimde ilerlemenin baş koşullarındandır. Bu yöntemin diğer bir avantajı, tarihi oluşageldiği gibi yorumlamaya daha yakın durmasıdır,”²¹ diyerek tarihin toplumsallaştırılmasının hakikate daha yakın olduğuna dikkat çekmektedir.

Öcalan, “Uygarlık tarihi aynı zamanda kadının kaybedişi ve kayboluşunun tarihidir. Bu tarih tanrı ve kullarıyla, hükümdar ve tebaasıyla, ekonomi, bilim ve sanatıyla erkek egemen kişiliğin pekiştiği tarihtir. Dolayısıyla kadının kaybedişi ve kayboluşu toplum adına büyük düşüş ve kaybediştir,” demektedir.²² Bu temelde jineoloji kadın etrafında gelişen sömürü sistemini aşma yöntemini geliştirir. Bunun için tarihte kadın direnişlerini ve duruşlarını açığa çıkartmak kadar, bir birikim üzerinden kendini örgütleyen ve süreklileştiren iktidara karşı demokratik uygarlık güçlerinin tüm değerlerini açığa çıkartma arayışını sürdürür.

Öcalan’ın, “Kadınlığın kölelik tarihi daha yazılmamıştır. Özgürlük tarihi ise yazılmayı bekliyor. Kadının kölelik tarihi elbette Ortadoğu kültüründe gizlidir. Çıkışı da bu nedenle bu topraklarda olacaktır. Ama erkek tarzında olmayacağı açıktır. Jineoloji temel bir çıkış olabilir,”²³ belirlemesi ekseninde tarihi kadın eksenli bir şekilde yeniden yazmayı esas alır. Kadın tarihinin sadece cins eksenli bir tarih olmadığını, emeğin, üretimin, kolektivizmin, toplumsallaşmanın, an’da geçmişe saygı duymanın ve geleceğe akmanın, ezeli ya da ebedi olanın değil şimdi’nin anlamının tarihi olduğunu anlatır.

Bu temelde uygarlık tarihi boyunca büyük bir anlam yitimi yaşayan kadının hakikatine ulaşmak, jineolojinin en temel görevlerinden biridir. Bu, aynı zamanda toplumun yitirdiği hakikate ulaşma

arayışıdır. Yine uygarlık güçlerine karşı sürekli bir direniş içinde olan ve demokratik uygarlığın suyunda akışını sürdüren kadının tarihten damıttığı değerler ile şimdi'yi yaratmak ve geleceği kurmaktır. Bu yöntem kadının karanlıkta kalan değerlerini gün yüzüne çıkardığı gibi kadını var olan tarihe eklemekten ziyade kadın bakış açısıyla tarihin yeniden inşasını sağlar. Her varoluşun farklılıklarına saygı duymak kadar aralarındaki bağlantıyı güçlü kurar. Kesin, belirlemeci ve düz-çizgisel olan egemen erkek aklın zaman anlayışına karşı; döngüsel, sezgisel ve akıcı bir zaman anlayışını esas alarak hayata, doğaya, topluma dair her şeyi kapsar. Onların farklılıklarını korur. Ve özgürlük arayışlarını şimdi'de yaşamsallaştırır.

F-Sağlık

Tarihin kaydettiği ilk sağlıkçı Ninhursag, ilk hasta da Enki'dir. Aslında Ninhursag mitolojide hem Enki'ye beddualarıyla hastalığı verir hem de tanrıların araya girmesi ile ikna olup onu iyileştirir. Ninhursag'ın özelliklerinden bazılarının Dağlar ve Çöller gibi Yabanıl Yerlerin Hanımı, yılanlarla yakın ilişkisi görülen bir Ağaç Tanrıçası, doğum-şifa-ölümsüzlük gücü olan tanrıça olduğunu hatırlarsak bu gayet tutarlı bir durum olur. Ninhursag'ın yılanlarla yakın ilişkisi olması çok çarpıcı, çünkü o yılan sonraki binlerce yılda bir asaya sarılmış olarak sağlık-tıp alanının simgesi olacaktı. Ama çok az kişi o asanın ilk halinin Ninhursag'ın kozmik ağacı ve içinde yaşayan yılanı temsil ettiğini hatırlayacaktı. Çok az kişi o asayı yaratan ve tutan ilk elin bir kadın eli olduğunu hatırlayacaktı.

Belki de dünyanın bugün birçok hastalıkla boğuşması, boğuşturulması Ninhursag'ın bedduasıdır. İlk şifacıları yani kadın tanrıçaları unutan insan aklına, vicdanına ve bedenine Enki'ye verdiği hastalıkların bin katını lanet diye yaratmıştır. Nihayetinde Enki'yi cezalandırması da boşuna değildi. Ninhursag'ın büyük bir emek ve sevgi ile beslediği sekiz bitkisini çalıp yemesiydi bedduaya sebep olan. O günden sonra Kurnaz Tanrı Enki'nin öncülüğünde erkek egemenlikçi dünya Ninhursag'ın birçok bitkisini, çiçeğini çaldı,

sonrasında tüm bahçesini talan etti, viraneye çevirdi. Aslında insanlığa şifa olacak bitkilerin yetiştiği bahçeyi yok etti. Bu bahçe, anatanrıçalığın her hastalığa şifa yaratan bilgeliği idi.

Hastalıklar ve sağaltım da anatanrıçanın bilgeliği alanlarından biriydi. Tanrıçalık çağlarında birçok tanrıça aynı zamanda şifacıydı. İnanna, İştâr, Gula, *Bau* (*Nimisinna*), Kibele, Helen, Demeter, Mısır'da İsis ve *Sekhmet*, Hekate, Leto, Persenophe, Medea, Kirke. Zerdüştlükte, Ameretat ve Haurvatat. Zamanla bu şifacı tanrıçalar, tıp tanrılarının kızları ya da eşleri konumuna geliyor. Örneğin Yunan mitolojisinde tıp tanrısı Askleopos'tur, kızları Panace, Hhygia ve eşi Epione de şifacıdır. Zamanla kadınların sağlık alanlarındaki varlığı tümünden silindi. Kadın varlığına ve emeğine en inkarcı yaklaşımları sergileyen bir bilim haline geldi tıp. Günümüzde de tıp tarihi kitaplarında, derslerinde kadınların adı, varlığı, emeği pek anılmaz. Hele bu işin temelini atanların onlar olduğu asla dile getirilmez.

Son yıllarda gelişen kadın sağlık hareketleri, sağlık alanında çalışan kadın sayısının artışı ve kadın bilinci kazanması vb. adımlar, bu inkarcı zihniyeti delmede çok önemli adımlardır! Jineoloji, kadın varlığına yöneltilen inkar ve aşağılama ile her alanda zihniyet mücadelesi vermeyi hedefleyen bir bilim olarak kadın sağlık hareketinin bu emeğini görür, ortaklaşmayı hedefler. Aynı zamanda jineolojinin bir alanı olarak sağlık bilimini geliştiren çalışmaları planlar. Jeanne Achterberg'in Kadın Şifacılar kitabında ifade ettiği,

İnsanoğlunun ortaya çıkışından hemen sonra dişi insan bilgeliği ve gücü olağanüstü kaynağı sayılıyordu. Can verebilir; can kurtarabilirdi; dolayısıyla hasta bedenlerin ve amaçsız dolaşan ruhların şifacısıydı. Aynı zamanda sakatlayabilir, can alabilirdi; bu yüzden düşlere, hayallere, duyuların ötesindeki dünyaya açılan bir kapı olarak hizmet ederdi. Kadın, özellikle doğuran, yavrularını kendi bedeninden besleyen kadın, gizemli ve güçlüydü.

tespitlerdeki 'dişi insanın bilgeliği ve gücüne' inanır. Bu bilgeliğin batının pozitivist bakış açısıyla inkar edildiği, sonrasında da ürettiği de-

ğerleri, Yunan mitolojisi üzerinden kendisine mal edişini kabul etmez. Sağlık biliminin sembollerinden tutalım buluşlarına kadar her şeyin çıkışını batı dünyası yani Grek orijinli ele alışını eleştirir. Sağlık alanındaki ilk şifacı tanrıçaların, tanrıların, sağlık reçetelerinin, ilaçların, bitkilerle tedavinin, hekimliğin Ortadoğu’da başladığını ispatlayan arkeolojik verileri esas alır. Bu nedenle bugün Ortadoğu’da özellikle toplum kırımının en fazla yaşandığı sağlık alanını; Ortadoğu bilgeliğini ve kaynaklarını inceleyerek yeniden şifa veren ellere dönüştürmek için mücadele eder.

Bu mücadelenin temel ilkesini, “Sağlığını kendi öz imkanlarıyla koruyamayan toplumun temeli, varoluş ve özgürlüğü ya tehdit altındadır veya tümüyle yitirilmiştir,”²⁴ tespitine dayandırır. Sağlığını bugünkü kapitalist tekellerin azami kar kanununa göre işleyen şirketlerin elinden kurtaramıyorsa varlığımız tehlike altındadır. Kendimizi sistemin bize bulaştırdığı hastalıklardan ve hastalık anlayışından kurtaramıyorsa özsavunmamız kırılmış demektir. Bugünkü toplumların en fazla özsavunma geliştirmesi gereken alan haline gelmiştir sağlık alanı. Bir yandan sistem eli ile birçok hastalık bilinçli üretilip yaygınlaştırılıyor. Sonra o hastalığın çaresi olan ilaçlar üretilip sağlığımız piyasanın bir metasına dönüştürülüyor. Hasta; müşteri, sağlık hizmeti sunanlar; tüccar konumuna getiriliyor. Diğer yandan tüm besin, su, hava, toprak kirletiliyor, hormonlar ve kimyasallarla zehirleniyor ve insanları zehirliyor. Yine öte yandan şehirlerin stresi, gürültüsü, kalabalığı kanser başta olmak üzere birçok hastalık üretiliyor. Yani sistem durmadan hasta kılıyor bizi. Sağlık alanını da durmadan fiyatı yükseltilecek hizmetler sektörüne dönüştürüyor. Zaten böyle bir döngüde yoksullara iki yol sunuluyor: ya ölmek ya da bedensel sağlığına karşılık ruhunu satıp köle olmak! Dünyanın birçok yerinde insanlar sağlık sistemi ile devletçi-iktidarcı güçlere bağımlı kılınıyor. Bir nevi anatanrıçaların şifa-ölüm dağıtan diyalektiği, kötülük temelinde kapitalist tanrılarca devralınmış gibi duruyor.

Jineoloji, bu diyalektiği iyilik ve iyileştirme temelinde, toplumsal tarihin başlangıcındaki özüne göre yeniden kurmanın bilimi olarak

sağlık alanını ele alacaktır. Sağlık alanında jineolojik bakış açısını örerken kapitalizmin ilkel sermaye döneminde cayır cayır yakılan bilge kadınların sağaltıcı bilgilerini özümseyecektir. Onlar Ninhursag'ın vefalı kızlarıydı ve onun şifa bahçesinin bir parçasını 'kurnaz adam'ın, egemen erkek aklın talanından kurtarmayı başaramamışlardı; Kurnaz Tanrı Enki'nin kapitalist elleri tarafından yakıldılar.

Toplumsal tarih boyunca insanlara çıkarsızca şifa götürmüş tüm insanların emeklerini derlemeye çalışır jineoloji. Ninhursag'ın bahçesine ve şifacı ellerine inanan kızları ve oğulları olan doğal şifacıların bilgeliğinden beslenir. Bu bilgeliğin yok olmaması için toplumda duyarlılığı geliştirmek de jineolojinin sorumluluğundadır.

“Kendi sağlık kurumları ve uzmanlarını oluşturmak, toplumun temel hak ve görevi olarak görülmelidir. İktidar ve devletin bu görevi elinden alması ve tekelleştirmesi toplum sağlığına indirilmiş büyük bir darbedir. Sağlık hakkı mücadelesi kendine saygı ve özgürlüğü konusundaki hassasiyet demektir.”²⁵

Her şeyden önce jineoloji, jineolojinin bakış açısını özümseyecek şifacıları yetiştirecek sağlık akademilerini örgütlemeyi hedefler. Tıp fakültesi mezunları kadar şifacı kadın ve erkeklerin de eğitim verebileceği bir eğitim anlayışını geliştirir. Yine toplumun sağlık kurumlarını ve uzmanlarını oluşturma bilincini geliştirir. Dünyanın değişik yerlerinden sağlık hareketleri ile ortak çalışma ve örgütlenme anlayışını geliştirmek, sağlık alanında oturması gereken özsavunma refleksinin bir gereği olmalıdır. Jineoloji, sağlıklı önemli bir alanı olarak görüp geliştirirken tıp alanında eğitim gören gençlerin jineolojik bakış açısı ile tıp tarihini öğrenmeleri gereğini de sürekli göz önünde bulundurarak materyaller hazırlar ve araştırma içinde olmayı sürdürür.

G-Eğitim

Eğitim yaşanmış deneyimlerin, öğrenilmiş bilgilerin toplum tarafından yeni kuşaklara aktarım faaliyeti ise; insanların ilk öğretmeni doğadır. Evrenin evrimsel gelişiminde, doğa milyonlarca yıl içinde

kendini yaratmıştır. Bu yaratım sürecinde gelişen insan; doğayı tanıdıkça, onun dilini öğrendikçe, onun verdiği dersleri uyarıları dinleyip hissettikçe insan olma serüvenine rota çizmiştir. Yiyecek-giyecek bulmayı, barınmayı, topluluklar halinde gezmeyi, avlanmayı, kutsallaştırıp inanmayı doğa koşullarının eğitmenliğinde öğrenmiş, form kazandırmıştır. Doğanın en iyi öğrencisi ana-kadın olmuştur.

Nasıl ki insanlar doğanın çocuklarıysa, kadının da çocukları vardı ve her ikisinin ortak noktası annelikti. Doğurmak, vermek, korumak, beslemek ve sevmek onları yakınlaştıran özellikleriydi. Kadın doğanın ilk öğrencisi, insanların ilk öğretmeni oldu. Hem erkeği eğitti, hem çocuklarını. Toplumsallık serüveninin uzun ve zorlu yolunda kadın, doğanın öğrencisi olduğunu ve toplumun anası-öğretmeni olduğunu hiçbir zaman unutmadı. Bu onu hem öğrenen hem öğreten kılıyordu. Bilgisinin kaynağını, öğrenme yollarını, öğretmenin kutsallığını inkar etmediği için kime, neyi, nasıl ve ne zaman öğreteceğini de iyi biliyordu. Tıpkı doğa ananın çocukları arasında ayırım yapmaması gibi kadınlar da doğan çocukları ortak büyütüyorlardı, biri hepsinin anasıydı. İlk ders, toplumsallığın anlamı ve gücüne dairdi. Kadın binlerce yıl boyunca eğitti, öğretti. Öğrendi, kendini eğitti. Toplumsallığı yaşatacak birçok bilimi böyle keşfetti, ahlaki-politik toplumu kendi etrafında böyle geliştirdi.

Belki de sezgileri ile kadınlar çocuklarının eğitimini kimseye bırakmamaları gerektiğini biliyorlardı. Bu nedenle de anatanrıçanın hakim olduğu doğal toplumda eğitim, kadının asli çalışmalarından biriydi. Kadın sadece çocukları değil tüm toplumu eğitiyordu. Özellikle dinsel-inançsal alandaki tanrıçalığı, kadının gizemli sırlı çocuk doğurması, üretkenliği, topluluğunu toplayıcılıkla beslemesi, ilaçlarla iyileştirmesi derin bir saygınlık yaratıyor, toplum kadından öğrenmeyi gurur konusu yapmıyordu.

Ataerkil düşünce kurumlarının yoğun baskı ve saldırıları altında kadının, toplumun ve çocukların eğitimdeki yeri değişti. Mitolojilerle karşısında savaş verilen ve gövdesi iki parçaya bölünen anatanrıça imgeleriyle toplumsal yaşamda kadınların bedenleri, ruhları ikiye bölünüyordu. Çocuklarının eğitim hakkı artık ana kadından

çok, oluşturulan eğitim kurumlarındaydı. Zamanla öyle bir hal aldı ki resmi eğitimlerde yer almayan her şey hurafe olarak tanımlanacaktı. Çocuklar, öncelikle erkek çocuklar, önce annenin denetiminden sonra da toplumun denetiminden iktidarcı-devletçi güçlerin denetimine girecekti. “Toplumun uygarlık tarihi boyunca devlet ve iktidarın eğitim aracıyla kendine karşı yürüttüğü savaştan en çok darbe almış olduğu rahatlıkla belirtilebilir. Toplumların eğitim hakkı gerçekleştirilmesi en zor haklarıdır.”²⁶ Bu, gerçekleştirilmesi en zor hakkı, devlet gasp etmiştir. İlkokula başlama yaşından tutalım eğitim sistemine kadar, nasıl oturup nasıl kalkacağını devlet çocuklara empoze ediyor binlerce yıldır. Aslında Kawa efsanesinin çağdaş halindeyiz. Ancak günde iki değil milyonlarca genç veriliyor canavarlaşan bu eğitim sistemine. Bu sistem “Zihni şişiren, keçeletiren, dolayısıyla ruhsal gelişmeyi kurutan ve boş kılan bu en tehlikeli ideolojik biçimlenme”²⁷ gerçeği ile gencecik bedenleri öğütüyor. Dogmalarla donan zihinler oluşturuluyor ve genç beyinlerin zihin açıklığı yok ediliyor.

Eğitim hakkını ve öğretmenliği kadından gasp yoluyla alan sistemin oluşturduğu eğitim-okul sistemi, bugün iflasın ve bitişin eşliğindedir. Bunlara alternatif olma adına çıkan özel okullar insanın en kutsal haklarından biri olan eğitim hakkını parayla satın alınan bir meta durumuna düşürüp, bunun üzerinden kazanmayı ilk hedefleri kabul ettiler. Resmi eğitim sistemi ve okullar yarattıkları tekel, resmi okullar dışındaki bilgiyi, eğitimi ve öğretmeni meşru saymadı. Oysaki özellikle Ortadoğu’da binlerce yıl boyunca tarikatlar, dergahlar, manastırlar, tekkeler, medreseler vb. okul mekanları olmuştur. Toplumun bu kadar eğitim deneyimini ve birikimini yok saymak iktidarcı ideoloji ile bağlantılıdır. İktidar kendisini sürdürecektir bir eğitim sistemini meşru sayıp, yürütür. Ancak son yüzyıla kadar da resmi eğitim okulları ile toplumun kendi ihtiyaçlarına göre eğitim kurumları iç içe gelişti. Ancak 20. yüzyılla birlikte “Ulus-devletin ve ekonomik tekelin devasa güçleri karşısında eğitim yoluyla toplumun varoluşunu sağlamak, tarihin en zorlu dönemine girmiştir.”²⁸ Tam da bu en zorlu anda

kadının eğitim anlayışı, öğretmen-öğrenci ilişkisindeki zengin birikiminin devreye girip toplumun en temel varoluş hakkı olan eğitim hakkını yeniden toplum adına kazanması gerekiyor.

Toplumun kadının eğitimdeki mütevaziliğine, duygusal zekasına, sevgisine ihtiyacı var. Toplumun eğitimini üstlenmek büyük bir yürek ve sevgi ister. Belki de bundandır Kürtçede eğitim anlamına gelen *'perwerde'* kelimesinin kökü olan *'perwer'*, hem Kürtçede hem de Farsçada *'beslemek, korumak ve sevmek'* anlamlarına geliyor. *'Per-bask'* *'kanat'* anlamına geliyor, wer-kanat takmak, kanatlarının altına almak anlamlarına geliyor. Aslında bir insanı eğitmek onu kanatlı kılmak, dolayısıyla uçurmak anlamını da taşır. Bu özelliklerin hepsi anatan-rıça döneminden bildiğimiz gibi ana-kadının temel özelliklerindedir. Ana-kadın on binlerce yıl boyunca tüm insanlığı çocukları gibi besledi, korudu, sevdi ve kanatlarının altına aldı. Kanatları çıkmamış yavrularına uçmayı öğreten anne kuşlar gibi kanatlanmayı ve uçmayı öğretti insanlığa. Jineolojinin hedefi, eğitim faaliyetinin özünü ve tarihini ifade eden *'perwerde'* kavramını anlamına göre yaşamsal kılmaktır. Yani başta çocuklar ve gençler olmak üzere; onları kapitalist modernitenin canavarlaşan eğitim sisteminden korumak, sevgiyle eğitmek, toplumsal değerler ve özgürlük felsefesi ile beslemektir. Onları ve tüm toplumu kadının adaletli doğasının kanatları altına almak, eğiterek kanatlandırmak ve uçurmaktır.

Günümüz dünyasında insanları sisteme bağımlı kılan alanlardan biri de en az sağlık alanı kadar eğitimidir. Meslek sahibi olmanın, saygınlığın, kapitalist rekabette yer almanın ilk koşulu artık bir etiketten-markadan ibaret olan üniversite diplomasıdır. Bunu kazanmak için çocuklar yedi yaşından itibaren yarış atı gibi sistemin kulvarlarında koşturulur. Bu eğitim sisteminde başarılı olmayanlar zeka geriliği ve hayat boyu başarısız damgası yiyerek toplumsal hayata tutunmaya çalışırlar. Toplamların algısında eğitilmiş olup olmamanın bir kağıt parçasına indirgenmesini yaratan sistemin asıl hedefi; çocukları-gençleri toplumundan koparmaktır ki bunu önemli oranda başarır. Yine diğer bir hedefi toplumu kendi eğitim kurumlarından ve geleneklerinden uzaklaştırmaktır.

Geldiğimiz aşamada bu da önemli oranda başarılmıştır. Toplumun çok büyük kaybettiği bu her iki neden tek başına jineolojinin, eğitimi bir alanı olarak ele alıp geliştirmesini gerekli kılar.

Kadınların ahlaki-politik toplumu yaratan ve yürüten asal faaliyetlerinden biri eğitim olmuştur. Eğitime-öğretme gücü olmuştur. Bu nedenle bugün de ahlaki-politik toplumu inşa etmenin gereği olarak jineoloji, toplumun eğitim kurumlarını oluşturacak her türlü teorik akademik çalışmayı geliştirecektir.

Diğer yandan jineoloji, diğer alanlarını oluşturmak ve kadrolarını yaratmak için de eğitim faaliyetini kapsamlı ele almak durumundadır. Bugün toplumsal yaşamın her alanı için yaşamsal bir ihtiyaç, yokluk-varlık sorunu haline gelen eğitim alanı, jineolojik bakışla geliştirilmek durumundadır. Doğanın ilk öğrencisi olan kadın, demokratik modernitenin bilimsel-teorik birikimini ekonomide, ekolojide, demografyada, politikada, etik-estetikte, sağlıkta, tarihte ve ileride ihtiyaç olabilecek diğer alanlarda ancak çok kapsamlı bir eğitim sistemi ile yaratabilir. Bu eğitim sistemini toplumla birlikte kurduğunda zaten kapitalist sistemin katlettiği beyinleri kurtarmış ve onlara zihin açıklığı kazandırmış olacaktır. Zihni açılan çocuklar, gençler ahlaki-politik toplumu kurmayı varlık sorunu olarak anlamlandıracaklardır. Öcalan'ın, "Eğitim sorunu özünde toplumun ahlaki ve politik kurumlarını (dokularını) zorunlu kıldığı gibi, ahlak ve politikanın görevi de esas olarak toplumsal eğitimi gerçekleştirmektir. Kendini eğitmeyen toplumun kendi öz ahlakını ve politik kurumunu geliştirme ve ayakta tutma imkanı ortadan kalkacağı gibi, sürekli tehlike altında yaşamaktan, çürümekten ve dağılmaktan kurtulamaz,"²⁹ perspektifini toplumla birlikte tartışıp gereklerini eğitim alanında yine tüm toplumsal kesimlerle birlikte örgütleyecektir.

Bu değişim-dönüşümü yaratmak için jineoloji her alanına özgün olduğu kadar diğer alanlarla bağ içinde olabilecek tarzda bir eğitim anlayışını, tarzını geliştirecektir. "Burada hepsi, her alan iktidar, politik mücadele, ekonomi, kadın, çevre, sistem hepsi birbirleriyle et tırnak gibi bağlıdır. Birini yok sayamazsınız. Sosyalistlerin anlama-

dıkları şey budur. Bunların özel hayatları başka, ekonomileri başka, politik mücadeleleri başka işliyor.” Öcalan’ın geliştirdiği bu eleştiriden jineolojinin çıkaracağı dersler çok önemlidir. Örneğin ekonomi akademisinde eğitim gören bir insan ekonomi-ekoloji, ekonomi-demografya vb. ekonomiyi etkileyen ve ekonomiden etkilenen alanların bilgisini de edinmek zorundadır. Eğitim, programlarını buna göre oluşturmak pozitivizmin parçalama hastalığına karşı ideolojik tedbir geliştirmek olacaktır, aynı zamanda.

Jineoloji kapsamında gelişecek eğitim alanında önemli bir konu da eğitim mekanlarıdır. Mekan insan algısının, zihninin açılmasını teşvik eder ya da kapatır. Eğitimin başarısında önemli bir faktördür. Eğitimin mekanını eğitim görülecek bilimsel alan da belirler bazen. Örneğin soğuk bina katlarında görülecek bir ekoloji eğitimi ile bir köy ortamında, göl kenarında görülecek ekoloji arasında dünya kadar fark vardır. Ya da sağlık-demografya gibi alanların gerektirdiği eğitim mekanları zaman zaman bu alanların özgünlükleri tarafından belirlenir. Mekan kadar eğitimin zamanı da önemli bir konudur. Herhangi bir alana dair önemli bir altyapı, kavrayış ve zihniyet dönüşümü yaratmayan eğitim başarısız bir eğitimidir. Eğitim bunu bireyde ve topluluklarda, komünlerde ne kadar sürede oluşturabileceğini esas almalıdır.

İnsanı öz ve biçim olarak kendine, toplumuna ve çevreye yabancılaştıran, devlet ve hiyerarşi güdümlü insan oluşturan eğitim sistemlerini aşmanın en etkili yöntemlerinden birisi, her toplumun doğasına, özgün koşul ve ihtiyaçlarına göre eğitim kurumlarını oluşturmalarıdır. Bu temelde okul ve akademileri yaygın örgütlemektir. Ortadoğu tarihinde demokratik uygarlık güçleri alternatiflerini sürekli geliştirmişlerdir. Peygamberlerin eğitim sistemi, filozof okulları, tasavvuf alanları, dergah, ocak, tarikat, medrese, mezhep, manastır, tekke, cami, kilise, tapınak toplumun alternatif eğitim kurumları olmuştur. Jineoloji, bunları ve kadın tarihinin karanlıkta bırakılan farklı deneyimlerini inceler. Eğitim sistemini oluştururken bu deneyimlerden süzdüğü değerleri-anlamı, kurumlaşmasına ve zihniyetine, yöntemlerine, araçlarına dahil edecektir. Verili olan eğitim gerçeğini

model almak yerine tarihsel deneyimlerinden beslenerek orijinal yapılanmaları geliştirecektir. İşleyiş, program, öğretmen-öğrenci ilişkileri, toplumun farklı kesimlerinin katılımı gibi konuları demokratik esaslarla oluşturacaktır. Bu eğitim sistemimizin teorik kalması için çok yönlü pratik faaliyetleri geliştirmelidir.

Öcalan'ın, *"Kadın özgürleşsin, gelişsin. Kadın, yaşamı üretir, güzelleştirir,"* hissedişine ve duygularına layık olabilecek eğitim çalışmalarını toplumun farklı kesimleri ile geliştirmek jineolojinin temel hedeflerindendir.

H-Politika

Ahlakın işlevi hayati işleri en iyi yapmaksa, politikanın işlevi de en iyi işleri bulmaktır. Dikkat edilirse, politika hem ahlaki boyut taşıyor, hem de daha fazlasını içeriyor. İyi işleri bulmak kolay değildir. İşleri çok iyi tanımayı, yani bilgi ve bilimi, bir de bulmayı yani araştırmayı gerektirir. İyi kavramı da buna dahil olunca, ahlaki bilmeyi de gerektirir. Görüldüğü gibi politika çok zor bir sanattır... Gerçek politika tarifinde gizlidir: Toplumun hayati çıkarlarını özgürlük, eşitlik ve demokrasiden başka hiçbir kavramlar grubu izah edemez. O halde politika esas olarak, ahlaki ve politik toplumun her koşul altında bu niteliğini veya varoluşunu sürdürebilmesi için yapılan özgürlük, eşitlik ve demokratikleşme eylemliliği demektir.³⁰

Politikanın doğasında özgürlük vardır. Politikleşen toplumlar ve uluslar özgürleşen toplumlar ve uluslardır."³¹

Jineoloji, bu alandaki araştırma ve incelemelerine toplumsallaşmanın asal gücü olan ana kadını politika sanatının yaratıcısı olarak ele almakla başlar. Nitekim toplumu yaşatacak iyi işleri on binlerce yıl boyunca keşfedip icra eden oydu! Ana kadın etrafında gelişen toplumsallığın devletçi ve iktidarcı uygarlıkla ilk oluşumundan beri çatışmasının kaynağında; öz olarak birbirilerine varoluşsal karşıtlıkları vardı. Politika nasıl toplumsal özgürlük ve yaşamsallıkla ilişkili idiyse, devlet de toplumu köleleştirmenin ideolojik, politik ve

eylemsel argümanlarını üretmekle ilişkiliydi. Devletin gelişebilmesi için yani söz-karar-iradenin tüm toplum adına bir avuç iktidarcı güruhta toplanabilmesi için politikanın daraltılması, alanının sınırlandırılması gerekiyordu. Bunun için de toplumu yaşatan temel toplumsal birimlerin ve ana kaynağının yok edilmesi gerekiyordu. Ana tanrıçalık kültürü temelinde kadın etrafında gelişen ahlaki-politik toplumun binlerce yıl boyunca amansız saldırılara maruz kalması, onun yerine gelişmek isteyen devletçi yapı ile çelişik, varoluşlarından kaynaklanır. Bu anlamda temel toplumsal bir sorun olarak doğan “politikanın tüketilişi”³² özgürlüğün ve toplumsal dokuların yok edilişi olarak jineolojinin kapsamına girer.

Jineoloji ekonomiyi, ekolojiyi, demografyayı, etik-estetigi, sağlığı, eğitimi ve tarihi kapsamına alarak gelişen yeni bir sosyal bilim olma iddiasını politika bilimini geliştirmeden başaramaz. Çünkü tüm bu alanlarda yapacağı iyi işleri belirlemesi gerekir. Yani sosyal bilimin bu alanlarına ilişkin politika geliştirmesi gerekir. Toplumun ekonomi alanındaki temel ihtiyaçları nelerdir? Nasıl karşılanır? Bunları karşılamak için yapılması gereken iyi işler nelerdir? Sağlık ve eğitim alanında toplumsal ihtiyaçlara cevap olunabilecek iyi işler nelerdir? Bunun gibi jineolojinin kapsamına giren tüm alanlarda jineolojinin; bu soruları, özgürlükçü bakış açısı ile ve temel ahlaki ilkelerden kopmadan, bilimsel olarak tartışmaya açması gerekir. Politika biliminin dayanacağı sosyal bilim olarak kendisini yapılandırması gerekir.

Tüm dünyada ağırlıkta da kadın ve gençlerin politikayı sevmemesi, hatta nefretle yaklaşması politikanın işlevinden ve anlamından uzaklaştırılmış olması ile bağlantılıdır. Özünde de politikanın asıl muhatapları ile yani toplumsal kesimlerle bağının koparılması ile ilgilidir. Kadınlar ve gençler yani toplumun en dinamik ve özgürlükçü güçleri politikaya mesafeli yaklaştıkça, toplumsal yaşamın gidişatını belirleyen kararlar ve mekanizmalar devletçi-iktidarcı uygarlığın tekelinde kalmaya devam etmektedir.

Özünde toplumun kendi kendini yönetmesi de diyebileceğimiz politika, özgürlükle en sıkı ilişki içinde gelişen bir kavramdır. Toplu-

mun kendisini bilmesi, tanıması, tanımlaması ve kendisi hakkında eyleme geçmesidir. Günlük olarak bir toplumun sorunlarına ahlaki esas alarak çözüm arayışı içinde olma halidir politika. Aslında yaşamın doğal özgürlükçü akışını durduran olguları sınırlandırma, ortadan kaldırma ya da değiştirme bu akışı güçlendirenleri de büyütme, genişletme iradesi ve eylemidir de diyebiliriz.

Politikayı böyle tanımlarsak, jineolojinin neden bu alanı kapsamı gerektiğini daha iyi anlamlandırabiliriz. Şüphesiz politika bilimi çok kapsamlı bir alan. Bu kitap sadece ana hatları ile politikaya yaklaşımımız, bakış açımız ve jineolojinin bu alanı ele almasının temel ilkelerini belirlemeye çalışacaktır. Toplumsal tarihin değişik aşamalarında geliştirilen politika tanımlarını incelemekten tutalım, doğal toplumda bu tanımın varlığının olup olmamasından bağımsız politikanın ustaca uygulamalarına kadar birçok olguya kadın bakış açısı ile eğilecektir jineoloji. Hem genel anlamda toplumların kendi öz eylemi olarak nasıl politikanın dışında bırakıldıklarını, hem de kadınların bu süreci nasıl yaşadıklarını inceleyecektir. Toplumda, öncelikle kadın ve gençlikte politika tanımını, algısını ve politikayı toplumların asla vazgeçemeyecekleri yaşamsal gerçeklikleri olduğu bilincini geliştirmenin paradigmatik, bilimsel mücadelesini verebilecek argümanlarını geliştirecektir.

Toplumsal tarihte politikanın anlamı neydi? Nasıl yaşandı? Toplumsal doğanın özünde ahlaki ve politik olması ne demektir? Jineoloji, toplumsal tüm kesimlerin kendi renkleri ile yer alacağı, bireylerin kendi öz iradesi ile katılım sağlayacağı politika algısını geliştirinceye kadar, politika etrafında daha pek çok soruyu sormaya ve bilimsel-akademik düzeyde yanıtlar geliştirmeye devam edecektir.

Jineoloji, politika olgusunu incelerken; toplumla politika arasında yaşanan bu yabancılaşma düzeyinden kimlerin ya da nelerin sorumlu olduğunu da çözümlemeye çalışacaktır. Başlangıç ilkeleri açısından jineoloji, politikanın toplumsuz bir tarzda oluşmayacağını bilerek yaklaşacaktır. Politika toplum için iyiyi, doğruyu ve güzel olanı yaratmak ise; bunu en iyi toplumun kendisi bilecektir. Bu anlamda toplumun ve bireylerin tartışma özgürlüğü, kendi yaşamları

hakkında gerçek anlamda irade beyan etmeleri; politika olgusunun gerçek anlamına kavuşması için olmazsa olmaz şartlardır. Devlet-çiliğe dayanan politika anlayışının, politikayı bir aldatma, bastırma aracı olarak kullanılma alışkanlıkları yıkılmadıkça; toplum sürekli politika dışında kalacaktır, politikanın bir objesi olacaktır. Bunun yaşanmaması için toplumun ve bireylerin zihniyet dünyalarını çok güçlü hazırlaması gerekir. Toplumu ve bireyi zihniyet düzeyinde politika alanına hazırlamada jineolojinin görevi de burada ortaya çıkar. Jineoloji nihayetinde özgür yaşam, özgür toplum ve birey hedefini gerçekleştirmek için gelişen bir bilim. Özgürlüğün de doğru bir politikaya kavuşturulmadan gelişmeyeceği açıktır.

Kadın bilimi, ne kadar ahlaki ve bilimsellik düzeyi kazanırsa ve topluma kazandırırsa kazandırсын toplumsallığı özgürlük, eşitlik ve demokrasi temelinde yürütecek politikaları zihniyet düzeyinde geliştirmezse anlamsızlaşacaktır. Ahlak, bilim ve politika bağı koparmadan gelişecek jineoloji, kadın özgürlük sorunlarına sosyal bilimler alanında çözümler getirebilir. Ama hepsini birbirinden kopuk, bağırsız ele alırsa iktidar bilmelerin sınırında kaybolan sayısız girişimden biri olur.

Jineoloji, “Ortadoğu’da gerçeklerin karanlıkta bırakılması önemli bir eğitim ve politika görevidir. Bu başarılmadan iktidar sanatı icra edilemez. Sihrin bozulması şeffaflıktan geçer,”³³ tespiti dikkate alarak politika olgusunu ve politikanın toplum ve kadınlar karşısında nasıl kullanıldığı bilincini geliştiren çalışmalar planlar. Jineoloji, sosyal bilime dayalı zihniyet yapısını geliştirerek politika sanatının üzerinde gelişeceği temelleri örür.

Kadınların politika algısı çok farklı deneyimlere dayandığı kadar iktidarcı sistemlerin geliştirdiği politika kavram ve olgusunun etkilerini de taşır. Bu nedenle kadın özgürlüğü için mücadele eden bireylerin ve hareketlerin politika algısının gelişim tarihi de incelenmeye değerdir. Ancak bu inceleme ve araştırma; toplumsal politika kavramına ve özgürlük için tüm toplumsal varlıkların politika geliştirmeleri gerektiği hakikatine çıkacaktır. Çünkü kadınlık tarihimizin en temel trajedileri ya da travmaları da cinsimizin çıkarlarını, iyiliğini ve

yararını gözeten politika gücünden yoksun kılınmamızla bağlantılıdır. Bu, cinselliğimize dair olandan başlar nasıl yaşayıp nasıl öleceğimize, kaç çocuk doğuracağımıza kadar genişler. Kadınlar olarak beş bin yıldır öz varoluşumuz, maddi ve manevi ihtiyaçlarımız, hayallerimiz için gerekli tartışma ve karar mekanizmalarından sistematik olarak yoksun bırakıldığımız bir gerçektir. Öz düşünce gücümüz, ortak çalışmalarımız, toplumsallığın başlangıcındaki gibi toplumun yaşamsal çıkarlarını ilgilendiren işleri keşfedip başarmamız için, iktidar ve devletin engellemelerine sürekli maruz kaldığımız da bir gerçektir.

O zaman kadınlar için doğru politika; bu gerçeğe son verecek, değiştirecek ve tüm toplum yararına yeniden özgürlük ve eşitlik temelinde yapılandırarak işleri bulup yapmamızdır. Kadın etrafında yeniden geliştirebileceğimiz ahlaki ve politik toplum için bu şarttır. Bunu artık daha fazla ertelememiz, görmezden gelerek yaşamamız; liberal bireyciliğin; toplumu yıkan, atomize edip iktidar güçleri karşısındaki direncini kıran suçlarına ortak olduğumuz anlamına gelir. Toplumsal politika yaratmak ve uygulamak bu bireyciliğin ve toplum kırım gerçekleştiren kapitalist modernitenin de panzehiri olacaktır. Bu anlamda tüm kadınlar yaşadıkları deneyimlerin olumsuz yanlarını güçlü derslere dönüştürebilirler. Olumlu yanlarını ise demokratik özgür toplum yaratma eylemi olarak toplumsal politikanın gelişimine katabilirler. Devletçi sistemlerin bir oyunu olarak politikayı topluma karşıt ya da toplumu politikanın dışında algılama dönemine kadınlar olarak son verebiliriz. Toplumumuzun en temel sorunları kadar çözümlerini hiç kimse bizden daha iyi bilemez.

O zaman, bilincin ahlakla bağı olan eyleme geçmek yani kendi özgürlüğümüz için politika geliştirmek, kadın özgürlük mücadelesinde tutarlı olmanın da ilkeleri gereğidir. Jineoloji toplumsal politikayı geliştirmek için; sürekli tartışma, araştırma-inceleme kadar bunların açığa çıkaracağı veriler temelinde; toplumda ve bireylerde bilinçlenme düzeyini geliştirmeyi de esas alacaktır. Toplumun kendisini yönetebilme gücünün ve işlerini, sorunlarını çözebilme yeteneğinin farkına varmasında ve bu gücü, yeteneği kullanma mekanizmalarına kavuşmasında rol üstlenmeyi kadın bakış açısı

ile sosyal bilimleri geliştirmenin abece'si olarak kabul edecektir. Çünkü bilim ancak içinde yaşadığımız toplumun temel ihtiyaçlarına cevaplar üretebiliyorsa bilimdir.

Tarih ve toplumun vicdanı olarak ahlakımız, her zamankinden daha fazla bu yönlü bilinçle yüklü politikayı yürütmeyi, onunla arzulanan, öngörölen toplumsal değişimi ve dönuşümü sağlamayı emretmektedir.³⁴

Özgürlük istiyorsak, en başta toplumun kolektif vicdanı olan ahlakı ve ortak akıl olarak politikayı tüm yönleriyle ve entelektöel gücümüzle yeniden ayağa kaldırıp işlevsel kılmaktan başka çaremiz yok gibidir.³⁵

Dipnotlar;

¹ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*; s. 276.

² Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü V*; s. 70.

³ Öcalan, Abdullah; *Bir Halkı Savunmak*; s. 280.

⁴ *a.g.e.*; s. 15.

⁵ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü V*; s. 76.

⁶ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*; s. 176.

⁷ *a.g.e.*; s. 278.

⁸ Çeper, Ramazan; *Ferbenga Etimolojiya*; s. 154.

⁹ Öcalan, Abdullah; *Sümer Rahip Devletinden Halk Cumhuriyetine Doğru I*; s. 321.

¹⁰ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*; s. 147.

¹¹ *a.g.e.*; s. 240.

¹² *a.g.e.*; s. 176

¹³ Öcalan, Abdullah; *Bir Halkı Savunmak*; s. 207.

¹⁴ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü IV*; s. 70.

¹⁵ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü V*; s. 68-69.

¹⁶ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*; s. 32.

¹⁷ *a.g.e.*; s. 281.

- ¹⁸ Öcalan, Abdullah; *Bir Halkı Savunmak*; s. 197.
- ¹⁹ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü IV*; s. 268.
- ²⁰ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü I*; s. 96.
- ²¹ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü I*; s. 108.
- ²² Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*; s. 108.
- ²³ Öcalan, Abdullah; *Bir Halkı Savunmak*; s. 186.
- ²⁴ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*; s. 70.
- ²⁵ *a.g.e.*; s. 124.
- ²⁶ *a.g.e.*; s. 123.
- ²⁷ Öcalan, Abdullah; *Sümer Rahip Devletinden Halk Cumhuriyetine Doğru I*; s. 498.
- ²⁸ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*; s. 123.
- ²⁹ *a.g.e.*; s. 123.
- ³⁰ *a.g.e.*; s. 321.
- ³¹ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü IV*;
- ³² Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*;
- ³³ Öcalan, Abdullah; *Bir Halkı Savunmak*; s. 231.
- ³⁴ *a.g.e.*; s. 284.
- ³⁵ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*; s. 41.

Sonuç

Hakikat, esasta çağlar boyunca gelişen toplumsal anlamlılığın insan bilincine çıkmış halidir. Kendini mitolojik, dinsel, felsefi, sanatsal ve bilimsel yollarla ifadeye kavuşturma işine hakikati araştırma, dile getirme işi diyebiliriz. Toplumlar sadece hakikat örgüsü değildirler, aynı zamanda açıklama gücüdürler. Hakikatini açıklayamamak en ağır kölelik, asimilasyon ve soykırım durumunu ifade eder ki, bu da bir nevi varoluştan kopma ve gerçeklik olmaktan çıkma durumuna düşmek demektir. Anlam bir nevi hakikatin potansiyelidir. Bu potansiyel dile geldikçe, özgürce konuşulup yapılandırıldıkça hakikat haline erişilmiş olacaktır.¹

Öcalan'ın son derece önemli bu değerlendirmesini kadın özgürlük mücadelesi açısından düşünelim. Egemen erkek dünyası karşısında direnmekten asla vazgeçmeden binlerce yıldır büyük bir mücadele ile biriktirdiğimiz zengin bir anlamlar dünyası, değerler birikimi var. Bu anlam dünyasının hakikatleşmesi için, yani dile gelmesi için toplumla buluşması gerekir. Toplumla buluşmasının, dünya kadın hareketleri ile buluşmasının köprüsü jineoloji olacaktır. Yaratığımız anlamlar jineolojinin alanları olan bilimlerle dile gelip akacaktır. Kadının yaratıcı emeği; ekonomi bilimi ile, sezgili zekası ve hisli dünyası; etik-estetikle, sevgi-aşk-özgür yaşam gücü; özgür eşyaşama, bilgeliği; demografya ve ekoloji ile, duyarlılığı ve sorumluluğu; politika ile akacaktır. Bu alanlarda biriken anlamlar hakikatleşecektir. Jineoloji, kadınlık tarihinin anlamlı emeklerinin dile gelişidir.

Bu dile geliş aynı zamanda kadın kurtuluş sorununa çözüm olabilirlikçe gelişecektir. Jineoloji, üreteceği tezlerle kadına yaşanmaz kı-

linan yaşamı özgürleştirdikçe hakikatleşecektir. Bu iddianın altını nasıl dolduracağımız stratejik önemdedir. Ve çok ciddi teori, program, örgütlenme, eylemlilikler ve kadrolaşma gerekmektedir. Kadının “*cinsiyetin ötesinde kapsamlı ekonomik, sosyal ve siyasal boyutları olan anlamlar içeren*”² gerçeği ancak o zaman bir hakikat olarak kabul görecektir.

Öcalan, “Erkek akıl tarafından kadının duygu yüklü akli hep ‘eksik’ kadının bizzat karakteri olarak yansıtılmak istenir. Erkek akıl, kadın üzerinde birkaç büyük operasyon yürütmüştür, yürütmektedir,” diyerek bu operasyonları şöyle sıralamaktadır: “Birincisi, ilk ev kölesi haline getirilmesidir. İkincisi, seks aracı olmasıdır. Üçüncüsü, ücretsiz, karşılıksız emekçi olmasıdır. Dördüncüsü, en ince meta, ‘metaların kraliçesi’ kılınmasıdır.”³

Jineoloji çıkış gerekçelerinden birini egemen erkek aklın kadın üzerinde gerçekleştirdiği operasyonlara, kadının sezgili zekası ve duygu gücüyle cevaplar yaratmaktır. Ev kölesi haline getirilmeyi demografya bilimini geliştirerek, kadının özgür iradesi ile bedenine sahip çıkma gücünü yaratarak verecektir. Seks aracı haline getirilmesinden intikamını özgür eşyaşam kuramını geliştirerek alacaktır. Ücretsiz işçi kılınmasına cevabını, bir zamanlar kadının öz faaliyeti olan ekonomiyi yine kadın eliyle yaratmak için ekonomi bilimini geliştirerek verecektir. Metaların kraliçesi yapılmasını, etik-estetik bilimini geliştirip doğal toplumun kadın güzelliğini baş tacı yaparak yanıtlayacaktır. Bir bütün jineolojiyi geliştirerek, toplumsal cinsiyetçi zihniyetle hesaplaşacaktır.

Jineoloji, bir toplumsal yaşam bilimi olarak, toplumla birlikte gelişecektir. Kadınların binlerce yıldır durmadan dönen *teşisi* bu defa jineolojiyi örmek için dönecek. Hiç bozulmayan, kökten yıkılamayan tezgahları bu defa halk meclislerinde, komünlerde, kültür-sanat, ekonomi, ekoloji, politika, sağlık, edebiyat akademilerinde, köylerde, mahallelerde, üniversitelerde yeniden daha sağlam kurulacaktır. Toplumsal yaşamın neye ihtiyacı varsa bu tezgahlar onu dokuyacaklar. Kadın bilimini nasıl, hangi sezgili-duygulu akıllarla, zekalarla ve hangi hünerli maharetli ellerle öreceğimizi kolektif tartışıp kolaylaştıracğız. Kırsalda, şehirlerde bu tartışmalarımızı özgür yürüteceğimiz akademiler kuracağız.

Alnımıza yazılan kaderin ağlarını söke söke; kadın dünyasını, kadın geleceğini, çocukların, ezilenlerin tüm insanların güzel ve özgür dünyası olarak nakış-nakış, ilmek-ilemek işleyeceğiz. Başımıza bela olan erkek kralların, Marduk'ların, Enki'lerin çağdaş geleneksel tüm tuzak kurumların, musakkattimlerin içini boşaltarak kendi özgürlük tapınaklarımızı, evlerimizi okullarımızı, dergahlarımızı, bahçelerimizi kuracağız. Kadın doğasını ve kadın özgürlük hareketini demokratik modernitenin asal gücü olarak daha güçlü motive edecek argümanlarımızı, gömüldükleri kalıntılardan ve karanlıklardan çıkaracağız.

Binlerce yıl önce nasıl ahlaki-politik toplum kadın etrafında örgütlendiyse, 21. yüzyılda da demokratik uygarlık; aydınlanan, örgütlenen ve özgürlük için amansız mücadele eden kadın etrafında örgütlenecektir. Kadın toplumsallaşmasını demokratik modernitenin temel güçleri ile ittifak içinde yeniden yaratacaktır. Bu yaratım için, ana kadın hukukuyla toplumsal yaşamın birçok ilklerinin yaşandığı Ortadoğu'da, kadın teşisi bu kez jineolojiyi örmek için dönüyor!

Dipnotlar;

¹ Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü IV*; s. 215.

² Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*; s. 274.

³ *a.g.e.*; s. 49.

Kaynakça

- Öcalan, Abdullah; *Demokratik Uygarlık Çözümü I*; İstanbul; Amara Yayıncılık; 2015.
- ; *Demokratik Uygarlık Çözümü II*; İstanbul; Amara Yayıncılık; 2015.
- ; *Demokratik Uygarlık Çözümü III*; İstanbul; Amara Yayıncılık; 2015.
- ; *Demokratik Uygarlık Çözümü IV*; İstanbul; Amara Yayıncılık; 2015.
- ; *Demokratik Uygarlık Çözümü V*; İstanbul; Amara Yayıncılık; 2015.
- ; *Bir Halkı Savunmak*; İstanbul; Amara Yayıncılık; 2015.
- ; *Sümer Rabip Devletinden Halk Cumhuriyetine Doğru I ve II*; Weşanên Serxwebûn; 2001.
- Prunhuber, Carol; *Çağlar Boyunca Büyük Kadınlar*; İstanbul; Avesta Yayıncılık; 2014.
- Tanesini, Alessandra; *Feminist Epistemolojilere Giriş*; Bursa; Sentez Yayıncılık; 2012.
- Bahadır, İbrahim; *Alevi-Bektaşî Kadın Dervişler*; Köln; Alevi-Bektaşî Kültür Enstitüsü Yayınları; 2004.
- Stone, Merlin; *Tanrılar Kadıncık*; İstanbul; Payel Yayıncılık; 2000.
- Capra, Fritjof; *Batı Düşüncesinde Dönüm Noktası*; İstanbul; İnsan Yayınları; 2014.
- Eliada, Mircea; *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi*; İstanbul; Kabalcı Yayınları; 2003.
- Donovan, Josephine; *Feminist Teori*; İstanbul; İletişim Yayınları; 1997.
- Foucault, Michel; *Bilginin Arkeolojisi*; İstanbul; Ayrıntı Yayınları; 2014.
- Feyereband, Paul; *Bilgi Üzerine Üç Söyleşi*; İstanbul; Metis Yayınları; 2011.
- de Beauvoir, Simone; *İkinci Cins*; İstanbul; Payel Yayıncılık; 1993.
- Çeper, Ramazan; *Ferbenga Etimolojiye Kurdî*; İstanbul; Ar Yayıncılık; 2014.
- Kramer, Samuel Noah; *Sümerlerin Kurnaz Tanrısı Enki*; İstanbul; Kabalcı Yayınevi; 2000.

Gulbenkian Komisyonu; *Sosyal Bilimleri Açın*; İstanbul; Metis Yayıncılık; 2002.

Amargi Kolektif; *Feminizm Tartışmaları 2012*; İstanbul; İstanbul Amargi; 2012.

Cevizci, Ahmet; *Felsefe Sözlüğü*; İstanbul; Say Yayınları; 2011.

Kur'an-I Kerim

İncil

Tevrat

Wikipedia

Bayrak, Mehmet; <http://www.kurmesliler.com/index.php/kultuerasanat/serbest-yazlar/963-kuert-kzlb-edebyatnn-yasakl-taribi>.